

PERSFOCUS

ZEVENTIENDE JAARGANG NUMMER 1 - JANUARI 2001

KNIPSELKRANT VAN VERENIGING MARTIJN
OVER KINDEREN, VOLWASSENEN EN SEKSUALITEIT

Anders

dns • mei/juni 1996 9

In dit nummer:

Virtueel vies en de straffere zedenwet	pag. 2
Steun voor 'pedokiller' en andere eigenrichting	pag. 4
Blaricumse (11) door klasgenoten op sekssites gezet	pag. 6
Jacht op kinderporno	pag. 8
Ontucht van de Maand/Sekstoerisme	pag. 9
Valselijk beschuldigd en de fabels van de NCRV	pag. 13
Bulger, Dutroux en andere kindermoord	pag. 14
Allemaal in de DNA-bank	pag. 18
Onterecht	pag. 21
Echelon...	pag. 22
...en andere computercriminaliteit	pag. 27
Jeugd en seks: 't blijft tobben	pag. 31
Blote kinderen Van der Elsen mogen toch in Huizen/De schone kunsten	pag. 37
Berichten uit de hoeksteen/Achtergrond	pag. 41

PERSEFOCUS

THE JOURNAL OF THE PERSEUS SOCIETY
VOLUME 10 NUMBER 1 - JANUARY 2001

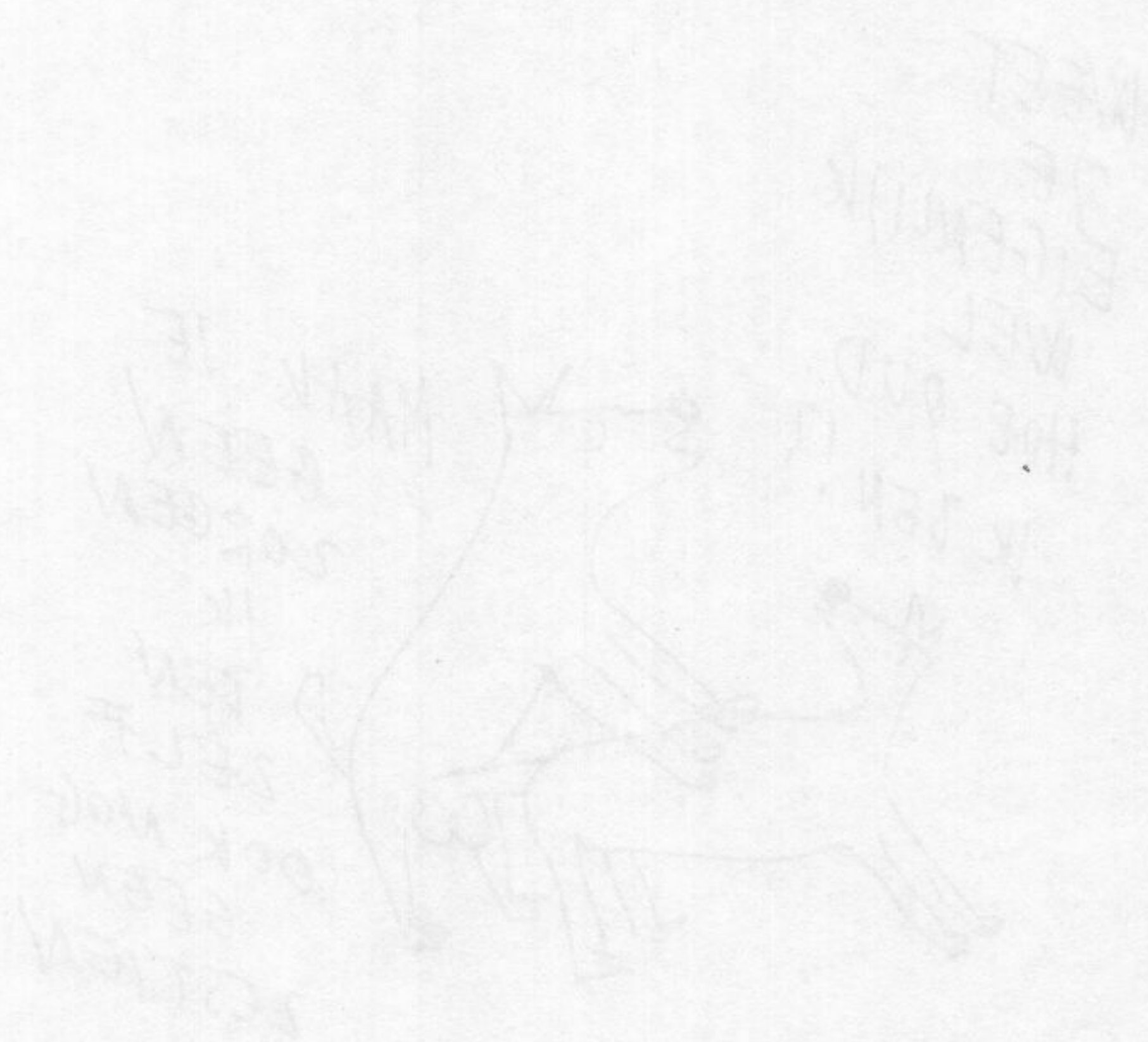

Figure 1

PERSEUS SOCIETY

PERSEUS SOCIETY

PERSEUS SOCIETY

PERSFOCUS, ZEVENTIENDE JAARGANG, NUMMER 1, JANUARI 2001

Met knipsels uit:

Volkskrant
Telegraaf
NRC Handelsblad
Trouw
Het Parool
Splts
Metro
News.nl
Reformatorisch Dagblad
Nieuwsblad van het Noorden
Apeldoornse courant
Gooi en Eemlander
Hoogeveense Courant
BN/De Stem
VPRO-gids
Groene Amsterdammer
Elsevier
Nieuwe Revu
De Journalist
Zorg+Welzijn
Uit België:
Het Nieuwsblad
Uit Groot Brittannië:
The Herald
Diversen:
Bangkok Post
New Straits Times
Salt Lake City Tribune

Vk
Tel
NRC
Tr
Par

Ref D
NvhN
Ap. C.
G+E

VPRO
GA
ELS
NR

Z+W

NB

Abonnementen op Persfocus kosten f 85,-- per jaar. Verzending als brief kost f 95,--.
Losse nummers f 10,--.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 93.548
1090 EA Amsterdam

Verbod op kinderporno en ontucht verscherpt

Van onze verslaggever
DEN HAAG

Het verbod op kinderporno en ontucht met kinderen wordt verscherpt. Dit heeft het kabinet vrijdag besloten. De leeftijd waarop jongeren pornografisch mogen worden afgebeeld, wordt verhoogd van 16 tot 18 jaar. Ook kan seksueel misbruik van kinderen tussen 12 en 16 jaar voortaan worden vervolgd zonder dat er aangifte is gedaan of een aanklacht is ingediend.

Minister Korthals van Justitie zal de zedelijkheidswetgeving op deze punten aanpassen. Verder worden alle vormen van virtuele kinderporno strafbaar, als het parlement de voorstellen aanvaardt. Door moderne technieken, zoals internet, is het mogelijk beelden zodanig te manipuleren dat niet duidelijk is of kinderen daadwerkelijk misbruikt zijn. Hiervoor gaat dan toch een straf gelden van maximaal vier jaar.

'Foto's van kinderen, bijvoorbeeld op het strand, zijn dan zo bewerkt dat het lijkt alsof er seksuele handelingen plaatsvinden. Ook dat mag dus niet', zegt een woordvoerder van Justitie.

Het verbod op het bezitten, verspreiden of vertonen van kinderporno gaat gelden voor alle afbeeldingen waarop kinderen staan onder de 18 jaar.

Met de verhoging van de leeftijdsgrens sluit Nederland aan bij het VN-verdrag inzake de rechten van het kind, dat commerciële seksuele exploitatie van minderjarigen verbiedt.

Bij seksueel misbruik van kinderen tussen 12 en 16 jaar vervalt het klachtvereiste.

Volgens de bestaande wetgeving kan justitie alleen tot vervolging van verdachten overgaan als het slachtoffer of diens wettelijke vertegenwoordiger aangifte heeft gedaan of een strafklacht heeft ingediend. Deze voorwaarde vervalt nu.

In plaats daarvan krijgt de minderjarige het recht om gehoord te worden.

Hiermee wil Korthals voorkomen dat de groeiende seksuele vrijheid van de jongen of het meisje wordt aangetast.

In 1985 maakte een van de voorgangers van Korthals als minister van Justitie, zijn VVD-partijgenoot Korthals Altes, een eind aan het verbod op vrijwillige seksuele contacten tussen ouderen en kinderen tussen 12 en 16 jaar.

Manipuleren van foto's Ook virtuele kinderporno strafbaar

Door onze politieke redactie

DEN HAAG, 13 JAN. Minister Korthals (Justitie) wil kinderporno voortaan ook strafbaar stellen als het pornografisch karakter van een afbeelding is verkregen door digitale montage, zonder dat een kind daadwerkelijk is misbruikt.

De ministerraad heeft gisteren ingestemd met een wijziging in het Wetboek van Strafrecht, die binnenkort ter beoordeling naar de Raad van State gaat en later dit jaar de Tweede Kamer bereikt.

Korthals sluit met het voornemen 'virtuele' kinderpornografie strafbaar te stellen aan bij de Europese ontwerpconventie tegen 'cybermisdaad' van de Raad van Europa. Die tekst spreekt zich uit tegen 'morphed' (uit afbeeldingen vervaardigde) kinderpornografie.

Vorig jaar had de Nederlandse minister van Justitie nog bedenkingen geuit tegen de strafbaarstelling van 'virtuele' kinderporno. De Nederlandse zedelijkheidswetgeving, zo betoogde Korthals in mei in de Tweede Kamer, is er op gericht daadwerkelijk seksueel misbruik van kinderen tegen te gaan, en daarvan is bij 'virtuele' kinderpornografie geen sprake. Korthals had evenwel aangekondigd zich te zullen richten naar de Europese ontwerpconventie.

Een bijkomende overweging om 'virtuele' kinderpornografie strafbaar te gaan stellen, is - aldus een woordvoerder van Justitie - dat verdachten in strafzaken inzake kinderporno zich kunnen verschuilen achter het argument dat gewraakte afbeeldingen 'virtueel' zijn. Voor het openbaar ministerie

Bezit virtuele kinderporno strafbaar

DEN HAAG - Virtuele kinderporno wordt strafbaar. De makers, bezitters en verspreiders van (digitale) afbeeldingen waarop seks met kinderen te zien is, riskeren straks een gevangenisstraf van maximaal vier jaar. Het maakt daarbij niet uit of op die afbeeldingen daadwerkelijk kinderen zijn misbruikt of dat de beelden zodanig zijn bewerkt dat het lijkt op seksuele handelingen met kinderen onder de achttien jaar.

Het kabinet heeft besloten de zedelijkheidswetgeving op verschillende onderdelen te wijzigen. Minister Korthals (VVD) van Justitie wil zo het seksueel misbruik en de commerciële seksuele exploitatie van kinderen tegengaan.

is het veelal ondoenlijk het te bewijzen. Na de wetswijziging op dit punt zou de bewijslast op dit punt aan de verdachte zijn.

De strafbaarstelling van 'virtuele kinderporno' maakt deel uit van een reeks voorstellen ter verscherping van de zedelijkheidswetgeving op dit gebied. Zo zou in de toekomst het openbaar ministerie ook zonder dat een strafklacht is ingediend mogen overgaan tot vervolging van kinderporno waarbij personen tussen twaalf en achttien jaar betrokken zijn.

Voor de bestaande 'klachtvereiste' - waarmee de wetgever recht wilde doen aan de ontwikkeling van de seksuele vrijheid van jongeren, wier gedrag zich niet altijd zinnig laat relateren aan hun aantal levensjaren - komt een 'hoorrecht' voor de minderjarige in de plaats. Deze zou het OM daarbij zijn versie van de gebeurtenissen geven en zeggen of hij strafvervolgung op zijn plaats vindt.

De strafbare leeftijd voor modellen bij porno wordt verder verhoogd van zestien naar achttien jaar. Met deze wetswijziging wil Korthals recht doen aan het nieuwe VN-verdrag inzake de rechten van het kind, dat in algemene zin seksuele exploitatie van minderjarigen wil tegengaan.

De regelgeving komt nu in overeenstemming met het VN-verdrag inzake de rechten van het kind.

Tot nu toe is virtuele kinderporno, bijvoorbeeld op internet, moeilijk aan te pakken. Probleem is dat niet duidelijk is of werkelijk kinderen zijn gebruikt of doordat beelden van kinderen met moderne technieken zo zijn gemanipuleerd dat kinderporno wordt gesuggereerd. (ANP)

'Straf voor virtuele kinderporno is raar'

DEN HAAG - De Coornhert-Liga, de Nederlandse vereniging voor strafrechtshervorming, vindt het belachelijk dat bezit en verspreiding van virtuele kinderporno strafbaar wordt.

Afbeeldingen waarvoor niet aantoonbaar een kind is misbruikt en die zelfs compleet fictief kunnen zijn, zijn binnenkort goed voor een gevangenisstraf van maximaal vier jaar. Dat heeft het kabinet gisteren besloten.

Voor de aanklagers van het Openbaar Ministerie (OM) wordt het daardoor veel makkelijker om mensen wegens kinderporno te kunnen vervolgen. Tot nu toe moest het OM een verdachte en een slachtoffer hebben. „Binnenkort hoeft het OM echter niet meer aan te tonen dat er ook daadwerkelijk een kind is misbruikt voor een bepaalde afbeelding, zelfs al is die bijzonder vernuftig in elkaar gestoken via computermanipulatie," aldus een woordvoerder van het ministerie van justitie. Hij stelt dat

momenteel bij de divisie Centrale Recherche Informatie (CRI) 'ontzettend veel materiaal' ligt waarvan geen slachtoffers bekend zijn.

Voorzitter Marq Wijngaarden van de Coornhert-Liga vraagt zich af of de wetswijziging standhoudt binnen de Europese wetgeving. „Elke vorm van kinderporno is verwerpelijk, fictief of echt, omdat het kan aanzetten tot kindermisbruik. Maar er kan niet automatisch een veroordeling volgen, zonder dat is aangetoond dat iemand schade heeft ondervonden."

Volgens Wijngaarden is dat in strijd met het recht op privacy, vastgelegd in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Dat gaat boven de Nederlandse Wet. „Het is nog altijd zo dat je in je privé-leven alle fantasieën mag hebben die je wilt, hoe morbide ook. En als je daarvan iets fabriceert in de vorm van een kind dat niet bestaat, waarom moet dat virtuele kind dan beschermd worden?" GPD

Kabinet voert SGP-motie uit Virtuele kinderporno straks ook strafbaar

Van onze redactie politiek

DEN HAAG - Het kabinet wil virtuele kinderporno strafbaar stellen. Makers, bezitters en verspreiders van (digitale) afbeeldingen waarop seks met kinderen te zien is, kunnen een maximale gevangenisstraf krijgen van maximaal vier jaar.

Daarvoor heeft de ministerraad gisteren op voorstel van minister Korthals van Justitie besloten. Door de moderne technieken is het mogelijk beelden met behulp van een computer zodanig te veranderen dat de suggestie van kinderporno wordt gewekt, terwijl er mogelijk geen sprake is geweest van daadwerkelijk misbruik van kinderen.

Daardoor is het in de praktijk voor het openbaar ministerie moeilijk te bewijzen of de kinderporno wel of niet tot stand is gekomen door daadwerkelijk misbruik van kinderen. „Foto's van kinderen, bijvoorbeeld op het strand, zijn soms zo bewerkt dat het lijkt alsof er seksuele handelingen plaatsvinden. Dat mag dus niet meer", zegt een woordvoerder van het ministerie van Justitie.

De aanscherping is dit voorjaar door de Tweede Kamer gevraagd door het SGP-kamerlid Van der Staaij. Hij heeft

daarover een motie ingediend die de steun kreeg van een meerderheid in de Tweede Kamer. De SGP is blij met de omslag, maar is nog niet tevreden. „We zijn uiteraard in voor duwtjes in de goede richting, maar meer is mogelijk en nodig. Waarom zouden we gewone porno ongemoeid laten?" zo vraagt Van der Staaij zich af.

Afbeeldingen.

Het kabinet heeft gisteren nog besloten tot een aanscherping. De leeftijd waarop jongeren op pornografische afbeeldingen mogen staan, gaat omhoog van zestien naar achttien jaar. Dat betekent dat het verspreiden, tentoonstellen, vervaardigen, distribueren en in bezit hebben van pornografisch materiaal met jongeren onder de achttien jaar strafbaar is. Met deze aanscherping voert het kabinet een VN-verdrag uit waarin de commerciële seksuele exploitatie van kinderen wordt tegengaan.

Verder vervalt het klachtvereiste bij ontucht met een kind tussen twaalf en zestien jaar. Dat houdt in dat het openbaar ministerie op eigen houtje een strafrechtelijk onderzoek kan instellen zonder dat de betrokkene een strafklacht heeft ingediend.

Virtuele kinderporno altijd strafbaar, leeftijdsgrens omhoog

Van onze redactie politiek

DEN HAAG - Virtuele kinderporno wordt in alle gevallen strafbaar, ook als voor het vervaardigen ervan geen kind is misbruikt. Eveneens gaat de leeftijdsgrens waarbij sprake is van kinderporno, omhoog.

Nu is een afbeelding nog strafbaar als de afgebeelde persoon jonger is dan zestien jaar. Dat wordt achttien.

Op voorstel van minister Kort-

hals (VVD) van justitie heeft het kabinet gisteren besloten het wetboek van strafrecht op deze punten aan te scherpen. Het voorstel past in een reeks aanscherpingen van de zedelijkheidswetgeving met het doel jongeren beter te beschermen tegen seksueel misbruik.

Moderne technieken maken het mogelijk om beelden zodanig te manipuleren, dat kinderpornografische afbeeldingen kunnen worden vervaardigd zonder dat

vaststaat dat daarvoor kinderen zijn misbruikt. Dat maakt het voor justitie lastig dit verschijnsel aan te pakken. De voorgestelde wetswijziging maakt het makkelijker een zaak rond te krijgen.

Als virtuele kinderporno net zo strafbaar is geworden als 'gewone', betekent dat een maximum celstraf van vier jaar. Voor degene die vaker in de fout gaat, is de maximumstraf zes jaar.

Het openbaar ministerie krijgt verder meer armslag om bij sek-

sueel verkeer tussen een volwassene en iemand van tussen de twaalf en zestien jaar te onderzoeken of er sprake is van strafbare feiten. Nu geldt nog het zogenoemde klachtvereiste: er moet een aangifte liggen van de jongere zelf of de ouders voordat justitie in actie kan komen. Dat kan soms strafrechtelijk onderzoek naar ontucht met minderjarigen belemmeren.

Aan de andere kant erkent het kabinet wel het recht van een jon-

gere op een groeiende seksuele vrijheid. Een seksuele relatie tussen iemand van negentien en iemand van ruim vijftien hoeft niet per definitie verkeerd en wettelijk strafbaar te zijn. Daarom krijgt de jongere het recht om te worden gehoord, mocht justitie in actie willen komen. De jongere kan dan een mening geven over de wenselijkheid van eventuele strafvervolgung van degene met wie seksueel contact heeft plaatsgehad.

Virtuele kinderporno strafbaar

DEN HAAG - Virtuele kinderporno wordt strafbaar. De makers, bezitters en verspreiders van (digitale) afbeeldingen waarop seks met kinderen te zien is, riskeren straks een gevangenisstraf van maximaal vier jaar.

Het maakt daarbij niet uit of op die afbeeldingen daadwerkelijk kinderen zijn misbruikt of dat de beelden zodanig zijn bewerkt dat het lijkt op seksuele handelingen met kinderen onder de achttien jaar.

Het kabinet heeft vrijdag besloten de zedelijkheidswetgeving op verschillende onderdelen te wijzigen. Minister Korthals van Justitie wil zo het seksueel misbruik en de commerciële seksuele exploitatie van kinderen tegengaan. De regelgeving komt nu in overeenstemming met het VN-verdrag inzake de rechten van het kind.

Tot nu toe is virtuele kinderporno, bijvoorbeeld op internet, moeilijk aan te pakken. Probleem is dat niet duidelijk is of werkelijk kinderen zijn gebruikt of doordat beelden van kinderen met moderne technieken zo zijn gemanipuleerd dat kinderporno wordt gesuggereerd. „Foto's van kinderen, bijvoorbeeld op het strand, zijn dan zo bewerkt dat het lijkt alsof er seksuele handelingen plaatsvinden. Ook dat mag dus niet”, zegt een

woordvoerder van Justitie. Verder gaat de leeftijd van betrokkenen die op pornografische afbeeldingen mogen staan, omhoog van 16 naar 18 jaar.

Daarnaast vervalt het klachtverrekte bij ontucht met een kind tussen de 12 en 16 jaar. Dat houdt in dat het Openbaar Ministerie op eigen houtje een strafrechtelijk onderzoek kan instellen zonder dat de betrokkene een strafklacht heeft ingediend. De minderjarige krijgt wel het recht zijn of haar mening te geven over de gebeurtenissen en de wenselijkheid van vervolging. Het hoorrecht moet de groeiende seksuele vrijheid van het kind beschermen.

Hoegeveense Courant 17-01-01

Kabinet vergroot taboe op seksualiteit

VK 20-1-01
HET kabinet wil de minimumleeftijd voor modellen op pornografische

Verhoging leeftijd is een goede zaak'

Trouw, wo. 24 jan 2001

Porno is strafbaar als de afgebeelde persoon onder de 16 is. Dat wordt 18, wil het kabinet. Grote pornobazen hebben zich al tegen de maatregel gewapend, maar de partulier met vieze plaatjes moet oppassen: hij wordt straks makkelijker gepakt.

Kinderporno
Kustaw Bessems

AMSTERDAM - Het kabinet heeft een nieuw ontwerp voor de Wet tegen kinderporno en misbruik voor advies naar de Raad van State gestuurd. Virtuele kinderporno wordt strafbaar en justitie mag onderzoek doen naar seks met een minderjarige, ook al hebben de minderjarige of de ouders geen aangifte gedaan. Bovendien gaat de leeftijd voor kinderporno omhoog: wie een afbeelding bezit van een 'seksuele gedraging' door of met iemand die 'kennelijk' nog geen achttien is, riskeert vier jaar cel.

Een goede zaak, meent prof. R. Bullens, kinderpsycholoog en behandelaar van pedoseksuelen. „Hiermee wordt helder dat de wetgever minderjarigen niet in staat acht om te oordelen over de gevolgen van het meewerken aan porno. Soms zwichten zij voor het makkelijke geld, zonder te begrijpen dat hun beeltenis de wereld overgaat.” Bullens, die optreedt als getuige-deskundige in

misbruikzaken, vindt het makkelijker om aan gezichten het verschil te zien tussen een 18-pluser en een 18-minner, dan na bestudering van secundaire geslachtskenmerken kinderen jonger en ouder dan zestien uit elkaar te houden.

De grote pornobazen liggen er niet wakker van. „Natuurlijk is het genre *teenage* erg in trek”, zegt directeur Jan Schijff van seksgroothandel Scala. „Maar omdat wij exporteren naar landen waar de grens al 18 is, hantieren we die norm al jaren. Bij ons werken huisvaders en -moeders. Die vinden dat spul ook irritant.” Scala is extra voorzichtig sinds in 1997 honderden banden in beslag werden genomen. Een Duitse leverancier had met de papieren geknoeid.

De papieren heten *model releases*, legt Arthur Martin (schuilachternaam) uit, directeur van porno-uitgever Bookpress. „Bij alle materiaal zitten foto's waarop de modellen in het bijzijn van een getuige twee identificatiebewijzen in de hand houden. Een klant die door onze goederen problemen krijgt met de politie, kan naar ons verwijzen. Wij tonen zondig de *model releases*. Ik heb er een standaardbrief voor.” Bookpress heeft onder meer het blad *Seventeen* in zijn stal, en vele varianten hierop. De Amsterdamse zedenpolitie stelde onlangs een onderzoek in naar deze blaadjes, die bij kiosken lagen, zover bekend zonder resultaat.

VERVOLG OP PAGINA 3

van dien. En dat is een ideale voedingsbodem voor werkelijk misbruik. Gefrustreerde mensen vergrijpen zich sneller aan iemand dan mensen voor wie seksualiteit gewoon, goed en gezond is. En dat besef moet van jongs af aan bijgebracht worden.

De overheid zou daarom de vrije beleving van seksualiteit onder jongeren moeten stimuleren en valse schaamte helpen bestrijden. Pornografisch materiaal helpt daarbij. Pornografie zou aan het vakkenpakket op school toegevoegd moeten worden, inclusief praktijklessen. Klinkt wellicht kras, maar het is wel logischer dan wat het kabinet wil.

Het verbod op virtuele kinderporno is nog absurder. Nog niet zo lang geleden pleitten ministers als Sorgdrager voor gebruik van (kinder)porno door pedoseksuelen als veilig substituaat voor echte seks met kinderen. Terecht brak na de zaak-Dutroux het besef door dat zoiets ook gemaakt moet worden, en dat dat niet altijd even zachtzinnig gebeurt. Nu de computertechnologie de mogelijkheid biedt dit bezwaar te ondervangen zou je instemmend gejuich van de overheid mogen verwachten. Maar ook hier slaat het kabinet, opgejaagd door de misbruikindustrie, de plank volledig mis door ook dit te willen verbieden.

Het argument is dat de nepporno niet van echte te onderscheiden is, en opsporing zo onmogelijk wordt. Zo lust ik er nog wel een paar. Laten we dan de filmindustrie ook maar verbieden, want niet alleen worden daarin veel misdaden getoond (geweldsporno, compleet met moorden op kinderen), justitie zou bij hyperrealistische producties (*Blair Witch*) ook in verwarring kunnen raken. Tenslotte is het de vraag of het wel legaal is zaken te verbieden die op zich volkomen onschuldig zijn. Over misbruik gesproken. Het zou een interessant proefproces kunnen opleveren.

Kortom, het kabinet bedoelt het misschien wel goed, maar slaat een verkeerde, heilloze weg in die averechts werkt. Ik roep alle jongeren van 16 en 17 jaar op pornografische opnamen van zichzelf te maken en vervolgens de politie te bellen. Of hoeven jongeren niet beschermd te worden tegen seksueel zelfmisbruik?

Onno van Buuren

De auteur is journalist

VIRTUEEL VIES

VK 18-1
RONALD PLASTERK

MINISTER Korthals wil virtuele kinderporno strafbaar stellen, en het lijkt erop dat de Kamer hem daarin breed steunt. Het voorstel is al eerder door de SGP gelanceerd, maar tot dusver leek het of liberalen en ook progressieven er niet zo voor waren.

Een enkele lezer vraagt zich misschien af: wat is in godsnaam virtuele kinderporno? Dankzij moderne beeldbewerkingsprogramma's is het niet moeilijk meer om een onschuldige foto van een kind om te toveren in een pornografische afbeelding, door er links en rechts wat aan te veranderen of toe te voegen. Dat zal binnenkort dus verboden zijn. Het produceren hiervan, het verspreiden hier-

van, en het bezitten hiervan.

Een interessante vraag is wat de rechtsgrond van dit nieuwe verbod is. Voor kinderporno is die helder: bescherming van het kind. Hoe lang de keten tussen productie en consumptie van deze viezigheid misschien ook is, aan het begin staat altijd een kind dat misbruikt is voor het vervaardigen ervan, en dat kind verdient verdediging. Elke vraag naar kinderporno creëert een aanbod, en daar wordt ergens een kind het slachtoffer van. Dat is een zeer goede grond om kinderporno te verbieden en ook actief te vervolgen.

Maar daar gaat het hier niet om. In feite is het Photoshoppings van een onschuldige foto naar een porno-plaatje een vorm van elektronisch tekenen. Daar wordt in principe geen kind slechter van (rooguit zou herkenning van de persoon in kwestie voor die persoon later vervelend kunnen zijn, maar dat geldt dan weer niet alleen voor kinderen maar in gelijke mate voor alle volwassenen die zich elektronisch een oor of een ander orgaan aangenaad zien). De rechtsgrond van het verbieden van virtuele kinderporno is dus niet het beschermen van de fotomodellen.

Het heeft er alle schijn van dat de wetgever het wil verbieden omdat het vies en voos is. Dat is wel een heel ander argument, en het is een novum. Je verbiedt dan afbeeldingen omdat je vindt dat ze vies zijn, en omdat je het onwenselijk vindt dat anderen ze als zinnenprikkelend ervaren. Tot dusver was dat in Nederland wel een reden voor een verbod op het vertonen in openbare ruimten, maar nooit een reden om privé-bezit te verbieden.

Als je geknutsel met foto's verbiedt dan is het nog maar een kleine stap om ook tekeningen te verbieden. Of plaatjes nu zijn getekend met de computermuis of met een kroontjespen, dat doet er weinig toe. Maar dan mag men de schappen van het Rijksmuseum nog wel eens goed gaan doorzoeken. Zijn de cherubijntjes en serafijntjes van Rubens niet mogelijk-kerwijs als zinnenprikkelend te ervaren? Ik denk dat ze zeker zo bedoeld zijn, dat was juist de symboliek van de liefdesengeltes met hun pijlen. De balletdanseresjes die Degas afbeeldde waren vast ook niet allemaal boven de achttien, en er zijn hele volksstammen die ze erotisch vinden.

Ook het plezier waarmee men afbeeldingen bekijkt van de Onnozele Kinderen is verdacht (voor de heidenen onder u: dat is de Bijbelscene waarin Koning Herodes, bang voor de komst van de Messias die hem van de troon zou stoten, op grote schaal jonge jongetjes laat vermoorden; een populair thema voor Renaissance schilders, met veel bloed en weelderige blote peuters).

Ook een ander ogenschijnlijk helder criterium voor een verbod op vieze plaatjes houdt geen stand; je zou kunnen bedenken: het op prikkelende wijze afbeelden, virtueel of niet, van strafbare of gewelddadige handelingen is verboden. Maar dan sneuvelt bijvoorbeeld een groot deel van alle films. Ook afbeeldingen van de marteldood der heiligen zouden

'Dutroux heeft ons wakker geschud'

Trouw, wo. 24 jan 2001

Kinderporno

VERVOLG VAN PAGINA 1

Lokt Bookpress problemen niet uit door met suggestieve bladtittels en jong ogende modellen de indruk te wekken dat het minderjarige gebruikt? Martin: „Ik heb een dochter van elf, ik vind 16 ook te jong voor porno. Maar ik zal de laatste zijn om te ontkennen dat de oudere man graag

naar jonge vrouwen kijkt.”

Martin zit dertig jaar in de branche, dus ook toen regels soepeler waren en modellen jonger. „Dutroux heeft ons wakker geschud, we zoeken de grenzen niet meer.” De directeuren van Scala en Bookpress verklaren plechtig dat ze dubieus materiaal direct aan de politie doorspelen.

Hoe de leveranciers zich ook indekken, directeur W. van Teeseling van de NVDO, branche-or-

ganisatie voor videotheken, adviseert leden vanwege de nieuwe wet 'even door de schappen te lopen' en deze te schiften op straks verboden materiaal. „Maar de noodzaak neemt af, want we hebben steeds minder porno. Klanten kunnen porno zien op televisie en internet.”

Internet barst van de pagina's op de rand, die de jeugd van hun modellen aanprijzen. Voor de Nederlandse internetproviders

bindt het Meldpunt Kinderporno de strijd aan tegen ongeoorloofde beelden. Dit meldpunt gaat ook onder de nieuwe wet niet achter materiaal met oudere tieners aan. Wordvoerder C. Karman: „Wij richten ons op porno met écht jonge kinderen, tot een jaar of veertien.” Toch is het Meldpunt blij met de leeftijdsverhoging. „Nu is het vaak lastig te bewijzen dat een kind nog geen 16 is. Als de grens bij 18 ligt, is de

discussie makkelijker te winnen.”

Dat zal het belangrijkste gevolg zijn van de wet, beaamt T. Erents van de Gemeenschappelijke Aanpak Voorziening Kinderporno. „Misschien doen we dan ook meer tegen seks met 16- en 17-jarigen, maar misbruik van jonge kinderen, die geen weerwoord kunnen bieden, dát wordt makkelijker aan te pakken.”

Kustaw Bessems

VERVOEG VK 19-1

dan verboden zijn, denk aan de schaars geklede Sint Sebastiaan doorboord door pijlen, alweer een klassiek thema voor schilders, en dat zal toch niet de bedoeling zijn. Kortom: ook geen hanteerbare rechtsgrond voor een verbod.

Ten slotte is er nog het oude argument dat porno aan zou zetten tot onwenselijk gedrag. Zelfs virtueel geproduceerde porno zou volgens die gedachte strafbaar behoren te zijn omdat het bij de waarnemers onwenselijke gevoelens opwekt, die hen aanzet tot kindermisbruik. Het is echter zeer dubieus of dit verband wel reëel is. Als je in de krant leest over kindermisbruik dan speelt dat zich toch ook regelmatig af in streng-orthodoxe scholen of jeugdbewegingen, terwijl in die kringen het taboe het grootst is. Juist repressie leidt kennelijk tot misbruik, en een erkenning van de eigen gevoelens stelt mensen in de gelegenheid te leren een stevige afstand te houden tussen wat ze fantaseren en wat ze werkelijk doen.

De politie zal ongetwijfeld blij zijn met een verbod, omdat de opsporing en vooral ook de vervolging veel lastiger is zolang verdachten kunnen beweren dat een afbeelding virtueel tot stand was gekomen. Verder zullen er erg weinig kiezers of parlementariërs een traan laten als virtueel geproduceerde kinderporno verboden wordt, dus Korthals' voorstel zal het wel halen, maar eigenlijk is het een hellend vlak.

PAR. 20-1 Vader vermoordt dader: eis 5 jaar

BREDA - Officier van justitie W. Korver heeft gisteren bij de rechtbank in Breda vijf jaar cel en tbs geëist tegen de 37-jarige L. van V. uit Oosterhout. De man wordt ervan verdacht dat hij vorig jaar september in Oosterhout de 22-jarige Dennis Brocken heeft doodgestoken. De advocaat van de verdachte, mr. M. Schönfeld, vroeg om vrijspraak. Aanleiding voor de steekpartij was dat Brocken een zoon van Van V. seksueel had misbruikt. De vader zou dit psychisch niet hebben verwerkt en het recht in eigen hand hebben genomen. Hij kwam de veroordeelde pedoseksueel tegen in een winkelcentrum. Uitspraak 1 februari. (ANP)

Van onze verslaggever

BREDA - Het Openbaar Ministerie in Breda acht de 37-jarige Lucien van V. uit Oosterhout schuldig aan moord op de 22-jarige pedoseksueel Dennis Brocken. **BN/DE STEM 20/1**

De officier van justitie eist vijf jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging tegen de vader die wraak nam. Officier mr. W. Korver zegt de 'overtuiging' te

Eis 5 jaar en tbs voor doodsteken pedofiel

Door een onzer redacteurs **NKL**

BREDA, 20 JAN. De officier van justitie heeft gisteren voor de rechtbank in Breda vijf jaar gevangenisstraf en tbs geëist tegen een 37-jarige man uit het Brabantse Oosterhout. Hij wordt ervan verdacht in september vorig jaar een 22-jarige stadgenoot te hebben doodgestoken die in 1999 het zontje van de 37-jarige man seksueel had misbruikt.

Advocaat M. Schönfeld van de verdachte - in de gevangenis wordt hij als een held beschouwd - vroeg om vrijspraak omdat er sprake zou zijn van psychische overmacht. De verdachte zou het misbruik van zijn kind niet hebben verwerkt en het recht in eigen hand hebben genomen.

Hij stak de pedofiel, die in 1999

BREDA (ANP) - Is het te lang uitblijven van professionele hulp mede oorzaak geweest van de moord op de 22-jarige pedoseksueel Dennis B., vorig jaar september in Oosterhout? Dat is een van de belangrijke vragen in het strafproces morgen tegen de 37-jarige L. van V. uit Oosterhout. De verdachte heeft toegegeven dat hij B. op straat tien keer met een mes heeft gestoken. B. overleed ter plaatse. Het slachtoffer heeft in 1998 en 1999 ontucht gepleegd met het nu elf jaar oude zontje van Van V. **AP.C. 10/1**

Van V.'s raadsman Schönfeld vindt dat de hulpverlening schromelijk tekort is geschoten. „Als die sneller en meer adequaat had gereageerd, was mijn cliënt mogelijk niet zo doorgedraaid met de dood van B. als gevolg”, zegt de advocaat. De ontucht duurde tot februari 1999. De jongen vertoonde steeds meer afwijkend gedrag.

Gezin misbruikte jongen moest eindeloos wachten

Moord op pedoseksueel wellicht door falende hulp

Hij viel zijn moeder met een mes aan, probeerde zijn zusje te doden en moest tegengehouden worden toen hij zelfmoord wilde plegen. In juni 1999 werd duidelijk wat de achtergrond was. De rechtbank in Breda veroordeelde B. in september van dat jaar wegens ontucht met zeven jongens en een meisje tot een jaar celstraf. Na de ontdekking van de ontucht liepen de ouders Van V. met hun kind een reeks van hulpverleners af. Via hun huisarts kwamen ze bij het RIAGG terecht en vandaar bij een vertrouwensarts, weer het RIAGG,

Slachtofferhulp, de GGD, de Stichting Welzijn, een tweede huisarts, een kinderarts en uiteindelijk bij het centrum voor jeugdpsychiatrie De Mark.

Na de intake heeft het nog ruim een half jaar geduurd voor de behandeling kon beginnen. „Ze kwamen op een wachtlijst omdat er te weinig geld is. Ongeveer een week na de start van de behandeling kwamen Van V. en B. elkaar stom toevallig tegen”, zegt de advocaat.

Hij voelt zich gesteund door twee gedragsdeskundigen die Van V. onderzochten. Een psychiater acht Van V. sterk vermin-

derd toerekeningsvatbaar, de psycholoog spreekt van 'duidelijk verminderd toerekeningsvatbaar.' Beiden adviseerden tbs met de voorwaarde dat Van V. in therapie gaat.

Volgens Schönfeld is er in ieder geval geen sprake van moord. „Het was een toevallige ontmoeting. Mijn cliënt wandelde na een schaakavond naar een kennis en wilde in winkelcentrum Zuiderhout nog een zak friet halen. Hij wist niet dat B. bij hem in de buurt was komen wonen. Hij was eerder juist verhuisd om B. nooit meer te hoeven zien”, zegt hij.

Eis 5 jaar en tbs voor moord pedofiel

door Fred Soeteman

BREDA, zaterdag
Vader Lucien van V. (37) uit Oosterhout die de 22-jarige pedofiele Dennis B. voor ontucht met zijn zontje in een winkelcentrum de keel heeft doorgesneden, moet voor moord worden gestraft met vijf jaar cel en tbs-dwangverpleging.

Dennis B. had zijn straf, twaalf maanden, waarvan drie voorwaardelijk, voor het intiem betasten van een paar jonge kinderen al in januari vorig jaar achter de rug.

Hij was vrijwel klaar met zijn behandeling, had een nieuwe baan en stond op het punt een nieuw leven te beginnen, toen de fatale confrontatie met de vader van een van zijn slachtoffertjes op 22 september plaats vond.

Lucien van V., die gisteren verklaarde dat het een toevallige ontmoeting is geweest en dat hij zich nog maar weinig herinnert van de toedracht, verklaarde eerder dat hij sinds B. vrij was gekomen hij naar hem had uitgekeken. „Anderhalf jaar kon ik aan niets anders denken dan aan kapot-schieten en ophangen. Ik heb hem in gedachten al een miljoen keer kapotgemaakt”, zo citeerde gisteren officier van justitie mr. W. Korver.

Toen hij, terugkerend van zijn schaak-

• Verdachte Lucien van V. met zijn advocaat mr. Schönfeld.

clubje, de jongeman uit een bus zag stapen - die een bijeenkomst van een evangelische gemeenschap had bijgewoond - volgde hij hem het winkelcentrum in, terwijl het door zijn hoofd maalde: „Ik heb hem! Ik zal hem hebben!”

„Glashelder is dat hij de confrontatie heeft gezocht”, zei officier mr. Korver. Om die reden kan Van V. zich niet beroepen op

psychische overmacht, vond hij.

Lucien van V. heeft in de ogen van de officier „iemand die zijn schuld aan de samenleving had voldaan, eigenhandig de doodstraf gegeven en hem met tien steken op een gruwelijke manier geliquideerd”.

Ook voor de waarschijnlijk velen in Nederland die sympathie opbrengen voor de wrekende vader - die in het huis van bewaring als een held wordt vereerd en het predikaat 'pedokiller' opgeplakt heeft gekregen - is het goed te onderstrepen dat eigen rechter spelen nooit of te nimmer wordt getolereerd, zei de officier.

Mr. Korver toonde alle begrip voor de schrijnende situatie die in Van V.'s gezin was ontstaan toen het misbruikte zontje onhandelbaar bleek, zich isoleerde, steeds verder afgleed en zelfmoordpogingen deed.

Maar er kan moeilijk worden volgehouden dat alle mogelijke hulpverleningsinstanties niet erg veel moeite hebben gedaan ook de ouders bij te staan. Van V. wees het hulpaanbod echter af. Hij ontwikkelde een ziekelijke haat tegen Dennis B. en is volgens de psycholoog duidelijk verminderd toerekeningsvatbaar.

Uitspraak: 2 februari

Eis vijf jaar en tbs tegen Oosterhouter die wraak nam op aanrander van zijn zoon 'Lucien van V. voltrok zelf doodstraf'

hebben dat Van V. niet zoals hij zelf beweert in een opwelling Dennis Brocken met tien messteken om het leven heeft gebracht. Hij wees erop dat Van V. altijd een groot mes bij zich droeg. Bovendien verklaarde de Oosterhouter bij de politie dat hij in gedachten Brocken, ver-

oordeelt voor misbruik van Van V.'s zontje Rochard, al miljoenen keer aan de hoogste boom had opgeknoopt. Voor eigen rechter spelen is in de ogen van de officier 'onder geen enkel beding te rechtvaardigen'. „Het zou de bijl aan de wortels van onze rechtsstaat zetten. Van V.

heeft eigenstandig iemand die zijn schuld had afgelost de doodstraf gegeven.” Van V. en zijn raadsman mr. M. Schönfeld passen ervoor om hem voor het heil van de rechtsstaat te laten boeten. „Het kan niet zo zijn dat Van V. een flinke *douw* moet krijgen om te voorkomen dat een

ander het in zijn harses haalt hem na te doen”, aldus Schönfeld. Van moord kan volgens Schönfeld geen sprake zijn. „Van V. liep Brocken volkomen toevallig tegen het lijf. Diens brommer was kapot en daarom kwam hij met de bus uit Breda. Van V. kon dat absoluut niet weten, er was

geen voorbedachten rade.” Schönfeld bepleitte vrijspraak voor moord en ontslag van rechtsvervolging voor doodslag. Die zou te wijten zijn geweest aan 'psychische overmacht' bij de verdachte. De rechtbank doet 1 februari uitspraak.

Den Bosch - Het gezin van een jeugdige ex-zedendelinquent in Den Bosch is opnieuw doelwit geworden van boze buurtbewoners. Vorig jaar verliet het gezin hals over kop hun woning omdat de buurt te hoop liep.

De verhuizing naar een ander pand ging toen op het laatste moment niet door omdat de omwonenden van die nieuwe woning duidelijk lieten blijken dat het gezin niet welkom was. Daarna is de familie geruime tijd ondergedoken. Eind vorig jaar verhuisde het gezin naar een andere woning.

Buurtbewoners willen nu dat de mensen ook daar weer verdwijnen. Om die eis kracht bij te zetten, hebben ze het afgelopen weekeinde tientallen handtekeningen ingezameld. Die zijn gisteren aan de Stichting Wonen 's Hertogenbosch aangeboden. Directeur Verel

van die stichting zegt niet te weten hoe hij de zaak moet oplossen. Alle ellende begint volgens hem nu opnieuw.

De inmiddels 17-jarige zoon van het gezin is vier jaar geleden veroordeeld wegens ontuchtige spelletjes met jonge kinderen. Hij heeft zijn straf uitgezeten en is behandeld.

Volgens een buurman van het gezin is de jongen niet welkom in de buurt omdat daar veel kinderen wonen. Directeur Verel van de woningstichting vrees dat het probleem zich bij elke herhuisvesting voortdoet. „Wijken zonder kinderen bestaan nu eenmaal niet.” (ANP) **NYMN 3/1**

was veroordeeld voor het misbruiken van zes kinderen, neer in een winkelcentrum in Oosterhout. Volgens de officier van justitie had

Steungroep 'pedokiller'

'Als ze aan mijn kinderen hadden gezeten, had ik hetzelfde gedaan'

'Pedofiel was net weer op rechte pad'

Door Jan Reijnders **BH 20/1**

BREDA - De op 22 september vorig jaar om het leven gebrachte Oosterhouter Dennis Brocken was met succes bezig een nieuwe start in zijn leven te maken. Hij deed alles om zijn pedoseksuele geaardheid de kop in te drukken, hij had net werk gevonden en was zelfs kerks geworden.

Officier van justitie mr. W. Korver benadrukte in zijn requisitoir dat Brocken die kans verdiende. „Hij had jongens over de kleding in het kruis gestreeld. Hij had zijn straf daarvoor uitgezeten. De aanwijzingen van de reclassering volgde hij stipt op. Een half jaar lang liet hij zich dagelijks in De Waag behandelen. Hij was toege-

reden tot de Evangelische Gemeenschap. Op de avond van zijn dood kwam hij daar juist vandaan.”

Vier dagen na zijn dood zou Brocken als systeembeheerder aan de slag gegaan zijn op een advocatenkantoor. „En om zijn pedoseksuele geaardheid niet op te wekken had hij zijn internetaansluiting stopgezet. Wat kun je nog meer doen om weer een plaats te verwerven in de maatschappij? En dat voor een man die zo belast was doordat hij zelf ook was misbruikt en door de zelfmoord van zijn moeder”, zo vroeg de officier zich af.

Korver bestreed de zienswijze van Van V.'s advocaat dat de hulpverlening aan het gezin Van V. hopeloos heeft gefaald. „Ik kan me voorstellen dat het erg

was voor Van V. dat zijn zoonje zo ontredder raakte en zich van hem afwendde. Maar Van V. heeft zelf hulpinstanties de deur gewezen. Hij heeft als enige geen schadevergoeding geëist in het proces tegen Brocken. De andere vijf gezinnen eisten 1500 gulden, maar Van V. deed niet mee omdat hij het tienvoudige wilde.”

Het beeld van de falende hulp is onjuist, meent de officier. „Maar het draagt wel ten onrechte bij aan opwellingen van sympathie en begrip voor zijn daden. In het Huis van Bewaring wordt hij de pedokiller genoemd en als een held gezien. En dat terwijl hij naar het zwaarste middel gegrepen heeft. Hij had Brocken ook kunnen uitkafferen of mishandelen, al mag dat natuurlijk ook niet.”

Officier en advocaat mr. M. Schönfeld sluiten zich aan bij de conclusies van de psychiaters dat Van V. een 'pathologische haat' heeft ontwikkeld. Volgens de officier heeft Van V. op die manier krampachtig en dwangmatig zijn eigen ontoerekeningsvatbaarheid gecreëerd. De advocaat wijt die ontwikkeling aan falende hulpverlening.

„Als je zoonje met zelfmoordneigingen rondloopt en je gezin in een toestand van ontreding verkeert, kan ik me voorstellen wat het met je doet als je van het kastje naar de muur gestuurd wordt.”

De sterk verminderde toerekeningsvatbaarheid van Van V. moet naar het oordeel van de advocaat tot ontslag van rechtsvervolging leiden.

Eigenrichting
van onze correspondent **J.R. 24/1**

BREDA - Op 22 september vorig jaar nam een 37-jarige man uit Oosterhout het recht in eigen hand. Op straat bracht hij de 22-jarige pedoseksueel die zijn zoonje misbruikte, met tien messteken om het leven. Vijf jaar en tbs, luidde vorige week de eis. De Bredase rechtbank oordeelt op 1 februari. Intussen is 'de pedokiller' in het huis van bewaring de grote held. En ook buiten de muren geniet hij sympathie.

Tijdens de rechtszaak kwamen tientallen mensen hun steun betuigen en in buurthuis Scheldestraat wordt gewerkt aan een zes kilometer lang spandoek. Zodra het klaar is, moet het langs de singel rond het rechtbankgebouw door 2000 mensen worden ontvouwd.

„We keuren de moord niet goed, maar hebben er wel begrip voor”, zegt een van de vrouwen die de 'smartlap' van losse stof aan elkaar stikt en van teksten voorziet als 'Laat een kind een kind zijn' en 'Pedofielen zijn ziek. Geef ze medicijnen’.

Op een speciale internetsite worden mensen opgeroepen om nog meer slogans te verzinnen en ook is al een cd gemaakt met het lied 'Zes kilometer lang'. Het 'gastenboek' toont verdeelde reacties. Er is hulde voor de verdachte ('geen straf maar beloning'), gevolgd door een pleidooi voor een beroepsverbod voor pedoseksuelen, maar ook klinken sterk afwijzende geluiden. De samenstellers van de site vinden dat wat de vader heeft gedaan weliswaar niet kan, „maar hij zag geen andere mogelijkheden meer om zijn kind te beschermen.”

De werkelijkheid is een stuk genuanceerder. Tijdens de rechtszaak, eind vorige week, bleek dat de om het leven gebrachte pedoseksueel er met hulp van de reclassering en anderen alles aan deed om op het rechte pad te blijven.

De man, die in zijn jeugd zelf was misbruikt, had jongens over hun kleding heen onzedelijk betast en had daarvoor zijn straf uitgezeten. Hij was kerks geworden, had werk gevonden en hield zich stipt aan afspraken met instanties om zijn geaardheid de kop in te drukken. Zelfs had hij daarvoor zijn internetaansluiting stopgezet. „Wat kun je nog meer doen om weer een plaats te verwerven in de maatschappij”, vroeg de officier van justitie, mr. W. Korver, zich af.

Sympathisanten van de verdachte sturen hem brieven en kaartjes met steunbetuigingen. Onder hen een aantal dat vindt dat de man direct vrijgelaten zou moeten worden.

„Als je een enquête houdt, denkt de meerderheid van de Nederlanders er net zo over”, meent iemand.

De officier van justitie: „De verdachte heeft eigenstandig iemand de doodstraf gegeven. Voor eigen rechter spelen zet de bijl aan de wortels van de rechtstaat.”

Het volk mort: „Als ze aan mijn kinderen hadden gezeten, had ik hetzelfde gedaan.”

'Pedokiller' is in gevangenis een held

Door Bas Kock **BN/DE JEM 20/1**

BREDA - Niemand mag voor eigen rechter spelen. Maar een vader die de pedofiel doodt die zijn zoon misbruikte, kan op begrip rekenen in de samenleving. Tientallen mensen waren gisteren naar de Bredase rechtbank gekomen om hun steun te betuigen aan Lucien van V. In april komt er een grote manifestatie om hem een hart onder de riem te steken.

„Belachelijk”, riep een van de toeschouwers op de publieke tribune gisteren na het horen van de straf: vijf jaar met tbs en dwangverpleging. „Die pedofiel heeft een gezin kapot gemaakt. Als je een enquête zou houden in Nederland, weet ik zeker dat de meerderheid vindt dat Lucien direct moet worden vrijgelaten.”

Gekromde tenen

Familie, vrienden en buurtbewoners van Lucien volgden het betoog van officier van justitie W. Korver met gekromde tenen. In tegenstelling tot Korver konden zij volop begrip opbrengen voor Lucien's daad. Een buurtbewoner: „Als ze aan mijn kinderen hadden gezeten, had ik hetzelfde gedaan.”

Steun komt er niet alleen vanaf de publieke tribune. Tijdens het proces zei Lucien dat een van de agenten die hem verhoorde hem complimenteerde met zijn daad. Lucien ontvangt in het Huis van Bewaring in Grave van wildvreemde mensen brieven en kaartjes met steunbetuigingen. Volgens zijn advocaat mr. M. Schönfeld wordt Lucien door zijn medegevangenen op handen gedragen: „Waar pedofielen het in de gevangenis slecht hebben, kun je in dit geval juist het tegenovergestelde constateren.” Ook de officier rept over de respectabele status die Lucien in de gevangenis geniet: „Hij is een held. Ze noemen hem de pedokiller.”

Spandoek

Een Bredase werkgroep is inmiddels een grote manifestatie aan het voorbereiden als steunbetuiging aan Lucien. Een spandoek van zes kilometer moet op 22 april het centrum van Breda

• Een Bredase werkgroep bereidt een manifestatie voor als steunbetuiging aan Lucien. Onderdeel daarvan wordt een spandoek met een lengte van zes kilometer. FOTO JOHAN VAN GURP

omspannen. „Want dat is de plaats waar recht gesproken wordt over deze zaak”, valt te lezen op de website van de actievoerders (www.zeskilometerlang.nl).

De actie wordt geleid door Irene, die uit angst voor represailles van pedofielen niet met haar achternaam in de krant wil. „Mijn dochter is jarenlang seksueel misbruikt”, zegt Irene. „Ik

voel me ontzettend verbonden met Lucien. Ik ben het er niet mee eens dat hij iemand vermoord heeft, maar ik begrijp het wel.”

Volgens Irene is het hoog tijd dat Nederland wordt wakker geschud: „Pedofielen krijgen veel te lage straffen. Het strafrecht deugt niet en daarom nemen mensen het recht in eigen hand.”

De meeste toeschouwers die gisteren de zeven uur durende zitting bijwoonden, delen die overtuiging. Hoewel emotioneel betrokken, hield de publieke tribune zich rustig. Alleen Lucien's slotwoord, waarin hij zei dat hij het volkomen onterecht zou vinden om voor de maatschappij als voorbeeld te worden gesteld, leverde hem een massaal applaus op.

Van onze verslaggevers

BLARICUM - Een elfjarige leerlinge van de Openbare Basisschool (OBB) uit Blaricum is maandenlang via internet getreiterd door vier klasgenootjes.

De klasgenootjes plaatsten het telefoonnummer van het meisje, dat inmiddels door haar ouders van de school is gehaald, op seks-sites en ero-

Blaricumse (11) op seks-sites gezet

GrE 25/1

tische chatboxen op internet. Op de sites werd gemeld dat het meisje achttien jaar zou zijn.

Verscheidene mannen lieten door middel van telefoontjes naar haar ouders weten wel geïnteresseerd te zijn.

Politievoorlichter Maarten van

Weel: „In oktober kwamen de ouders bij ons aangifte doen. Nu zitten we in de afrondende fase van het onderzoek. We hebben aan alle betrokken ouders, dus die van het slachtoffer en van de daders, voorgesteld om het met elkaar uit te praten. Ook de directeur

van de school zou daarin een rol moeten spelen. Of ze daar op ingaan, weet ik niet. Als ze niet willen, beraden we ons of we zelf iets moeten doen, bijvoorbeeld via slachtofferhulp.” De directeur van de school, de heer Govers, is niet voor com-

mentaar bereikbaar. Andere leerkrachten willen geen mededelingen doen. Monique Kuif, lid van de medezeggenschapsraad, zegt dat Govers er veel tijd in gestoken heeft om de ouders rond de tafel te krijgen. Volgens haar is dat toen niet gelukt. Kuif wijst erop dat

het vergrijp van de meisjes, leerlingen van groep acht, zich buiten schooltijd heeft afgespeeld.

De politie heeft niet overwogen de meisjes strafrechtelijk te vervolgen omdat ze nog maar elf jaar zijn. Van Weel: „We vatten het op als belediging en schending van regels van goede eer.”

De ouders kunnen over het optreden van de school een klacht indienen bij de landelijke klachtencommissie. Een woordvoerder van die commissie zegt dat daar naar buiten toe nooit mededelingen over worden gedaan. Noch de gemeente, noch de bestuurscommissie van de school was op de hoogte van de kwestie.

Meisjes (11) boden klasgenoot te koop aan

door Martijn Koolhoven TEL
BLARICUM, donderdag 25/1

In het Gooise villadorp Blaricum is grote onrust ontstaan over een lastercampagne via het internet, uitgevoerd door vier 11-jarige meisjes van de openbare basisschool.

Op de computers van hun ouders heeft het viertal naar schatting een jaar lang een 11-jarig klasgenootje, ook een meisje, via het internet 'te koop' aangeboden.

Als een soort treitercampagne plaatste het viertal maandenlang de naam en het telefoonnummer van hun klasgenootje op verschillende seks-sites en in erotische chatboxen.

Ook bestelden ze sekshulpstukken en condooms op naam van hun klasgenootje. Het gevolg van deze treitercampagne was, dat de ouders van het meisje ruim een jaar lang telefonisch zijn lastig gevallen door volwassen mannen die

naar hun dochter vroegen.

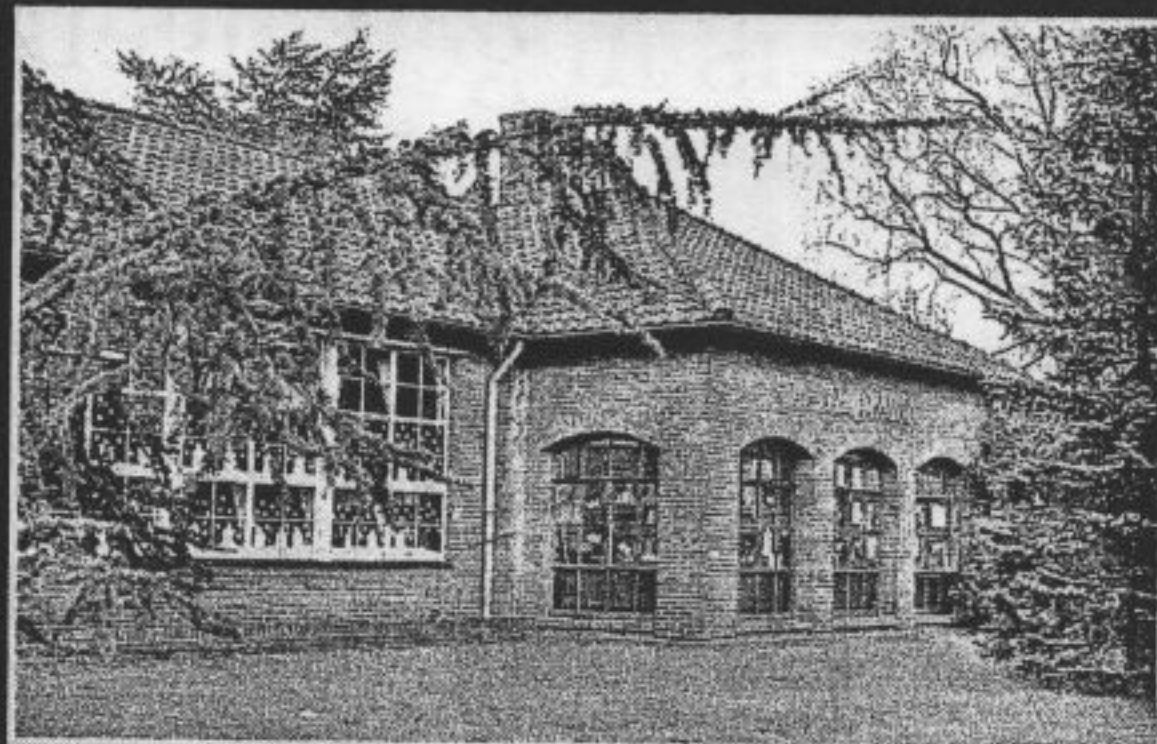
De ouders van het slachtoffer hebben hun dochter inmiddels van school gehaald, omdat de school weigerde sancties te treffen tegen de vier daders.

Het hoofd van de openbare school wilde niet inhoudelijk op de zaak ingaan: „Als de ouders klachten hebben, kunnen ze via de geëigende weg naar de klachtencommissie stappen.”

Zie ook pagina 5

Blaricumse viertal 'pest' klasgenoot met seksterreurecampagne

SABINE (11) TE KOOP OP INTERNET

De pesterijen door schoolmeisjes op de openbare school (foto) heeft voor de nodige onrust gezorgd in het Gooise villadorp Blaricum. FOTO: HANS PETERS

door MARTIJN KOOLHOVEN TEL 25/1
BLARICUM, donderdag

De overtreffende trap van pesten op school. Dat overkwam Sabine de Clerq (11) uit Blaricum. Een jaar lang werden zij en haar ouders door toedoen van vier schoolmeisjes lastig gevallen met dubieuze telefoontjes uit de seksindustrie.

De vier meisjes, in de leeftijd van elf jaar, hadden de naam van hun klasgenootje en haar telefoonnummer 'uitgevent' in babbelboxen, op een pornosite op internet en in een Amsterdamse sekshop: zo'n twaalf maanden lang stond Blaricumse Sabine vervolgens 'te koop' op het World Wide Web.

De geschokte ouders vertellen: „We werden al een jaar lang gebeld door mannen die naar Sabine vroegen. Als we vroegen waarvoor, werd er opgehangen. We vonden het vreemd, we snapten niet waarom volwassen mannen naar haar vroegen. Hoe naïef je kunt zijn.”

Een telefoontje in de herfstvakantie, vorig jaar, bracht enig licht in de duisternis. „Het was een evenementenbureau uit Amsterdam, ze vroegen naar Sabine. Ik vroeg: waarom wilt u haar eigenlijk spreken? Toen bleek dat mijn dochter via de internetsite van een seksblad was opgegeven voor een wedstrijd in een discotheek in Amsterdam. Ik vroeg: maar hoe oud moet je daarvoor zijn? 'Minimaal 18 jaar' was het antwoord. Maar dat is ze helemaal niet, riep ik. Ik was woedend!”

Eind november belt weer een man die naar Sabine

vraagt. Vader De Clerq: „Ik vroeg: wat moet je van mijn dochttertje? Hij zei: 'het gaat u niets aan want ze is ouder dan 18 jaar'. De verbinding werd verbroken.” Dankzij nummerherkenning kon de vader de anonieme beller achterhalen. Het bleek een sekshop op de Amsterdamse Zeedijk te zijn. „Iemand had die sekshop gebeld en een bandje ingesproken met het verzoek terug te bellen en daarbij ons telefoonnummer opgegeven.”

De eigenaar van de sekshop was bereid mee te werken aan het oplossen van het mysterie. Hij stelde het bandje beschikbaar met daarop een telefoontje uit Blaricum. Een jonge vrouwenstem zegt daarop: „Hallo, je spreekt met Sabine de Clerq. Ik ben 18 jaar en ik hou van seksspelletjes. Ik wil vijf condooms bestellen en lekker veel seksspulletjes. Bel me even.” Dit bandje hebben de ouders aan hun dochttertje laten horen. Duidelijk was de stem te horen van Corinne, een klasgenootje van Sabine.

Motief

Uit politieverhoor is vast komen te staan dat het kind de terreurecampagne met drie vriendinnetjes heeft uitge-

voerd. Ze zetten de naam van Sabine op erotische chatboxen en op een pornosite op internet en ze belden namens haar. Een echt motief konden ze niet noemen, anders dan om Sabine te pesten.

De ouders van Sabine vinden dat hun privacy op een grove wijze is geschonden. Ze hebben hun dochter van school gehaald, ook omdat excuses van drie van de vier ouders van de meisjes uitbleven en de school volgens hen geen sancties trof.

Vader De Clerq: „Het hoofd van de school doet niets! Het slachtoffer vertrekt en de daders zitten er nog!” Zijn echtgenote vult aan: „Voor de ouders en de school houdt het hier op, maar voor ons niet. Eigenlijk vind ik dat die kinderen van school hadden moeten worden gestuurd, of anders tenminste voor een paar dagen geschorst. Van de school hadden wij ook verwacht dat zij het initiatief zouden nemen voor een afrondend gesprek met de ouders waarin excuses worden aangeboden. Nee, wat zegt de school: 'tja mevrouw, het is vervelend'. Vervelend?” roept de moeder emotioneel. „Dit is onacceptabel!”

In een reactie zegt de moeder van een van de beschuldigde meisjes: „Het deugt natuurlijk niet wat ze hebben gedaan. Vroeger bestelden wij een pizza voor de buurvrouw, maar ja, de tijden zijn veranderd. Kinderen van elf beseffen niet waar ze mee bezig zijn, zonder dat ik dit wil bagatelliseren. Maar de fami-

lie De Clerq had natuurlijk ook een ander telefoonnummer kunnen nemen.”

Uit oogpunt van privacy-bescherming van de kinderen en de ouders zijn hun namen veranderd.

PAR 26/1

(Van een verslaggeefster)
AMSTERDAM - Kinderen worden steeds vaker elektronisch gepest. Hoewel harde cijfers ontbreken, stellen de Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO) en het Algemeen Pedagogisch Studiecencentrum (APS) dat pesten per computer of gsm snel in omvang toeneemt. Daarbij is elektronisch pesten soms grover en belastender dan 'gewoon' pesten, aldus de instituten. „Wat wij zien, is dat nieuwe technieken voor oneigenlijk gebruik worden ingezet,” stelt directeur R. Limper van de VOO.

De waarschuwing van VOO en ASP volgt op het bekendworden van een ernstige treiteraffaire in Blaricum, waarbij een elfjarig meisje een jaar het slachtoffer was van elektronisch pesten. Vier klasgenootjes boden de Blaricumse 'te koop' aan op pornosites op het internet.

De vier meisjes uit Blaricum worden verdacht van belediging, maar vanwege hun leeftijd wil justitie er geen werk van maken. Wel vindt ze dat de ouders van de daders excuses moeten aanbieden.

De ouders van het slachtoffer laten het er niet bij zitten en hebben een advocaat in de arm genomen om de school en de ouders van de vier meisjes aansprakelijk te stellen voor het toegebrachte leed.

BLARICUM - Onrust in het deftige Blaricum. Een elfjarig meisje uit die plaats stond een jaar lang 'te koop' op een pornosite. NEWS NL 25-1

Het blijkt om een verregaande vorm van pesterij te gaan. Vier klasgenootjes hebben via internet de kans gezien het meisje flink beet te nemen. De elfjarige stond met naam en telefoonnummer in erotische chatboxen en op pornosites.

Lastigvallen

De ouders van het meisje werden al tijdens lastiggevallen door mannen die naar hun dochter vroegen. Het bleek dat de pesters ook een erotisch bandje hadden ingesproken. Dit bandje is achterhaald en door stemherkenning konden de kinderen aangehouden worden.

Dit soort 'grappen' kan iedereen overkomen. Een 29-jarige vrouw uit Enschede werd maandenlang gestalkt. Een collega heeft haar een jaar lang aangeboden als prostituee. Dit gebeurde via de babbelbox van muziekzender TME. Ook hier werden naam en telefoonnummer genoemd. De Enschedese is niet alleen telefonisch lastig gevallen, maar mannen stonden zelfs voor de deur.

Maatregelen

Volgens de heer Kraszewski, persvoorlichter van het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD), is er in principe weinig tegen te doen. „Wanneer iemand op deze manier lastiggevallen wordt kan aangifte gedaan worden bij de politie. Dit soort gevallen komt waarschijnlijk veel voor en is niet te voorkomen.” Ook is volgens

Justitie eist excuses ouders treiter-viertal

TEL 26/1 door Martijn Koolhoven

BLARICUM, vrijdag

Justitie wil dat de ouders van de vier 11-jarige meisjes die een klasgenootje (11) met haar privé-telefoonnummer een jaar lang 'te koop' hebben aangeboden op pornosites op internet, in een gesprek hun excuses aanbieden aan de ouders van het slachtoffer.

De vier meisjes uit Blaricum worden verdacht van belediging, maar gezien hun leeftijd wil justitie er verder geen werk van maken. Wel vindt ze dat de ouders met elkaar om de tafel moeten. „Desnoods moet ook de politie hier een rol in spelen”, zei een woordvoerder van de politie Gooi- en Vechtstreek gisteren.

Het nieuws over het 'uitventen' van het klasgenootje op seksites is in het Gooise villadorp ingeslagen als een bom. De onderwijsinspectie vindt dat de school geen blaam treft omdat de meisjes hun lastercampagne buiten schooltijd voerden op privé-computers van de ouders thuis.

De openbare basisschool te Blaricum, waar de dadertjes

en het slachtoffer in dezelfde klas zaten, deed er aanvankelijk het zwijgen toe maar kwam gisteren na de publicatie in de Telegraaf toch met een verklaring. „We nemen het voorval zeer serieus. We zullen de zaak gebruiken om binnen de school het gebruik van internet te bespreken”, aldus een woordvoerder.

De schoolleiding vindt niet dat ze tekort is geschoten in het optreden tegen de betrokken kinderen. De school zegt dat de leerkracht met de betrokken kinderen heeft gesproken om hen van de ernst van de zaak te overtuigen. Wel stelt de schoolleiding vast dat de ouders van de dadertjes het hebben laten afweten in hun acties richting de ouders van het

slachtoffer. Deze ouders zijn een jaar lang geterroriseerd door volwassen mannen die op zoek waren naar hun dochtertje.

De ouders hebben een advocaat in de arm genomen om school en ouders aansprakelijk te stellen voor de door hen geleden schade.

„Het is even afwachten hoe de techniek voortschrijdt. Veiligheid op het internet is wel een van onze speerpunten. We hebben nu de digitale consument, dat is een campagne team, waarvan de leden elke week bijeen komen om te brainstormen over acties en ideeën om het internet veiliger te maken.” De Consumentenbond heeft onlangs zelf ervaren hoe het is als een vreemde zich onder jouw naam op het net manifesteert.

„Er werden opeens mailtjes verstuurd onder klantenservice@consumentenbond.nl. Die waren niet van ons afkomstig maar wij hebben niet de middelen om daar iets tegen te doen.”

G+E
27-1

Internet-terreur blijft nog altijd ongrijpbaar

Kouwen schetst het probleem. „Ik koop bijvoorbeeld vrij regelmatig cd's op het internet, het is vrij gemakkelijk om dat op naam van iemand anders te doen. Eigenlijk dat niet moeten kunnen. In de interactie tussen klant en webwinkel moet het duidelijk zijn met wie je te maken hebt. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door middel van een elektronische handtekening, alleen is de techniek nog niet zo ver gevorderd.”

Honderd procent veilig zal het net nooit worden, denkt Van Kouwen.

OBB legt schuld van pest-actie bij ouders

Van onze verslaggeefster Rivka Groenier

BLARICUM - De Openbare Basisschool Blaricum (OBB) legt de verantwoordelijkheid voor de pest-actie van vier leerlingen volledig bij de ouders van de dadertjes. De meisjes hebben een elfjarige mede-leerling maandenlang getreiterd door haar onder meer in de aanbieding te doen op een internet seks-site. Afgelopen week weigert de school elk commentaar op de zaak. De meisjes worden niet geschorst.

De ouders van het meisje dat

Pesten via computer geen incident

BLARICUM - Jessica is een hoer. Ze doet het met iedereen. De boodschap verscheen onlangs op de computers van een Blaricumse basisschool. Dit elektronische treitergeval is echter geen uitzondering. „Computerpesten” maakt opgang en de instellingen maken zich zorgen. „Pesten via de telefoon en computer kan nog belastender zijn dan lijfelijke pesten”, stelt B. van der Meer van het Algemeen Pedagogisch Instituut (API). Elektronisch pesten is makkelijk, kan vaak anoniem en heeft impact. „Het zijn de nieuwe media die op deze manier worden misbruikt”, stelt Van der Meer. „We weten daar als volwassenen veel te weinig van. We realiseren ons pas sinds kort dat kinderen spelen met behulp van sms. Kinderen van deze tijd gebruiken deze technieken, en wij gaan er als volwassenen nog steeds te vaak ten

„Jongeren moeten in hun enthousiasme in elk geval niet met naam en nummer in chatboxen meedoen. Je maakt jezelf dan kwetsbaar. Kijk uit. Want via de computer en gsm pesten is gemakkelijk en luf. Er zijn programma's waarmee je anoniem e-mails kunt verzenden. Dan kun je iemand makkelijk bestoken.”

Het gebruik van internet op school zou volgens de VOO inzet moeten worden van een 'nationaal debat'. „Een voorstel daartoe hebben we inmiddels ingediend bij het ministerie van Onderwijs”, zegt Limper. „Het is hard nodig. We kunnen het probleem nog de kop in drukken, maar dan moet er wel wat gebeuren.” **ANP**

> Lees ook pagina 9
Schoolbestuur Blaricum legt schuld bij ouders

„Het is nog belastender dan gewoon treiteren”

www.pesten.net, goed voor 40.000 bezoekers per jaar, en alleen in de afgelopen week al 3000 deelnemers aan de chatboxen. Hoewel elektronisch pesten volgens hem nog geen epidemie is, zijn bepaalde streegsels al wel van kracht, aldus Hoogmoed.

beld met de mededeling dat een of meer leerlingen die dag een mede-leerling op een internet-site zouden hebben geplaatst. Ook zouden zij op naam van het meisje een bestelling hebben gedaan bij een seks-shop in Amsterdam.

Op school is vervolgens een klassengesprek gehouden om de leerlingen te wijzen op de negatieve effecten van de pest-actie. De politie heeft met de ouders van de dadertjes afgesproken dat zij gezamenlijk de zaak met de ouders handelen. Toen bleek dat de ouders zelf geen actie hadden ondernomen om met de ouders van het slachtoffer te praten, heeft de school met de ouders van het meisje en met de ouders van de dadertjes gesproken. Bij die gelegenheid is afgesproken dat elke ouder individueel contact op zou nemen met de ouders van het slachtoffer.

De schoolleiding zegt op 9 januari de ouders van het slachtoffer te hebben gepolst of dit inmiddels gebeurd was. Toen bleek dat niet alle betrokken ouders hadden gereageerd. Daarna eisten de ouders van het slachtoffer schorsing van de dadertjes. De ouders van alle betrokken leerlingen waren niet bereikbaar voor commentaar.

getreiterd werd, hadden schorsing van de dadertjes geëist. De school weigert dit, omdat de pest-actie zich buiten school zou hebben afgespeeld. In de schriftelijke verklaring, die alle leerlingen gisteren mee naar huis hebben gekregen, zegt de school druk op de ouders van de dadertjes te hebben uitgeoefend om contact op te nemen met de ouders van het slachtoffer. Ook zouden de meisjes op het matje zijn geroepen. Volgens de verklaring is schooldirecteur Govers op 29 november (de school was die dag dicht) door de politie ge-

„Jongeren moeten in hun enthousiasme in elk geval niet met naam en nummer in chatboxen meedoen. Je maakt jezelf dan kwetsbaar. Kijk uit. Want via de computer en gsm pesten is gemakkelijk en luf. Er zijn programma's waarmee je anoniem e-mails kunt verzenden. Dan kun je iemand makkelijk bestoken.”

Het gebruik van internet op school zou volgens de VOO inzet moeten worden van een 'nationaal debat'. „Een voorstel daartoe hebben we inmiddels ingediend bij het ministerie van Onderwijs”, zegt Limper. „Het is hard nodig. We kunnen het probleem nog de kop in drukken, maar dan moet er wel wat gebeuren.” **ANP**

> Lees ook pagina 9
Schoolbestuur Blaricum legt schuld bij ouders

door iemand aangenomen en weer door iemand anders in de krant gezet. Bij internet doe je het zelf. Thuis achter de computer, dat estafette-effect is er niet. Daarmee is het veel moeilijker om de bron te achterhalen.”

Strafbaar

En, benadrukt hij, degene die de valse informatie op het net zet is strafbaar, niet de provider. Wie op het net wordt beledigd, of zoals de Blaricumse scholier ongewild op seks-sites wordt gezet, moet aangifte doen bij de plaatse-

andere dan bij bijvoorbeeld gedrukte media. „Het is natuurlijk niet zo dat je zo maar alles op het internet mag zetten, smaad of belediging is strafbaar.” Het probleem bij het internet, schets Folger, is de ongrijpbaarheid van het medium. Vooraf is er veel minder controle mogelijk en de opsporingsmethoden achteraf zijn veel ingewikkelder.

„Ik kan nu ook naar de krant bel-len en uw telefoonnummer onder een 06-seks advertentie in de krant zetten. Je krijgt dan een estafette-effect, de advertentie wordt

BLARICUM - Een leerlinge van de Openbare Basisschool Blaricum stond machteloos tegen de internet-terreur, waarmee haar klasgenootjes haar bestookten. Pas toen de pestkopjes een telefoonsche bestelling plaatsten bij een sekswinkel in Amsterdam, liepen zij tegen de lamp. Ab Folger van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD), erkent dat opsporingsmethoden op het internet nog in de kinderschoenen staan.

ACHTERGROND

Volgens Folger is het met belediging of smaad op het internet niet

thoden voor het internet te leren, om het bestrijden van internetcriminaliteit makkelijker te maken. „Van het internet komen we ten slotte niet meer af. Over een aantal jaren moeten ook gewone politiemensen hun politietaken op het internet kunnen uitvoeren. Nu moet je er een IT-specialist voor zijn.”

Zorgen

Ook de Consumentenbond maakt zich ernstig zorgen over de ongrijpbaarheid van personen op het internet. Woordvoerder Ewald van

Harde beelden, harde woorden

PAR 31-1

EEN BEJAARDE, doodzieke oorlogsmisdadiger is beter af dan een terminale kankerpatiënt die kinderporno heeft ingevoerd. J. Mul, advocaat van de zieke Ruurd B. (55), schuwde gisteren de grote gedachten niet. "Een respectabel land als Engeland doet maandenlang onderzoek of Pinochet vervolgd kan worden. Oorlogsmisdadigers worden vrijgelaten om niet in de gevangenis te sterven."

Wijzend op zijn cliënt: "Dit is geen oorlogsmisdadiger." Waar na hij niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie vorderde of desnoods slechts een voorwaardelijke straf.

Hoewel B. een doktersverklaring overlegde waaruit bleek dat zijn verwachte levensduur slechts in maanden is uit te drukken, toonde officier van justitie R. Vorrink weinig clementie. Zelfs een dokter kan maar moeilijk een resterende levensduur schatten. "Eerder kregen we briefjes waarin over een nog kortere levensverwachting werd gesproken. Het blijkt gelukkig anders te zijn. U bent nog in leven."

Waar na zes maanden cel en nog eens zes voorwaardelijke eiste, eventueel om te zetten in 240 uur werkstraf. Uiteraard 'binnen de mogelijkheden'.

De politie rolde vorig jaar zomer een kinderporno-netwerk op nadat bij de muziekbibliotheek van het Nederlands Philharmonisch Orkest een pakketje was afgeleverd. Omdat de geadreseerde, Ruurd B., op vakantie was, opende een collega het poststuk. Hij zat plotsklaps naar vi-

Met eisen tot twee jaar werd gisteren in de rechtszaal een dagje kinderporno besloten. Er werden filmpjes gedraaid en verdachten hielden vol eigenlijk op veel oudere jongens te vallen.

ROB ROMBOUITS

deo's met Russische kinderporno te kijken.

B. had de banden samen met enkele kornuiten besteld bij 'de Griek George'. Een van hen was eerder al tot zes maanden cel en zes maanden voorwaardelijk veroordeeld wegens betrokkenheid bij de invoer van de banden. Gisteren behandelde de rechtbank de dossiers van B. en Frans van M. (53).

Hoewel een psychiatrisch rapport van pedofilie rept, hield B. vol geen voorkeur te hebben voor jongens onder de zestien - de leeftijd die als wettelijke grens voor kinderporno geldt. "Zo ik al geïnteresseerd ben in pornografie, gaat het om een geësthetiseerde neiging."

Dat hij naast de Russische video's - waarop verwaarloosde, schonkige wees- en straatjochies van tussen de zes en dertien jaar op een Perzisch tapijtje werden misbruikt - nog tientallen banden bezat, was volgens hem een 'merkwaardige samenloop'.

Voor de zaak van Van M. werd opnieuw de video aangezet om te bekijken of jongens onder de zestien waren te zien op de films die in zijn attachékoffer waren aangetroffen. "Het is saai, kenmerkend voor pornografie. Toch schijnt dit voor veel mensen aan-

trekkelijk te zijn," verzuchtte rechtbankvoorzitter G. Marcus. Dat was voordat het geslacht van een geketende jongen met een zweepje werd bewerkt.

Ook Van M. hield de 'strafbaarheidsdatum' van zestien jaar scherp in de gaten. "Dit is wat te jong voor mij." Een mening die werd onderschreven door een psychologisch verslag waarin werd gesteld dat hij eerder homo- dan pedoseksuele fantasieën heeft. Zijn raadsman, D. van Barneveld, sprak van een 'reviaanse' en vooral 'visuele' interesse van zijn cliënt voor jonge jongens.

Vorrink eiste drie maanden (of 140 uur werkstraf) plus zes voorwaardelijk M., die na zijn ontslag op staande voet inmiddels een nieuwe baan heeft, denkt samen met zijn echtgenote sterk genoeg te zijn om nieuwe opwellingen te onderdrukken.

's Middags werd de in november afgebroken rechtszaak tegen drie andere mannen uit het netwerk hervat. Vorrink eiste tegen de 57-jarige Britse hoofdverdachte Chris B., in 1995 veroordeeld wegens ontucht, zestien maanden plus acht voorwaardelijk. Een zware straf, naar het oordeel van zijn raadsman, A. van Omeren. "Dit soort materiaal was

tot 1996 overal te koop."

Jan L., die toen hij werd opgepakt in zijn proeftijd zat nadat de rechtbank Middelburg hem in 1999 tot een jaar plus zes maanden voorwaardelijk had veroordeeld, hoorde Vorrink nogmaals een jaar eisen plus een half jaar voorwaardelijk. Bovendien moet hij dus ook het 'Middelburgse' halfjaar zitten. L.'s raadsman, J. Knap, noemde zijn cliënt een 'een grote, machteloze lobbes' die vanwege zijn ernstige suikerziekte niet alleen impotent is en dus geen vlieg kwaad doet, maar ook nog eens lichamelijk in duigen valt. "Zijn tenen vallen eraf."

B. en L. zijn in therapie. Als ze die niet afmaken, moeten ze wat de officier betreft het voorwaardelijke deel van de gisteren geëiste straf ook uitzitten.

Knap hekelde de volkswaarde en overdreven aandacht van het openbaar ministerie voor de 'homo-pedo'. Over de hetero-pedo's hoorde je niet zoveel. Knap wist waarom. "Het is een compensatie voor de politiek correcte acceptatie van homoseksualiteit."

Vorrink eiste tegen de 45-jarige Steve G. twee maanden cel (of honderd uur werkstraf) plus vier maanden voorwaardelijk. Steve heeft een 'positief gevoel' bij de al lopende behandeling bij De Waag en wil dat de reclasering een slot op zijn computer installeert zodat hij in een zwak moment niet de kinderpornohoek opzoekt. "Pedo-af word ik niet, maar ze kunnen helpen je neigingen beheersbaar te maken."

Werkstraf voor bezit kinderporno

Arnhem/Zevenaar - Tegen een 39-jarige inwoner van Eindhoven is bij de Arnhemse rechtbank een gevangenisstraf van 10 maanden geëist, waarvan de helft voorwaardelijk, wegens het bezit van kinderporno. Van de officier van justitie mag het onvoorwaardelijk deel omgezet worden in een werkstraf. De man woonde geruime tijd in Zevenaar waar hij in zijn woning een forse collectie porno opgebouwd had. Bij een huiszoeking op 24 april vorig jaar stuitte de politie ook op afbeeldingen met kinderen. (ANP)

NVH/26.01.01

Werkstraf geëist in kinderporno-zaak

HAARLEM Voor de rechtbank in Haarlem is maandag voor het verspreiden van kinderporno een werkstraf van 240 uur en zes maanden voorwaardelijke celstraf geëist tegen de 32-jarige R.T. uit Leersum. De man had van 1996 tot 1998 in Doorn een internationaal postorderbedrijf in pornovideo's. De politie deed in januari 1998 een inval bij T. De man had videobanden in zijn bezit waarop jongens stonden van 13, 14 en 15 jaar oud. Hij ontkende te weten dat het om kinderporno ging. (ANP)

Trouw, vrij. 5 jan. 2001

Onderzoek naar 'kinderporno-leraar'

KAATSHEUVEL - Justitie in Breda onderzoekt of een veertigjarige leerkracht van openbare basisschool De Touwlander in Kaatsheuvel betrokken is bij de productie van kinderporno. Dat heeft officier van justitie N. Zandbergen gisteren gezegd.

De docent zit sinds eind vorig jaar vast, nadat de politie in zijn woning in Kaatsheuvel kinderporno op een computer vond. Ook werden cd-roms en videobanden aangetroffen. De voorlopige hechtenis van de man is vorige week met dertig dagen verlengd. De po-

litie kwam de leerkracht op het spoor nadat in Moskou een bende werd opgerold die in kinderporno handelde.

De docent geeft les aan een combinatieklas van groep 7 en 8, kinderen in de leeftijd van 10 tot en met 12 jaar. Volgens M. Luning, ouder en voorzitter van de medezeggenschapsraad, is het nieuws als een bom ingeslagen.

"Ik had dit nooit achter hem gezocht. Hij geeft al jaren les en ik heb nooit iets gemerkt aan zijn gedrag." Maandag, na de vakantie, staat er een vervanger voor de bewuste klas.

Man aangehouden voor bezit van kinderporno

Van onze correspondent KAATSHEUVEL, dinsdag

Een tip van de politie in Moskou heeft vorige week geleid tot de aanhouding van een 40-jarige inwoner van het Brabantse Kaatsheuvel. Hij wordt verdacht van het in bezit hebben van kinderporno.

Bij huiszoeking in zijn woning heeft de politie videobanden en cd-roms met daarop vermoedelijk kinderporno in beslag genomen. De verdachte heeft volgens het openbaar ministerie in Breda bekend dat hij het verboden materiaal voor privégebruik in huis had.

Morkhoven-werkgroep verhuist naar Haarlem

HAARLEM - De Belgische anti-pedofiliewerkgroep Morkhoven werkt voortaan vanuit Nederland. Volgens woordvoerder M. Vervloesem wordt de werkgroep in eigen land door de overheid belemmerd in het onderzoek naar kinderporno en -misbruik.

Vervloesem hangt in België vervolging wegens het bezit van kinderporno boven het hoofd. Morkhoven heeft het materiaal aan verschillende opsporingsinstanties overhandigd en heeft zich daarmee volgens justitie in België schuldig gemaakt aan het verspreiden van kinderporno. "We hebben geen vertrouwen meer in de Belgische

justitie. Ze plegen obstructie", zegt Vervloesem. In Nederland verloopt de samenwerking met politie en justitie volgens hem wel goed. (ANP)

Arrestaties in België na vermeend kindermisbruik

BRUSSEL - In het Waalse Lavacherie zijn zondag vijf mannen en een vrouw gearresteerd op verdenking van seksueel misbruik van een veertienjarige meisje. De arrestaties zijn gelast door onderzoeksrechter Connerotte, die in 1996 ook Marc Dutroux liet aanhouden. Vijf arrestanten, onder wie de vader van het meisje, zouden te zien zijn op compromitterende foto's. (AP, ANP)

Microsoft sluit particuliere website met kinderporno

Softwaregigant Microsoft heeft een particuliere Zweedse website op zijn netwerk gesloten waarop kinderporno te zien was.

Internetbedrijf Microsoft Network (MSN) biedt mensen met dezelfde interesses de gelegenheid via speciale websites met elkaar te communiceren. De Microsoft-medewerker noemde de kinderpornosite walgelijk. Het bedrijf sloot de site op 5 januari, tien dagen nadat het door de politie was ingelicht. Een woordvoerder van Microsoft zei dat het zo lang duurde vanwege de feestdagen en om procedurele redenen. Hij zei dat Microsoft er alles aan zal doen de maker van de site op te sporen. (RTR)

Micro tegen kinderporno Microsoft heeft op het Microsoft Network een site gesloten wegens het verspreiden van kinderporno. Op speciale community-sites kan iedereen een pagina met eigen interesses maken, zolang het maar in de haak is. Na het ontdekken van de porno heeft Microsoft de politie ingeschakeld, waarna de site uit de lucht gehaald is. Tegen de Zweedse maker loopt een opsporingsbevel.

Zes Belgen opgepakt voor misbruik meisje

BRUSSEL/LAVACHERIE - In het Waalse Lavacherie zijn zes personen gearresteerd voor seksueel misbruik van een 14-jarig meisje, onder wie haar vader. De arrestaties zijn verricht op bevel van onderzoeksrechter Connerotte, die in 1996 ook Marc Dutroux liet aanhouden.

Vijf van de arrestanten, onder wie een vrouw, zouden te zien zijn op compromitterende foto's. Volgens de burgemeester van Sainte-

Ode, waartoe het dorp Lavacherie behoort, is het echter onduidelijk of het meisje ook op de foto's is afgebeeld. Daardoor zouden de foto's mogelijk niet als bewijs dienen. Connerotte heeft overigens de reputatie snel arrestaties te laten verrichten.

Een zesde verdachte, de huisarts van het meisje, ontkent in alle toonaarden het kind te hebben misbruikt. De man is ook niet op de foto's te zien. (ANP)

Onderzoek naar ruilen kinderporno via Napster en Gnutella

München - De Duitse politie onderzoekt of muziekwisselingsprogramma's als Napster en Gnutella worden gebruikt om kinderporno te ruilen. Ook wordt nagegaan of gebruikers ervan illegale zaken op de harde schijf van hun computers hebben opgeslagen. Een woordvoerder van het Landeskriminalamt in Beieren bevestigde dat er een onderzoek wordt ingesteld, maar weigerde verdere details te verstrekken.

Een woordvoerder van Napster zei dat als gebruikers het platform voor dergelijke zaken gebruiken, zij de voorwaarden ovetreden. "De dienst is ontworpen om muziek in de vorm van MP3- en WMA-files uit te wisselen. Die worden doorgaans bewaard op computers van individuele gebruikers. Uitwisselen van beeld of film-materiaal is een overtreding van de Napster-regels."

Onderzoek Napster zegt altijd met de politie te hebben samengewerkt inzake onderzoeken naar crimi-

nele daden en dat te zullen blijven doen. De Duitse internet-publicatie Computer Channel heeft ook gekeken naar het uitruilen van computerbestanden. Dat onderzoek leverde behalve de gebruikelijke muziek-files grote hoeveelheden pornografisch materiaal en gestolen software op dat beschikbaar was om te worden 'gedownload'.

Napster heeft zijn dienst inmiddels zo gewijzigd dat er alleen nog maar muziekfiles kunnen worden geruild, zegt Computer Channel. Met de concurrerende organisaties zoals Gnutella en MyNapster van Linux Music kunnen nog wel andere zaken van de ene naar de andere computer worden doorgesluisd. (ANP)

Werkstraf geëist voor verspreiden kinderporno

HAARLEM - Voor de rechtbank in Haarlem is maandag voor het verspreiden van kinderporno een werkstraf van 240 uur en zes maanden voorwaardelijke celstraf geëist tegen de 32-jarige R.T. uit Leersum. De man had van 1996 tot 1998 in Doorn een internationaal postorderbedrijf in pornovideo's.

De politie deed in januari 1998 een inval bij T., waarbij zij een groot aantal videobanden in beslag nam. De man had videobanden in zijn bezit waarop jongens stonden van 13, 14 en 15 jaar oud. Hij ontkende te weten dat het om kinderporno ging. Een paar van de gefilmde jongens hebben aangifte gedaan van misbruik.

De verdachte deed ook zaken met een leverancier uit IJmuiden die zelf pornografische opnamen maakte met minderjarige jongens. „Volgens die man waren het allemaal jongens van 16 jaar en ouder. Hij verzekerde mij dat het goed zat. Anders was ik er nooit aan begonnen.”

De officier van justitie gaf niets voor de verklaring van de verdachte. Hij wees op strooibiljetten die door T. werden verspreid, waarin video's van

jonge jongens werden aangeprezen. Ook heeft de politie telefoongesprekken opgenomen tussen T. en de leverancier van kinderporno, waarin de verdachte te kennen gaf dat hij de opnames had gezien en ze 'top' vond. De officier stelt dat de man het maken van de pornovideo's heeft bevorderd door ze af te nemen en te verkopen.

Advocaat J. Boone vroeg vrijspraak voor zijn cliënt. Hij vindt dat het Openbaar Ministerie (OM) in Haarlem de zaak enorm heeft opgeblazen. „Het OM moet bewijzen dat mijn cliënt wist dat het om jongens ging die jonger waren dan 16 jaar en dat kan het niet. Bovendien blijkt uit een brief dat mijn cliënt van die leverancier af wilde.” De rechtbank doet 5 februari uitspraak.

Hooge Veense Courand 24.01.01

Verdachte met HIV poging tot doodslag ten laste gelegd

Leeuwarden - Een 49-jarige seropositieve man uit Leeuwarden wordt poging tot doodslag ten laste gelegd, omdat hij seksuele gemeenschap heeft gehad met een 14-jarige jongen. Volgens het Openbaar Ministerie in Leeuwarden heeft de verdachte 'willens en wetens' het risico genomen het slachtoffer met HIV, het virus dat aids kan veroorzaken, te besmetten. De zaak dient 15 februari voor de rechtbank in Leeuwarden.

De jongen is inmiddels onderzocht, maar het is nog niet duidelijk of hij daadwerkelijk is besmet met het virus. "Er kan nogal wat tijd overheen gaan alvorens HIV zich openbaart", aldus officier van justitie O. Brouwer. Volgens het OM riskeert de verdachte een celstraf tot maximaal vijftien jaar.

In november kwam aan het licht dat de jongen uit Wieringen door een 53-jarige man uit Oosterland via een homocontactbox ter prostitutie werd aangeboden. Kort daarna hield de politie acht mannen uit Noord-Nederland als 'klant' aan, onder wie de seropositieve verdachte. Een andere verdachte is een 64-jarig raadslid van de gemeente Leeuwarderadeel. Hij heeft die functie inmiddels neergelegd.

N/1/1 N 25-01-01

Trouw, do 25 jan 2001 Man met hiv vervolgd voor seks met jongen

LEEUWARDEN - Een 49-jarige seropositieve man uit Leeuwarden wordt poging tot doodslag ten laste gelegd, omdat hij seksuele gemeenschap heeft gehad met een 14-jarige jongen. Volgens het OM heeft de verdachte 'willens en wetens' het risico genomen het slachtoffer met hiv, het virus dat aids kan veroorzaken, te besmetten. De jongen is inmiddels onderzocht, maar het is nog niet duidelijk of hij daadwerkelijk besmet is met het virus. In november kwam aan het licht dat de jongen uit Wieringen door een 53-jarige man uit Oosterland via een homocontactbox ter prostitutie werd aangeboden. Een andere verdachte is een 64-jarig raadslid van de gemeente Leeuwarderadeel. Later meldden zich nog twee jongens, die ook door de 53-jarige hoofdverdachte seksueel zouden zijn misbruikt.

Seks met 14-jarige • De 28-jarige P.M.S. uit Blijham is door de rechtbank in Groningen veroordeeld tot een maand voorwaardelijke celstraf voor het hebben van seks met zijn destijds 14-jarige vriendin. Twee weken geleden eiste het Openbaar Ministerie vier maanden voorwaardelijk. In het vonnis liet de rechtbank meewegen dat er sprake was van 'echte liefde' en dat de dansschool, waarvan S. mede-eigenaar is, schade kan worden berokkend als S. moet zitten.

10-10-20 N/1/1

Seksfuiven achter de kerk

SAINT-ODE - Vader Pascal T. heeft minstens twee jaar zijn nu veertienjarige dochter C. uitgeleend voor seks met vrienden. Ook de huisdokter zou zich op die manier „in natura" hebben laten betalen. Onderzoeksrechter Connerotte greep in toen de moeder van het meisje eind december klacht indiende. Bij een huiszoeking werd een duizendtal naaktfoto's in beslag genomen.

Vader Pascal T. en zijn vriendin Murielle leidden een actief seksleven. Dat wist iedereen in Saint-Ode en vooral in de kleine deelgemeente Lavacherie. Pascal T. woont er tegenover de kerk. Murielle adverteert in reclamebladen in de rubriek „Massage".

Toen vader Pascal T. twee jaar geleden na zijn scheiding met Murielle ging samenwonen, kreeg hij het hoederecht over zijn dochter uit het eerste huwelijk. De gewezen echtgenote van Pascal T. had tot eind vorig jaar nauwelijks nog contact met haar dochter. Toen zij het meisje in december vorig jaar terugzag, stapte de gewezen echtgenote met dochter C. naar het parket in Neufchâteau.

Tegenover onderzoeksrechter Connerotte verklaarde het meisje dat zij al al twee jaar op feestjes thuis seks heeft met haar vader en stiefmoeder, en ook met enkele van hun vrienden. Connerotte stelde een pedopsychiater aan. Hij vond het meisje, en haar verklaringen, erg betrouwbaar.

Daarop liet Connerotte op kerstdag vader Pascal T. en zijn vriendin arresteren. Bij een huiszoeking vond de

federale politie een duizendtal seksfoto's waarop het meisje met enkele vrienden te zien is.

De vader Pascal T. en zijn vriendin Murielle werden voortopig opgesloten voor seksueel misbruik van minderjarigen. Vorige week kregen zij in de gevangenis het gezelschap van hun huisdokter S., uit het naburige dorp Amberloup. De man zou zich volgens de verklaringen van de dochter „in natura" hebben laten betalen. De verdediging van de dokter ontkent dit in alle toonaarden en wijst erop dat de dokter niet op de seksfoto's te zien is. Toch verlangde de raadkamer vorige vrijdag de opsluiting van dokter S. met een maand.

Nog drie mannen uit Saint-Ode zijn ondertussen gearresteerd omdat zij seks zouden hebben gehad met het meisje. De drie verschijnen aanstaande dinsdag voor de raadkamer. Volgens het parket zijn de mannen inderdaad te zien op de in beslag genomen foto's. Enkele van hen hebben al bekentenissen afgelegd. De volgende dagen verwacht het parket nieuwe ontwikkelingen. Op de foto's zouden ondertussen meer mannen zijn geïdentificeerd. Zij moeten nog aan de tand worden gevoeld.

Patrick LEFELON/Michel PETIT

Terug naar overzicht

© HET NIEUWSBLAD 2000

Pédophilie
Sainte-Ode : il prostituait sa fille

MICHEL PETIT

La justice, à Neufchâteau, semble avoir mis au jour une affaire de mœurs

Leraar geschorst om e-mail

Een leraar van het lyceum Sancta Maria in Haarlem is geschorst vanwege seksueel getinte e-mails naar leerlingen. De school onderzoekt op dit moment de beschuldigingen en praat met betrokkenen. Er is nog geen aangifte bij de politie gedaan. **NWS.nl 19/1**

Pedofiel in zwembad

In Italië is dit weekinde een voormalig godsdienstleraar uit Milaan gearresteerd. De man wordt verdacht van pedofilie. In het zwembad van deelgemeente Legnano werd de man op heterdaad betrapt. De onderwatercamera's in het bad registreerden hoe de man veelvuldig bipsjes van kleine kinderen betastte. De 35-jarige man moet volgende week voorkomen.

particulièrement sordide dans la commune rurale de Sainte-Ode, dans la région de Bastogne. La victime en est une jeune fille, âgée de 14 ans aujourd'hui, et les présumés agresseurs sont de nombreux adultes. Parmi lesquels le propre père de la victime.

L'enquête a débuté en décembre dernier suite aux accusations portées par la maman de la jeune fille : elle mit tout d'abord en cause le père de la victime, qui vit à l'heure actuelle avec une ancienne prostituée. Le père aurait « initié » puis prostitué son enfant depuis ses 12 ans, sans que l'on sache s'il en retirait un bénéfice financier. Chez lui, le père conviait des amis à abuser de sa fille.

Politie op non-actief na klacht ontucht

AMSTERDAM, dinsdag 16-1
De Amsterdamse politie heeft gisteren een 41-jarige brigadier, werkzaam in een van de eigen wijkteams, aangehouden op verdenking van ontucht met drie tieners.

De man, die direct buiten functie is gesteld, zou zich vorige week hebben vergrepen aan drie jongens van tussen de 14 en 16 jaar, die als verdachten op het politiebureau waren ingesloten. De jongens zaten vast op verdenking van diefstal. Zij hebben alle drie aangifte gedaan. Over de toedracht van het incident wil de politie niets kwijt. Het bureau interne onderzoeken stelt onder auspiciën van het openbaar ministerie een strafrechtelijk onderzoek in.

Politie verdacht van ontucht met drie jongens

Amsterdam - Een 41-jarige brigadier van het Amsterdamse politiekorps is gisteren aangehouden op verdenking van het plegen van ontucht met drie tieners. De man zou zich vorige week hebben vergrepen aan drie jongens van tussen de 14 en 16 jaar, die als verdachten op het politiebureau waren ingesloten.

De jongens zaten vast op verdenking van diefstal. Zij hebben alle drie aangifte gedaan. Over de toedracht van het incident wil de politie niets kwijt. Het bureau interne onderzoeken stelt onder auspiciën van het Openbaar Ministerie een strafrechtelijk onderzoek in. De korpsleiding heeft de brigadier onmiddellijk geschorst. (ANP)

Brigadier verdacht van ontucht met tieners

AMSTERDAM - Een 41-jarige brigadier van het Amsterdamse politiekorps is maandag aangehouden op verdenking van het plegen van ontucht met drie tieners. De man zou zich vorige week hebben vergrepen aan drie jongens van tussen de 14 en 16 jaar, die als verdachten voor diefstal op het politiebureau waren ingesloten. De korpsleiding heeft de brigadier geschorst. (ANP)

Politie van ontucht verdacht

AMSTERDAM - Een 41-jarige brigadier van de Amsterdamse politie is gisteren aangehouden op verdenking van het plegen van ontucht met drie tieners. De man zou zich vorige week hebben vergrepen aan drie jongens van veertien tot zestien, die verdacht van diefstal op het politiebureau waren ingesloten.

Conciërge aangehouden wegens ontucht

RUCPHEN - Een 45-jarige man uit Rucphen is gisteren aangehouden op verdenking van ontucht met een minderjarige. De man werkt als conciërge op basisschool Het

Palet in Rucphen. Daar zou de ontucht buiten schooltijd zijn gepleegd. De conciërge is door het schoolbestuur op non-actief gesteld. Volgens de politie zijn er geen aanwijzingen dat er meer kinderen bij de zaak zijn betrokken.

Trouw
do 10 jan '01

Senator can't get off the hook

Bangkok Post, 28-1-01

Thongbai Thongpao

In recent weeks, the general election and formation of the new government has taken precedence over all other news. But now this has all been overshadowed by the story of the statutory rape of four girls under the age of 15. The four girls are secondary school students who were lured into prostitution by a 17-year-old fellow student. The fact that the case involves five school girls is enough in itself to make sensational headlines. But when it emerged that the suspected offender was a senator, and a deputy senate speaker at that, the public went wild. Some refused to believe that the senator could have done it. He reportedly prays and gives alms to monks even when he goes abroad. His defenders said it must be a plot like the cases where monks allege people are seeking to destroy the religion by using "girl ploys" against them. Attempts have also been made to link the incident to last year's election of the senate speaker and deputy speaker when the losers reportedly had difficulty accepting the results. However, most people see no reason to doubt the evidence. After all, a plot involving five girls from different families is not so easy to arrange. Under Thai law, having sexual intercourse with an underage girl is a criminal offence which is not compoundable (cannot be settled out of court). Therefore, whether or not the girl is willing to testify is irrelevant. The police have lodged four charges against the suspect - statutory rape; committing an indecent act with a girl under 15 years of age; luring a person into

prostitution; and taking a minor from his/her guardian. Under Section 277 of the Penal Code, the first charge carries a sentence of imprisonment of 4-20 years and a fine of 8,000-40,000 baht. Under Section 279, the second offence carries a sentence of imprisonment not exceeding ten years and a fine not exceeding 20,000 baht.

As for the third charge, Section 283 prescribes imprisonment from 10-20 years and a fine of 20,000-40,000 baht, life imprisonment or death. Paragraph one of Section 283 stipulates that: "Whoever takes a person over fifteen years old but not yet eighteen years old to commit any indecent act, with or without his/her consent, shall be punished with imprisonment not exceeding five years and/or a fine not exceeding 10,000 baht". Paragraph three of the same section provides that: "If the offence under paragraph one has been committed against a child not yet fifteen years old, the offender shall be punished with a term of imprisonment not exceeding seven years and/or a fine not exceeding 14,000 baht, or both".

In the case of the fourth charge of taking a child from his/her guardian, when the girls disappeared their parents reported them missing to the police whose investigations led to the truth being revealed. Section 317 prescribes a punishment of imprisonment of 3-15 years and/or a fine of 6,000-30,000 baht for this offence. The section states that: "Whoever dishonestly buys, sells or accepts the child so taken according to the first paragraph shall be liable to the same punishment as the person taking the child. "If the offence under this Section has been committed for profit

or indecent purposes, the offender shall be punished with a term of imprisonment from 5-20 years and a fine of 10,000-40,000 baht".

These penalties are for only one count against one child. In the case where four children are involved, they may be multiplied as the police or the public prosecutors deem appropriate.

Some fear influence may be used to dismiss the case. In the past, attempts have been made to get cases dropped using out-of-court settlements. The police also help by reducing the charges or damaged parties refuse to testify in court.

But in my view, it would be very difficult to do so in this case given that the incident has been brought to light with such fanfare and there is no way the media will let go of it.

Thaise politicus van pedofiele verdacht

BANGKOK — De vice-voorzitter van het Thaise parlement wordt verdacht van seks met minderjarigen. Charlern Promlert (65) zou zich aan vier kinderen van onder de vijftien jaar hebben vergrepen. Hem hangt een celstraf boven het hoofd van twintig jaar. De man heeft zich bij de politie gemeld. Promlert heeft volgens de beschuldiging tegen betaling seks gehad met de kinderen. Ook zou hij een minderjarige in een motel in een buitenwijk van de hoofdstad Bangkok hebben opgesloten. De zaak heeft in Thailand grote verontwaardiging veroorzaakt. Verscheidene collega's van Promlert eisen dat hij zijn functie neerlegt. (AFP)

Hoge Thaise politicus verdacht van pedofiele

BANGKOK — De vice-voorzitter van het Thaise parlement wordt verdacht van seks met minderjarigen. De 65-jarige Charlern Promlert zou zich aan vier kinderen van onder de vijftien jaar hebben vergrepen. Hem hangt een gevangenisstraf boven het hoofd van twintig jaar. De man heeft zich bij de politie gemeld. (AFP)

Hilversummer vrijuit in zedenzaak

AMSTERDAM, HILVERSUM - De moeder van een Hilversums meisje, dat lastig zou zijn gevallen door een 60-jarige buurman, overweegt in hoger beroep te gaan tegen de vrijspraak van de man, afgelopen donderdag, door de Amsterdamse rechtbank.

De Hilversummer werd vrijgesproken van de beschuldiging dat hij ontucht heeft gepleegd met een buurmeisje en dat hij de eerbaarheid heeft geschonden door in het bijzijn van twee jonge meisjes te urine-

ren. De rechtbank achtte voor beide beschuldigingen niet voldoende bewijs aanwezig. Tegen de man was negen maanden gevangenisstraf geëist, waarvan drie maanden voorwaardelijk.

De moeder van een achtjarige buurmeisje van de Hilversummer deed in juni aangifte van ontucht met haar dochter. Het meisje had haar verteld dat buurman haar had betast. Ook zou hij haar en een vriendinnetje hebben laten toekijken als hij moest plassen. De advocaat van de Hilversummer vermoedde dat de moeder van het meisje het kind wat al te suggestieve vra-

gen had gesteld. Hij hield het voor mogelijk dat de kinderen alleen maar de man een keer stiekem hadden begluurd terwijl hij stond te plassen.

Jeugdige oom betast nichtje jarenlangG+E
5-1**Van onze verslaggeefster Carolijn Bary**

HILVERSUM - Een 32-jarige man uit Noordwolde is door de Hilversumse politierechter L. Kalff gisteren veroordeeld tot vier maanden celstraf wegens het onzedelijk betasten van zijn nichtje uit Weesp. Dit gebeurde tussen 1989 en 1995. De celstraf mag worden omgezet in 140 uur onbetaalde dienstverlening.

Ook verklaarde de man dat hij het meisje aan de bovenkant van haar slipje had betast.

De gezinssituatie van de man staat behoorlijk onder druk. Volgens de advocate van de man heeft zijn huwelijk op springen gestaan en is het nog steeds onstabiel. Het gezin voelde zich gedwongen naar Friesland te verhuizen.

Scheiding

Volgens officier van justitie A. Drogts heeft de verdachte toch haar geslachtsdelen betast, ook al was het de bovenkant van het slipje. „Het ging om een jongen van twintig tegenover een meisje van zeven. Het meisje zat midden in de scheiding van haar ouders en had extra aandacht nodig. Een kind in die leeftijd kan niet zeggen dat het die aanrakingen niet wil. Bovendien zat de dader in een machtspositie.”

De gevolgen voor het meisje waren ernstig. Ze was huilerig, kreeg eczeem en anorexia. Een voorwaardelijke straf, waarom reclassering na een onderzoek had gevraagd, vond de officier veel te licht.

De politierechter was het daarmee eens en veroordeelde de man tot een maand meer celstraf dan de officier had geëist

„Ik besef dat het grote gevoelgen heeft gehad voor haar, maar op het moment zelf dacht ik daar niet aan. De schuld kan niet helemaal op mij geschoven worden, want daarna is ze nog een keer verkracht.” Deze laatste uitspraak van de verdachte leverde verontwaardigde reacties op van het publiek in de zittingszaal.

De verdachte werd ervan beschuldigd dat hij zijn nichtje een keer zou hebben gezoend en haar borsten heeft betast. Ook zou hij de vagina van het slachtoffer hebben gestreeld.

De politierechter vroeg hoe de man tot zijn daad gekomen was. De verdachte verklaarde dat hij haar aandacht wilde geven omdat het meisje het thuis erg moeilijk had.

„Het is uit de hand gelopen. Het had bij een hand op de schouder moeten blijven.”

Levenslang geëist voor twee moorden in homocircuit

AMSTERDAM, donderdag 25. Officier van justitie J. Develing heeft gisteren voor de Amsterdamse rechtbank levenslange gevangenisstraf geëist tegen de 22-jarige R.W. Volgens de officier is W., een homoprotitué, de initiator en beramer geweest van de moorden op een 49-jarige escortchauffeur in Rotterdam en een 50-jarige klant in Amsterdam.

Tegen twee medeverdachten, die ieder bij een van de moorden betrokken zijn geweest, eiste Develing twaalf jaar cel. De moorden, gepleegd in respectievelijk 1999 en 2000, gingen gepaard met berovingen in de woningen van de slachtoffers. De drie verdachten hebben de misdrijven bekend.

De 50-jarige werd 24 februari vorig jaar in zijn woning aan de Amsterdamse Plantage Middenlaan gewurgd met drie van zijn eigen stropdassen. Een tip zette de politie op het spoor van W. en medeverdachte Ronnie H. (31), die zij begin maart kon arresteren.

De Rotterdamse escortchauffeur werd op 24 april 1999 met behulp van een kussen en een riem in zijn slaapkamer door W. en medeverdachte Mo van der S. (25) gedood. De man was door de twee verdachten met een smoes naar hun huis gelokt en vervolgens onder bedreiging van messen naar zijn eigen woning gedirigeerd, om daar te worden beroofd.

Uitspraak op 7 februari.

Scholier zwanger na ontucht

TEL 26/ door Joan van den Dungen

MAASTRICHT, vrijdag

Tegen de 36-jarige Anton B. uit Sittard is gisteren 20 maanden celstraf geëist voor het zwanger maken van een scholiere (13). De officier eiste voor de rechtbank in Maastricht bovendien dat de verdachte, een goede vriend van het gezin, 10.000 gulden smartengeld aan het getraumatiseerde meisje moet betalen. — De inmiddels vijftienjarige moeder Peggy S.,

die op haar veertiende een baby kreeg, staat nog steeds onder behandeling van een psycholoog. Zij ontdekte pas na zeven maanden dat zij in verwachting was, toen zij naar de dokter ging na klachten.

Aan de rechter-commissaris verklaarde het meisje dat zij door B. gedwongen werd tot seks toen zij bij hem logeerde. De verdachte gaf de ontucht toe, maar beweerde dat hij door het kind zou zijn verleid.

Manegehouder in cel na misbruik

(Van een verslaggever) **PAR 29/1**
AMSTERDAM - De rechtbank heeft manegehouder Nico B. (39) veroordeeld tot veertien maanden celstraf en een halfjaar voor-

waardelijk, voor het verkrachten van twee meisjes van veertien en vijftien jaar aan wie hij paardrijles gaf. Met een derde leerling, van dertien jaar, pleegde hij ontucht. B. moet ook 'daderbehandeling' ondergaan.

De meisjes hadden toch geflirt?

EEN GEZELLIGE boel, zo viel de sfeer in manege Rhynstone Ranch in Banne Buiksloot misschien het best te typeren. Eén gemoedelijke, hechte club van paardenliefhebbers. En het was zomervakantie, dus het vaste groepje vriendinnen bleef steeds tot laat hangen. Ook omdat de eigenaar 'een lekker ding' was, zoals de meisjes elkaar giechelend voorhielden.

Ze 'zwermden' rond hem en 'zeurden hem gek om te mogen blijven slapen'. Volgens de rits getuigen althans die advocaat M. van Vuuren van manegehouder Nick B. opvoerde.

Dat de pubers tegen hem opkeken, lijdt geen twijfel. Ook zeker is dat Nick daarvan grof misbruik maakte. Hij nam hen mee naar zijn éénkamerappartementje aan het IJplein, waar hij net woonde, sinds hij was gescheiden van zijn vrouw. Onder meer omdat hij vreemd was gegaan met twee meisjes van achttien en negentien jaar, ook klanten van zijn manege.

Op 26 augustus vorig jaar was een veertienjarig meisje bij Nick blijven logeren, net als zijn twee eigen, nog jongere kinderen. Toen die sliepen, op een matras op de grond, had Nick haar op de bank gekust, uitgekled en ontmaagd. De volgende morgen was ze met hem opgestaan, hadden ze bij McDonald's ontbijt gehaald en was de hele club weer naar de manege gegaan. Net als de dagen daarna.

Ze had eerst niets verteld, 'uit schaamte'. Maar later hadden haar vriendinnen het verhaal in geuren en kleuren te horen gekregen.

Een week later had een medewerkster van de manege haar afscheidsfeestje. Nadat Nick de

Manegehouder en paardrijleraar Nick B. (39) had seks met drie van de meisjes die les van hem kregen. Het waren kinderen van dertien, veertien en vijftien jaar. Absoluut verwerpelijk gedrag, dat vindt hij ook zelf. Maar verkrachtte hij hen, domweg om zijn driften te bevredigen, of bezweek hij voor hun puberale verleidingskunst?

PAUL VUGTS

meisjes bier en wat 'halve glaasjes' Malibu had gegeven, zou hij de veertienjarige en haar vriendin van vijftien naar huis brengen. Maar eerst haalden ze milkshakes bij een snackbar, die ze in zijn appartementje opdronken. Al snel liep Nick rond in zijn boxershorts. Op de televisie was een pornoshow.

Op zijn matras trok Nick het vijftienjarige meisje naar zich toe; hij begon haar te zoenen en had seks met haar. De tranen sprongen haar in de ogen van pijn - het was haar eerste keer - maar ze durfde niets te zeggen. Het meisje op de bank merkte niets, zei ze later tegen de politie.

Nick viel in slaap, werd tien minuten later wakker en bracht de twee naar huis.

Feestje

Weer een week later, na weer een feestje, belden drie meisjes naar huis om te vragen of ze bij Nick mochten slapen. De jongste twee mochten dat. De ouders van één van hen kenden Nick immers ook - als die aardige trainer van de manege, waar ze zelf ook paard reden.

Toen ze gevierden in het donker op de matras lagen, begon Nick het jongste kind te zoenen en te

strelen over haar borsten en schaamstreek. Hij stopte daarmee toen ze hem huilend vertelde ooit te zijn verkracht. Hij troostte haar, zegt hij. Anders dan zij zegt, hadden ze ook niet echt gemeenschap.

Even later draaide hij zich naar het andere meisje, dat tot dan toe afwisselend had geslapen en in de badkamer had overgegeven, want ze was dronken. Hij misbruikte haar opnieuw.

Pas op 11 september, nadat het jongste meisje op de manege in thuis had verteld wat haar was overkomen, deden alle drie de meisjes aangifte van verkrachting.

Meteen aan het begin van de rechtszitting, of eigenlijk al meteen na zijn arrestatie, bekende Nick in een soort *mea culpa* zich aan 'een hé-le slechte zaak' te hebben bezondigd. Hij heeft diepe spijt en weet niet wat hem heeft bezielde.

Maar verkrachting was het niet. Want niet hij was met toespelingen begonnen, maar de meisjes, die met hem hadden lopen flirten. Hij had hen ook tot niets gedwongen - daarvan was hij zich tenminste niet bewust. Op zoek naar 'een bepaalde genezende' had hij zich, in de on-

zekere tijden na zijn echtscheiding, laten meeslepen. Geen van de meisjes had zich verzet en ze waren steeds teruggekomen.

Dat de meisjes hem beschreven als een opvliegende en agressieve man, is overdreven, zei hij tegen de rechtbankvoorzitter, F. Hartsuiker. Hij had met zijn ex wel wat akkefietjes gehad, maar van de manege had hij nog nooit iemand geslagen.

Competitie

Bang waren de vriendinnen ook niet voor hem geweest, want steeds opnieuw wilden ze met hem mee. Ze zaten aanhoudend op te scheppen over hun ervaringen en volgens getuigen hielden vooral de twee oudere meisjes 'een competitie' om Nick. Het veertienjarige meisje had zelfs geen aangifte willen doen, zei de advocaat, omdat het 'alleen maar seks' was geweest, verder niets.

Officier van justitie J. Smilde hield het op verkrachting. Niet omdat Nick geweld had gebruikt, maar omdat hij als vaderfiguur, trainer en manege-eigenaar macht over hen had. En voor Nick én de maatschappij moet helder zijn dat dit gedrag niet door de beugel kan.

Smilde eiste drie jaar cel, waarvan één voorwaardelijk. En Nick moet zich laten behandelen. Ook zelf zei hij 'aan zichzelf te moeten werken'. Dat is hij de meisjes 'moreel verplicht'.

Zijn advocaat vroeg de rechtbank Nick te veroordelen tot de vier maanden dat hij nu al vastzit. Want Nick zit aan de grond nu hij zijn vrouw, zijn sociaal netwerk én zijn manege kwijt is - hij heeft de boel verkocht - en al maanden wordt getreiterd in het huis van bewaring.

Uitspraak over twee weken.

6/1 New Straits Times (Kuala Lumpur)

Suspected paedophile arrested

PHNOM PENH: Police said yesterday they have arrested a 36-year-old Japanese tourist on suspicion of having sex with a minor and making pornographic videos. Takeshi Ozawa, an engineer from Aichi prefecture, was taken into custody Thursday afternoon at a Phnom Penh hotel. Police said they acted on a tip from hotel staff that the suspect was with a 14-year-old girl. The arrest marked the third time in nine months that Cambodian authorities arrested a foreigner suspected of having sex with a girl under 15. Government spokesman Khieu Kanharith said recently though there is no increase in the number of paedophiles traveling to Cambodia, arrests are increasing as authorities are cracking down on sex tourists. However, activist Yim Po of the Cambodian Center for the Protection of Child's Rights said more paedophiles are coming to Cambodia because authorities are unwilling or unable to stop them.

Paedophiles held

New Delhi - Police in Bombay on Saturday obtained a court order allowing them to detain an elderly Swiss couple held on paedophile charges until Jan 8, the Press Trust of India reported. Wilhelm Albin Marty, 59, and his wife Loshiar Mary Marty, 56, were arrested two weeks ago at a north Bombay luxury hotel and charged with kidnapping and sexually molesting children. The couple had been visiting Bombay every year for the past 10 years. Police said the couple used to lure slum children by offering them expensive gifts and toys and then were allegedly told to perform various sexual acts. Police alleged the couple filmed the sex acts and sold them to various Internet pornography websites. - AFP

Duitser opgepakt voor pedofilie in Roemenië

BOEKAREST - Een Duitse man is zondag in de Roemeense stad Timisoara aangehouden op verdenking van pedofilie. De 56-jarige man wordt ervan beschuldigd seksuele relaties te hebben gehad met Roemeense straatkinderen in de maand december. Hij gaf ze geld, kleding en eten. De Duitser heeft volgens de politie ook 12 000 foto's en 200 videofilmjes gemaakt van zijn pedofiele contacten. Die verspreidde hij via internet.

STOP SEKSUELE UITBUITING VAN KINDEREN
 ECPAT-NL, postbus 1570
 6501 BN Nijmegen
 tel/fax 024 3606224, email: ecpat@retour.net
 website: <http://www.ecpat.nl>

PERSBERICHT
 REIZIGERS ROEPEN REISINDUSTRIE OP TOT MAATREGELEN TEGEN KINDERPROSTITUTIE

Op de Vakantiebeurs 2001, afgelopen week in Utrecht, hebben 7.750 reizigers de ansichtkaart 'STOP kinderprostitutie' ondertekend en daarmee de Nederlandse reisindustrie opgeroepen tot concrete maatregelen tegen kinderprostitutie in relatie tot

VIOLET COTTERELL

AMSTERDAM - Wegens twee gruwelijke moorden eiste officier van justitie J. Develing gisteren tegen een 22-jarige escortboy de zwaarste straf die ons strafrecht kent: levenslang. Daarmee negeerde de officier het advies van het Pieter Baacentrum om de verminderd toerekeningsvatbare homoprostitutue Ricardo W. tbs met dwangverpleging op te leggen.

"Deze man is levensgevaarlijk," motiveerde Develing zijn eis. "De bescherming van de maatschappij moet voorop staan." Hij vermoedt dat Ricardo erop uit is tbs te krijgen, om dan via schijn-aanpassing vroegtijdig op vrije voeten te komen. De officier trok een vergelijking met de man die het meisje Chanel Naomi Eleveld in Assen heeft vermoord. Ook die kreeg, ondanks verminderde toerekeningsvatbaarheid, levenslange gevangenisstraf.

Develing ziet Ricardo W. als de kwade genius die twee andere escortboys, Mo v.d. Z.(25) en Ronnie H. (31), meesleepte in de meedogenloze moorden die zij in 1999 en 2000 in Amsterdam en Rotterdam pleegden. Een dag lang verdiepte de rechtbank zich gisteren in de 'ijzingwekkende details' van de zaak. Zo gruwelijk waren deze dat men het bij het Pieter Baacentrum nauwelijks kon geloven.

Omdat ze blut waren en geen

Voor moorden levenslang geëist tegen escortboy

zinnen hadden Koninginnedag zonder een cent op zak door te brengen, besloten Ricardo en Mo op 29 april 1999 de 49-jarige chauffeur van hun Rotterdamse escortbureau te beroven. Om niet de bak in te draaien, zouden ze de man niet de kans geven het na te vertellen, besloten ze.

Toen ze een paar duizend gulden in de woning hadden gevonden, rekenden ze af met de man, die inmiddels vastgebonden op zijn bed lag. Ricardo drukte een kussen op zijn gezicht. Maar dat schoot niet op, vond Mo. Daarom legde hij een riem om de hals van het slachtoffer en trok die krachtig aan.

Toen de man eindelijk dood was, plakte Ricardo voor alle zekerheid zijn mond nog af. "Als hij toch bijkomt, stikt hij in zijn eigen bloed," zei hij. Daarna trokken ze naar het café. "We hebben gezopen en gesnoven, kapot van de zenuwen."

Hoewel Ricardo W. later door de politie is gehoord en er ook diverse tips binnenkwamen,

werd hij toch niet ontmaskerd.

Tien maanden later beging hij een soortgelijk misdrijf in Amsterdam, dit keer samen met Ronnie H. Het slachtoffer was een klant van Ricardo. Gewapend met handschoenen en bindstrips belden hij en Ronnie aan bij diens woning aan de Plantage Middenlaan.

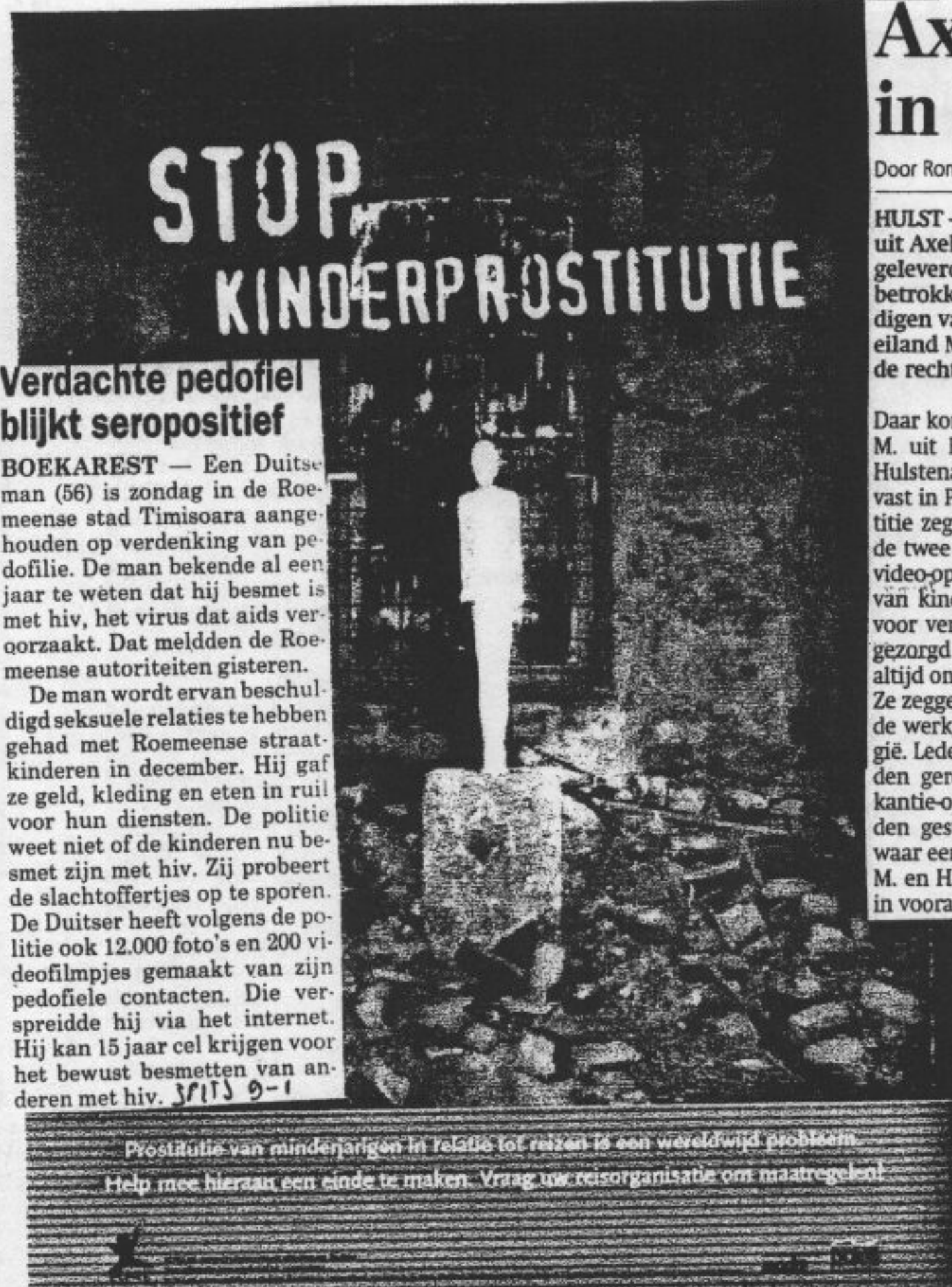
Het nietsvermoedende slachtoffer werd met een mes bedreigd, meegenomen naar zijn slaapkamer en vastgebonden op zijn bed. Hij moest zijn geld en pinpas afstaan en de code prijsgeven. Terwijl Ricardo in de buurt tweeduizend gulden ging pinnen, hield Ronnie de man in bedwang. Teruggekeerd haalde Ricardo een kostbare Versacebroek uit de kast van het slachtoffer en zocht ook kleren uit voor Ronnie.

"Wat moeten we nu met hem?" vroeg deze. "Afmaken," was het antwoord. Ricardo dwong de man een servet in de mond, waarna Ronnie hem wurgde met drie van zijn eigen

* toen was Ricardo dus 14. !!

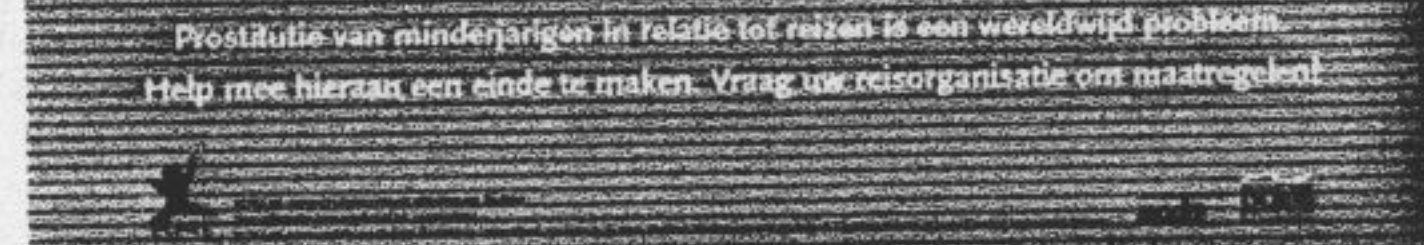
reizen. Het publiek op de Vakantiebeurs was onder de indruk van de stand waarin een wit beeldje stond van een tener meisje dat oprijst uit het puin: een aanklacht tegen kinderprostitutie van kunstenaar Tineke Vermeer. De handtekeningen werden ingezameld door ECPAT-NL, die sinds 1995 in Nederland campagne voert tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen. Het is een duidelijk signaal dat reizigers willen dat de reisindustrie haar verantwoordelijkheid neemt. ECPAT-NL zal Nederlandse reisondernemingen de wens van het reizigerspubliek meedelen en voorstellen doen hoe ze concreet maatregelen kunnen nemen tegen kinderprostitutie in relatie tot reizen. Met name op het gebied van publieke stellingname, voorlichting aan reizigers en training van personeel en partners in bestemmingslanden kan nog het nodige verbeterd worden. De 'STOP kinderprostitutie' kaarten zijn vanaf eind januari ook te krijgen in grote openbare bibliotheken en bij GGD-en en vaccinatiebureaus.

Op de 'STOP kinderprostitutie' ansichtkaart staat de afbeelding van bovengenoemd kunstwerk: aanklacht tegen kinderprostitutie. De tekst luidt: "STOP kinderprostitutie. Prostitutie van minderjarigen in relatie tot reizen is een wereldwijd probleem. Help mee hieraan een einde te maken. Vraag uw reisorganisatie om maatregelen!" Mensen kunnen deze kaart naar hun favoriete reisorganisatie sturen met de vraag iets te ondernemen. ECPAT-NL wil met de actie een grotere bewustwording creëren bij de Nederlandse reisindustrie en aantonen dat reizigers vinden dat ook reisondernemingen een verantwoordelijkheid hebben in de bestrijding van kinderprostitutie en dat ze concrete maatregelen willen zien. Maatregelen die de touroperators kunnen nemen om kinderprostitutie in relatie tot reizen te bestrijden zijn bijvoorbeeld: het informeren van reizigers in o.a. reisbrochures over het feit dat kinderprostitutie op bepaalde bestemmingen voorkomt en over de strafbaarheid ervan; het trainen van eigen personeel en personeel in bestemmingslanden; het vastleggen van een ethisch beleid; geen rosse buurten meer als toeristische attractie opnemen in het reisprogramma wanneer het gaat om risicobestemmingen. Een aantal van deze maatregelen zijn onderdeel van een 'code of conduct'. ECPAT-NL streeft ernaar samen met andere Europese ECPAT partners en de WTO (World Tourism Organisation) en gesteund door de Europese Commissie, dat de

Verdachte pedofiel blijkt seropositief

BOEKAREST — Een Duitse man (56) is zondag in de Roemeense stad Timisoara aangehouden op verdenking van pedofilie. De man bekende al een jaar te weten dat hij besmet is met hiv, het virus dat aids veroorzaakt. Dat meldden de Roemeense autoriteiten gisteren. De man wordt ervan beschuldigd seksuele relaties te hebben gehad met Roemeense straatkinderen in december. Hij gaf ze geld, kleding en eten in ruil voor hun diensten. De politie weet niet of de kinderen nu besmet zijn met hiv. Zij probeert de slachtoffertjes op te sporen. De Duitser heeft volgens de politie ook 12.000 foto's en 200 videofilmjes gemaakt van zijn pedofiele contacten. Die verspreidde hij via het internet. Hij kan 15 jaar cel krijgen voor het bewust besmetten van anderen met hiv. 3/13 9-1

reisindustrie een dergelijke 'code' zal aannemen en zodoende actief de bestrijding van kinderprostitutie ter hand neemt.

ECPAT-NL (End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes), is de Nederlandse afdeling van een wereldwijde beweging ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen. ECPAT-NL is een coalitie van Defence for Children International Nederland, Kinderen in de Knel, Mensen in Nood/Cordaid, Stichting Kinderpostzegels Nederland en Stichting Retour.

Voor meer informatie kunt u terecht bij Theo Noten, campagnemanager ECPAT-NL: 024-3606224 of www.ecpat.nl

The Salt Lake Tribune, 1st January 2001

Sri Lanka Boy's Story Brings Rare Pedophilia Conviction

BY NAMINI WIJEDASA THE ASSOCIATED PRESS GALLE, Sri Lanka -- The teen-ager gazed blankly, searching for words to describe sexual abuse by an older tourist. Finally, he stammered, "I feel revulsion, disgust." Sudu Putha, or "fair son," a common nickname in the Sinhala language, is one of 18 boys from a school in Sri Lanka's south hired out to foreign pedophiles four years ago. His testimony against two Sri Lankan men who used heroin to lure the boys into sex recently brought the toughest sentences ever levied for child molestation in this South Asian nation: 34 years in prison. Along with several other Asian nations, Sri Lanka, a beautiful island of 18.6 million people off India's southern tip, developed a reputation as a haven for foreign pedophiles in recent decades. After growing international attention to the situation, the government has been more aggressive the past two years in enforcing laws against child sex. Child-rights advocates blame poverty for the problem. Young people in need of money are drawn into the business, and even some parents are forced to hire out

children to foreign men or pimps. Boys in fishing towns along the southern coast are the most common victims. Protecting Environment and Children Everywhere, a local advocacy group, estimates 10,000 to 15,000 boys are used in the sex trade every year. It says victims of foreign pedophiles are mostly boys ages 8 to 14. Sudu Putha, who asked that only his nickname be used, and two of his friends provided dramatic testimony in November. The case involved a music teacher and a kitchen worker at the respected Mahinda College in Galle, 85 miles south of Sri Lanka's capital, Colombo. Despite the heart-rending testimony and the historic prison sentences, there was scant media coverage of the case, with only one English-language newspaper publishing a report of the sentencing. Nor was there much public outcry. Child sex is still a taboo topic in Sri Lanka, particularly when it concerns a popular school. Child activists and police say Sri Lankans are reluctant to report such crimes. So few cases go to court. "One reason is that the legal proceedings are too long and drawn out," said Maureen Seneviratne, who heads Protecting Environment and Children Everywhere. "Children have to be exposed in courts to endless questions." But families of victims also are ashamed and most of

BN - De Steen 20/1 Axelaar uitgeleverd in kinderpornozaak

Door Romain van Damme

HULST - De 30-jarige Richard H. uit Axel wordt aan Portugal uitgeleverd. Portugal zegt dat hij betrokken was bij het vervaardigen van kinderporno op het eiland Madeira en wil hem voor de rechter brengen.

Daar komt H. dan zijn vriend Bert M. uit Hulst tegen. De 58-jarige Hulstenaar zit al sinds oktober vast in Portugal. De Portugese justitie zegt te kunnen bewijzen dat de twee Nederlanders op Madeira video-opnamen hebben gemaakt van kinderporno. Ze zouden ook voor verspreiding van de banden gezorgd hebben. M. en H. hebben altijd ontkend. Ze zeggen er ingeluisd te zijn door de werkgroep Morkhoven uit België. Leden van die werkgroep zouden gerommeld hebben met vakantie-opnames. Die banden zouden gestolen zijn in Amsterdam waar een kennis van M. woont. M. en H. zaten meer dan een jaar in voorarrest in Nederland. Tot bij

de hoogste rechter vochten ze hun uitlevering aan. Tevergeefs: M. moest in oktober naar Portugal. H. bleef nog in Nederland omdat zijn advocaat aandrong op een psychologisch onderzoek. Volgens de advocaat is H. zwakbegaafd en niet sterk genoeg om zich te handhaven in een Portugese gevangenis. Volgens het onderzoek kan H. echter wel naar Portugal. De twee zitten na de rechtszaak in Nederland hun eventuele straf uit. Het is nog niet duidelijk wanneer de rechtszaak plaatsvindt. Aanvankelijk was het de bedoeling M. begin februari voor de rechter te brengen, maar nu ziet het er naar uit dat de Portugese justitie besluit het tweetal tegelijk te be-rechten. In deze kinderpornozaak kreeg een Amsterdammer in Nederland al twee jaar cel. In Portugal werd een inwoner van Madeira ook veroordeeld tot twee jaar. In België hoorde Norbert de R. uit Temse, een van de vermeende kopstukken, acht jaar tegen zich eisen.

them would rather shield their children. Sudu Putha was an exception. Perched on the edge of a wicker chair, hands trembling, he testified how in 1996, when he was 12, the music teacher at Mahinda, Hewage Don Amaradasa, and kitchen worker K.K. Nimal hired him out to three foreign men after getting him hooked on heroin. Sudu Putha and two of his classmates performed sex acts with three men. A fourth man filmed the acts. The boys were each paid 250 rupees -- about \$3 -- and told to go home. The foreign pedophiles who abused the boys were never identified. The boys could not even say which country they were from. Sudu Putha and his friends were abused three times. It might have continued if his aunt had not discovered a small packet of heroin in his schoolbag, said his father, Premaratne Abeysekera. Abeysekera went to the authorities after his son confessed he was taking heroin given him by Nimal, the kitchen worker. In court, Sudu Putha spoke about his emotions in a frank, almost fatalistic manner. "I have no ambitions in life anymore," Sudu Putha said, his eyes glistening with tears. "I don't know how people will judge me in the future. "I am very sad. I wonder often why people do such things to kids just to earn money." None of the boys has received professional counseling or treatment for drug addiction. Sri Lanka has only 35 psychiatrists and eight psychologists. "We don't talk about it at all," Sudu Putha's father said. "We have asked him to forget about it and think only about the future."

Vrouw bekent valse misbruik-beschuldiging

Van onze correspondent
ZUTPHEN, woensdag 10-1
 De 20-jarige Lucienda S. is gisteren voor de rechtbank in Zutphen aangehouden wegens meeneed nadat ze tijdens het proces had toegegeven een misbruikzaak rond haar stiefvader te hebben verzonnen. De vrouw had aangifte gedaan bij de politie dat stiefvader Richard D. (39) haar van ongeveer haar dertiende tot haar zestiende meermalen seksueel zou hebben misbruikt. D. was in die periode getrouwd met haar moeder. Het meisje zou indertijd als een soort huisslaafje het huishouden voor haar rekening hebben moeten nemen. Stiefvader Richard D. zou ontucht met haar hebben gepleegd

wanneer hij weer eens dronken thuis kwam. Pas nadat hij en haar moeder uit elkaar gingen, kwam ook een eind aan het seksueel misbruik.

Tijdens de strafzaak gisteren rezen echter twijfels rond haar bij de politie afgelegde verklaringen. Uiteindelijk erkende de vrouw het verhaal uit haar duim te hebben gezogen. Ze verklaarde dat haar moeder haar had aangezet tot de valse aangifte omdat ze haar voormalige geliefde zou willen ruïneren.

Door de arrestatie van Lucienda kon de strafzaak gisteren niet worden afgerond. De rechtbank heeft het proces voor onbepaalde tijd aangehouden.

Programmamaker NCRV voor rechter

Programmamaker Thom Verheul van de NCRV moet 23 januari voor de rechtbank in Arnhem verklaren hoe zijn documentaire *Verborgten Moeders* tot stand is gekomen. In die documentaire vertelde een 41-jarige domineesdochter uit 't Harde dat haar vader haar na incest tweemaal tot abortus zou hebben gedwongen. De rechtbank hoort ook de vrouw. De NCRV zond de documentaire 19 juni vorig jaar uit. Een broer van de geportretteerde vrouw herkende de stem van zijn zus Jacqueline in een vooraankondiging van het programma. De familie nam onmiddellijk contact op met de NCRV om de uitzending tegen te houden, maar volgens de omroep had de familie onvoldoende argumenten. De emeritus-predikant was in de uitzending duidelijk herkenbaar. Volgens de familie lijdt de dochter al sinds haar tienerjaren aan ziekelijke fantasieën, waarvoor zij diverse malen onder behandeling zou zijn geweest. De NCRV stelt daarentegen dat de vrouw een consistent beeld schetste. De familie eist eerherstel en schadevergoeding. **SPITS (ANP)**

Rechter hoort NCRV-filmmaker

HILVERSUM - Documentairemaker Thom Verheul van de NCRV moet dinsdag voor de rechtbank in Arnhem verschijnen. Verheul maakte vorig jaar de documentaire *Verborgten Moeders* over een 41-jarige vrouw uit 't Harde die na incest door haar vader, een emeritus-predikant, tot twee keer toe tot abortus zou zijn gedwongen.

Verheul moet onder ede verklaren hoe zijn documentaire

tot stand is gekomen. Naast Verheul wordt ook de dochter gehoord.

De NCRV zond de documentaire *Verborgten Moeders* vorig jaar juni uit. Daarin vertelde de 41-jarige vrouw over haar incestverleden. In de documentaire was de dochter, het dorp waar zij vandaan komt en de kerk waarin haar vader, een emeritus-predikant, werkzaam was, duidelijk herkenbaar.

Al voor uitzending probeerde de familie de documentaire van het scherm te houden. De NCRV zond het toch uit. De familie die beweert dat de dochter het verhaal uit haar duim heeft gezogen, kondigde meteen stappen aan. Volgens de familie lijdt de dochter al sinds haar tienerjaren aan ziekelijke fantasieën, waarvoor zij diverse malen onder behandeling zou zijn geweest. Zij beschuldigde vaker mannen van seksueel misbruik. Ook heeft ze zich volgens haar familie wel eens voorgedaan als een weeskind of een dochter van een prostituee. Van de dochter wil de familie weten of zij haar vermeende leugens ook onder ede volhoudt. Na dit gerechtelijk vooronderzoek bekijkt de advocaat van de familie welke stappen verder worden genomen.

MEDIAREDACTIE

OM gelast onderzoek **GE** Verborgten Moeders **31/1**

ALKMAAR - De Amsterdamse officier van justitie Velleman heeft de politie in Hilversum opdracht gegeven een strafrechtelijk onderzoek in te stellen naar de gang van zaken rond de documentaire *Verborgten Moeders*, die de NCRV in juni 2000 uitzond. Volgende week moet Thom Verheul, maker van de documentaire, ook voor de rechtbank in Arnhem verschijnen wegens een civielrechtelijke klacht over hetzelfde programma. In de tweedelige documentaire kwamen twee vrouwen aan het woord die volgens eigen zeggen in hun jeugd met name door hun vader seksueel misbruikt zouden

zijn. Het misbruik leidde tot zwangerschappen die afgebroken moesten worden. De vaders zouden daar in enkele gevallen zelf voor gezorgd hebben. Ook zou minimaal een baby verkocht zijn. De families van beide vrouwen herkenden hun zussen in vooraankondigingen die de NCRV uitzond. Zij probeerden de uitzendingen zonder succes tegen te houden. De vrouwen bleken zeer herkenbaar in beeld te komen. In beide gevallen kon de naaste omgeving uit de beelden afleiden om welke vaders het ging. De familie van probeert nu langs civielrechtelijke weg genoegdoening te krijgen. **ANP**

HILVERSUM, 26 JAN.

Foto: Roy Beusker/Tros

Geknipt en geschoren op tv

Enthousiast gaf hij zich op voor het tv programma de TV-kapper. Nu trekt hij zich de haren uit het hoofd. Kapper Wilfred voelt zich slachtoffer van bedrog bij de publieke omroep.

Door RAYMOND VAN DEN BOOGAARD DEN HAAG, 26 JAN. TV-kapper Wilfred (31) heeft zich ziek gemeld en is ondergedoken. Een paar maanden geleden had hij zich als deelnemer aangemeld bij het TROS-programma de TV-kapper, door de zendercoördinator van Nederland 2 bedoeld als kijkcijferkanon dat voor de publieke omroep kijkers moet waggeloken van de commerciële. Het is Wilfred slecht gekomen.

Nadat de zendercoördinator van Nederland 2 eerder deze maand had laten weten dat de TV-kapper, omdat die te weinig kijkers trekt, nog twee weken had om zich met hogere kijkcijfers te bewijzen, heeft de producent, John de Moll Producties, op het programma een nieuwe hoofdredactrice gezet: Hummie van der Tonnekreek, ex-hoofdredactrice van *Story* en *Big Brother*.

Kort daarna zijn er in twee roedelbladen, *Weekend en Privé*, verhalen verschenen over de rol die Wilfred vóór 1995 heeft gespeeld in een Breda's escortnetwerk voor homoseksuelen. Eén daarvan is door de redactie van het programma, met medeweten van de TROS, gefinitieerd.

Wilfred was aangespoord aan een verslaggever van *Privé* zijn eigen verhaal te vertellen als remedie tegen mogelijke leugens die in *Weekend* zouden verschijnen. Tot ontzetting van de kapper wordt in dat stuk evenwel gesuggereerd dat hij zich heeft bezighouden met prostitutie van zijn broertje.

Beide publicaties speelden gisteren op hun beurt een rol in het televisieprogramma: de andere kappers, de twee bladen in beeld, bespraken Wilfreds 'escort-verleden'. Een van hen zegt dat hij nooit aan het programma zou hebben meegedaan, als hij had geweten dat er 'zulke mensen' meededen.

Wilfred en zijn vriend zijn hun huis ontvlucht, omdat zij zich daar niet meer veilig voelen. Hetzelfde geldt voor diens jongere broertje. Wilfreds bejaarde ouders, die in een kleine stad wonen, durven de straat niet meer op. Wilfred heeft zich ziek gemeld bij het uitzendbureau Randstad, dat de arbeidsverhouding met het programma regelt.

De TROS laat door een woordvoerder weten dat er juist is gehandeld. In politiek Den Haag zien sommigen dat anders: „Wie na dit programma bij de publieke omroep nog over kijkcijfers durft te roepen, moet met pek en veren over straat worden gevoerd”, meent Bert Bakker, mediawoordvoerder van D66 in de Tweede Kamer. Ook zonder dit incident, meent hij, vormt de TV-Kapper al „het failliet van de publieke omroep”, die ten onrechte de afgelopen maanden kijkcijfers als enig criterium lijkt te nemen.

Andere Kamerleden tonen zich eveneens verbaasd maar zij willen over de inhoud van de TV-Kapper geen uitspraken doen. Marja Wagenaar (PvdA): „Het is niet aan de politiek om te treden in de redactionele verantwoordelijkheden van de omroepen. Of dit soort dingen nu bij de publieke of de commerciële omroepen gebeuren, maakt voor de beoordeling niet uit.”

Atzo Nicolaï (VVD) meent dat het incident een voorbeeld is van de manier waarop de publieke omroep de commerciële nadoet, terwijl het de opdracht van de publieke omroep zou moeten zijn anders te zijn.

Getuigenverhoor Verheul niet openbaar

Dinsdag 6 februari werd programmamaker Thom Verheul (NCRV) door de rechtbank in Arnhem gehoord over de totstandkoming van de documentaire *Verborgten moeders*, een tweeluik over zwangerschap na incest. Op verzoek van Verheul en vermeend incestslachtoffer Jacqueline Broere vond het voorlopig getuigenverhoor achter gesloten deuren plaats.

JOURN 9-2

In deel één van *Verborgten moeders* (uitgezonden: juni 2000) beschuldigde Jacqueline Broere haar vader van incest en abortus onder dwang. Een fabel, volgens vader Broere, dominee in ruste. Hij verwijt Verheul onzorgvuldig handelen: de programmamaker paste bewust geen wederhoor

toe. Op verzoek van zijn dochter, die ook voor de rechtbank moest verschijnen, en van Thom Verheul vond de zitting achter gesloten deuren plaats. Broere - de derde partij die gehoord werd - tekende tevergeefs bij de rechtbank bezwaar aan tegen die beslotenheid. Hij vindt het 'van de zotte'. Met zijn volgens hem fabulerende dochter heeft hij compassie - 'zij is ziek' - maar niet met Verheul. 'Die heeft zelf destijds toch de openbaarheid gezocht met deze documentaire. Waarom nu dan niet?'

Volgens de advocaat van Jacqueline Broere, mr. Vrijhoeve, is de zaak 'emotioneel belastend' voor zijn cliënte. Dat de vrouw zelf in de NCRV-documentaire belastende informatie naar buiten zou

hebben gebracht, staat volgens Vrijhoeve ter discussie. De NCRV heeft altijd volgehouden dat de documentaire zo veel mogelijk 'geanonimiseerd' is; de 'kans op herkenning binnen kleine kring' nam de omroep voor lief. Broere zegt wel degelijk in brede kring herkend te zijn en daar schade van te hebben ondervonden.

Thom Verheul en zijn advocaat waren niet voor commentaar bereikbaar. De NCRV wil geen uitspraken doen, 'omdat de zaak onder de rechter is'. NCRV-woordvoerder Peter Boverhoff wil alleen kwijt dat niet de NCRV om beslotenheid heeft verzocht, en dat Verheul dit heeft gedaan op verzoek van Jacqueline Broere. Nog niet duidelijk is wanneer de rechtbank uitspraak doet. Ondertussen is er een politieonderzoek gaande naar aanleiding van het tweede deel van *Verborgten moeders*. De daarin van incest beschuldigde familie Kok wil Verheul aanklagen wegens smaad. (EdV)

Moordenaars peuter niet welkom Down Under

MELBOURNE - De steden Canberra en Wellington zijn niet enthousiast over een Brits plan om de moordenaars van peuter James Bulger een nieuw leven te laten beginnen 'Down Under'.

De Britse krant The Mail on Sunday berichtte gisteren over een plan van het Britse ministerie van Binnenlandse Zaken. Londen zou proberen Jon Venables en Robert Thompson met een nieuwe identiteit onder te brengen in Australië, Nieuw-Zeeland of Canada. De jongens komen mogelijk in februari vrij.

Om ze een toekomst te bieden, zou de Britse regering hen apart naar andere Engelstalige landen brengen. Zij krijgen dan een nieuwe identiteit en de regering betaalt hun kosten om een nieuw leven te beginnen.

Een woordvoerder van de Australische minister van Immigratie zei vandaag dat de regering nog niet was benaderd met de vraag of ze de moordenaars wilden opvangen. Indien de aanvraag binnenkomt zal deze aan dezelfde criteria getoetst worden als alle andere. „Een van die criteria is dat iedereen die veroordeeld is tot

Australië zal moordenaars peuter afwijzen

Australië is niet enthousiast over een Brits plan om de moordenaars van peuter James Bulger een nieuw leven te laten beginnen Down Under.

De jongens vermoordden in 1993 op tienjarige leeftijd de peuter James Bulger. Zij kregen een straf van acht jaar. Die loopt af in februari. Daarna buigt een speciale commissie zich over een verzoek tot invrijheidstelling.

Om de jongens een toekomst te bieden, wil de Britse regering hen apart naar andere Engelstalige landen brengen, zoals Australië. Een woordvoerder van de Australische minister van Immigratie zei dat de regering nog niet is benaderd. Als dat gebeurt, wordt de aanvraag aan dezelfde criteria getoetst als alle andere, aldus de zagsman. „Een criterium is dat iedereen die veroordeeld is tot een celstraf van ruim 12 maanden wordt afgewezen.“ (ANP)

een gevangenisstraf van meer dan 12 maanden wordt afgewezen.“

Ook in Nieuw-Zeeland is met ongelof gereageerd op het verhaal. Premier Helen Clark zei dat ze nog geen verzoek van die aard had ontvangen. „Ik dacht dat de dagen van Nieuw-Zeeland als strafkolonie over waren“.

Daders van moord op 2-jarig kind beschermd

(Van onze redactie buitenland) AMSTERDAM - De twee Engelse jongens die in 1993 de peuter James Bulger hebben vermoord, krijgen andere namen die hun anonimiteit moeten beschermen. Dat heeft het Hoogerechtshof in Londen gisteren bepaald. De media mogen die namen niet publiceren, evenmin als recente foto's van de daders.

Hun kinderfoto's en hun echte namen, Robert Thompson en Jon Venables, staan in het bewustzijn van elke Brit gegrift sinds de geruchtmakende moordzaak.

De jongens waren tien jaar oud toen ze de tweejarige Jamie meelokten uit een winkelcentrum in Liverpool en op een stille plek vermoordden.

Rechter Butler-Sloss wil met het vonnis verhinderen dat de jongens, die mogelijk al volgende maand vrij komen, worden gelyncht. Ze zijn herhaaldelijk met de dood bedreigd.

Het is overigens de vraag of de informatieverbod in Engeland en Wales de jongens veel zal helpen. Het strekt zich niet uit tot Schotland en Noord-Ierland. En het Hoogerechtshof kan al helemaal niet verhinderen dat mensen de daders met hun nieuwe naam en toenaam op het internet zetten.

Trouw commentaar Een opgehitste publieke opinie

Trouw do. 11 jan '01

De angstaanjagende moord op de tweejarige James Bulger in 1993, door twee kinderen van tien en elf jaar, resulteerde onder meer in een discussie over wat er mis was met een maatschappij die twee zulke jonge moordenaars kon produceren. Het ging ook over de rol van de Britse media, die kinderen al vroeg confronteerden met beelden van gruwelijk geweld en normloosheid en dat alles presenteerden als een element van ontspanning. Er was veel mis met de Engelse samenleving, zeiden de grootste pessimisten, want de daders bleken twee heel gewone jongens.

Dat valt acht jaar later nog steeds te beamen. De daders hebben hun straf uitgezeten en het Hoogerechtshof moet proberen met een vonnis de twee te beschermen tegen de shame and blame-cultuur die in Engeland nog

welig tiert - tot en met een kinderarts die in elkaar wordt geslagen omdat de dader het verschil tussen een pediatr en een pedofiel niet kent.

Eerder al heeft een minister van binnenlandse zaken geprobeerd, onder druk van de door media opgehitste publieke opinie, om het vonnis van acht naar vijftien jaar te verhogen. Het Europese hof verbodt die uitwas van het Britse recht en de Britse cultuur.

Dat de vader van het vermoorde kind met wraakgevoelens rondloopt en aangekondigd heeft de daders te zullen volgen tot ze hun 'echte straf' hebben gekregen, valt te begrijpen. Hij moet het niet doen, maar hij is degenen voor wie in het vervolg van het drama mededogen kan worden opgebracht.

Maar dat gaat niet op voor anderen. media

Geheime identiteit voor moordenaars van Jamie

TEL 91

Van onze correspondent

LONDEN, dinsdag

De Britse familierechter Lady Justice Elizabeth Butler-Sloss heeft gisteren bepaald dat de nieuwe identiteit van Jon Venables en Robert Thompson, die in 1993 op 10-jarige leeftijd de peuter James Bulger ombrachten, na hun vrijlating geheim dient te blijven.

Advocaten van het tweetal, allebei nu 18 jaar, zeiden dat de jongens in gevaar komen als de media wordt toegestaan hen te identificeren of details te publiceren over hun verblijfplaats na hun vrijlating. De mannen komen waarschijnlijk in maart vervroegd vrij.

De emoties tijdens hun rechtszaak liepen enorm hoog op. Velen in Groot-Brittannië zouden het tweetal de dood willen injagen omdat zij de peuter ernstig mishandelden

• Jamie Bulger

voordat zij hem op de treinstations vastbonden en zodoende wreed vermoordden.

Na hun arrestatie werden hun namen openbaar gemaakt, maar na hun veroordeling bepaalde een rechter dat de media niet meer over het tweetal mochten berichten. Dat bevel eindigde toen de mannen 18 werden.

Butler-Sloss zei dat ernstig gevreesd moet worden voor aanvallen van familieleden en vrienden van het omgebrachte kind.

De vader van Ralph Bulger kondigde vorig jaar aan wraak te zullen nemen op het tweetal. „Mijn familie leeft in een hel. Daar komt pas een einde aan als de moordenaars hun echte straf krijgen“, aldus de vader.

Advocaten van kranten die in hoger beroep gaan tegen het besluit, zeiden tijdens een hoorzitting in december dat de rechters mensen moeten aanpakken die Venables en Thompson bedreigen maar niet de persvrijheid moeten inperken.

voorop, die aangekondigd hebben de twee op te zullen sporen, óók als ze een nieuwe identiteit hebben gekregen. Er is zelfs een krant die met een beroep op de persvrijheid het vonnis aanvecht. Dat krantendirecties op deze manier willen proberen zoveel mogelijk bedrukt papier te verkopen, is al ergerlijk. Maar dat er journalisten zijn die daar ook uitvoering aan willen geven, dat is een schande voor het land en het vak. Er zijn ongetwijfeld volop primitieve krantenkopers die azen op sensationele berichten over de achtervolging van de twee jongelui, maar er horen, om te beginnen in de media zelf, machten te zijn die weten dat persvrijheid alleen maar kan bestaan en respect verdient, met inachtneming van wezenlijke grenzen, als een vrijheid in gebondenheid.

Van onze correspondent LONDEN

De media in Engeland mogen de nieuwe identiteit en verblijfplaats van de moordenaars van de peuter James Bulger niet bekendmaken. Het Hoogerechtshof in Londen vindt dat Jon Venables en Robert Thompson recht hebben op een anoniem bestaan als zij na een gevangenisstraf van acht jaar worden vrijgelaten.

Doorgaans hebben verdachten en veroordeelden in Groot-Brittannië nauwelijks recht op privacy. Maar volgens de rechters is dit een unieke situatie, omdat er een reële kans bestaat dat mensen wraak willen nemen op de beide jongens die de tweejarige peuter in 1993 ontvoerden uit een winkelcentrum bij Liverpool en om het leven brachten.

De daders, op dat moment zelf pas tien jaar oud, werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van acht jaar. Maar na een handtekeningactie besloot de minister van Binnenlandse Zaken, Michael Howard, de straf te verhogen tot vijftien jaar. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens vernietigde deze verordening, omdat de rechter en niet de politiek de strafmaat hoort vast te stellen.

De beide jongens, die nu 18 zijn, hebben hun straf er dus opzitten. De ouders van het slachtoffer, die tevergeefs hebben geprobeerd te verhinderen dat ze vrijkomen, dreigen wraak te nemen. Ook enkele Britse tabloids lieten weten dat ze de daders niet met rust zullen laten.

Uit veiligheidsoverwegingen is al bepaald dat Venables en Thompson een andere naam krijgen en zich in een andere plaats mogen vestigen. Maar dat helpt niets als kranten beloningen uitloven om ze op te sporen. Vandaar de beslissing van het Hoogerechtshof, die overigens alleen geldt voor het grondgebied van Engeland en Wales. In Schotland, en ook op internet, kan iedereen zijn gang gaan.

Van onze correspondent LONDEN

De media in Engeland mogen de nieuwe identiteit en verblijfplaats van de moordenaars van de peuter James Bulger niet bekendmaken. Het Hoogerechtshof in Londen vindt dat Jon Venables en Robert Thompson recht hebben op een anoniem bestaan als zij na een gevangenisstraf van acht jaar worden vrijgelaten.

Andere vinden dat Venables en Thompson nog lang dienen te boeten voor hun gruweldaad. De (gescheiden) ouders van James Bulger vinden dat de moeder van het slachtoffer, Denise Fergus, zegt de uitspraak van het hof 'waargevoel' te vinden. Vader Ralph Bulger dreigde eerder al de twee na hun vrijlating te zullen

zo'n jonge leeftijd hebben begaan. Bovendien hebben de daders intens berouw getoond, en hebben ze zich in jeugdgevangenis in zeer gunstige zin ontwikkeld. Van het leven in een gewone gevangenis, waar ze gezien hun leeftijd nu aan toe zijn, zouden ze zeer veel slechter worden, zeggen zij.

hij dood was. Destijds hield de moord op James Bulger Groot-Brittannië maanden in de greep, en ook nu lopen de emoties weer hoog op. Zo vindt de één de aanstaande vrijlating terecht, omdat je daders niet hun hele leven verantwoordelijk kunt stellen voor de wandaad, die ze op

voorkomen dat de twee alsnog slachtoffer worden van een volksgericht. De nu 18-jarige daders, Jon Venables en Robert Thompson, komen zeer waarschijnlijk binnen enkele maanden vrij. De twee krijgen van overheidswege een geheel nieuwe identiteit, compleet met een verzonnen levensloop.

voorkomen dat de twee alsnog slachtoffer worden van een volksgericht. De nu 18-jarige daders, Jon Venables en Robert Thompson, komen zeer waarschijnlijk binnen enkele maanden vrij. De twee krijgen van overheidswege een geheel nieuwe identiteit, compleet met een verzonnen levensloop.

Het Britse hooggerechtshof sprak dat gisteren uit. Rechter Elizabeth Butler-Sloss wil

Van GPD-correspondent Harm Harkema

LONDEN - De twee destijds 10-jarige jongens, die in 1993 de 2-jarige peuter James Bulger uit Liverpool hebben gemarteld en vermoord, hebben na hun vrijlating recht op anonimiteit. Engelse kranten mogen geen recente foto's van het tweetal publiceren, evenmin als hun verblijfplaats of andere details.

Het Britse hooggerechtshof sprak dat gisteren uit. Rechter Elizabeth Butler-Sloss wil

Hof schermt Bulger-moordenaarsduo af

Britse media krijgen publicatieverbod opgelegd

Marc Dutroux volgend jaar voor de rechter

TEL 31/1 Van onze correspondent

BRUSSEL, woensdag
De Belgische kinderverkrachter Marc Dutroux komt ergens tussen maart en september volgend jaar voor de rechter. Dat is al veel later dan verwacht omdat de bewijsvoering zo moeilijk verloopt, maar nog later wordt het niet, zo bezwoer gisteren de Belgische minister van Justitie Marc Verwilghen.

Dutroux is eerder veroordeeld wegens misbruik van kinderen. Hij moet terechtstaan voor ontvoering van zes tieners en moord op vier van hen.

De afgelopen dagen zag het ernaar uit dat het proces nog jaren op zich zou kunnen laten

wachten omdat het Luikse gerecht had besloten alle 6000 haren die waren gevonden in huizen en auto's van Dutroux, aan DNA-tests te onderwerpen. Maar volgens Verwilghen zullen er maar een paar honderd daadwerkelijk worden onderzocht. Dat bekort de procedure aanmerkelijk.

Dutroux blijft intussen ontkennen. Toen de opgesloten kleine meisjes Julie en Melissa omkwamen van honger en dorst, zat Dutroux in de gevangenis en hij beweert dat zijn vrouw voor hen zou zorgen. De moord op de tieners An en Eefje schuift hij zijn compaan Weinstein in de schoenen, die hij even later zelf zou hebben vermoord.

Dutroux eist stopzetting 'onmenselijke' behandeling

Van onze correspondent
BRUSSEL

Kinderontvoerder Marc Dutroux heeft een kort geding aangespannen tegen de Belgische staat. Hij eist dat er een eind komt aan de naar zijn opvatting onmenselijke behandeling in de gevangenis. Het geding dient nog deze week in Arlon.

Dutroux klaagt erover dat het licht in zijn cel om de zeven minuten aan en uit wordt geknipt, waardoor hij nauwelijks kan slapen. Er zou sprake zijn van een vrijwel permanent toezicht. Ook wordt hij twee keer per dag gefouilleerd. Ook klaagt Dutroux over gebrek aan daglicht. Dutroux noemde eerder zijn ontsnapping in 1998, die wegens het gebruik van geweld tot een veroordeling van vijf jaar gevangenisstraf leidde, een protest tegen het gevangenisregime. Het is nog niet bekend wanneer de moordzaken tegen Dutroux dienen.

Het regime in de gevangenis werd verscherpt, nadat Dutroux in april 1998 erin was geslaagd kortstondig te ontsnappen uit het justitiegebouw in Neufchâteau. Hij zit officieel nu vast voor het gebruik van geweld bij die poging. Toen hij vorig jaar wegens die ontsnapping voor de rechtbank moest verschijnen, protesteerde hij al heftig tegen zijn bejegening in de cel.

Wanneer hij terecht zal staan voor de ontvoering van zes meisjes en de moord op vier van hen, staat nog altijd niet vast. Hij werd in augustus 1996 gearresteerd.

TEL 1511 Van onze correspondent

UTRECHT, maandag
De politie lijkt steeds dichterbij de buurt te komen van de langgezochte moordenaar van het 11-jarige Utrechtse jongetje Arthur Ghuraroo. Het kind werd in mei 1986 seksueel misbruikt en vervolgens gewurgd.

De nooit gevonden dader is waarschijnlijk een nu circa 45-jarige lustmoordenaar die zich in de tachtiger jaren aan zeker zeven jongetjes heeft vergrepen. Arthur Ghuraroo werd destijds dood aangetroffen op een zeer afgelegen landweggetje bij het fort Vechten in Utrecht. De politie kreeg zijn moordenaar nimmer in het vizier. In de afgelopen herfst heropende het speciale recherche-team Cold Cases van de regio-politie Utrecht de gruwelaffaire. Op het lichaam van het slachtoffer waren dna-sporen aangetroffen. Die bleken overeen te komen met het dna-materiaal op een 9-jarig ventje uit IJsselstein dat in 1983 door een man was verkracht.

Lopende het onderzoek kwamen nog zes dossiers uit het archief die betrekking hadden op in datzelfde jaar verkrachte jongetjes uit Utrecht en Maarsse. Alle zedendelicten vertoonden opvallende gelijkenissen. Uit verklaringen van de vroegere slachtoffers zijn nu een compositietekening en profielschets van de seksmateriaal opgesteld.

Dutroux daagt Belgische staat

BRUSSEL - De van kindermoord verdachte Belg Marc Dutroux eist in een kort geding om een betere behandeling in de cel. Daartoe heeft hij een rechtszaak aangespannen tegen de Belgische staat. Het geding zal vrijdag al dienen. Dutroux klaagt erover dat hij om de haverklap wordt gefouilleerd. Ook gaat steeds het licht aan in zijn cel. (ANP)

Dutroux eist 'menselijker' cel

BRUSSEL, 4 JAN. De van eenvoudige kindermoord verdachte Belg Marc Dutroux heeft in een kort geding gevraagd om een „menselijker“ gevangenisregime. Volgens zijn advocaat wordt Dutroux 's nachts elke zeven minuten wakker gemaakt door cipiers. Ook klaagt Dutroux over gebrek aan daglicht. Dutroux noemde eerder zijn ontsnapping in 1998, die wegens het gebruik van geweld tot een veroordeling van vijf jaar gevangenisstraf leidde, een protest tegen het gevangenisregime. Het is nog niet bekend wanneer de moordzaken tegen Dutroux dienen.

Justitie België onderzoekt haren uit huis Dutroux

BRUSSEL - In het onderzoek naar de van kindermoord verdachte Marc Dutroux zullen voortzessduizend haren worden geanalyseerd. De haren zijn gevonden in de kelder van het huis in Marcinelle waarin hij zijn slachtoffertjes opsloot. Het onderzoek moet uitwijzen of de kinderen behalve door Dutroux ook nog door anderen zijn misbruikt. Het zal deels verricht worden in laboratoria in het buitenland. (ANP)

Aanwijzing in oude moordzaak

UTRECHT - De politie van Utrecht heeft nieuwe aanwijzingen gevonden rond de moord uit 1986 op de toen elfjarige Arthur Ghuraroo uit Utrecht. Uit DNA-onderzoek blijkt dat de dader ook in 1983 ook een negenjarig jongetje uit IJsselstein heeft verkracht. uit 1983 op zijn naam heeft staan. In deze periode werden in Utrecht en Maarsse zes zedendelicten gepleegd tegen jongens. De politie van Utrecht vermoedt dat alle zaken door dezelfde dader zijn gepleegd. Aan de hand van de verklaringen van die slachtoffers is een compositietekening gemaakt. Een Amerikaanse specialist heeft hem 'verouderd', zodat het portret overeenkomt met de dader nu. De tekening is vanavond te zien in Opsporing Verzocht. De moord is in onderzoek bij het Cold Cases team van de Politie Regio Utrecht. (ANP)

Zaak-Dutroux midden 2002 voor rechter

Brussel - Marc Dutroux zal tussen 22 maart en september 2002 worden berecht, afhankelijk van de voortgang van het onderzoek tegen hem. Dat heeft de Belgische minister van Justitie Marc Verwilghen gisteren in het parlement gezegd.

Dutroux, die eerder wegens misbruik van kinderen is veroordeeld, wordt verdacht van het ontvoeren van zes tieners en het vermoorden van vier van hen midden jaren '90. De zaak-Dutroux leidde tot grote beroering in België. Nadat was gebleken dat de rivaliserende instanties elkaar tegenwerkten bij zijn opsporing, werden hervormingen doorgevoerd bij politie en justitie. Dutroux werd in augustus 1996 gearresteerd. Verwilghen schoof een verzoek van een Luikse rechter om DNA-tests uit te voeren op 6.000 haarmonsters uit het huis van Dutroux terzijde. (AP)

Moordenaar is nog niet van politie af

Van onze verslaggever Mark van Driel

UTRECHT

Arthur Ghuraroo werd vijftien jaar geleden misbruikt, gewurgd en dood achtergelaten op een militair terrein in Utrecht. De dader werd nooit gevonden; de politie zag zich gedwongen de zaak te sluiten. Tot vorig jaar. Een speciaal opgerichte eenheid van de Utrechtse politie, het zogeheten cold case-team, buigt zich nu over de brute moord op het 11-jarige jongetje.

De dader kan zich opmaken voor de schrik van zijn leven, valt bij het team te beluisteren. Maandag zal een compositiefoto van zijn gezicht bij het televisieprogramma Opsporing Verzocht te zien zijn.

En dat is niet het enige dat het onderzoek heeft opgeleverd. Uit analyse van het oude DNA-materiaal blijkt dat de moordenaar van Arthur begin jaren tachtig in de omgeving van Utrecht nog zeker zes jongetjes in de leeftijd van 9 tot 11 jaar heeft verkracht of aange-

rand. 'De tijd was altijd onze grootste vijand', zegt hoofd afdeling rechercheondersteuning M. van Leuken. 'Het belangrijkste onderzoek moest in de eerste 48 tot 72 uur na het delict worden gedaan. Maar tijd blijkt bij het oplossen van 'koude zaken' juist een

bondgenoot te zijn. Er kunnen nieuwe technieken zoals DNA-onderzoek worden gebruikt. En ook de belangen van bijvoorbeeld getuigen veranderen met de tijd. Huwelijken worden ontbonden, vriendschappen veranderen en angsten kunnen verdwijnen.'

Dat eenmaal gesloten zaken als nog succes kunnen opleveren, is voor de Nederlandse politie een relatief nieuw inzicht. In navolging van Amerikaanse en Britse cold case-teams kregen Utrechtse en Amsterdamse politie vorig jaar twaalf maanden de tijd om aan te tonen dat er leven in oude zaken zit.

Daarvan zijn negen maanden verstreken. De betrokken rechercheurs zijn overtuigd van het nut van de aanpak, en ook het overige politiepersoneel - dat met enige schroom moest accepteren dat hun werk van jaren terug opnieuw werd bekeken - lijkt om te zijn.

Het oplossen van de zaak Annet van Keen, het eerste onderzoek dat opnieuw onder de loep werd genomen, speelde daarbij een voorname rol. De 26-jarige Utrechtse werd augustus 1994 vermoord. Met behulp van nieuwe technieken kon aan de hand van DNA-sporen van een sigarettenpeuk, die destijds niet te ontcijferen waren, een daderprofiel worden opgesteld.

De Utrechtse rechercheurs wisten de misdaad juni vorig jaar op

aan het bestand toe te voegen. DNA-onderzoek is niet het enige hulpmiddel bij het oplossen van oude zaken. De technieken voor het afnemen van vingerafdrukken zijn ook verbeterd. Enige jaren geleden konden ze alleen van papier worden gehaald, nu ook van leer en kledingstukken.

En ook kennis van verhoortechnieken en het opstellen van daderprofielen is volgens het Utrechtse team gegroeid. In de zaak van Arthur Ghuraroo is gebruik gemaakt van weer een andere ontwikkeling. De ruim vijftien jaar oude compositiefoto van de dader is in de Verenigde Staten 'geactualiseerd'. Destijds was de man tussen de 25 en 35, nu is hij ook op de tekening vijftien jaar ouder geworden. Van Leuken: 'We hebben inmiddels een lijst van 25 mogelijke daders. Het is goed mogelijk dat hij zichzelf maandag op televisie ziet.'

Voor de ouders van Arthur zal die confrontatie minder plezierig zijn, weten ze in Utrecht. Het team, dat nog negen andere oude moordzaken hoopt op te lossen, weet inmiddels dat het heropenen van dossiers veel emotie oproept. Tichuis: 'Het maakt veel los. Moet dat nou?, vragen de mensen. Plotseling is het alsof het misdrijf gisteren is gebeurd. Uiteindelijk gaan ze er wel in mee. 'We hopen dat u de dader pakt, ook al is het aan de late kant', zeggen ze dan.'

Cold case-team blaast oude zaak nieuw leven in

politiekorps de laatste tijd algemeen geaccepteerd.'

Het verbeterde DNA-onderzoek is een van de technieken die helpt bij het oplossen van oude zaken. Maar een wondermiddel is het niet, gezien het beperkt aantal DNA-profielen waarover het Nederlandse Forensisch Instituut beschikt.

Tot nu toe zijn er ruim duizend profielen van verdachten en daders opgeslagen. Met de miljoenen die minister Korthals van Jus- titie onlangs heeft toegezegd, hoopt het instituut vanaf 2001 jaarlijks twintigduizend profielen

Politie kent moordenaar van 10-jarige Damilola

Londen De Britse politie weet wie de 10-jarige Damilola heeft vermoord, maar heeft nog niet genoeg bewijzen om de dader aan te houden. Dit heeft de leider van het onderzoek naar de geruchtmakende moord tegen de Britse omroep BBC gezegd. Hoofdinspecteur Shepherd zegt dat de argwaan onder de betrokken jongeren in de wijk Peckham over de politie tot nu toe verhindert dat zich getuigen melden. Hij riep hen op alsnog een verklaring af te leggen.

De in Nigeria geboren Damilola bloedde dood in een trappenhuis nadat iemand hem in zijn been had gestoken toen hij op weg was naar huis. De politie pakte vijftien mensen op na de moord, maar nog niemand is in staat van beschuldiging gesteld. Morgen verschijnt de vader van Damilola op de televisie om getuigen op te roepen zich te melden. Hij wil vooral weten waarom zijn zoon is gedood.

Dood door 'jucking'

De dood van het Britse jongetje Damilola Taylor heeft mogelijk niets met pesterijen te maken. Dit werd tot nog toe wel aangenomen. De Londense autoriteiten melden een toenemend aantal steekpartijen onder kinderen. De daders steken leeftijdsgenoten zonder enig doel in de been. Dit wordt 'jucking' genoemd. Volgens deskundigen willen jeugdigen hun slachtoffers 'slechts' pijn doen en denken zij dat een steek in het been niet tot de dood kan leiden. De 11-jarige Damilola, die in november werd doodgestoken, is mogelijk ook het slachtoffer geworden van 'jucking'.

Duitser bekent moord 9-jarige

DUISBURG - De Duitse politie heeft zaterdagmorgen een 23-jarige werkloze man uit Duisburg aangehouden, die verdacht wordt van de moord op een 9-jarig jongetje afgelopen dinsdag. De verdachte heeft bekend, zo deelde de politie mee. De man had het Turkse jongetje, dat bij hem in de buurt woonde, naar zijn huis gelokt en gewurgd. Daags daarna onthoofdde hij het lijkje. De politie-arts vond later aanwijzingen dat het kind seksueel misbruikt was. De man zegt volgens de politie tot zijn daad te zijn gekomen uit nieuwsgierigheid: hij wilde weten hoe een kind sterft. (ANP)

Zaak Yasmina ¹¹² mogelijk openbaar

UTRECHT — De rechtbank in Utrecht beslist binnenkort of het proces tegen de minderjarige buurjongen van het vermoorde 5-jarige Utrechtse meisje Yasmina Habchi in het openbaar plaatsvindt. De rechtszaak tegen de 14-jarige verdachte is 9 april. Yasmina werd vorig jaar dood gevonden op een vuilstortplaats.

(ANP)

Een doordeweekse dag. Een gewone straat in Utrecht. Een 14-jarige jongen legt zijn huiswerk opzij om met z'n Playstation te spelen. Dan kleppert zijn buurmeisje Yasmina met de brievenbus...

Deze maand moet Viresch K. voorkomen voor de meest zinloze moord van 2000

'Hannibal the Cannibal' kon gewoon zijn gang gaan

Het proces van de 43-jarige seriemoordenaar Nathaniel Bar-Jonah is onderhevig aan een golf van kritiek. FOTO: AP

GREAT FALLS - Zijn daden zouden het perfecte decor zijn voor de film 'Hannibal'. Politie en hulpverleners wisten dat de Amerikaan Nathaniel Bar-Jonah een gevaar was voor de maatschappij. Toch kwam hij steeds weer op vrije voeten en kon hij steeds opnieuw zijn slag slaan. Zijn huidige proces legt het falen van het rechtssysteem bloot.

NEWS.NL 24-1

Bar-Jonah is de vleesgeworden Hannibal the Cannibal. Hij wordt er niet alleen van beschuldigd jongens ontvoerd, mishandeld, verkracht en vermoord te hebben in diverse Amerikaanse staten. Ook zou hij een jongen vermoord, gekookt en aan zijn burens gegeven hebben - in stampot, pastei en saus. Voor deze daden

staat hij nu terecht in de Amerikaanse staat Montana. Nu wordt ook duidelijk dat politie en hulpverleners deze gruweldaden konden voorkomen.

Bar-Jonah, wiens echte naam David Brown is, sloeg voor het eerst toe in 1974. Toen probeerde hij een achtjarige jongen in zijn auto te wurgen. Daarvoor kreeg hij een jaar voorwaardelijk.

Na een tweede ontvoering in 1977 kwam Bar-Jonah terecht in een inrichting, waar hij werd behandeld. Therapeuten kwamen tot de conclusie dat hij 'een nieuwsgierigheid naar de smaak van menselijk vlees' had.

Toch kwam Bar-Jonah in 1991 vrij, ondanks dat een psycholoog hem

als een risico beschouwde. Al na een paar weken ontvoerde de kinderloker opnieuw een jongen. Deze keer sleurde hij een zevenjarig slachtoffer uit een auto. In ruil voor een schuldtekentenis kreeg hij een voorwaardelijke straf. Hoewel het jongetje niet misbruikt werd, was dit volgens deskundigen een duidelijk teken aan de wand.

Tijdens Bar-Jonahs huidige proces is naar voren gekomen dat de openbare aanklager op de hoogte was van het verleden van de seriemoordenaar, maar de jury in het ongewisse liet.

Amerika vraagt zich af wie er nou eigenlijk terecht staat: de kannibaal of het rechtssysteem, dat hem steeds opnieuw liet gaan.

Op 27 september 2000 werd in Utrecht melding gemaakt van de vermissing van de 5-jarige Yasmina Habchi. Nauwelijks vijf dagen later werd het lijkje van de Marokkaanse kleuter gevonden op de plaatselijke vuilnisstort. Buurtonderzoek leverde uiteindelijk één hoofdverdachte op: de 14-jarige buurjongen Viresch K.. Yasmina's vader drie maanden later: "Elke dag moet ik nog huilen." Eind januari komt Viresch K. voor. Op deze pagina's de reconstructie van de meest bizarre moord waar Nederland vorig jaar mee te maken kreeg. NL 10-1

Naar aanleiding van de tip wordt op 2 oktober het huisvuil uit de wijk opgehaald en op verzoek van de politie apart uitgestort op een terrein van het industrieterrein Lage Weide. Een dag later wordt tussen het huisvuil inderdaad het roerloze lichaam van Yasmina aangetroffen

HUIS AFMAN

Omdat Yasmina met de brievenbus klepperde...

December 2000. De Geuzenwijk in Utrecht biedt een troosteloze aanblik. Jaren vijftig laagbouw wordt afgewisseld met kleurloze nieuwbouw. Plantsoenen en parken zijn er niet of nauwelijks. Aan de ene kant van de wijk ontvouwt zich de betonbuurt, aan de andere kant stroomt de Vecht, met aan de overzijde de woonboten van de prostituees rond de befaamde 'rode brug'. In de J.S. de Rijkstraat, de straat waar Yasmina woonde, speelt zich het leven van alledag af. Twee blanke jongens in trainingsbroek trappen een leeg blikje bier voor zich uit, een Marokkaanse puber showt met veel bravoure voor het oog van zijn vrienden zijn opgevoerde brommer, een Surinaamse jongen maakt voor zijn huis amok met zijn vriendin en drie oudere moslimmannen voeren op de hoek van de straat met drukke handgebaren een discussie. Ook Mohammed Habchi (51), de vader van Yasmina, is op straat te vinden. Voorovergebogen over de motor van een oud bestelbusje, bekommert hij zich samen met een vriend over de onderdelen. Het busje blokkeert vanaf de straatzijde het zicht op de lege woonkamer van zijn burens. In de woonkamer ligt alleen nog een hoopje folders op het strakke laminaat. Ongeadresseerd drukwerk.

Het duurt even voordat meneer Habchi wil praten. Een tengere man met een snor en een gerimpeld gelaat. Hij is gestoken in een windjack, spencer, witte blouse en glimmende pantalon. Zijn Nederlands is gebrekkig en hij stelt voor op zoek te gaan naar een tolk. Die is binnen een half uur gevonden. Tarik (20) woont in hetzelfde rijtje als de familie Habchi en laat z'n bezigheden voor wat ze zijn als hem gevraagd wordt of hij meneer Habchi, waar nodig, zou willen vertalen. "Alle Marokkanen zijn één grote familie," zegt de jongen met de baseballcap. "Meneer Habchi is wat dat betreft een soort vader voor mij." In buurt-

huis Makosa, aan de Koppeslootstraat, op een steenworp afstand van de J.S. de Rijkstraat, schuift het tweetal even later aan tafel. Er is nog geen vraag gesteld, als meneer Habchi verzucht: "Het is zo onredelijk. Wie vermoordt er nu een meisje van 5 jaar? Ik kan het ergens nog steeds niet geloven, maar ik moet het wel geloven. Ons gezin is nog steeds verscheurd door verdriet. Elke dag denk ik aan Yasmina en moet ik nog huilen."

Het is woensdag 27 september, als de 5-jarige Yasmina zoals elke normale doordeweekse dag naar de Aboe Da'ood-school aan de Marnixlaan gaat. 's Avonds, na het avondeten, wil ze nog even buiten spelen. Het is dan half zeven. Een kwartier later wordt ze voor het laatst gezien door getuigen. Daarna ontbreekt ieder spoor van haar. Meneer Habchi gaat op zoek naar zijn dochtertje, belt om acht uur nog aan bij de burens, maar Yasmina blijft onvindbaar. Om kwart over negen 's avonds doet een radeloze meneer Habchi uiteindelijk aangifte van de vermissing van zijn dochtertje. Hij geeft haar signalement: een tenger meisje met lang zwart haar, en licht getinte huidskleur. Op het moment van vermissing droeg ze een donkerblauwe broek, een bordeauxrode trui, halfhoge

schoenen en ze had een goudkleurig ketinkje met een groen steentje om haar nek. Nog dezelfde avond start de politie een uitgebreid buurtonderzoek. Er wordt huis aan huis aangebeld en een nabijgelegen bouwterrein wordt met behulp van speurhonden afgezocht. Door de Mobiele Eenheid wordt de oever van de nabijgelegen Vecht uitgekamd en er worden zelfs een vliegtuig en een helikopter ingeschakeld die het gebied met infrarode lampen afspeuren. De volgende dag wordt er een recherche bijstandsteam geformeerd, bestaande uit 65 mensen. Er worden 5000 flyers in de buurt verspreid met de foto van Yasmina en er volgt een nog intensiever buurtonderzoek. Op 29 en 30 september zoeken duikers van de brandweer in de Vecht. Het levert allemaal niets op. Wel komen er op het politiebureau uiteindelijk 225 tips binnen, waaronder één bruikbare telefonische tip.

Naar aanleiding van de tip wordt op 2 oktober het huisvuil uit de wijk opgehaald en op verzoek van de politie apart uitgestort op een stuk terrein aan de Tractieweg, gelegen op het industrieterrein Lage Weide. Een dag later, om kwart over tien 's ochtends, wordt tussen het huisvuil inderdaad het roerloze lichaam van Yasmina aangetroffen. Ze is in vuilniszakken gewikkeld. Op de vuilniszak wordt een vingerafdruk gevonden. Maar er zijn nog twee belangrijke aanwijzingen voor de politie: Yasmina mist een schoentje en in de vuilniszak wordt een briefje met een handgeschreven tekst gevonden. Rond acht uur 's avonds zet de politie het onderzoek voort en vraagt de bewoners van 136 omliggende woningen alle vuilnisbakken en -zakken af te staan. Iedereen is bereid mee te werken, ook de burens van de familie Habchi. Op 4 oktober wordt de identiteit van Yasmina, na sectie door een patholoog-anatoom, officieel vastgesteld. Er worden geen sporen van seksueel misbruik aangetroffen, maar

wel constateert de arts een complete schedelbreuk, een aantal gebroken ribben, een breuk in de wervelkolom en een gat aan de rechterzijde van de hals. Yasmina is met zwaar geweld om het leven gebracht. Op 6 oktober is Utrecht in rouw gedompeld en wordt er een stille tocht gehouden, waaraan 10.000 mensen deelnemen.

Op 7 oktober, ruim een week na de vermissing van Yasmina, besluit de politie opnieuw een buurtonderzoek te doen. Dit keer maakt de politie gebruik van de gevonden aanwijzingen. Buurtbewoners wordt gevraagd mee te werken aan een schrijfproef. Ook worden vingerafdrukken van hen genomen. Daarnaast wordt iedereen nog eens uitgebreid gehoord. Wederom werken de burens van de familie Habchi aan dit onderzoek mee. De vingerafdruk op de plastic zak, waarin Yasmina aangetroffen werd, geeft uiteindelijk uitsluitsel. De afdruk komt maar met één persoon overeen: Viresch K., de 14-jarige buurjongen van Yasmina. Als de broer van Yasmina op 16 oktober vanuit het slaapkamerraam van zijn ouders bij toeval het ontbrekende schoentje van Yasmina op het dak van het schuurtje van de burens ziet liggen, is dat voor de politie voldoende aanleiding om over te gaan tot een arrestatie. Om half elf 's avonds worden Viresch en zijn 18-jarige broer Virin aangehouden. Vrijwel tegelijkertijd begint er een huiszoeking in het huis van de jongens. Een dag later, op 17 oktober, bekent Viresch de moord op Yasmina. Virin blijft alle betrokkenheid ontkennen en wordt op 25 oktober vrijgelaten, hoewel hij op dat moment nog steeds als verdachte wordt gezien. De familie K. is op dat moment al lang vertrokken uit de J.S. de Rijkstraat. Met onbekende bestemming.

Wat er precies gebeurd is op woensdagavond 27 september wordt pas duidelijk als Viresch een aantal bekentenissen aflegt. Als Viresch uit school komt, gaat hij aan de slag met zijn huiswerk. Rond half zeven wordt hij gestoord door een klepperend geluid van de brievenbus. Het blijkt Yasmina te zijn. Het kleppen stopt even, maar als Yasmina een tweede keer met de brievenbus kleppert, groeit de irritatie bij Viresch. Hij schuift zijn huiswerk opzij en gaat naar boven waar hij zich op zijn Playstation stort; deel vier van het spelletje *Need for Speed*. Viresch verliest zijn geduld

als hij niet in staat blijkt om van de computer te winnen. Als Yasmina dan voor de derde keer met de brievenbus kleppert, is dat de druppel voor Viresch. Hij loopt naar beneden en vraagt aan Yasmina of ze een ijsje wil. Volgens de verklaring van Viresch zou Yasmina daarna vrijwillig naar binnen zijn gegaan en voor de televisie zijn gaan zitten. In een later verhoor vertelt Viresch echter dat hij Yasmina daar ook betast had, maar dat Yasmina daar een opmerking over maakte. Daarna zou Viresch naar de vriezer op zolder zijn gelopen waar hij het laatste ijsje uit de verpakking haalde voor zijn buurmeisje. Op de bank zouden ze nog even samen tv hebben gekeken. Bang dat Yasmina thuis uit de school zal klappen over zijn gedrag, wordt Viresch angstig als ze zegt dat ze naar huis wil. In een vlaag van paniek die er op volgt, koelt hij zijn woede op Yasmina. Naar eigen zeggen had hij haar diverse malen geslagen en had hij haar met een kraspen in de nek gestoken. Ook zou hij haar mond en neus hebben dichtgeknepen, uit angst dat iemand ook maar iets zou horen.

Als Yasmina niet meer beweegt, spoedt hij zich naar zolder waar hij drie vuilniszakken met rommel leeggooit en ze vervolgens om het lichaam van Yasmina wikkelt. Een handgeschreven briefje, een zwarte dameslip en een sigarettenpeuk ziet hij daarbij over het hoofd. Vervolgens draagt hij het lichaam van Yasmina naar beneden, waar hij het in de vuilnisbak dumpt. De bloedsporen op de vloer wist hij uit met een sok, die hij in de was doet.

Niet veel later vindt Viresch nog een schoentje van Yasmina dat is blijven liggen. Hij gooit het naar buiten. Onbedoeld komt het terecht op het dak van de schuur. Hoewel Viresch het schoentje daar eigenlijk nog weg wil halen, durft hij dat uiteindelijk niet meer te doen. De vuilnisbak wordt enkele dagen daarna op straat gezet, klaar om mee te nemen door de vuilnisdienst. Tussentijds helpt Viresch gewoon mee met het zoeken naar Yasmina. Pas na de stille tocht en de begrafenis van Yasmina in het Marokkaanse geboortedorp van haar vader, op 14 oktober jongstleden worden Viresch en zijn broer aangehouden.

Terug naar buurthuis Makosa. Het is zichtbaar moeilijk voor meneer Habchi als hij herinneringen aan Yasmina ophaalt. Hij vertelt: "Ze zat in groep twee van de Aboe Da'oeid-school, een basisschool waar islamitisch onderwijs wordt gegeven. Daar hebben we destijds bewust voor gekozen, omdat ze dan op school in aanraking met twee culturen zou komen. Dat is veel rijker dan een normale basisschool. Yasmina was niet anders dan andere meisjes van 5 jaar. Ze hield vooral van kleuren, maakte mooie tekeningen. Verder was ze altijd heel rustig, eerder bang voor alles wat onbekend was. Ze gehoorzaamde altijd. Eigenlijk een heel lief meisje..." Als hem gevraagd wordt wat zijn dochttertje later had willen worden, buigt meneer Habchi zich voorover en bedekt z'n gezicht. Ook Tarik laat zijn tranen de vrije loop. De jonge Marokkaan probeert niet veel later de tranen van meneer Habchi te verwoorden. "Het is oneerlijk," zegt hij. "Het is zo onterecht dat ze zo'n klein meisje vermoorden."

De familie Habchi blijkt een doorsnee gastarbeidersgezin te zijn. De kinderen van Mohammed Habchi zijn allemaal kinderen uit de eerste generatie. Meneer Habchi vertelt: "In 1969 ben ik naar Nederland gekomen, om te werken. In 1971 ben ik in Marokko getrouwd en is mijn vrouw ook naar Nederland gekomen. We hebben altijd in Utrecht gewoond en ik heb al die tijd voor een metaalbedrijf gewerkt, totdat ik in 1987 vanwege mijn gezondheid in de WAO terechtkwam."

Yasmina blijkt overigens de tweede dochter

Naar eigen zeggen had Viresch K. Yasmina diverse malen geslagen en had hij haar met een kraspen in de nek gestoken. Ook zou hij haar mond en neus hebben dichtgeknepen, uit angst dat iemand ook maar iets zou horen. Als ze niet meer beweegt, wikkelt hij haar lichaam in vuilniszakken

Omdat Yasmina met de brievenbus klepperde...

van meneer Habchi die is overleden. "In totaal had ik acht kinderen; vijf zoons en drie dochters. Mijn oudste dochter leeft gelukkig nog, maar in 1987 is er ook al een dochter van mij overleden: Nassira. Na haar geboorte heeft ze zes maanden in het ziekenhuis gelegen. En is daar vervolgens gestorven. Yasmina heeft dat niet meemaakt. Die is pas op 4 januari 1995 geboren. Maar die ben ik nu ook kwijt."

Net als de vader van Yasmina, blijkt ook de vader van Viresch en Virin destijds naar Nederland gekomen te zijn als gastarbeider. Uit gegevens van de gemeente blijkt dat hij zich vanuit Suriname op 29 september 1988 in Utrecht vestigt. Aannemelijk is dat Viresch en Virin, toen respectievelijk 2 en 6 jaar oud, ook omstreeks die tijd naar Nederland zijn gekomen. De familie K. woont vanaf 1988 gedurende vier jaar in Utrecht. Op 11 mei 1992 schrijven ze zich echter in bij de gemeente Zeist waar ze aan de Johan van Oldenbarneveltlaan gaan wonen. Hun verblijf daar is maar van korte duur. Officieel op 16 augustus 1993 keren ze weer terug naar Utrecht om zich in de J.S. de Rijkstraat te vestigen. De familie Habchi woont daar dan al sinds 1990. Navraag in de Johan van Oldenbarneveltlaan in Zeist bij buurtbewoners die zich de familie K. uit die tijd zouden kunnen herinneren, levert niets op. De woningen zijn al enkele jaren gesloopt. Wel laat een politieagent weten dat er in de tijd dat de familie K. in Zeist woonde, medio 1993, door buurtbewoners een aantal keer is geklaagd over geluidsoverlast op het adres van de Surinaams-Hindoestaanse familie. Of dat de reden van hun vertrek was, wordt niet duidelijk. Meneer Habchi zegt: "We hadden een vrij oppervlakkig contact met de burens, maar ik heb natuurlijk wel eens een praatje met ze gemaakt. Toen ze hier net woonden, vertelden ze inderdaad dat ze uit Zeist kwamen en dat ze uit hun huis waren

gezet. Ze zijn in ieder geval niet vrijwillig uit Zeist vertrokken. Dat was overduidelijk. Maar daar wilden ze verder weinig over vertellen."

De familie K. lijkt een onopvallend bestaan in de J.S. de Rijkstraat. Buurtbewoners karakteriseren de broertjes K. als normale jongens. Viresch staat onder buurtbewoners zelfs bekend als behulpzaam. Af en toe wast hij de auto's van mensen uit de wijk om zo een extra zakcentje te verdienen. De ouders van Viresch en Virin werken onregelmatig. De vader 's avonds in ploegendienst in het HEMA-distributiemagazijn van de Domstad. Nadat Viresch en Virin gearresteerd zijn, meldt hij zich daar ziek. De moeder van de jongens zou in Maarssen werken, in een magazijn voor medicijnen. Door buurtbewoners wordt ze maar zelden gezien. In het weekend zou ze er zelfs nooit zijn. Daarnaast doen in de buurt verhalen de ronde dat de vrouw niet de echte moeder maar de stiefmoeder van de jongens zou zijn. Over het lot van hun eventuele echte moeder is niets bekend. En er is één buurtbewoonster die beweert dat Viresch en Virin ook niet aan de vader toebehoren, maar dat ze de kinderen van diens overleden zuster zijn. Daarnaast zou er twee jaar terug nog een vijfde persoon in het huis

hebben gewoond. "Een oude oom of tante," laat dezelfde buurtbewoonster weten. "Maar die is al lang overleden."

Viresch gaat bij het bereiken van de middelbare schoolleeftijd naar het Vader Rijn College in Utrecht, een school voor voortgezet middelbaar beroepsonderwijs. Daar blijkt Viresch een gemiddelde leerling. Virin voltooit er alleen de onderbouw en houdt het verder voor gezien. Hij is werkloos en gaat in de buurt door voor een lui persoon. Hoewel hij in zijn vrije tijd bij een Surinaams-Hindoestaanse voetbalclub in Utrecht sport, leeft hij ook ongezond. Virin rookt, gebruikt met regelmaat weed en drinkt bier. Ook de 14-jarige Viresch wordt af en toe met een flesje bier gezien. Volgens buurtbewoners zou dat gedrag door hun vader versterkt worden. In de buurt blijkt het een publiek geheim te zijn dat de vader van de twee tienerjongens een drankprobleem heeft en op z'n tijd ook wel eens naar een joint grijpt. Als het gezin K. 's zomers het huiselijke leven naar buiten verplaatst, wordt dat zichtbaar. Ook blijkt het gezin nog steeds moeite te hebben met de volumeknop van de stereo, laten bewoners weten.

Desondanks is er niets dat er op wijst dat de jongens agressief zouden zijn. Op één voorval na. In mei of juni vorig jaar zouden Viresch en Virin ruzie met elkaar hebben gekregen. De reden van die ruzie is niet bekend. Maar meneer Habchi en enkele omwonenden weten apart van elkaar te vertellen dat die ruzie in ieder geval uitmondde in een vechtpartij, waarbij Viresch zijn oudere broer een aantal keer met een mes in de schouder zou hebben gestoken. De politie van Utrecht wil hier, gezien de privacy, geen uitspraken over doen. Maar het ziet er naar uit dat deze steekpartij het enige geregistreerde gewelddadige moment in het jonge leven van Viresch is geweest. Totdat Yasmina buiten ging spelen ●

Nieuwe Revu 03 / 33

Pieter Doedens (1942) is strafpleiter. Hij is bekend vanwege zijn breedsprakigheid en zijn cliëntenbestand. Hij verdedigt komende week een verdachte van de viervoudige moord in de Haarlemse seksclub Esther, en binnenkort in hoger beroep de verdachte van de moord op Sybine Jansons.

LOES DE FAUWE

PAR 13/1

Sybine Jansons

"In het hoger beroep staat nog wel wat te gebeuren. Er wordt een groot aantal getuigen gehoord. DNA-deskundigen. Moord op kinderen, ja... Nu begin ik een beetje te stotteren, maar elke strafzaak die gaat om levensberoving, is erg. Als er kinderen bij betrokken zijn, krijg je altijd extra emoties. Natuurlijk vind ik het ook heel erg, zo'n kind. Maar zulke verschrikkelijke dingen gebeuren."

"Nee, ik ben er niet in geïnteresseerd of iemand het gedaan heeft of niet. Het gaat erom dat rechters op basis van deugdelijk materiaal tot de overtuiging komen dat iemand schuldig is, of niet. Dát houdt mij bezig. Neenee, de vraag: stel hij heeft het gedaan, hij wordt niet veroordeeld en over twee jaar doet hij het weer, irriteert mij. Dat is gezeur. Het systeem is zo dat justitie een zaak aanbrengt, dáár ligt de verantwoordelijkheid dat er geen fouten worden gemaakt. Zoals het laten verlopen van termijnen. Dan ben ik niet slim, nee, ik heb een goede secretaresse die mij op tijd waarschuwt. Dat moeten ze goddomme mij niet verwijten!"

Neem DNA van gevangenen

De kans op recidive van veroordeelden is hoog, circa 50 procent. Boris Dittrich denkt dat dat percentage omlaag kan door aan alle gevangenen hun DNA-profiel te vragen. Werken zij eraan mee, dan kunnen ze strafverlaging krijgen. Misdriven zullen sneller worden opgelost.

VK 4-1

WIE de cijfers naast elkaar legt, kan niet anders dan schrikken. Gemiddeld genomen is het ophelderspercentage van misdrijven ongeveer 15 procent. Moord wordt wat meer opgelost, woning-inbraken en diefstal minder. Het gaat hier om de bij de politie aangegeven misdrijven.

Daarnaast zijn er misdrijven die door het slachtoffer niet eens meer zijn gemeld, omdat hij bij voorbaat het vertrouwen verloren heeft dat de politie de zaak kan oplossen. Aangenomen kan dus worden dat van alle gepleegde misdrijven ongeveer 90 procent niet wordt opgelost. Voor de meeste slachtoffers betekent dit een gevoel van onveiligheid.

Naast dit percentage staat het aantal verdachten dat, opgepakt voor een misdrijf, uiteindelijk door de rechter tot een straf veroordeeld wordt. Dat zijn er niet zo veel, omdat in de voorfase het Openbaar Ministerie om allerlei redenen kan besluiten een verdachte niet verder te vervolgen. Soms heeft dat met de inhoud van de zaak te maken: het bewijs komt niet rond.

Soms wordt zo'n beslissing beïnvloed door gebrek aan personeel of tijd. Slechts een klein deel van de verdachten krijgt van de rechter een gevangenisstraf. De meesten krijgen een voorwaardelijke straf, een taakstraf of een geldboete opgelegd. Een enkeling wordt vrijgesproken.

Van alle veroordeelden valt een flink deel in herhaling. Na de opgelegde straf plegen zij opnieuw een strafbaar feit. Het recidivepercentage is ongeveer 50 procent. Vanuit de veroordeelde gereedeneerd gaat het gezegde 'eens een dief, altijd een dief' niet op. Iedereen moet de kans krijgen om zijn leven een goede wending te geven. Maar nu uit de koude cijfers blijkt dat de kans op herhaling groot is, vergt de beveiliging van de samenleving nieuwe initiatieven ten aanzien van hen die worden veroordeeld.

Binnenkort behandelt de Tweede Kamer het wetsvoorstel DNA in het strafrecht. Door met een wattenstaafje pijnloos wat slijmvlies aan de binnenkant van de wang van de verdachte af te nemen, kan een DNA-profiel worden gemaakt.

Dit profiel is niet meer dan een streepjescode. Het wordt geanonimiseerd in de DNA-databank opgenomen en vergeleken met andere profielen, bijvoorbeeld die getroffen zijn op de plaats van een misdrijf. Komen beide profielen overeen, dan bestaat er een aanwijzing dat de verdachte op die plek is geweest. De zaak tegen de verdachte kan gemakkelijker worden bewezen.

Volgens het wetsvoorstel kan DNA-materiaal afgenomen worden van verdachten die een misdrijf hebben gepleegd waar een gevangenisstraf van vier jaar of meer op staat. Welke straf de rechter de verdachte vervolgens oplegt, is niet van belang. Bij vrijpraak moet het DNA-profiel natuurlijk uit de databank verwij-

derd worden. Na verloop van jaren zal de databank steeds beter gevuld raken en dat komt de opheldering van misdrijven van pas.

Behalve van verdachten van misdrijven wil minister Korthals in de toekomst van plegers van seksueel misbruik, die een TBS-maatregel opgelegd hebben gekregen, DNA-materiaal af laten nemen, voordat zij vrijkomen. Daarbij verliest de minister uit het oog dat slechts 4 procent van de plegers van seksueel misbruik in een TBS-kliniek behandeld moeten worden. Het merendeel van degenen die voor een seksueel delict veroordeeld worden, krijgt gewoon een gevangenisstraf zonder behandeling.

Ik vind dat niet alleen van verdachten het DNA-profiel in de databank opgenomen moet worden, of van de kleine groep van TBS-veroordeelden. De beveiliging van de samenleving vraagt om een initiatief dat op kortere termijn tot resultaten kan leiden. Ik stel voor dat ook van degenen die al voor het plegen van een misdrijf door de rechter zijn veroordeeld en daarvoor nu in de gevangenis zitten, het DNA-profiel wordt opgeslagen.

Een dergelijke medewerking kan van gevangenen worden gevraagd nu overduidelijk is dat het belang van de samenleving daarmee gediend is en afname van celmateriaal geen inbreuk meer is op de lichamelijke integriteit van de betrokkene. Moest vroeger nog bloed worden getapt, tegenwoordig hoeft zelfs het wattenstaafje niet eens meer gebruikt te worden. De techniek is nu zo ontwikkeld dat een klein beetje celmateriaal dat is achtergebleven op de rand van een colablikje of koffiekopje voldoende is om een DNA-profiel op te stellen.

De Hoge Raad heeft in 1999 geoordeeld dat voor bewijs ook dit achtergelaten DNA-materiaal gebruikt mag worden. De gevangene aan wie om celmateriaal wordt gevraagd hoeft dus niets meer in of aan zijn lichaam te dulden. Hij kan eenvoudigweg zijn tandenborstel voor DNA-afname overhandigen.

Het kan voor sommige gevangenen een steuntje in de rug zijn te weten dat hun DNA-profiel is opgenomen in de databank, waardoor zij bij toekomstige misdrijven eerder tegen de lamp zullen lopen. Deze groep zal proberen geen nieuwe strafbare feiten meer te plegen. Afstaan van celmateriaal voor de DNA-databank kan preventief werken. Het recidivepercentage kan er gunstig door beïnvloed worden.

Nu de rechter zijn vonnis al heeft geveld en de gevangene zijn straf uitzit, zal het afstaan van celmateriaal op vrijwillige basis moeten plaatsvinden. Om de medewerking aantrekkelijker te maken kan gedacht worden aan een korting op de straf voor de misdrijven, die de gevangene uitzit.

Voor de toekomst zal de wet zo moeten worden veranderd dat elke gevangene die vervoerd in vrijheid wordt gesteld, alleen eerder de gevangenis mag verlaten dan nadat hij celmateriaal heeft afgestaan ten behoeve van de DNA-databank. Daarvoor moet het systeem van de voorwaardelijke invrijheidsstelling weer worden ingevoerd.

Weten is meten. Een vulling van de databank met DNA-profielen van alle gevangenen vergemakkelijkt de opsporing van misdrijven, waar lichaamsmateriaal door de dader is achtergelaten en vergroot daardoor de veiligheid van de samenleving.

Boris Dittrich is Tweede Kamerlid voor D66.

DNA-registratie VK 5/1

D66-KAMERLID Dittrich bepleit registratie van het DNA-profiel van gedetineerden die wegens een misdrijf zijn veroordeeld. De gevangene die hieraan vrijwillig meewerkt, krijgt een worst voorgehouden: kortere straf. De registratie kan een belangrijk hulpmiddel zijn bij de opheldering van misdrijven. Bovendien kan de kans op recidive kleiner worden: ex-gevangenen die weten dat hun genetische streepjescode bekend is, bedenken zich wel twee keer alvorens weer een delict te plegen.

Dittrich deed dit voorstel gisteren in de Volkskrant. Eerder wees minister Korthals van Justitie het voorstel van D66 af om alle gevangenen verplicht hun DNA-gegevens af te doen staan. Het aangepaste voorstel voor vrijwillige medewerking, gekoppeld aan vervroegde invrijheidsstelling, maakt meer kans.

De huidige wet staat slechts toe dat celmateriaal onder dwang wordt afgestaan door verdachten. In een wetsvoorstel dat Korthals bij de Kamer heeft ingediend, wordt het aantal verdachten dat voor DNA-onderzoek in aanmerking komt uitgebreid. Nu mag het dwangmiddel alleen worden toegepast op verdachten van misdrijven waarop acht jaar gevangenisstraf of meer staat; volgens het wetsvoorstel wordt die grens verlaagd naar vier jaar of meer. Voorts wil de minister dat seksuele delinquenten die tot tbs werden veroordeeld, pas uit de kliniek mogen worden ontslagen nadat zij hun DNA-profiel hebben afgestaan.

Gedwongen afname van DNA-materiaal is een inbreuk op twee grondrechten: dat op de onaantastbaarheid van het lichaam en dat op de persoonlijke levenssfeer. De wetgever liet in 1983 bij de regeling van DNA-onderzoek het opsporingsbelang prevaleren boven deze rechten van verdachten.

Bij de huidige stand van de techniek is trouwens objectief beschouwd geen sprake meer van aantasting van de lichamelijke integriteit. Het DNA-profiel kan worden vastgesteld door sporen op een tandenborstel of op een sigarettenpeuk. Dit neemt niet weg dat het afstaan van celmateriaal subjectief wel degelijk als een inbreuk op de onaantastbaarheid van het eigen lichaam zou kunnen worden ervaren.

Terecht blijft in het wetsvoorstel het onder dwang afstaan van lichaamseigen materiaal gereserveerd voor verdachten van zware misdrijven. Tegen vrijwillige medewerking door een gevangene, zoals Dittrich voorstelt, is net zo min bezwaar als tegen een DNA-test op verzoek van een verdachte. De verdachte kan er wellicht zijn onschuld mee aantonen; de gevangene kan eerder in vrijheid komen. Wanneer deze registratie van DNA-profielen ook nog substantieel bijdraagt aan beteugeling van de criminaliteit, is de samenleving ermee gediend.

D66 wil dna-test bij gratie

AMSTERDAM — D66 wil verstrekking van dna voor een databank als voorwaarde stellen bij het toekennen van een gratieverzoek. Tweede-Kamerlid Dittrich zal een wetswijziging van deze strekking komende week indienen.

De Kamer behandelt dan een wetsvoorstel van minister Korthals om de mogelijkheden om een dna-test af te nemen te verruimen. Hiervoor is dan niet langer een verdenking vereist. Daarnaast bevat de wet bepalingen over het opnemen van een zogeheten dna-profiel in een databank.

Dittrich wil de nieuwe wet uitbreiden. Volgens hem dienen elk jaar honderden mensen een verzoek in om gratie. De rechter kan nu aan de gratie de voorwaarde verbinden dat een geldbedrag wordt betaald of een werkstraf wordt verricht. Dittrich wil daaraan toevoegen afstaan van dna om een profiel te kunnen maken.

Het D66-Kamerlid komt ook met het voorstel om naast een databank met dna van veroordeelden er ook een te maken met dna van politiepersoneel, zoals in Engeland al is gebeurd. Dna van misdadigers kan dan snel en eenvoudig worden onderscheiden van dna van agenten die op het misdrijf afkwamen.

SP 175 29-1 (ANP)

Korthals verwerpt DNA-plannen

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 25 JAN. Minister Korthals (Justitie) is niet van plan het DNA-onderzoek zo verruimend te verruimen als de politietop graag wil. Dit schrijft Korthals in een brief aan de Kamer. Het Korpsbeheerdersberaad en de Raad van Hoofdcommissarissen willen dat in de nieuwe DNA-regelgeving de voorwaarde vervalt dat een gedwongen DNA-test 'in het belang van het onderzoek' moet zijn.

'Na zwaar delict altijd dna-test'

Van een onzer verslaggevers
DEN HAAG, maandag
De Nederlandse politie wil dat het gemakkelijker wordt om bij verdachten celmateriaal voor dna-onderzoek af te nemen. Het afnemen van een dna-profiel zou wettelijk gezien net zo eenvoudig moeten worden als het afnemen van vingerafdrukken.
De Raad van Hoofdcommissarissen zou willen dat het afnemen van een dna-profiel gebeurt bij elke verdachte van een ernstig misdrijf. Het voorstel van minister Korthals (Justitie) is om dit pas te laten gebeuren bij misdrijven waar een gevangenisstraf van vier jaar of

langer op staat.
De politiebazen wijzen er op dat met de plannen van Korthals het op een goede manier vullen van een dna-database tot mislukken gedoemd is. Het Engelse systeem wordt door hen als ideaal gezien.
Daar zijn inmiddels een miljoen daderprofielen en tachtigduizend dna-monsters gevonden op plaatsen van een misdrijf opgeslagen. De Engelse database werd in vijf jaar tijd opgebouwd. In die tijd is men er in het Verenigd Koninkrijk in geslaagd door middel van dna vergelijking ruim 200 moorden, 400 verkrachtingen en meer dan 20.000 inbraken op te lossen.

wordt. Vooral in Engeland is gebleken dat dna als opsporingsmiddel pas goed werkt als een groot aantal daderprofielen beschikbaar is.
PvdA, VVD en D66 hebben in november 1999 een motie ingediend van ongeveer dezelfde strekking als de brief van de politietop. Volgens de politie blijft er echter een te groot verschil bestaan. Vingerafdrukken kunnen worden afgenomen door een hulpofficier van justitie, afnemen van het dna-materiaal mag alleen op bevel van een officier van justitie.

VVD-Kamerlid Nicolai is het eens met de kritiek van de politie. Hij vindt dat dna-onderzoek gelijk moet worden aan het nemen van vingerafdrukken. Desnoods wil hij de verruiming in een amendement vastleggen.

(Van een verslaggever)
AMSTERDAM — Het wetsvoorstel van minister Korthals van Justitie om de mogelijkheden voor DNA-onderzoek uit te breiden, schiet te kort. Het afnemen van dna moet mogelijk worden in alle gevallen waar bij verdachten vingerafdrukken worden afgenomen. Dit schrijven de Raad van Hoofdcommissarissen en het Korpsbeheerdersberaad aan de Tweede Kamer.
De Tweede Kamer bespreekt het wetsvoorstel binnenkort. De korpsbeheerders en de hoofdcommissarissen willen dat het afnemen van dna-materiaal met hetzelfde automatisme gebeurt als het nemen van een foto en vingerafdrukken. Dat gebeurt bij verdachten die in verzekering worden gesteld om hun identiteit vast te stellen.
Het wetsvoorstel van Korthals laat dna-onderzoek alleen toe 'in het belang van het onder-

Politie: DNA-proef bij alle verdachten

PAR 15-1

Politietop wil DNA standaard in databank

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 15 JAN. Het DNA-profiel van iedere verdachte die in verzekering wordt gesteld in verband met een misdrijf waarop vier jaar cel of meer staat, moet standaard in de DNA-databank van justitie komen.

Dit schrijven de Raad van Hoofddcommissarissen en het Korpsbeheerdersberaad aan de vaste Kamercommissie voor Justitie. Een geplande wetswijziging die de mogelijkheden voor DNA-onderzoek in strafzaken al verruimt, gaat hun niet ver genoeg.

Volgens de wetswijziging, die naar verwachting eind deze maand in de Kamer wordt behandeld, kunnen verdachten in voorlopige hechtenis alleen worden gedwongen tot een DNA-test als een rechter-commissaris of officier van justitie dit 'in het belang van het onderzoek' acht.

Volgens de hoofdcommissarissen en korpsbeheerders betekent dit ten onrechte dat DNA alleen kan worden ingezet voor het strafbare feit waarvan een ver-

Zaak Anne de Ruyter de Wildt verdaagd

Door onze correspondent
ROTTERDAM, 19 JAN. De rechtszaak tegen Hendrik S. (29) uit Groningen is gisteren op verzoek van het openbaar ministerie door de rechtbank aangehouden. S. wordt verdacht van de moord op de 18-jarige Groningse studente Anne de Ruyter de Wildt op 1 mei 1997 in Groningen en op de 26-jarige Annet van Reen uit Utrecht op 14 augustus 1994. S., die gisteren niet op de zitting verscheen, legde ruim een week geleden plotseling een verklaring af bij de politie die volgens de Groningse persofficier van justitie H. Schuth aanleiding gaf om diens aandeel in de moord op Anne de Ruyter de Wildt nader te onderzoeken. „We nemen deze verklaring serieus. Er zijn punten die een ander licht kunnen werpen op het aandeel van S. in de zaak.” Volgens Schuth gaat het om controleerbare gegevens. Ook de rechtbank oordeelt dat de verklaringen van S. geverifieerd moeten worden.

S. werd vorig jaar aangehouden en bekende beide moorden. De verdachte zat op dat moment een gevangenisstraf uit van zeven jaar wegens verkrachting en meerdere geweldsdelicten. Hij verkeerde in het daklozen- en zwerverscircuut. S. kwam in beeld door nieuw DNA-onderzoek van het Nederlands Forensisch Instituut. Dankzij nieuwe onderzoekstechnieken leverde dat een bruikbaar mengprofiel op, dat handmatig werd vergeleken met daderprofielen in de landelijke DNA-databank.

S. bekende Anne de Ruyter de Wildt in de nacht van 30 april op 1 mei te hebben gevolgd bij het Noorderstation in Groningen, waarna hij haar wurgde en beroofde van haar tas. Volgens zijn advocaat C. Eenhoorn zou zijn cliënt al eerder hebben verklaard dat er getuigen waren die hem een alibi konden verschaffen. Eenhoorn zei gisteren dat de politie meerdere mensen heeft gehoord als getuigen, en als verdachten. Het OM wil dit niet bevestigen. Volgens Eenhoorn noemde zijn cliënt namen van mensen uit de kring waarin hij verkeerde, die zouden kunnen bevestigen dat hij „het mogelijk niet gedaan heeft”. Hij zei dat S. bereid was op de zitting te verschijnen.

dachte „op dat moment” wordt verdacht. Daarmee zou de mogelijkheid van een DNA-test als de verdachte al heeft bekend, vervallen. Ook als de politie het vermoeden heeft dat een verdachte meer delicten heeft gepleegd, kan zijn DNA-profiel dus niet meer in de databank belanden ter vergelijking met sporen uit andere misdrijven.

Het voornaamste argument om een DNA-profilering even ruimhartig toe te passen als nu met vingerafdrukken het geval is, is volgens de brief aan de Kamer dat de DNA-databank daardoor beter kan worden gevuld. Dit zou de kans op het aantal hits tussen DNA-profielen van verdachten en DNA-profielen uit sporen van misdrijven vergroten.

Kamerleden reageren verdeeld. VVD-woordvoerder Nicolaï erkent dat „de hele DNA-methode bedoeld is om ook andere zaken te kunnen oplossen dan die waarin een persoon verdachte is” en steunt het voorstel. [• Vervolg DNA: pagina 6]

Korthals tegen ruimere dna-aanpak misdrijven

Van onze parlementaire redactie
DEN HAAG, donderdag
Minister Korthals (Justitie) voelt er helemaal niets voor om de mogelijkheden voor het afnemen van DNA-materiaal bij verdachten flink te verruimen, zoals de raad van hoofdcommissarissen onlangs heeft voorgesteld.

De VVD-bewindsman blijft bij zijn voorstel om alleen toe te staan celmateriaal bij een verdachte af te laten nemen als dit in het belang van onderzoek is.

De hoofdcommissarissen pleiten er daarentegen voor om alle verdachten van een misdrijf waarvoor zij in voorlopige hechtenis kunnen worden genomen, verplicht aan een DNA-test te onderwerpen.

Volgens Korthals roept dit voor-

Deze week behandelt de Kamer het wetsvoorstel om gedwongen afname van DNA vaker mogelijk te maken. Zij vindt dat minister Korthals van Justitie niet ver genoeg gaat met zijn plannen. „Nu heeft toch ook niemand het meer over het sofinummer?”

Van onze verslaggever
DEN HAAG

De Tweede Kamer wil een forse uitbreiding van de mogelijkheden om genetisch materiaal (DNA) af te nemen bij misdadigers en verdachten van misdrijven. VVD, CDA en D66 willen verder gaan dan minister Korthals van Justitie, die al de nodige verruimingen in petto heeft.

De roep om DNA-onderzoek is toegenomen na enkele moorden op minderjarige meisjes en de ophef rond pedofilie. Ook speelt een rol dat DNA nu veel makkelijker is af te nemen. Er zijn geen bloedmonsters meer voor nodig. Een staafje met wangslijm volstaat.

VVD-minister Korthals, die aanvankelijk huiverig stond tegenover uitbreiding van de praktijk, komt nu onder druk van de Tweede Kamer alsnog met aanscherpingen. Maar die gaan de

DNA Verwachting 'overspannen'

[• Vervolg van pagina 1] Volgens Kamertid Halsema (GroenLinks) toont het voorstel aan aan hoe „overspannen” de verwachtingen over DNA-onderzoek in strafzaken zijn. Zij wijst erop dat de opslag van DNA en de verspreiding van DNA-profielen onder de politie nog niet door een onafhankelijke instantie wordt gecontroleerd. Tot die tijd is „grote terughoudendheid” geboden, aldus Halsema. PvdA-woordvoerder Swildens wijst erop dat de bepaling 'in het belang van het onderzoek' in de komende wetswijziging nog niet nader is ingevuld. „En het is maar zeer de vraag of de tekst van de wet zich zal verzetten tegen wat de hoofdcommissarissen willen.” Ook volgens het ministerie van Justitie biedt de nieuwe regelgeving onder bepaalde omstandigheden al de mogelijkheid een bekende verdachte te verplichten tot een DNA-test. D66-Kamertid Ditrach, pleitbezorger van verregaande verruiming van DNA-onderzoek in strafzaken, heeft „aarzelingen” over het voorstel een gedwongen DNA-test te standaardiseren: „Ik vind dat het de officier van justitie of de rechter-commissaris moeten blijven die bepalen of een DNA-test zinvol is.” Zijn collega Nicolaï sluit een „juridische tussenvorm” daartoe niet uit, maar vindt deze niet noodzakelijk.

• DOSSIER DNA: WWW.NRC.NL

Korthals tegen ruimere dna-aanpak misdrijven

Van onze parlementaire redactie

DEN HAAG, donderdag
Minister Korthals (Justitie) voelt er helemaal niets voor om de mogelijkheden voor het afnemen van DNA-materiaal bij verdachten flink te verruimen, zoals de raad van hoofdcommissarissen onlangs heeft voorgesteld.

De VVD-bewindsman blijft bij zijn voorstel om alleen toe te staan celmateriaal bij een verdachte af te laten nemen als dit in het belang van onderzoek is.

De hoofdcommissarissen pleiten er daarentegen voor om alle verdachten van een misdrijf waarvoor zij in voorlopige hechtenis kunnen worden genomen, verplicht aan een DNA-test te onderwerpen.

Volgens Korthals roept dit voor-

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 31 JAN. Een meerderheid in de Tweede Kamer vindt dat de voorstellen van minister Korthals (Justitie) om bij opsporingsonderzoek meer gebruik te gaan maken van DNA-technieken niet ver genoeg gaan.

Volgens het wetsvoorstel van Korthals mag de politie bij een verdachte van een strafbaar feit waar minimaal vier jaar cel op staat (in de krant van gisteren stond abusievelijk zes jaar) DNA-materiaal afnemen, ook al verzet deze zich daartegen. Dat kan volgens de huidige regeling alleen bij misdrijven waar acht jaar celstraf of meer op staat.

Korthals stelt wel als voorwaarde dat het afnemen van erfelijk materiaal nodig moet zijn voor het onderzoek. Nu kan het alleen bij 'dringende noodzaak'. Wordt de verdachte vrijgesproken, dan wordt het DNA onmiddellijk vernietigd, bij een veroordeling gaat het naar een DNA-bank, die de politie kan raadplegen.

Korthals heeft in een afzonderlijk wetsvoorstel bepaald dat TBS'ers alleen met proefverlof kunnen gaan als zij DNA-materiaal afstaan, zodat eventuele misdrijven tijdens dat verlof snel bezweten kunnen worden.

Ook al is het voor het onderzoek niet echt nodig, toch wil de VVD-fractie dat DNA voor opslag in de databank wordt opgenomen van iedereen die wordt verdacht van een misdrijf waar ten minste vier jaar gevangenisstraf op staat. Deze DNA-fingerprint moet bovendien gebruikt kunnen worden voor vergelijking met materiaal van nog onopgeloste zaken.

Voor het CDA is de vier-jaarsgrens nog te hoog. Een verdachte van 'dood door schuld' hangt drie jaar cel boven het hoofd en zou volgens Korthals' voorstel niet kunnen worden verplicht DNA af te staan.

D66 pleit voor een campagne onder gevangenen om vrijwillig erfelijk materiaal af te staan in ruil voor eerdere vrijlating.

Verder wijst de bewindsman erop dat in zijn eigen voorstel de mogelijkheden voor DNA-onderzoek al aanzienlijk worden verruimd. Straks mogen al verdachten van een misdrijf waar een minimale celstraf van vier jaar op staat aan een DNA-test worden onderworpen. Nu ligt die grens nog bij delicten waar een gevangenisstraf van minimaal acht jaar op staat.

stel echter zeer grote bezwaren op. Het zou tot gevolg hebben dat het makkelijker wordt om DNA-materiaal bij een verdachte af te nemen dan een vingerafdruk, terwijl dit dwangmiddel minder ingrijpend is, zo schrijft de bewindsman aan de Tweede Kamer. Voorwaarde voor het afnemen van een vingerafdruk is nu dat het in het belang van het onderzoek is.

Daarnaast vreest Korthals dat verdachten van een delict waarvoor DNA-onderzoek minder relevant is, toch straks celmateriaal moeten afgeven. Als voorbeeld noemt de bewindsman het ophef van uitkeringsfraude. Zou in dat geval DNA-materiaal worden afgenomen, dan is dat volgens Korthals in strijd met mensenrechtenverdragen.

Verder wijst de bewindsman erop dat in zijn eigen voorstel de mogelijkheden voor DNA-onderzoek al aanzienlijk worden verruimd. Straks mogen al verdachten van een misdrijf waar een minimale celstraf van vier jaar op staat aan een DNA-test worden onderworpen. Nu ligt die grens nog bij delicten waar een gevangenisstraf van minimaal acht jaar op staat.

Korthals hekel voorstellen van politietop

DEN HAAG — Minister Ben Korthals (Justitie) laat geen spaan heel van de voorstellen van de politietop voor verruiming van dna-onderzoek. Korthals wil geen enkele suggestie overnemen, omdat hij deze té ver vindt gaan. Dit blijkt uit een brief aan de Tweede Kamer.

Het Korpsbeheerdersberaad en de Raad van Hoofddcommissarissen willen dat de politie bij verdachten ook dna-materiaal mag afnemen wanneer dit niet direct in het belang van het onderzoek is. Dat zou betekenen dat de afname van dna ook zou mogen bij onderzoek naar bijvoorbeeld uitkeringsfraude. Dit is in strijd met Europese mensenrechtenverdragen, aldus Korthals.

De VVD-bewindsman vindt dat de huidige voorstellen al een grote verruiming van de mogelijkheden biedt. dna-onderzoek wordt al mogelijk bij delicten waar minimaal vier jaar cel op staat; nu is dat nog acht jaar. Alleen als het in het belang van het onderzoek is, mag een verdachte daartoe worden verplicht. Daarnaast komt er een aanvullend wetsvoorstel waarin staat dat het dna-materiaal van tbs'ers in bepaalde gevallen mag worden opgeslagen.

In de databank van het Nederlands Forensisch Instituut zitten momenteel ongeveer 3000 dna-sporen, en de profielen van duizend criminelen. Korthals heeft tot 2005 € 27,2 miljoen (f60 miljoen) uitgetrokken om toename van het aantal dna-onderzoeken mogelijk te maken. (ANP)

Kamer wil ook DNA-afname bij minder zware misdrijven

VERVOLG VK 30-1

volksvertegenwoordigers niet ver genoeg.

Deze week wordt zijn wetsvoorstel behandeld om gedwongen afname van DNA mogelijk te maken bij verdachten van misdrijven waarop vier jaar cel of meer staat. Op dit moment kan dat alleen bij misdrijven waarop acht jaar staat. De grens van vier jaar (die ook geldt als de feitelijke straf lager uitvalt) sluit aan bij die voor vingerafdrukken.

Oppositiepartij CDA wil ook van die ondergrens af. 'Op rood door schuld staat drie jaar en dan zou je geen DNA mogen afnemen', zegt Kamerlid Van de Camp. 'Dat lijkt me nogal vreemd in deze tijd van zinloos geweld. Daarbij zijn vaak meerdere daders betrokken en kan het moeilijk zijn moord te bewijzen.'

Van de Camp zorgde vorig jaar voor opschudding door te bepleiten het genetisch materiaal van alle pasgeboren Nederlanders in een DNA-databank op te nemen. Dat ging zelfs zijn eigen partij te ver.

Zelf vindt hij het nog steeds geen gek idee, al kent hij geen land waar zo'n systeem bestaat. 'Maar de ontwikkelingen gaan snel', zegt Van de Camp. 'Toen we twintig jaar geleden over de invoering van het sofinummer begonnen, was Nederland te klein. Nu heeft niemand het er meer over.'

De VVD houdt vast aan de ondergrens van misdrijven waarop vier jaar staat, maar wil zich niet beperken tot verdachten. Ook van zware criminelen die al in cel zitten, moet DNA opgeslagen worden. 'Dat moet een voorwaarde worden bij de voorwaardelijke invrijheidsstelling nadat iemand tweederde van zijn straf heeft uitgezeten', zegt Kamerlid Nicolaï. 'Veel ernstige misdaden worden nu eenmaal begaan door recidivisten.'

Coalitiegenoot D66 stelt wel de ondergrens van vier jaar ter discussie. Als de rechter een gedeelte van de straf voorwaardelijk oplegt, of als hij gratie verleent vanwege persoonlijke omstandigheden van de delinquent, moet volgens Kamerlid Dittrich als voorwaarde DNA kunnen worden afgenomen.

PvdA-Kamerlid Swildens wijst erop dat de voorstellen van Korthals al een forse uitbreiding van de capaciteit vereisen. Het aantal DNA-testen zal toenemen van duizend tot 25 duizend per jaar. 'Laten we eerst maar eens zorgen dat we daarvoor genoeg personeel opleiden. Het moet natuurlijk wel zorgvuldig gebeuren.'

Daarom is zij het met Korthals eens dat het beter is het DNA-onderzoek voorsnog te beperken tot verdachten van ernstige misdrijven.

Dna-profiel: Big Brother bestaat

'Bij het aangifte doen van de geboorte van uw kind dient u tevens een beetje celmateriaal mee te nemen zodat wij die gegevens kunnen opslaan in onze landelijke dna-databank.'

Het lijkt de zin uit een science-fictionboek maar wie weet staan we in Nederland aan de vooravond van een dergelijk scenario. Tenslotte wordt de roep om de aanpak van daders van met name seksuele en geweldsmisdrijven steeds harder. En met de 'komst' van dna-onderzoek als bewijsmateriaal nemen de mogelijkheden ook toe. Het door Aldous Huxley in het boek 1984 beschreven Big Brother is watching You komt steeds dichterbij.

De Raad van Hoofddistricten heeft door middel van een brief aan de Tweede Kamer de discussie rondom het afnemen van dna-materiaal als bewijsmiddel weer aangezwengeld. Zij vinden dat je het materiaal bij verdenking van vrijwel elk misdrijf moet kunnen gebruiken. En niet, zoals minister Korthals voorstelt, bij misdrijven waarvoor minimaal een gevangenisstraf van vier jaar geldt.

Korthals dacht dat hij het zo goed deed door de strafmaat waarbij dna-bewijs mag worden afgenomen met de helft te beperken van acht naar vier jaar. Maar de politie streeft feitelijk naar een organisatie waarbij elke misdrijf simpel kan worden opgelost door het dna-materiaal wat op de plaats van het misdrijf gevonden wordt te vergelijken met materiaal vanuit de dna-bank.

In de zaak van Marianne Vaatstra werd van een grote groep personen dna-materiaal afgenomen door een uitstrijkje te maken van het wangslimvlies. Een uitzondering of wordt het een regel? FOTO: AN

De politie wordt in overgrote meerderheid gesteund door de Nederlandse bevolking. Bijna 85 procent vindt dat het voor de politie gemakkelijker moet worden om dna als bewijsmateriaal te gebruiken.

Diezelfde 85 procent heeft ongetwijfeld als argument dat ze zelf niets te verbergen hebben. Maar een belangrijk deel beseft mogelijk niet wat het gevolg is van een dergelijke dna-bank. Tenslotte laten we dagelijks allemaal op honderd verschillende plekken dna-materiaal achter. Of het nou gaat om cellen, speeksel of zweet; 'We weten dat je er was'.

En de roep om aanpak van daders kan

best eens verstommen als je zelf als verdachte wordt aangehouden puur op basis van dna-materiaal. Laat staan als je op dat moment waarop het misdrijf gepleegd werd toevallig vroeg naar bed was gegaan of alleen televisie hebt gekeken.

Een landelijke dna-bank. Noodzakelijk om alle criminelen achter slot en grendel te krijgen of een instrument waar heel voor zichtig mee moet worden omgegaan?

Staat u dna af? NWS. 12 16/1

Versoepeling DNA-wetgeving

Een ruime meerderheid van de Tweede Kamer is voor verruiming van de bevoegdheden van justitie om DNA-materiaal van verdachten te gebruiken bij de opsporing.

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 30 JAN. De Tweede Kamer lijkt deze week zonder veel problemen akkoord te zullen gaan met een wijziging van de DNA-wetgeving. Daarmee kan toepassing van dit soort onderzoek worden verruimd. Opsporingsonderzoeken van justitie en politie kunnen verbeterd en registratie van 'DNA-profielen' worden uitgebreid. Minister Korthals (Justitie) diende het wetsontwerp in 1998 in.

In de schriftelijke voorbereiding heeft tot dusverre alleen GroenLinks zich tegen het ontwerp gekeerd. De fractie vindt de gedwongen afname van celmateriaal te ver gaan. Ook de SGP vraagt zich af of het afnemen van celmateriaal niet strijdig is met de integriteit van het menselijk lichaam.

De SP blijkt eveneens nogal huiverig.

De regeringspartijen PvdA, VVD en D66 kunnen leven met het voorstel, waar eerder door de VVD om is gevraagd. De PvdA-fractie vindt wel dat als de mogelijkheden worden verruimd, de waarborgen naventant moeten worden aangescherpt. Vooral de vraag wat wel en niet in de databank komt waar het DNA-materiaal wordt opgeslagen, blijft een zorg voor deze fractie. Het CDA vraagt zich af of de wetgeving wel meekomt met de snelle ontwikkelingen op dit terrein. Ook D66 twijfelt of de regering niet te terughoudend is.

Van de registratie van DNA-profielen wordt verwacht dat deze een grote bijdrage kan leveren aan de opheldering van ernstige gewelds- en zedendelicten. Zo kan door een vergelijking met opgeslagen DNA-profielen worden nagegaan of een verdachte betrokken is bij andere, nog onopgeloste zaken. Aanpassing van de regeling 'DNA-onderzoek in strafzaken', die op 1 september 1994 in werking trad, is wenselijk omdat het door de stand van de techniek niet langer noodzakelijk is bloed af te nemen voor een goed DNA-onderzoek.

Afname van wangslimvlies voor DNA-onderzoek levert dezelfde betrouwbare resultaten op en is minder belastend voor de verdachte.

Daarnaast vindt de minister het niet langer nodig dat de rechter-commissaris wordt ingeschakeld als een verdachte vrijwillig aan DNA-onderzoek meewerkt. In zo'n geval kan de officier van justitie DNA-onderzoek gelasten. Als een verdachte niet vrijwillig meewerkt, heeft de rechter-commissaris de mogelijkheid betrokkene hier toe te dwingen. Nu geldt daarbij als criterium dat DNA-onderzoek 'dringend noodzakelijk' is om de waarheid boven tafel te krijgen. In het wetsvoorstel wordt de dwang gehandhaafd, maar worden de mogelijkheden voor de rechter-commissaris ruimer. Hij kan in de toekomst al een verplichting tot medewerking opleggen als deze 'in het belang van het onderzoek' is.

Databanken met DNA-materiaal zijn voor de hedendaagse opsporing van groot belang, meent Korthals onder verwijzing naar andere landen. Het is dan ook niet alleen uit nationaal, maar ook uit internationaal perspectief wenselijk registratie van

DNA-profielen te verbeteren en uit te breiden. Strafzaken hebben steeds vaker internationale aspecten, stelt Korthals, ook op het terrein van de gewelds- en zedendelicten. De mogelijkheid, in Europees verband een dergelijke uitwisseling van gegevens te bevorderen, wordt groter als Nederland zelf over een adequaat functionerende DNA-registratie beschikt.

Er komt geen wijziging in het soort delicten op grond waarvan een DNA-onderzoek kan worden ingesteld en waarvoor lichaamsmateriaal wordt afgenomen. Een verdenking van een misdrijf waarop een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld, blijft vereist. In enkele gevallen kan ook bij delicten waarop een vrijheidsstraf van zes jaar of meer staat, een onderzoek volgen. De wet geeft dit per geval aan. In het algemeen gaat het om ernstige gewelds- en zedenmisdrijven. Daarnaast blijft het mogelijk DNA-onderzoek te doen naar 'sporen materiaal' dat is aangetroffen op de plaats van het misdrijf, ongeacht de zwaarte van het delict. Hiervoor komen dus ook vermogensdelicten zoals diefstal in aanmerking.

Eerste DNA-strafzaak in jaren tachtig

Dertien jaar geleden bracht DNA-materiaal voor het eerst klaarheid in een moordzaak. In 1988 werd in Groot-Brittannië een verdachte vrijgepleit en een keurige huisvader van twee kinderen gearresteerd.

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 30 JAN. De avond van 21 november 1983 was kil. Lynda Mann (15) had op weg van haar vriendin naar huis in het Engelse Narborough, een vriendelijk dorpje met 6.000 inwoners de kortste weg genomen, het Black Pad. 's Ochtends werd ze gevonden, gewurgd met haar sjaal, halfnaakt en seksueel misbruikt. Een spermamonster leverde op dat de dader bloedgroep A had, zoals één op de tien Engelse

mannen, en enzymprofiel PGM1. Rechercheur David Bakers aandacht ging uit naar de nabij gelegen psychiatrische inrichting, maar elk onderzoek liep dood. Het verliep steeds moeilijker, want sporen vervagen na twee weken.

De angst in Narborough ebde weer weg, tot in de zomer van 1986 Dawn Ashworth (15) werd gevonden op Ten Pound Lane, een vergelijkbaar bosweggetje verderop. Ze lag er halfnaakt, gewurgd en verkracht. Het spermamonster had exact dezelfde karakteristieken als die bij Lynda Mann.

De aandacht ging opnieuw uit naar de inrichting, waar al snel de 17-jarige Richard Buckland werd verdacht, een keukenknecht, die geen alibi kon leveren. Vijftien uur duurde het keiharde verhoor, daarna sloeg hij door. Maar het bleef bij de bekendenis van de moord op Dawn Ashworth.

Baker had gelezen over geneticus dr. Alec Jeffreys van de nabije Universiteit van

Leicester en wilde Buckland confronteren met het bewijs dat hij beide moorden had gepleegd. Jeffreys had een techniek ontwikkeld om DNA te vergelijken. Hij bestudeerde weliswaar erfelijke ziekten, maar hij had ook al eens succesvol profielen opgesteld bij een immigratiezaak en een vaderschapsgeschied. Zijn techniek heette 'restriction fragment length polymorphism', PFLP. Het lukte met bijvoorbeeld sperma, bloed, haarwortels of ander celmateriaal. Bedoeling was de twee spermamonsters te vergelijken met Bucklands DNA uit bloed. Bij PFLP wordt aan witte bloedlichaampjes een chemische oplossing toegevoegd, waardoor DNA vrijkomt, een witte gelei.

Het sperma bleek inderdaad van dezelfde man, maar diens DNA had niets van doen met dat van Buckland, de eerste ter wereld die vier maanden later werd vrijgesproken, dankzij zijn eigen DNA. Zo niet, dan had hij levenslang gekregen.

De politie riep alle mannen in de regio

op bloed of speeksel te geven. Idee was dat de dader er onderuit zou proberen te komen. Dat bleek het geval. Colin Pitchfork uit de lokale bakkerij stuurde met een smoos zijn collega, een zekere Kelly die van buiten de regio kwam. Hij ging met een vervalst paspoort en het onderzoek liep vast. Niemand had het DNA-profiel van de dader.

Een jaar later zat Kelly aan de bar van een kroeg en pochte over zijn rol in de DNA-jacht van weleer. Een vrouw hoorde alles aan, gaf hem aan bij de politie die vervolgens Pitchfork arresteerde. Pitchfork, getrouwd en keurig huisvader van twee kinderen bekende de twee moorden. Zijn bloed bleek exact hetzelfde DNA te bevatten als de spermamonsters. Het was een perfect match.

Pitchfork was in 1988 de eerste man ter wereld die levenslang kreeg op grond van DNA-bewijs. Dr. Alec Jeffreys werd in 1994 voor zijn werk geridderd.

Voorzitter college PG's : 'Kamerleden bemoeials in strafzaken'

Door een onzer redacteurs

NRC

DEN HAAG, 2 JAN. De Tweede Kamer bemoeit zich te veel met afzonderlijke strafzaken en dient zich tot de grote lijnen van het justitie-beleid te beperken. Dat stelt de voorzitter van het college van procureurs-generaal, J.L. de Wijckerslooth.

Hij deed zijn uitspraken in het Jaaroverzicht van het NOS-journaal naar aanleiding van het feit dat minister Korthals (Justitie) het afgelopen najaar tot drie keer toe door de Tweede Kamer werd ontboden om zich te verantwoorden voor het nog lopende onderzoek in de 'affaire Dover'. Het gaat daarbij om het illegale transport van 60 Chinezen deze zomer naar Dover, waarbij er 58 het leven lieten.

Volgens De Wijckerslooth dwingt de Kamer de bewindsman geregeld gevoelige gegevens te verstrekken in een onderzoek dat nog loopt. Door de kamerleden wordt volgens hem „te veel naar de Amerikaanse televisie gekeken”. Hij wijst erop dat de Kamer geen idee heeft van de complicaties van dat „meerecheren”.

Wordvoerders van PvdA en CDA zien in de uitlatingen van De Wijckerslooth echter geen reden om in het vervolg Korthals niet meer aan de tand te voelen in voorkomende gevallen. Als het OM zijn werk goed doet zal de Kamer

zich nergens mee bemoeien, veronderstelt CDA-woordvoerder Van de Camp.

De Wijckerslooth vindt dat de officier van justitie zich niet dient te verantwoorden voor het parlement maar voor de rechter, die bepaalt of hij zijn werk correct heeft gedaan en of bewijs overtuigend en rechtmatig is geleverd. Die mening wordt gedeeld door de Brabantse hoogleraar professor dr. C. Fijnaut (Rechtsvergelijking), die de inmening van de Kamer „bespottelijk” noemt.

De Amsterdamse strafpleiter mr. G. Spong betreurt juist in hoge mate de handelwijze van justitie door steeds meer gebruik te maken van buitenlandse inlichtingendiensten. Ook zijn confrère mr. C.F. Korvinus stelt dat de 'sectie stiekem' van het OM steeds lastiger te controleren valt en moeilijk als getuige kan worden gehoord. Wat Spong betreft is de situatie in termen van ongeoorloofd opsporingsonderzoek op dit ogenblik slechter dan vóór de IRT-affaire.

Professor: Politiek krijgt te veel invloed op rechtspraak

NIJMEGEN — De politiek krijgt in wetsvoorstellen voor het moderniseren van de rechterlijke macht te veel invloed op de rechtspraak. De reorganisatieplannen moeten dan ook van tafel. Dat stelt de Nijmeegse hoogleraar rechtspleging prof. P. Bovend'Eert in het juristenblad Mr.

Volgens de hoogleraar zijn er nu al aanwijzingen dat de minister van Justitie de onafhankelijk geachte rechterlijke macht indirect aanstuurt.

„In de begroting is zichtbaar dat de Vreemdelingenrechtspraak relatief meer geld krijgt omdat daaraan politieke prioriteit wordt ge-

geven. Op die manier bemoeit het bestuur zich indirect met de organisatie”, stelt Bovend'Eert.

De wetsvoorstellen voor het reorganiseren van de rechterlijke macht gaan volgens de rechtsdeskundige nog veel verder. Hij pleit er daarom voor dat die geblokkeerd worden.

„We moeten voorkomen dat het wettelijk mogelijk wordt dat een minister leden van de rechterlijke macht kan ontslaan of kan ingrijpen in het bestuur van de gerechten. Bestuurders moet je niet in verleiding brengen invloed uit te oefenen op de rechtspraak”, aldus de hoogleraar. (ANP)

Spreekrecht slachtoffers bepleit in zaak-Van Cotthem

PAR 24/1
VIOLET COTTERELL

duo maakte zich lachend uit de voeten. De man wist zich temauwermood te redden. Toen Daniel de fatale klap kreeg, had Mike H. nog twee proeftijden.

Een somber beeld, vond Von Brücken Fock. Hoe kon het zover komen, wilde hij weten. Was Mike het zelf eens met het psychiatrisch rapport? Wat denkt hij met zijn leven te gaan doen? Mike H. had niets te zeggen. Aan behandeling heeft hij geen behoefte. Maar toen Kaptein schetste hoe hij, anders dan Daniel, vroeger de ondersteuning van een warm thuis had moeten missen, sloeg hij even snikkend de handen voor de ogen.

„Sorry,” zei hij later, zich omdraaiend naar vader Van Cotthem en de familie in de zaal. „Ik ben geen lieverdij, maar ik heb die klap niet gegeven.” Uitspraak over twee weken.

renfoto van jonge mensen achter glas. De familie Van Cotthem heeft het voorstel afgewezen het stationsplein om te dopen in Daniel van Cotthemplein.

Mike H. blijft, ondanks een aanvankelijke bekenenis, ontkennen dat hij de fatale klap heeft gegeven. Daarom is hij in hoger beroep gegaan. Maar voor de advocaat-generaal staat zijn schuld vast. Ze eiste vijf jaar en tbs met dwangverpleging. Drie psychiatrische onderzoeken wijzen uit dat hij verminderd toerekeningsvatbaar is en dat het risico van herhaling zeer groot is. Uit zijn strafblad blijkt dat ook: een lange lijst veroordelingen wegens vermogensdelicten en geweldsmisdrijven. In november 1999 duwde hij, samen met een van zijn kornuiten, in Maassluis een onbekende man van een kade, het zijge water in. Het

haar zoon, vader loopt over van verdriet, het gezinsleven is kapot. Ze riep de pers op de familie rust te gunnen. Al vier dagen na de dood van Daniel belde een tv-omroep met het voorstel overal in huis camera's op te hangen zodat het leed van de ouders landelijk kon worden gevolgd. Tegen een vergoeding van 25 gulden per minuut. Onsmakelijk en schaamteloos, vond Kaptein.

Ze overhandigde het hof een door vader Van Cotthem geschreven portret van zijn zoon: „Een lieve, zachtmoedige jongen die niemand kwaad deed en geen wereld verafschuwde.” De president van het hof, E. von Brücken Fock, reageerde door vader Van Cotthem de gelegenheid te geven iets te zeggen.

Binnenkort komt voor het station Vlaardingen-Oost een monument van bezinning: een kleu-

'Puttense moordzaak heropenen'

MLL

prof. P. van Koppen, die stelt dat er veel aanwijzingen zijn dat de bekennissen onjuist zijn. En hij voert prof. T. Eskes op, de architect van de door justitie gehanteerde slaaphypothese, om te verklaren dat op het been van het slachtoffer aangetroffen sperma niet van het tweetal was. Eskes zegt dat de politie destijds een onvolledige voorstelling van zaken heeft gegeven.

van en de moord op de 23-jarige Christel Ambrosius. Het duo bekende, maar trok deze verklaringen later in. Ze stelden dat ze door de politie onder grote druk waren gezet. Desondanks werden ze veroordeeld. Vorig jaar diende hun toenmalig advocaat Doedens een revisieverzoek in bij de Hoge Raad. Het rechtscollege wees her-

opening van de zaak toen af. Knoops wijst op een rapport van van de moord op de 23-jarige Christel Ambrosius. Het duo bekende, maar trok deze verklaringen later in. Ze stelden dat ze door de politie onder grote druk waren gezet. Desondanks werden ze veroordeeld. Vorig jaar diende hun toenmalig advocaat Doedens een revisieverzoek in bij de Hoge Raad. Het rechtscollege wees her-

Den Haag - De Hoge Raad moet de Puttense moordzaak heropenen, nu twee hoogleraren nieuwe gegevens aandragen. Als ze eerder tot herziening van de Puttense moordzaak af te wijzen, omdat volgens hem geen nieuwe feiten aan het licht zijn gekomen. Wegens moord op C. Ambrosius in 1994 zijn twee mannen tot 10 jaar cel veroordeeld. Zij houden vol onschuldig te zijn.

Dit staat in een wetsvoorstel van minister Korthals van Justitie, waarmee het kabinet naar verwachting vandaag akkoord zou gaan. Op overtreding van de nieuwe regels komt een maximum gevangenisstraf van twee maanden of een boete van tienduizend gulden te staan.

Korthals wil met de maatregel de bescherming van de privacy beter waarborgen. Steeds meer gemeenten plaatsen camera's in voor het publiek toegankelijke gebieden om de veiligheid te vergroten. De verplichting camera-toezicht kenbaar te maken, gold al voor cafés, restaurants en winkels, maar voor het observeren met camera's op straat is nog niets geregeld.

Er komen enkele uitzonderingen op de strafbaarstelling. Zo mogen journalisten wel gebruikmaken van een verborgen camera als zij daar een goede reden voor hebben. Filmen met een 'losse' camera op straat en met een webcam blijft ook toegestaan. Verder hoeft de aanwezigheid van apparatuur voor verkeerstoezicht niet te worden vermeld.

De Amsterdamse gemeenteraad neemt binnenkort een besluit over een proef met camera-toezicht in de binnenstad. Vooralsnog is de raad verdeeld over het nut van het experiment.

Door HELENE SCHENK

NVVMH 29/1

Reijenga, die bij het NPI hoofd is van het expertisecentrum woninginbraken.

Het expertisecentrum, dat de Nederlandse politie ondersteunt en adviseert, rondde deze week een onderzoek af naar de ontwikkelingen op het gebied van woninginbraken. Hoewel de landelijke en lokale overheden veel belang zeggen te hechten aan een daling van de woninginbraken, steeg het aantal van 88.346 in '99 tot 97.132 in 2000. In '99 werden op elke honderd huizen 1,31 inbraken gemeld. In 2000 ligt dat cijfer naar verwachting in de buurt van de 1.44. Op 6,6 miljoen huizen gaat het om 8786 inbraken extra. Aangezien volgens Reijenga slechts in de helft van het aantal gevallen aangifte wordt gedaan, moet gerekend worden op ruim 17.000 inbraken extra in 2000. (GPD)

DEN HAAG - Het openbaar ministerie krijgt meer bevoegdheden om het telefoonverkeer van verdachten te onderzoeken. RD 13/1

Dat heeft het kabinet gisteren besloten. Op dit moment hebben de officieren van justitie al de mogelijkheid om het telefoonverkeer van verdachten via een 'vast' toestel op te vragen. Vanwege de opkomst van de mobiele telefoons is het volgens minister Korthals van Justitie tijd voor aanpassing.

Telefoonbedrijven moeten in de toekomst ook nummers van mobiele tele-

Den Haag - Het aantal woninginbraken in Nederland is vorig jaar na een daling in de periode '96-'99 met naar schatting ruim 17.000 toegenomen. De Raad van Hoofddcommissarissen maakt zich grote zorgen over deze trendbreuk en vreest dat de stijging een gevolg is van de massale politie-inzet voor en tijdens het EK 2000.

toons en gegevens van andere vormen van telecommunicatie prijsgeven. De bevoegdheid mag alleen worden toegepast in geval van verdenking van een misdrijf waar vier jaar gevangenisstraf op staat of in een onderzoek naar georganiseerde misdaad.

Ook krijgt justitie de bevoegdheid om naam, adres, postcode, woonplaats, nummer en de soort dienst waar de verdachte gebruik van maakt, te vorderen. Op basis daarvan kan de politie achter de identiteit van een persoon komen als deze bijvoorbeeld alleen beschikt over een nummer of een adres.

"Erkennen Echelon politieke doorbraak"

BRUSSEL Het onderzoek in het Europees Parlement naar het Echelon-spionagenetwerk krijgt een nieuwe impuls nu de Nederlandse regering als eerste in de Europese Unie het bestaan van het netwerk heeft erkend. Dit stelt PvdA-europarlementariër Wiersma. Hij sprak zelfs van een politieke doorbraak. Wiersma zit in de speciale Echelon-commissie die het europarlement vorig jaar juli heeft opgericht. De werkzaamheden van de commissie zijn volgens hem tot nu toe moeizaam verlopen. *Wiersma 22/1 (ANP)*

Kabinet erkent bestaan spionagenetwerk Echelon

DEN HAAG - Het kabinet erkent het bestaan van Echelon, een grootschalig Amerikaans/Brits spionagenetwerk. Dit hebben de ministers De Grave van Defensie, De Vries van Binnenlandse Zaken en Korthals van Justitie vrijdag laten weten in een brief aan de Tweede Kamer. Ook schrijft het kabinet dat het er rekening mee houdt dat telefoon-, fax-, en e-mailverkeer op grote schaal worden onderschept en afgeluisterd. Niet alleen door Echelon, maar ook door andere overheden 'met een uiteenlopende politieke kleur'. *Wiersma 20-1*

'Ongericht berichten opvangen aan banden leggen'

DEN HAAG/BRUSSEL - De Tweede Kamer wil dat ongericht opvangen en ontcijferen van telefoon-, fax- en e-mailverkeer aan banden wordt gelegd. De fracties zijn verontrust over de technische ontwikkelingen die het mogelijk maken dat bedrijven, veiligheids- en inlichtingendiensten of criminelen op grote schaal spraak- en tekstberichten kunnen onderscheppen.

De Kamer liet zich gisteren bijpraten over het 'Echelon-netwerk'. Dit Amerikaans-Britse spionagesysteem, waarvan de Nederlandse regering het bestaan lange tijd niet wilde erkennen, maakt het mogelijk om via satellietstations en grondstations miljoenen berichten op te vangen. De informatie kan vervolgens aan de hand van trefwoorden worden gezeefd, zodat een bescheiden hoeveelheid relevante berichten overblijft.

Kamerlid Dekker (D66) noemt de ontwikkelingen buitengewoon zorgelijk, en vindt dat het kabinet snel met maatregelen moet komen om de privacy van burgers beter te beschermen. PvdA'er Van Oven vindt het zaak om in Europees verband afspraken te maken tegen het onbeperkt luistervinken. Ook de VVD ziet de noodzaak van internationale verdragen. Wijn (CDA) en Halsema (GroenLinks) constateren dat de Kamer vrijwel machteloos staat tegen deze praktijken, omdat ze ook met wetgeving nauwelijks te bestrijden zijn.

De Britse onderzoeker D. Campbell denkt dat er wereldwijd mogelijk 200 stations zijn die permanent de ether afsporen op signalen. Ook Nederland heeft een dergelijke post, in het Groningse Zoutkamp, zo liet hij de Kamer weten. Er wordt volgens hem internationaal gefilterd op allerlei informatie, variërend van terrorisme, criminaliteit, bedrijfsgegevens tot aan de paus en internationale (hulp)organisaties als het Rode Kruis en Amnesty International.

In het nieuwe wetsvoorstel Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, dat nog door de Tweede Kamer moet worden behandeld, krijgt de BVD de mogelijkheid om te participeren in netwerken als Echelon. Informatie 'via de lucht' mag de

Echelon houdt gemoederen al jaren bezig

VK 22/1
 ■ De Nederlandse regering noemt het bestaan van een Amerikaans-Brits spionagenetwerk aannemelijk. Maar volgens minister De Grave van Defensie heeft Den Haag geen enkele zekerheid, uit welke officiële bron dan ook, omtrent het netwerk dat luistert naar de codenaam Echelon. Niettemin circuleren al enkele jaren berichten over zo'n netwerk dat opereert vanaf Britse bodem. Op grote schaal zouden telefoontjes, faxverkeer en e-mail worden afgetapt van overheden, bedrijven en burgers.

■ Het Amerikaans-Britse verbond dateert volgens Nederland van eind jaren veertig, toen de Koude Oorlog in alle hevigheid was losgebarsten. Canada, Australië en Nieuw-Zeeland zouden zich bij Echelon aangesloten hebben. Sinds de val van de Berlijnse Muur en de ineenstorting van het communisme zouden vooral bedrijven bespioneerd worden.

■ Minister De Grave baseert zijn informatie over Echelon gedeels op Belgisch en Frans parlementair onderzoek. Ook studies van het Europees Parlement hebben de bewindsman een beetje wijzer gemaakt. Een paar maanden geleden weigerde PvdA-fractie leider Melkert, in zijn hoedanigheid als voorzitter van de Kamercommissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdienst,

ZO ZIT HET

sten, te verschijnen op een hoorzitting in Brussel. Hij beriep zich op zijn zwijgplicht.

■ Nederland loopt ver achter bij andere Europese landen en het Europees parlement als het gaat om de waarheidsvinding. Tot dusverre beperkten Kamerleden zich tot het stellen van schriftelijke vragen, waarop vage antwoorden kwamen van regeringszijde. Vandaag organiseert de Tweede

Kamer een hoorzitting waarop onderzoekers naar Echelon hun zegje doen. Er verschijnen geen vertegenwoordigers van de overheid.

■ De Nederlandse regering gaat ervan uit dat niet alleen Amerikanen en Britten spionage-activiteiten ontplooiën op het Europese continent. Veel landen met uiteenlopende politieke kleur sporen de ether af, aldus De Grave. Moderne telecommunicatiesystemen zijn kwetsbaar voor af luisterpraktijken. Ook criminele organisaties bezondigen zich daaraan. Geen enkel niveau van beveiliging biedt een absolute garantie tegen af luisterren, stelt De Grave.

■ Ook Nederland doet aan spionage, met name via de BVD (Binnenlandse Veiligheidsdienst) en de MID (Militaire Inlichtingendienst). Het kabinet wil hun activiteiten eerder verruimen dan inperken. Bij de

Tweede Kamer ligt een wetsvoorstel dat het mogelijk maakt dat slechts één minister toestemming geeft om e-mailverkeer te laten aftappen. Tot dusverre zijn de handtekingen van vier bewindslieden nodig. Ook het navlooiën van het internetverkeer op bepaalde trefwoorden zal worden toegestaan, als het aan het kabinet ligt.

■ Burgers in Nederland die menen dat ze worden bespioneerd, kunnen zich wenden tot de Nationale Ombudsman. Dat geldt ook voor burgers in het buitenland die vermoeden door Nederland te zijn afgeluisterd. In de Europese Unie bestaat sinds vorig jaar een Overeenkomst Wederzijdse Rechtshulp. Een EU-land is verplicht een andere lidstaat te informeren als het burgers in dat andere land af luistert. Het gaat dan om het aftappen van telecommunicatie 'met het oog op opsporing en arrestatie' van (vermeende) criminelen.

Spook Echelon in hempje gezet

Spionagesysteem kan worden omzeild met streekdialect

DEN HAAG - Het af luisteren en aftappen van alle internationale telefoon-, fax- en e-mailverkeer door de VS, Groot-Brittannië en Canada moet stoppen of aan strakke regels voldoen. Volgens europarlementariër J. Wiersma (PvdA) is op zijn minst de privacy van de burger in het geding.

ACHTERGROND

Vrijdag maakte het kabinet als eerste ter wereld openbaar dat zo'n netwerk, Echelon genaamd, bestaat. Volgens Wiersma, lid van een commissie van europarlementariërs die een onderzoek naar dit geheime netwerk doet, is de Nederlandse bevestiging van groot belang. „Tot dusver zeiden alle landen dat ze er niets van afwisten, terwijl de Engelsen en de Amerikanen het wilden bevestigen noch ontkennen”. De landen die in Echelon meedoen zullen volgens Wiersma niet blij zijn met de

Nederlandse openheid. „Maar we hopen dat andere landen nu ook overstag gaan.” Met de brief van de fensieminister De Grave is het volgens hem gemakkelijker geworden om informatie bij andere Europese regeringen los te krijgen.

Echelon werd al jaren genoemd als een geheimzinnig semi-militair netwerk voor het af luisteren van tele- en datacommunicatie. Pogingen om in het Europees Parlement tot een diepgaand onderzoek te komen, strandden vorig jaar op de praktische onmogelijkheid om nationale regeringen te dwingen hun 'James Bond-activiteiten' openbaar te maken.

Wiersma acht het belang van de burger groot. „Die wil toch weten of zijn telefoongesprek, zijn e-mail of zijn fax worden afgetapt. Dat geldt ook voor de industrie. Bovendien kan ik me voorstellen dat het exacte antwoord op de vraag wat zo'n dienst kan en wat

zo'n dienst doet, van belang is voor technologische ontwikkelingen als bankieren via internet. Als je weet dat anderen meeleezen, kijk je toch wel uit?”

Tips

Intussen heeft minister De Grave maatregelen aangekondigd. De technische mogelijkheden van Echelon zijn niet uniek. Volgens De Grave zal de Nederlandse overheid zich daarom beter moeten wapenen tegen af luisteren. Daarbij wordt gedacht aan het coderen van het internationaal tele- en dataverkeer. Volgens Wiersma is het de vraag of dit werkt: „Het zou kunnen dat de grote Amerikaanse bedrijven die deze coderingsprogramma's maken, zoals Microsoft, de sleutel daarvoor bij de Amerikaanse overheid moeten inleveren. Dat moet ook onderzocht worden”. Omdat computers het dataverkeer op trefwoorden aftasten, hebben specia-

listen burgers al eens geadviseerd hun streekdialect te gebruiken bij vertrouwelijke gesprekken en met de hand geschreven faxen in slordig schrift te versturen. De computers zouden de woorden dan niet meer kunnen herkennen. GPD

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG, 20 JAN. Systemen waarbij op grote schaal telefoon, fax en e-mail wordt 'afgeluisterd', zoals het Amerikaans-Britse Echelon, beperken zich niet tot enkele Westerse landen.

Opsporingsdiensten, veiligheidsdiensten en inlichtingendiensten „van landen met uiteenlopende politieke kleur” maken gebruik van dergelijke systemen. Ook bedrijven en criminele organisaties zijn in staat grootschalig informatie af te tappen.

Dat schrijft minister De Grave (Defensie) in de gisteren uitgekomen notitie *Grootschalig af luisteren van moderne telecommunicatiesystemen* die in de ministerraad is goedgekeurd.

Tot nu toe is nog niet officieel bewezen dat het spionagenetwerk Echelon bestaat. Geruchten als zouden de Verenigde Staten, Canada, Groot-Brittannië en Nieuw-Zeeland een dergelijk systeem hebben opgezet, zijn door de betrokken landen nooit formeel bevestigd.

Uit onderzoek van de Franse en Belgische parlementen blijkt echter dat Echelon wel degelijk bestaat. Ook het Europees Parlement bevestigt op basis van wetenschappelijke voorstudies het bestaan van het spionagenetwerk.

Via het netwerk kan op bijzonder uitgebreide schaal informatie die via moderne telecommunicatie verloopt, worden opgevangen, ge-

dienst opslaan en op trefwoorden onderzoeken. Volgens onderzoeksbureau Jansen & Jansen zet de nieuwe wetgeving de deur daarmee ook juridisch open voor grootscheepse af luisterpraktijken.

Een speciale commissie van het Europees Parlement doet ook onderzoek naar Echelon. Zij is gisteren begonnen met hoorzittingen. De commissie is al sinds september bezig met haar onderzoek. Het gaat niet om een officiële enquêtecommissie. Overigens kan de EU geen maatregelen nemen tegen af luisterpraktijken. De bevoegdheid daartoe blijft voorbehouden aan de afzonderlijke lidstaten. (ANP)

Van onze verslaggever *VK 22/1*

DEN HAAG

Nederlandse volksvertegenwoordigers zijn niet verrast, wel bezorgd door de medeling dat het internationale spionagenetwerk Echelon bestaat. Ze reageren op een notitie van minister De Grave van Defensie, die het bestaan van het geruchtmakende Amerikaans-Britse netwerk aannemelijk noemt.

Volgens D66 en GroenLinks moet dat gevolgen hebben voor de Nederlandse wetgeving. Een wetsvoorstel om nationale inlichtingen- en veiligheidsdiensten meer armslag te geven, dient aangepast te worden.

Kamerlid Harrewijn van GroenLinks noemt Echelon 'een afschrikwekkend voorbeeld'. Telefoon-, fax- en e-mailverkeer van bedrijven en burgers zouden op grote schaal afgetapt worden door vreemde mogendheden. Nederland moet volgens Harrewijn uiterst terughoudend zijn. Het briefgeheim moet, wat hem betreft, ook gelden voor e-mail.

D66-Kamerlid Bakker vindt de notitie van De Grave verontrustend. Uitbreiding van de bevoegdheden van Nederlandse speurders is 'niet toe te juichen'.

Evenals Bakker vindt europarlementariër Plooi (VVD) het een goede zaak dat de Nederlandse regering vragen naar het bestaan van Echelon niet langer ontwijkt. 'De Grave bevestigt onze vermoedens', zegt Plooi, vice-voorzitter van een onderzoekcommissie naar de activiteiten van Echelon.

Enkele deskundigen die het Europees Parlement bij het Echelon-onderzoek helpen, nemen vandaag deel aan een hoorzitting in de Tweede Kamer over het spionagenetwerk. Voor Plooi staat al vast dat het recht op privacy van burgers en bedrijven 'grof geschonden wordt'.

C+E 22-1

NK

'Niemand controleert Echelon'

Maurice Wessling, directeur van Bits of Freedom, vindt dat er meer parlementaire controle moet komen op afluistersystemen.

NRC

Door MARIE-JOSÉ KLAVER
AMSTERDAM, 23 JAN. Maurice Wessling, directeur van de digitale burgerrechtenorganisatie Bits of Freedom, riep het parlement vorig jaar op een onderzoek in te stellen naar Echelon. Gisteren nam dit een aanvang met een rondetafelgesprek, waar deskundigen onder wie Wessling zelf over Echelon werden gehoord. Volgens Wessling lopen parlementen in binnen- en buitenland hopeloos achter de feiten aan.

Doet Nederland mee aan Echelon?
„Daar zijn geen aanwijzingen voor. Er is wel een afluistersatelliet in Zoutkamp in Groningen van de Militaire Inlichtingendienst. Maar niemand vermoedt dat die in verbinding staat met Echelon.”

Wat vindt u ervan dat de regering vorige week in een notitie van minister De Grave (Defensie) het bestaan van Echelon heeft erkend?
„Op zich is het een belangrijke

Maurice Wessling over afluisteren

stap. Parlementariërs die vragen stelden werden door de ministers met een kluitje in het riet gestuurd. Het is overigens onduidelijk waarom de regering van gedachten is veranderd. Er zijn geen nieuwe feiten boven water gekomen.

Maar als je die notitie leest, voel je je als een kind behandeld. Het is alsof de regering het knipselarchief heeft opgeruimd. Er staan absoluut geen nieuwe feiten in. De Grave beroept zich alleen op openbare bronnen. Het lijkt op het witwassen van kennis. Als je een serieus vermoeden hebt dat buitenlandse mogelijkheden je burgers en bedrijven bespioneren, schakel je je eigen inlichtingen- en veiligheidsdiensten in om onderzoek te doen. Uit niets blijkt dat dit gebeurt.”

Wat is het gevaar van afluisternetwerken als Echelon?

„Burgers moeten er van uit kunnen gaan dat communicatie vertrouwelijk is. Dat is een grondrecht. Voor afluisteren dienen regels en waarborgen te gelden als proportionaliteit, transparantie en controle achteraf. Deze democratische spelregels worden met voeten getreden door Echelon. Daar

door ontstaat het gevaar van misbruik van gegevens. Ook in de Verenigde Staten is er geen controle op Echelon. De inlichtingendienst National Security Agency (NSA) die Echelon exploiteert, weigerde vorig jaar de democratische legitimatie van het systeem toe te lichten voor het Amerikaanse Congres. Absolute geheimhouding corrupteert. Dat leidt tot ontsporingen.”

Zijn daar aanwijzingen voor?

„De NSA speelt gegevens over contracten die Europese bedrijven willen afsluiten door aan het Amerikaanse bedrijfsleven. Op die manier is de Europese vliegtuigbouwer Airbus een order van een paar miljard gulden misgelopen. De opdracht ging naar Boeing, die op grond van afgeluisterde informatie, een lager bod deed. Ook informatie van niet-gouvernementele organisaties als het Rode Kruis en Amnesty International wordt misbruikt. Zulke organisaties weten veel over Derde Wereld-landen en zijn daarom een geliefd doelwit van de NSA.”

Minister De Grave zegt dat er geen

reden is om aan te nemen dat Nederlandse internetaanbieders en telecombedrijven de communicatie van burgers en bedrijven niet goed beschermen. Denkt u dat ook?

„Dat is een vreemde uitspraak omdat hij elders in zijn notitie uitlegt hoe eenvoudig het is om telefoonverkeer en internetverkeer te onderscheppen en af te luisteren. De Grave legt zelfs uit hoe overheden nieuwe technieken aftapbaar houden: door het beïnvloeden van standaarden. Daarom is de beveiliging van gsm altijd zo zwak geweest.”

Wat kan Nederland doen tegen Echelon?

„Het Nederlandse parlement heeft geen traditie in het kritisch onderzoeken van inlichtingendiensten. Dat wreekt zich nu. De Kamerleden die gisteren bij het rondetafelgesprek aanwezig waren luisterden ademloos. Vervolgens riepen ze dat ze zich 'machteloos' voelden. De Grave zoekt de oplossing vooral in internationale wetgeving. Dat is wel nuttig, maar als het al lukt, duurt het jaren voordat er juridische bescherming tegen grootschalig afluisteren komt.”

• DOSSIER ECHELON:
www.nrc.nl

Echelon lijkt verdacht veel op Gladio

Het aftappen van e-mailverkeer door geheime diensten is de normaalste zaak van de wereld, bleek maandag tijdens een hoorzitting over spionagenetwerk Echelon. De Kamer is verontrust: de burger moet beschermd.

Van onze verslaggever
Theo Koelé

YK
23/1

DEN HAAG

Het duizelde Kamerleden maandag - tijdens de hoorzitting over het Amerikaans-Britse spionagenetwerk met de codenaam Echelon - van de cijfers over het aftappen van telefoon-, fax- en e-mailverkeer. Onderzoekers uit binnen- en buitenland confronteerden de Kamerleden met de onbegrensde mogelijkheden van het afluisteren van moderne telecommunicatie.

Gepijnigde blikken, gemompel over 'machteloosheid'. Alsof volksvertegenwoordigers elders in

Europa niet al eerder verontrust waren door de berichten over het spionagenetwerk.

Schoorvoetend erkende Nederland vorige week, bij monde van minister De Grave van Defensie, dat het 'aannemelijk' is dat het Amerikaans-Britse spionagenetwerk bestaat. Zeker wist hij het niet; de overzeese bondgenoten hadden hem niets verteld. Hij moest het stellen met de resultaten van onderzoek door België, Frankrijk en het Europees Parlement.

Het Echelon-debat doet denken aan de affaire-Gladio - een geheim netwerk dat in de naoorlogse jaren door de VS werd opgericht om 'de communistische dreiging' in West-Europa desnoeds met geweld de kop in te drukken. Daartoe werden onder meer wapenarsenalen aangelegd.

De eerste berichten over geheime wapenopslagplaatsen verschenen in Nederland in de jaren tachtig. De Haagsche Courant meldde het bestaan van een volstrekt onbekende overheidsdienst, Operaties & Inlichtingen. Het bleek de Nederlandse tak van Gladio te

zijn. Pas vijf jaar later, eind 1990, voerde de Kamer overleg met toenmalig premier Lubbers. Het debat volgde op een ontboezeming van diens Italiaanse collega Andreotti over de ondergrondse depots. Veel wijzer werd de Kamer niet.

Acht jaar later ontdekte een parlementaire werkgroep dat dossiers over Gladio niet meer bestonden. De Inlichtingendienst Buitenland (IDB), die onder Lubbers viel, zou in 1992 het archief hebben vernietigd. De Kamer had het nakijken.

De IDB is inmiddels opgeheven, de val van de Berlijnse Muur en de ineensstorting van het communisme maakten Gladio overbodig, maar het netwerk Echelon - ook een product van de Koude Oorlog - floreert nog. Bedrijfsspionage is nu de belangrijkste taak, hoorde de Kamer maandag van de Britse journalist Campbell, die menige onthulling over Echelon op zijn naam bracht.

Volgens Campbell hebben Amerikaanse bedrijven voor honderden miljarden dollars aan orders in de wacht weten te slepen door-

dat ze informatie vergaarden over buitenlandse concurrenten.

Ook Nederland laat zich niet onbetuigd, al helpen de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) en de Militaire Inlichtingendienst (MID) geen bedrijven aan informatie - althans volgens minister De Grave.

De volksvertegenwoordigers vroegen zich gisteren natuurlijk ook af wat het afluisteren betekent voor brave burgers. Het goede nieuws: fax-, telefoon- en e-mailverkeer neemt zo explosief toe, dat de speurders het niet kunnen bijhouden. Mankracht ontbreekt voor 'ongerichte interceptie'. Het slechte nieuws: in de toekomst zal men veel gericht gaan zoeken, bijvoorbeeld op trefwoorden in e-mail.

Kamerleden keken ademloos naar cijfers waaruit blijkt dat de Duitse pendant van de BVD dagelijks acht miljoen gesproken en geschreven conversaties kan aftappen. Niet 'het rode gevaar', voorheen mikpunt van Echelon en Gladio, maar de technologische revolutie lijkt Nederland te hebben overrompeld.

Afluisteren maakt erg moedeloos

Kamer: vooral het onderscheppen van etherberichten is fluitje van een cent

YK
23/1

Van onze redactie politiek
DEN HAAG - De Kamer wil dat een eind wordt gemaakt aan het wereldwijd ongericht onderscheppen van telefoon-, fax- en e-mailverkeer. Tegelijkertijd moeten de parlementariërs zich tamelijk machteloos tegenover dit verschijnsel.

Dat bleek gisteren na een hoorzitting in het parlement over het spionagenetwerk Echelon. Deskundigen schetsten daar de technische mogelijkheden - nu en de toekomstige - om op grote schaal moderne telecommunicatiemiddelen af te tappen. Vooral het verkeer via de ether is betrekkelijk eenvoudig te onderscheppen.

„Een gevoel van machteloosheid overvalt je. We moeten accepteren dat dit gebeurt en we staan er machteloos tegenover”, verzuchtte CDA-kamerlid Wijn na afloop. „Je raakt zo wel snel je naïviteit kwijt.”

Ook zijn collega Bakker (D66) kwam tot die conclusie. „Je voelt je toch wat machteloos tegenover de enormeiteit van het afluisteren. Niettemin vind ik dat we zo snel mogelijk actie moeten ondernemen voor zover dat nog kan.” Volgens Bakker heeft het parlement in deze kwestie 'te weinig

NRC
Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 23 JAN. De overheid moet snel een eind proberen te maken aan het opvangen, selecteren en eventueel decoderen van telefoon-, fax- en e-mailverkeer als die geen enkel veiligheids- of strafrechtelijk doel dienen.

Dat stelden woordvoerders van de fracties van de Tweede Kamer gisteren na afloop van een zogenoemd rondetafelgesprek van de vaste Commissie voor Justitie met een aantal experts die zich hebben verdiept in het Amerikaans-Britse Echelonnetwerk.

Dat is oorspronkelijk voor militaire spionage opgezet, maar wordt inmiddels ook voor economische spionage gebruikt. Op dit ogenblik blijken door de technische ontwikkelingen bedrijven, veiligheids- en inlichtingendiensten, maar zeker ook criminele organisaties op grote schaal spraak- en tekstberichten te (kunnen) onderscheppen.

Na het kabinetsberaad van vorige week werd in een vertrouwelijke notitie aan de Tweede Kamer bekend gemaakt dat - op grond van de beschikbare informatie - het bestaan van Echelon 'aannemelijk' is. In de notitie van de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Justitie en Defensie wordt gesteld dat er op dit moment nauwelijks bescherming bestaat tegen grootschalig afluisteren van telecommunicatie door buitenlandse mogelijkheden. De ministers stellen dat er bovendien waarschijnlijk nog andere op Echelon lijkende systemen bestaan.

Toen er afgelopen zomer in Brussel al onderzoeksgroepen aan het werk gingen om het fenomeen Echelon te onttrafen, weigerde de Nederlandse regering nog serieus in te gaan op Kamervragen over het wereldwijde elektronische spionagenetwerk dat door Amerika, Engeland, Australië, Nieuw Zeeland en Canada wordt gerund. De afgelopen twee jaar was Echelon geregeld in het nieuws, vooral nadat onderzoeksrapporten van onder meer het Europees Parlement hadden aangetoond dat het oorspronkelijke militaire netwerk ook wordt ingezet voor economische doeleinden en voor bespionering van burgers en maatschappelijke organisaties als Greenpeace en Amnesty International.

Tijdens de hoorzitting van gisteren in de Tweede Kamer maakte onderzoeksjournalist Duncan Campbell bekend dat ook de Rooms-Katholieke kerk wordt afgeluisterd sinds Rome een standpunt omtrent nucleaire wapens inneemt dat ingaat tegen het Amerikaanse. Campbell toonde de Nederlandse Kamerleden een Amerikaanse duikboot, die zich op bodem van de Atlantische Oceaan voor spionage-activiteiten 'vastgeklonken' heeft aan enorme telefoonkabels die voor de communicatie tussen Europa en de VS zorgen. Niemand heeft daar tot dusverre weet van gehad.

Het kabinet weigerde steeds - ondanks een zestal series vragen uit de Tweede Kamer - het bestaan van Echelon te bevestigen en antwoordde stevast hetzelfde dat de naar buiten gekomen informatie over Echelon 'uitsluitend' uit 'openbare bronnen' komt. Inlichtingendiensten in andere landen zullen daarover geen enkele informatie verstrekken, dus onderzoek daarnaar heeft geen zin, aldus het kabinet.

Echelon blijkt het mogelijk te maken om via satellietshotels en grondstations miljoenen berichten op te vangen en met trefwoorden te zeven, zodat mogelijk relevante berichten resteren. De omvang van het geheugen van de centrale computer waarmee Echelon werkt, laat zich volgens Campbell alleen nog uitdrukken in 'picabytes', duizendtallen van gigabytes.

Luisterechelons

ELK VOORDEEL heeft zijn nadeel. Het is een waarheid als een koe, die omgekeerd en niet geheel grammaticaal uitgesproken tot het dagelijks leven is doorgedrongen. Veel burgers maken met genoegen gebruik van de voordelen der informatie- en communicatietechnologie. Elektronisch betalen, telefoneren via GSM-netwerken, surfen op internet en corresponderen met behulp van e-mail: het is snel en aangenaam. Dat 'ze' alles van ons weten, is geen probleem. Alleen hobbyisten en criminelen steken energie in het versleutelen van hun boodschappen. 'Wij' hebben immers niets op onze kerfstok.

Ook de Nederlandse regering keek lang de andere kant op toen enkele jaren geleden het gerucht de kop opstak dat onder leiding van de Amerikaanse *National Security Agency* (NSA) het inlichtingennetwerk enorm was uitgebreid tot *Echelon*: een 'stofzuiger' waarmee wereldwijd telefoongesprekken, faxverkeer en andere vormen van communicatie worden opgeveegd. De NSA is niet kieskeurig. Het agentschap is niet alleen geïnteresseerd in militaire en criminele informatie, ook commerciële inlichtingen kunnen zijn belangstelling hebben.

PAS VORIGE WEEK hebben de ministers De Grave (Defensie) en De Vries (Binnenlandse Zaken) toegegeven dat ze al die tijd kennelijk niet op de hoogte waren. Hoewel het bestaan van Echelon „speculatief” is en de regering niet over eigen informatie beschikt, achten de bewindslieden „aannemelijk” dat Echelon geen hersenschim is. Het woord 'aannemelijk' duidt er op dat ze geen argumenten meer hebben om te ontkennen en zich voorbereiden op het onvermijdelijke.

Volgens een Britse journalist worden ook vanaf Nederlands grondgebied hand- en spandiensten aan Echelon geleverd. Bijvoorbeeld door de Militaire Inlichtingendienst die in Zoutkamp een luisterpost beheert. De Grave en De Vries zwijgen daarover. Maar ze concluderen nu wel dat „grootschalig afluisteren niet slechts is voorbehouden aan Echelon maar een activiteit is van opsporings-, veiligheids- en inlichtingsdiensten van vele overheden van landen met uiteenlopende politieke kleur”. Vermoedelijk hebben de ministers met deze formulering een achterdeurtje willen openhouden. Maar het klopt hoe dan ook. De suggestie dat Echelon het exclusieve patent heeft op afluisteren, is onjuist. Zo kan de Russische geheime dienst op grond van het *Systeem van operationele onderzoeksmaatregelen* moeiteloos bij alle providers binnen.

ALLEEN AL wegens deze rijke schakering van afluisterpraktijken is het zinloos in heilige verontwaardiging uit te barsten over de NSA. Sterker nog, elk nadeel heeft ook zijn voordeel.

Ten eerste is de omvang van het digitale verkeer inmiddels dermate groot dat afluisteren zo langzamerhand vooral een onbestemd gevoel bezorgt: wat weten 'ze' van 'ons'? Het feitelijk gebruik van de informatie zal, onaangename uitzonderingen daargelaten, zelfs in een gefilterde zee van data vaak kopje onder gaan. Ten tweede biedt de informatie de overheid de kans het bestaan van netwerken als Echelon ruiterlijk te erkennen. Dat is van belang, omdat erkenning een voorwaarde is om volwassen over het onderwerp te praten.

Dat geldt zeker in Nederland. Bij de Tweede Kamer ligt al enige jaren een wetsvoorstel dat de verschillende inlichtingendiensten wil samenvoegen. Het aantal handtekeningen dat nodig is om af te luisteren wordt beperkt en bovendien mag de ambtelijke top van de dienst de beslissing aan lagere echelons overdragen.

Nu zo goed als vaststaat dat de NSA zijn eigen *Echelon* heeft en een aantal Europese en/of NAVO-landen daarin participeert, kan dit wetsvoorstel in een wat internationaler perspectief worden bekeken. Spionage is van alle tijden. Publieke en particuliere inlichtingendiensten zijn dat dus ook. Maar het is onverstandig overal tegelijkertijd de drempels voor afluisteren te verlagen.

In Europa kan geen bericht worden verzonden of de Amerikaanse afluisterpost in Noord-Engeland vangt het op. De luistervinken: 28 in teflon verpakte satellietchotels. Al in 1992 plukten ze 17,5 miljard boodschappen uit de lucht.

Vk
Bert Wagendorp
24/1
AMSTERDAM

Wie over de A 59 door de Yorkshire Dales in Noord-Engeland rijdt, waant zich, tussen Harragat en Skipton ter hoogte van het plaatsje Menwith Hill, even Gulliversystemen derduizend geselecteerd. Na nieuwe selecties bleven er gemiddeld twintig over die rapportage aan de Amerikaanse overheid waard waren.

In 1992 werden dus naar schatting 17,5 miljard boodschappen opgevangen, voornamelijk uit Europa, Noord-Afrika en het Middelen-Oosten, waarvan er 17,5 miljoen aan nader onderzoek werden onderworpen. Ongetwijfeld zijn die aantallen sindsdien sterk toegenomen. Het e-mailverkeer nam een grote vlucht en de Amerikaanse president Clinton besloot in 1993 dat zijn spionagediensten zich meer op economische spio-

nage ten behoeve van het Amerikaanse bedrijfsleven moesten toeleggen, onder het motto 'Wat goed is voor Boeing, is goed voor Amerika'.

De Menwith Hill basis, 224 omheinde en zwaar bewaakte hectares groot, stamt uit 1956. Vestiging van het centrum vloeiende voort uit het UKUSA-verdrag van 1948, waarin de twee landen besloten samen te werken op het gebied van informatievergaring.

Amerikanen kunnen elke fax lezen

NSA, dat in het Duitse Bad Aibling over een tweede, maar veel kleinere Europese luisterpost beschikt, werkt in Groot-Brittannië samen met het Government Communication Head Quarters.

Maar steeds meer Britten vragen zich af of zij ook niet zelf doelwit zijn van de spionage-activiteiten, zeker nadat in 1997 bleek dat de basis in Yorkshire een speciale teflonkabel had laten aanleggen die honderdduizend telefoongesprekken simultaan kan verwerken: zóveel zullen de Amerikanen op de basis toch ook weer niet bellen, redeneren de sceptici.

Onder de 1400 Amerikaanse

werknemers op 'NSA station F83' bevinden zich ingenieurs, natuurkundigen, computerexperts, taalkundigen en wiskundigen. De NSA - opgericht in 1952, totaal aantal werknemers 40 duizend, jaarbudget acht miljard gulden - is 's wereld grootste werkgever voor wiskundigen, die zich bezig houden met het ontwikkelen of breken van bij geclassificeerde communicatie gebruikte codes.

De teflon rond de schotels moet voorkomen dat al te gemakkelijk is te zien in welke richting ze staan opgesteld. Dat is overigens toch wel bekend. Het voor het mondiale telefoonverkeer gebruikte stelsel van Intelsat-satellieten boven de evenaar is een van de doelwit-ten. Daarnaast staat een aantal schotels gericht op de drie Amerikaanse Vortex spionagesatellieten en op twee andere grote satellieten waarmee gericht communicatie op het noordelijk halfrond wordt onderschept.

De enorme stroom informatie die zo wordt opgevangen, wordt door supercomputers en het *Silkworth*-systeem geanalyseerd: alle boodschappen waarin bepaalde namen, data, plaatsen, onderwerpen of adressen voorkomen, kunnen daarmee worden uitgefilterd. Waarschijnlijk gebeurt dat met teflonboodschappen ook al, met systemen die zelfs stemmen van individuen herkennen.

Tweede Kamerleden uitten deze week hun bezorgdheid over het spionagesysteem Echelon waarmee de Amerikanen onder meer het Europese bedrijfsleven in de gaten houden. Zijn Nederlandse bedrijven ook bang voor spionage?

Vk
Pieter Klok
26/1
AMSTERDAM

'Spionage is niet iets waar wij wakker van liggen', zegt een woordvoerder van chipmachiefabrikant ASML, 'zelfs als je al onze tekeningen bemachtigt, heb je nog drie jaar achterstand. Je kunt onze machines namelijk nooit 100 procent op papier zetten. Daarnaast heb je ook niet bang se nodig.' ASML is ook niet bang dat een van zijn experts overloopt.

'Eén man is nooit voldoende.' Werknemers van de Amerikaanse computerfabrikant Hew-

lett Packard mogen hun mobiele telefoon niet gebruiken als ze in Frankrijk zijn. Uit angst voor de Franse inlichtingendienst, die een naam heeft hoog te houden als het om economische spionage gaat. Nederlandse bedrijven lijken zich een stuk minder druk te maken.

Bij Ahold maken ze zich ook al geen zorgen. 'Als je een winkelje hebt, is het per definitie openbaar. Iedereen kan gewoon naar binnen lopen', zegt woordvoerder J. Hol.

Bij zaken die wel geheim moeten blijven, zoals de ontwikkeling van de nieuwste bonuskaart of de mogelijke overname in de VS, kiest Ahold voor aloude strategieën. Het aantal mensen dat erbij betrokken is, wordt zo klein mogelijk gehouden. 'Als er dan iets naar buiten komt, weet je waar het van daan komt. Om afuisteren te verhinderen wordt onderling vaak gecommuniceerd in codes en gefingeerde namen.'

'Nederlandse bedrijven gaan vaak veel te makkelijk met informatie om', zegt E. Plooi (VVD), die als lid van het Europees Parlement de waarheid over het spio-

Bedrijven niet bang voor Big Brother

aan Fokervliegtuigen, maar nu mogen ze niet met elkaar praten en al helemaal niet met elkaar lun-chen. Ze hebben daarvoor super-zware contracten getekend met de opdrachthevers', zegt Kors.

De tekeningen van de vliegtuigen gaan nog wel met de kabel digitaal naar de andere kant van de oceaan. 'Het is allemaal zwaar versleuteld en beveiligd', zegt Kors. 'Onbereikbaar voor Echelon?' 'Daar moeten we wel vanuit gaan. We passen onze versleutelingstechnieken voortdurend aan aan de laatste stand der techniek. Maar zeg nooit "nooit".'

Om Echelon echt buiten de deur te houden zit er vaak niets anders op dan de oudste communicatiemethodes te gebruiken. 'Steeds meer multinationals kiezen er voor om hun gevoelige informatie per koerier te verzenden', aldus Plooi. 'Als het echt belangrijk is zoals bij de fusie met Internatio-Müller dan communiceren we niet per mail of fax', zegt Stork-woordvoerder Kors, 'dan is het van: kom even naar boven en doe de deur dicht.'

nagesysteem Echelon probeert te achterhalen. 'Uit diverse onderzoeken blijkt dat faxen en E-mail vaak zonder goede versleuteling worden verstuurd. Dat is net alsof je belangrijke informatie op een briefkaart zet.'

'Als het belangrijk is, dan gebruiken we een koerier'

de Fighter (JSF), de opvolger van de F16. Op dit moment zijn nog twee bedrijven in de race voor deze grootste opdracht voor een militair vliegtuig: Lockheed Martin en Boeing.

Fokker Aerostructures in Papendrecht, een dochter van Stork, hebben daar een dubbele quarantaine', zegt woordvoerder D. Kors, 'de mensen worden strikt van elkaar gescheiden. Voorheen werkten ze vaak nog als collega's

'Spionage kost Europese bedrijven 64 miljard gulden'

Amerikaanse bedrijven hebben tussen 1993 en 2000 voor 26,7 miljard dollar (63,8 miljard gulden) aan opdrachten van Europese bedrijven afgesnoept. En dat allemaal dankzij de bemoeienis van inlichtingendiensten en het gebruik van Echelon. Dit blijkt uit gegevens die de Engelse onderzoeker-journalist Duncan Campbell begin deze week aan het Europees Parlement heeft overhandigd. Keihard zijn de gegevens niet altijd, gaf Campbell zelf aan. Hij baseert zich op sterke vermoedens.

Campbell noemt slechts twee gevallen waarbij Nederlandse bedrijven slachtoffer waren van de Amerikaanse Inlichtingendienst. In 1996 verloren Ballast-Nedam en Interbeton een opdracht voor de bouw van een vliegveld op Aruba ter waarde van 129 miljoen gulden aan het Amerikaanse Calmaquip Engineering. In datzelfde jaar liep een niet nader genoemd Nederlands bedrijf een waterproject in Malawi mis ter waarde van 310 miljoen gulden.

De informatiewedloop

Door Aart Brouwer

Het «duizelde» de Tweede-Kamerleden afgelopen maandag tijdens de hoorzitting over het Amerikaanse spionagesysteem Echelon, schrijft de Volkskrant. Ze voelden zich als kleine Europeanen «machteloos» tegenover zoveel elektronisch geweld. Arme kamerleden, het is ze kennelijk ontgaan dat het systeem door experts allang is blootgelegd. Deze krant besteedde er twee jaar geleden uitvoerig aandacht aan omdat het bestaan van Echelon toen door het Europees Parlement werd onderkend op grond van eigen onderzoek. En het belang van internationale spionage voor een grootmacht als de VS kan toch geen complete verrassing zijn voor de geachte afgevaardigden. Zo lang is het niet geleden dat ons land in een vergelijkbare machtspositie verkeerde.

Een van de fraaiste anekdotes betreft de Nederlandse overval op de Britse vlootbasis Chatham

in 1666. De *autor intellectualis* van die campagne was de later op last van Oranje vermoorde raad-pensionaris Johan de Witt, de grootste staatsman die ons land heeft voortgebracht. Om de aanval te kunnen uitvoeren moesten de Hollandse en Zeeuwse kapiteins beschikken over nauwkeurige gegevens van de rivier de Medway. Het verhaal wil dat De Witt in eigen persoon, verkleed als vissersman, met hengel en peillood om de honderd meter de diepte van de rivier peilde. Dankzij zijn notities konden de kapiteins doordringen tot de Britse aanlegplaatsen, diverse slagschepen vernietigen en de trots van Zijne Majesteits vloot, de Royal Charles, als krijgsbuit meevoeren.

Het verhaal is apocrief, maar daarom niet minder leerzaam. Zolang de wereld is verdeeld in concurrerende staten moeten deze beschikken over vertrouwelijke informatie omtrent elkaars handel en wandel. Het belang van zulke informatie is evident, zowel in oorlogstijd als in vreedstijd. Staten zijn geen vrienden, zelfs als ze langdurige bondgenoten zijn. De beste garantie voor een goed onderling verkeer is het vermogen een kijkje te nemen achter de schermen van de ander. Het feit dat de Koude Oorlog voorbij is, verandert daar niets aan. Integendeel, de wapenwedloop heeft plaatsgemaakt voor een informatiewedloop waarin staten met elkaar en met hun eigen burgers

concurreren om de toegang tot elektronische gegevens.

Maar daarom zijn we nog niet «machteloos». Het is waar: Echelon stelt de Verenigde Staten in staat een peillood uit te werpen in elke datastroom ter wereld. Het heeft een veel groter bereik dan De Witts hengel, maar een principiële verschil is er niet. Er is echter wel verschil tussen de Medway en datastromen. De gebruiker van moderne communicatiemiddelen kan zijn informatie onleesbaar maken door encryptie (elektronische «versleuteling») zodat deze alleen toegankelijk is voor de afzender en de rechtmatige ontvanger. Wie geen heil verwacht van een mondiale eenheidsstaat zonder grenzen en onderdrukking, en dus zonder spionage, doet er goed aan niet te wachten op een initiatief van onze «machteloze» overheid en zijn gegevensbestanden te versleutelen.

Als een immense stofzuiger wroet Echelon wereldwijd in telecommunicatie. Het Amerikaans-Britse afluistersysteem is jarenlang omgeven door een sluier van geheimzinnigheid die echter stukje bij beetje wordt ontrafeld. Echelon bestaat, zoveel is inmiddels wel duidelijk.

Van GPD-verslaggever Gerlach Hochstenbach

GrE
31/1

Twee Amerikaanse tieners chatten met elkaar. Voor de grap hebben ze het over een aanslag op president Clinton. Als veelvuldig het woord 'assault' (aanslag) valt, gaat er bij de computer van de National Security Agency (NSA) een lichtje branden. De jongens worden opgepakt. Pas als duidelijk is dat ze het echt niet op Clinton gemunt hebben, komen ze met de schrik vrij.

Het voorval staat te lezen op internet. Waar gebeurd of niet, feit is dat in het diepste geheim de afgelopen dertig jaar een wereldomspannend netwerk gebouwd is voor het aftappen van communicatie. Met een duizelingwekkende snelheid zoekt Echelon - niet meer dan een codenaam voor afluisterpraktijken - op onder meer trefwoorden, stemprofielen en nummers. Op die manier vissen inlichtingendiensten gevoelige informatie uit fax-, gsm-, telex-, internet- en telefoonverkeer. Trefwoorden computers bepaalde combinaties van begrippen aan, dan wordt de communicatie automatisch onderschept. En zo liepen ook beide Amerikaanse jongens tegen de lamp, de combinatie 'assault' en 'Clinton' stond garant voor een op tilt slaande NSA-computer. Het geavanceerde afluistersysteem Echelon is ontwikkeld door de NSA en wordt geëxploiteerd door de overheden van de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Australië, Nieuw-Zeeland en Canada. Op tal van plekken in de wereld staan grondradarstations die satellietcommunicatie afluisteren.

Trefwoorden

Jarenlang is het spionagenetwerk afgedaan als een gerucht, overheden ontkenend dat er sprake was van afluisterpraktijken op grote schaal. Maar diepgravende onderzoeken van onder andere de

Sylvain Ephimenco | Echelon

Ik keek en keek opnieuw. Wreef in mijn ogen en dacht: dit kan niet waar zijn. Toch werden in een klap mijn vermoedens bevestigd. Jarenlang bleef ik in het ongewisse. Er waren natuurlijk geruchten. Hier en daar werd er gespeculeerd over haar mogelijk bestaan. Was het een fabeltje? Of zou het toch zo kunnen zijn... Ik ben natuurlijk uiterst zorgvuldig en laat me door niemand gek maken. Maar opeens was er maandagavond de jingle van het *Journal* van acht uur en de grote openbaring: het parlement bestaat echt. Het heet officieel «de Tweede Kamer» en zetelt in Den Haag. Ongelooflijk!

Op die bewuste avond ontdekte ik dus de Tweede Kamer. Ik zag zelfs leden van deze mysterieuze organisatie in beeld komen. Ze draaiden en schoven ongemakkelijk voor de camera's. Sommigen gingen zelfs praten of keken bezorgd in de lens. Maar geen twijfel meer: ze waren van vlees en bloed. In feite was mijn ontdekking van het bestaan van de Tweede Kamer te danken aan het feit

dat de Tweede Kamer zelf iets belangwekkends had ontdekt en de publiciteit zocht, hiermee haar bestaan definitief bevestigend.

Maar wat had de Tweede Kamer ontdekt? De ironie wil dat ze per toeval een soort van zusterorganisatie had ontmaskerd en prompt besloot naar buiten te treden. Wanneer geheime figuren andere geheime figuren op het spoor zijn, volgt meestal een flink onweer. De Tweede Kamer had dus op die memorabele avond van maandag 22 januari van het jaar 2001 een omvangrijk spionagenet ontdekt. De naam? Echelon. Een verbond van afluisteraars dat wordt gevormd door de VS, Engeland en nog wat satellietlanden. Die Echelon luistert elk geluid of signaal dat op aarde circuleert af om de eigen nationale bedrijven van cruciale informatie te voorzien. De leden van de Tweede Kamer waren er kapot van en besloten de wereld te waarschuwen. Een zekere Wijn van het CDA zei zich machteloos te voelen: «Je raakt zo wel snel je naïviteit

kwijt.» Bakker van D66 voegde hieraan toe: «We moeten zo snel mogelijk actie ondernemen.» Bij beide interventies viel het woord «snel» me op, en van zoveel daadkracht raakte ik ook «snel» onder de indruk. Bij andere kamerleden werd er over «Big Brother» gesproken om Echelon te kwalificeren. Ik dacht: wat heeft Veronica hiermee te maken?

Hoe dan ook, ik besloot mijn ontdekking niet voor mezelf te houden en begon aan vrienden in binnen- en buitenland e-mailtjes te sturen. Ik denk dat door het feit dat de woorden «Big Brother» met mijn elektronische post mee werden gestuurd, een mechanisme in werking werd gezet. Overal in de wereld werden de schotels, radars en antennes van Echelon op mijn e-mailverkeer gericht en mijn berichten afgeluisterd en ontcijferd. Omdat ik iets van deze illegale praktijken vermoed, stak ik mijn hoofd uit het raam. Wat ik hoorde was monsterlijk en angst-aanjagend: een daverende lach. Alsof een onzichtbaar wezen in de

ether de slappe lach had gekregen. Ik hoorde «ding» en ging mijn inkomende e-mailtjes controleren. Op mijn scherm stond een anoniem bericht in codetaal: «Hollanders ontdekken het warme water.»

Geïntrigeerd ben ik op onderzoek gegaan. Overal vond ik documenten die het bestaan van Echelon bevestigden. Sites op internet, talrijke artikelen in de kranten, rapporten van nationale en Europese parlementen. Maar vreemd genoeg dateerden die van jaren geleden. Er waren zelfs in de vorige eeuw nationale debatten gewijd aan Echelon in landen als België en Frankrijk. Boeken gepubliceerd, documentaires gemaakt, journalistieke onderzoeken gepleegd. Echelon was even geheim en mysterieus als de telefooncentrale van het Leger des Heils. Ik droop af. Woedend. Ik was er ingetuind. Belazerd. Dat item van het *Journal* was een grap. Een vette knipoog. De Tweede Kamer heeft nooit bestaan.

JAN BLOKKER

VK 23/1

Geheimen

WIE EN WAT luisteren ze allemaal af bij het Anglo-Amerikaanse spionagenetwerk *Echelon*? Saddam Hoessein, begreep ik. Bin Laden en Milosevic. De politburo's van China en Noord Korea. Greenpeace, Amnesty, Foster Parents. Het Rode Kruis, Joschka Fischer, en de rooms-katholieke kerk.

Leden van de commissie Inlichtingen en Veiligheid werden gisteren in Den Haag in vertrouwen genomen. Schattige aanblik! Terwijl ze naar onbegrijpelijke tekeningen op een overheadprojector keken, verscheen een *balloon* boven het hoofd van de Kamerleden, met verbaasde stripboekwoordjes. 'Potverdikkeme', zag ik Agnes Kant denken. 'Deksels!', ging er

door J. Wijn (CDA) heen. 'Whouw', vatte Bert Bakker (D66) zijn indrukken samen.

Na afloop bleken ze zonder uitzondering overmenst door een gevoel van machteloosheid. Eentje sprak zich timide voor 'actie' uit, maar aan z'n gezicht kon de verslaggever zien dat verder vragen nutteloos zou zijn. De minister van Defensie pleitte desgevraagd voor een 'stevige discussie' in het kader van 'de persoonlijke levenssfeer', en bekende dat hij voor een intiem gesprek met Kok zekerheidshalve altijd gebruik maakte van 'de ministerstelefoon', waarbij ik me, anders dan hij vermoedelijk wilde suggereren, eerder iets in de buurt van een 19de-eeuwse pathfoon voorstelde die al dienst deed in de dagen van Abraham Kuyper, dan een apparaat dat James Bond te slim af zou kunnen zijn.

In de opsomming van de mensen, dieren en dingen die een afluisterbeurt waard zijn, miste ik de

naam van de burgemeester van Groningen.

Logisch misschien. Niemand kan volhouden dat Wallage in Washington op enigerlei toptienlijstje zou staan: de internationale gemeenschap heeft nou eenmaal zo haar eigen prioriteiten. Maar ik weet zeker dat Echelon het geheime politierapport over criminele asielzoekers met één elektronische geluidstoeter op de Martinitorren binnen twee tellen zou hebben onthuld. Op elk moment van de dag dat de netwerkorganisatie haar satellieten onderscheppen-derwijs toch van Bagdad via Pyongyang en Havana naar Genève, Berlijn en Rome laat vliegen, kan ze zonder tijdverlies ook even in Groningen luisteren. Dat ze daar onder normale omstandigheden geen seconde bij stilstaat - akkoord. Maar het kabinet kan toch vragen of ze voor één keer een uitzondering wil maken?

Zelf beschik ik over geheime ge-

gevens - ik heb dat trouwens in mijn veel geciteerde interview in het dagblad *Trouw* al laten uitleken - dat Kok en De Grave niet alleen allang van Echelon op de hoogte waren, maar dat ze er voor een klein bedrag ook lid van zijn, en dus het recht hebben om zo nu en dan een kleine informatie in te winnen.

Al die machteloze Kamerleden die moord en brand schreeuwen om iets geopenbaard te krijgen dat als het ware met één druk op de knop op straat kan liggen!

Bedreiging van 'de persoonlijke levenssfeer' is met die superspion ('Big Brother' bestaat werkelijk), hoorde ik de onnozele Wijn zeggen) uiteraard niet aan de orde. M'n persoonlijke levenssfeer ben ik allang kwijt - vandaar dat ik al sinds jaren nooit meer een stiekem telefoongesprek voer of een compromitterend briefje verzend zonder eerst open kaart te hebben gespeeld met mijn vrouw: *mij*

chanteren ze niet.

En zo zou het ook met de samenleving kunnen zijn: begin met de democratisering van alle geheimen, en morgen kan Echelon z'n faillissement aanvragen.

Maar een samenleving waarin een provincieburgemeester een staatsgeheim verborgen denkt te kunnen houden terwijl de spionagesatellieten hem om de oren vliegen - dat is inderdaad wat ik voor me zie als ik over een ministerstelefoon hoor spreken: het land van stoom en bakeliet

VERVOLG blz 31-1

Britse journalist Duncan Campbell maakten duidelijk dat Echelon wel degelijk bestaat. Bovendien klaptent oud-medewerkers van Amerikaanse geheime diensten uit de school. Zoals James Woolsey, ex-directeur van de CIA. Hij erkende vorig jaar dat Amerika Europese bedrijven bespioneert om omkoperij en corruptie op het spoor te komen. In een reactie op de ophef in Europa zei hij tegen de Wall Street Journal: „Ja, mijn Europese vrienden, we hebben jullie bespioneerd. En het is waar dat we computers gebruiken die dataverkeer uitpluizen door het gebruik van trefwoorden.” Ongerust geworden door de aanhoudende stroom informatie over Echelon, gelastten zowel Europees Parlement als verschillende EU-landen onderzoeken naar het bestaan ervan. Onderzoeksrapporten toonden aan dat het oorspronkelijk militaire spionagenetwerk ook wordt ingezet voor economische doeleinden. Verschillende grote Europese bedrijven zouden de afgelopen jaren orders zijn mislopen omdat Echelon hun dataverkeer had onderschept. Vliegtuigbouwer Airbus bijvoorbeeld zou een contract niet gekregen hebben omdat de Amerikaanse concurrent McDonnell Douglas vooraf de inhoud van een offerte kende.

Diplomatentaal

Inmiddels is ook de Nederlandse overheid wakker geschud. In het verleden was het antwoord op Kamervragen immer dat de regering geen kennis had over het bestaan van Echelon en ook geen mogelijkheden bezat om daar achter te komen. Totdat minister De Grave (VVD, Defensie) een week geleden plotseling met een notitie op de proppen waarin hij toegeeft dat 'het op grond van de thans beschikbare informatie aannemelijk is dat Echelon bestaat'. „De term aannemelijk interpreter ik als diplomatentaal. Feitelijk bevestigt de regering het bestaan van Echelon”, zegt Maurice Wessling van Bits of Freedom (BOF), een non-profit organisatie die opkomt voor privacy en burgerrechten op het gebied van de informatietechnologie. Weliswaar is Wessling blij met de 'onthulling' van De Grave, de nota van de bewindsmann noemt hij teleurstellend. „Hij baseert zich op openbare bronnen, zoals kranten, die voor iedereen toegankelijk zijn. Er staat niets nieuws in. Daarom roept het bij mij vragen op waarom de regering nu ineens van gedachten is veranderd.” Wessling geeft zelf het antwoord. Volgens hem moest De Grave wel iets ondernemen, omdat landen als Italië en België en ook het Europees Parlement Echelon al eerder hoog op de agenda hadden geplaatst. „In werkelijkheid wist de minister natuurlijk al lang dat Echelon bestaat. Zijn notitie is een compromis. Hij maakt geen gebruik van geheime informatie van de bondgenoten, waardoor hij de Amerikanen en Britten niet bruiskeert. Anderzijds kan hij richting het parlement laten zien dat hij iets heeft ondernomen.”

Radarstation

Natuurlijk zijn het niet alleen de Echelon-landen die op grote schaal afluisteren. Vrijwel alle Europese inlichtingendiensten hanteren methoden en technieken die op z'n

minst op Echelon lijken. Het probleem is groter dan een uit de hand gelopen Amerikaanse hebbelijkheid. Nederland is daarop zeker geen uitzondering, zegt Willem Wagenaar van Bureau Jansen en Janssen in Amsterdam, dat onderzoek doet naar politien en inlichtingendiensten. In het Groningse plaatsje Zoutkamp staat al jaren een grondradarstation dat de Militaire Inlichtingen Dienst (MID) in staat stelt telecommunicatie af te luisteren. Weet u waarvoor dat radarstation dient?, luidt de vraag aan een gemeentewoordvoerder. „Ik weet dat het er staat, maar ik ben er nog nooit geweest. Ik bel u terug.” Vijf minuten later gaat de telefoon. Het antwoord van de woordvoerder is kort: „Voor informatie moet ik u verwijzen naar het ministerie van defensie in Den Haag.” Bij het ministerie laat een voorlichter weten dat het radarstation sinds begin jaren '80 in Zoutkamp actief is ten behoeve van de MID. „Voor het ontvangen en opnemen van niet kabelgebonden telecommunicatie.” Hij vergelijkt het station met een 'grootschepnet' dat alles wat in de ether zweeft, oppikt. „Daarna wordt die enorme brok informatie verwerkt en wordt uitgevist wat wel en wat niet interessant is. Hoe dat gebeurt, is natuurlijk het geheim van de smid. We praten over dit soort zaken nooit in details.”

Onstuimige groei

Wagenaar stelt vast dat ook de MID via trefwoorden dataverkeer screent. Hij staft zijn opvatting aan de hand van de ontwerpwet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (WIV). „In een nota van september vorig jaar staat expliciet dat de toepassing van trefwoorden in de praktijk niet blijkt te werken omdat telkens toestemming nodig is van de minister. Die regel is inmiddels uit de ontwerpwet gehaald, toestemming van de minister is dus straks niet meer noodzakelijk.” Wie wat te vrezen heeft van Echelon is niet duidelijk. Daarvoor is er te weinig bekend van de praktijk waarin het systeem wordt gebruikt. Volgens Cees Wiebes, die de praktijken van inlichtingendiensten uitgebreid heeft onderzocht, loopt het allemaal niet zo'n vaart. Hij betoogde afgelopen week tijdens de speciale hoorzitting over Echelon in de Tweede Kamer dat de onstuimige groei van alle vormen van communicatieverkeer de inlichtingendiensten voor grote problemen stelt. Technisch gezien is het relatief eenvoudig communicatieverkeer te onderscheppen, maar het verwerken, decoderen, vertalen, analyseren en rapporteren van de onderschepte informatie is een groot probleem, aldus Wiebes. „Per week worden in Nederland 490 miljoen gsm-gesprekken gevoerd. Wie onderschept die allemaal? Echelon? De MID? De BVD?”

Rustig slapen

Kan de argeloze e-mailende, mobiel bellende en faxende burger derhalve rustig gaan slapen? Wessling van Bits of Freedom is pessimistischer gestemd dan Wiebes. Systemen als Echelon schenden de privacy, is zijn mening. „Elke burger mag uitgaan van het recht op vertrouwelijk communiceren. Als overheden daar inbreuk op maken, moet dat met wettelijk vastgestelde

regels omkleed zijn. Beginsels als proportionaliteit, transparantie, controle, toestemming van de rechter moeten bij inbreuk op de privacy voorstaan.” En het zijn juist systemen als Echelon, vindt Wessling, die alle regels met voeten treden. „En de geheimzinnigheid eromheen maakt verantwoording per definitie onmogelijk. Een programma dat officieel niet bestaat, is niet voor kritiek vatbaar.” „Je moet ervan uitgaan dat al dit soort systemen fouten maken”, voegt Wagenaar eraan toe. „Niet een paar fouten, maar veel fouten. Een slachtoffer van het systeem heeft geen enkele mogelijkheid zich te verweren. Je weet niet tegen wie je moet vechten. En als al duidelijk wordt dat de BVD erachter zit, dan wordt het ontkend.” Verder onderzoek naar de aard en het gebruik van systemen zoals Echelon is volgens Wessling noodzakelijk. Hij vindt dat het Nederlandse parlement het voortouw moet nemen. „Nederland is laat wat dat betreft. Dat hoeft in principe geen probleem te zijn, maar een onderzoek moet er snel komen. Als Kammerleden zich geschokt tonen over Echelon, zoals tijdens de hoorzitting van vorige week, dan zullen ze ook serieuze stappen moeten zetten.” Ook pleit Wessling voor het op grote schaal toepassen en bevorderen van het gebruik van cryptografie door burgers en bedrijven. Cryptografie is het versleutelen van informatieverkeer en het verkleint de mogelijkheden voor buitenstaanders om kennis te nemen van die informatie. Sterke cryptografie is steeds algemener verkrijgbaar, bijvoorbeeld via internet. Tegelijkertijd beseft Wessling dat overheden niet happig zijn op een ongebreidelde toepassing van cryptografie. Een technisch effectieve bescherming tegen interceptie betekent immers ook dat overheden inleveren op de mogelijkheden hun eigen burgers af te luisteren. „Een zwak punt in de notitie van De Grave vind ik dat hij dat dilemma niet noemt.”

Waterdicht schot

Volgens Wagenaar van Jansen en Janssen moet de Tweede Kamer zich niet alleen focussen op Echelon. Hij maakt zich vooral zorgen over de veranderende rol van inlichtingendiensten (ivd's) en de toenemende verwevenheid tussen ivd's en politie. „Inlichtingendiensten hielden zich vroeger alleen bezig met bescherming van de staatsveiligheid. Dat was een overzichtelijke taakstelling die tot eind jaren '80 secuur werd gevolgd. Maar toen de communistische vijand verdween, zijn ze in snel tempo op zoek gegaan naar nieuwe markten. De BVD bijvoorbeeld, richt zich steeds meer op de klassieke criminaliteit, zoals corruptie en drugs. Op het moment dat je dat accepteert, accepteer je ook dat ze hun technieken mogen toepassen op het Nederlands strafrecht. Een verdachte kan hierdoor op basis van informatie van de BVD voorkomen, terwijl zijn advocaat de rechtmatigheid en toelaatbaarheid niet kan toetsen, omdat informatie van inlichtingendiensten nu eenmaal staatsgeheim is. Je zag het bij het Hakkelaarproces, daar had de BVD een hele dikke vinger in de pap.” Wagenaar pleit derhalve voor

een waterdicht schot tussen inlichtingendiensten enerzijds en politie anderzijds. Zowel Wagenaar als Wessling maakt zich druk over de uitbreiding van de bevoegdheden van de BVD, zoals dat in een overigens nog niet geacordeerde wijziging van de wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten staat vermeld. Zoals het ongericht afluisteren van satellietcommunicatie met behulp van trefwoorden. „De controle erop ontbreekt.”

Wetswijziging

Nu Echelon ook tot de Haagse politiek is doorgedrongen, zou volgens Wessling de uitbreiding van bevoegdheden van de BVD nauwgezet onder de loep moeten worden genomen. „De Tweede Kamer zou zich eens goed moeten verdiepen in de gevolgen van die uitbreiding.” Ander onderdeel van de wetswijziging behelst het mogelijk verdwijnen van het telefoon- en briefgeheim, dat plaats zou moeten maken voor een meeromvattend communicatiegeheim. Wagenaar hekelt die aanpassing: „Om het briefgeheim te schenden, is op dit moment toestemming nodig van de rechter. Bij het communicatiegeheim zal in plaats van de rechter, de minister toestemming tot schending geven. Dat betekent absoluut een stap achteruit.”

Providers krijgen regels om privacy te garanderen

De Consumentenbond en de Nederlandse vereniging van providers hebben privacy-gedragsregels opgesteld. Binnenkort worden die voorgelegd aan de leden.

De regels zijn gemaakt nadat uit onderzoek van de wereldkoepel van consumentenorganisaties is gebleken dat maar liefst tweederde van de internationale internetpagina's het niet zo nauw neemt met het verzamelen en doorspelen van persoonlijke gegevens van gebruikers. Bij 15 procent merkt de surfer op het wereldwijde web zelfs niet dat er gegevens van hem worden opgeslagen. (ANP)

door Koen Voskuil

AMSTERDAM — Internetgebruikers die persoonlijke gegevens invullen op websites, hebben geen flauw benul wat daarmee gebeurt. Uit een internationaal onderzoek van Consumers International blijkt dat deze gegevens vaak worden gebruikt voor totaal andere doeleinden, of zelfs worden doorverkocht. De Consumentenbond, één van de onderzoekspartners, noemt de resultaten van het onderzoek schrikbarend.

Uit het onderzoek van Consumers International, de wereldwijde koepel van consumentenorganisaties, blijkt dat tweederde van de 750 onderzochte sites persoonlijke gegevens verzamelt. In 15 procent van de gevallen heeft de bezoeker niet door dat zijn gegevens worden opgeslagen. Voor het al dan niet doorspelen van de gegevens wordt meestal geen toestemming gevraagd.

Persoonlijke gegevens zijn goud waard voor het bedrijfsleven, omdat consumenten met deze informatie gericht te benaderen zijn. Daarbij wordt geen enkele methode geschuwd. Zo zijn surfende kinderen een dankbaar doelwit: zij worden verleid met gratis T-shirts en spelletjes als zij gegevens over zichzelf en over hun ouders invullen. Ook scholen en universiteiten

in de VS worden door internetbedrijven benaderd om informatie over studenten door te spelen. In ruil daarvoor krijgen zij niet mis te verstane cadeaus als computers.

Uit het onderzoek van Consumers International blijkt dat het bedrijfsleven moeilijk is te stoppen in zijn rooftocht naar klantgegevens. Als in een land de privacywetgeving streng is, slaat het bedrijf de gegevens op in een land waar een soepeler regelgeving geldt. Een Europese aanpak is daarom nodig, vindt de Consumentenbond.

Van onze verslaggever

Peter Giesen

AMSTERDAM

Europese internetsites gaan slordig om met gegevens van gebruikers. Ondanks strenge Europese wetgeving worden gegevens van gebruikers regelmatig zonder toestemming doorverkocht. Internetgebruikers krijgen in strijd met de regels ook vaak ongevraagd elektronische post van de site zelf.

Dit concludeert Consumers International, een samenwerkingsverband van 263 consumentenorganisaties, in een onderzoek dat morgen verschijnt. Tot de leden van Consumers International hoort ook de Nederlandse Consumentenbond. Hoewel Europa een strengere wetgeving kent dan de Verenigde Staten, hebben vooral de grote Amerikaanse websites een beter privacybeleid.

Consumers International onderzocht 750 sites in Europa en de VS. Slechts 9 procent van de Europese websites vroeg toestemming voor het doorverkopen van personalia, slechts 20 procent vroeg de gebruiker of hij op de mailinglist van het bedrijf zelf wilde staan.

De populairste Amerikaanse sites deden het beter: bijna de helft vroeg toestemming voor het doorverkopen van gegevens. Dat is overigens nog steeds een bedenklijk cijfer, aldus Consumers International. De onderzoekers kwamen ook gevallen tegen waarbij credit card-gegevens werden uitgewisseld over niet-beveiligde lijnen.

Volgens W. Koole, campagneleider De Digitale Consument van de Consumentenbond, komt het ook in Nederland steeds vaker voor dat mensen ongevraagd reclame ('spam') in hun mailbox krijgen. De komende tijd vrees hij problemen met startende internetbedrijven die failliet gaan. In de Verenigde Staten hebben zulke bedrijven al klantgegevens doorverkocht. In andere gevallen waren de bestanden van opgedoekte winkels eenvoudig te hacken, waardoor credit card-nummers en pornobestellingen op straat kwamen te liggen.

De Consumentenbond heeft op eigen initiatief voor Nederland privacy-gedragsregels opgesteld, waaraan internetproviders, webwinkels en andere websites moeten voldoen. Deze regels zijn opgesteld nadat medio vorig jaar uit een onderzoek van de Registratiekamer bleek dat internetproviders in strijd handelden met de privacywetgeving.

Volgens de regels van de Consumentenbond mogen websites alleen vragen stellen die noodzakelijk zijn voor een transactie of registratie. Uitgebreide vragenlijsten zijn niet meer toegestaan. Ook moeten gebruikers baas zijn over eigen data. Opgeslagen gegevens moeten op de site ingezien, gecorrigeerd en eventueel verwijderd kunnen worden.

Ook moet de consument expliciet toestemming geven voor doorverkoop van gegevens aan derden of voor het toezenden van e-mail. Ook dient het privacybeleid van de site helder uitgelegd te worden.

Wie zich niet aan deze regels houdt, zal door de Consumentenbond op een zwarte lijst worden geplaatst.

VK
24/1

Niet pornosurfen op kantoor

Het gebruik van e-mail en internet op het werk wordt meer gereguleerd en gecontroleerd. Van de registratiekamer mag de baas zijn werknemer controleren. Eigen verantwoordelijkheid – tot op zekere hoogte, blijkt uit een rondgang langs bedrijven.

Door onze redacteurs
TITIA KETELAAR
en YASHA LANGE

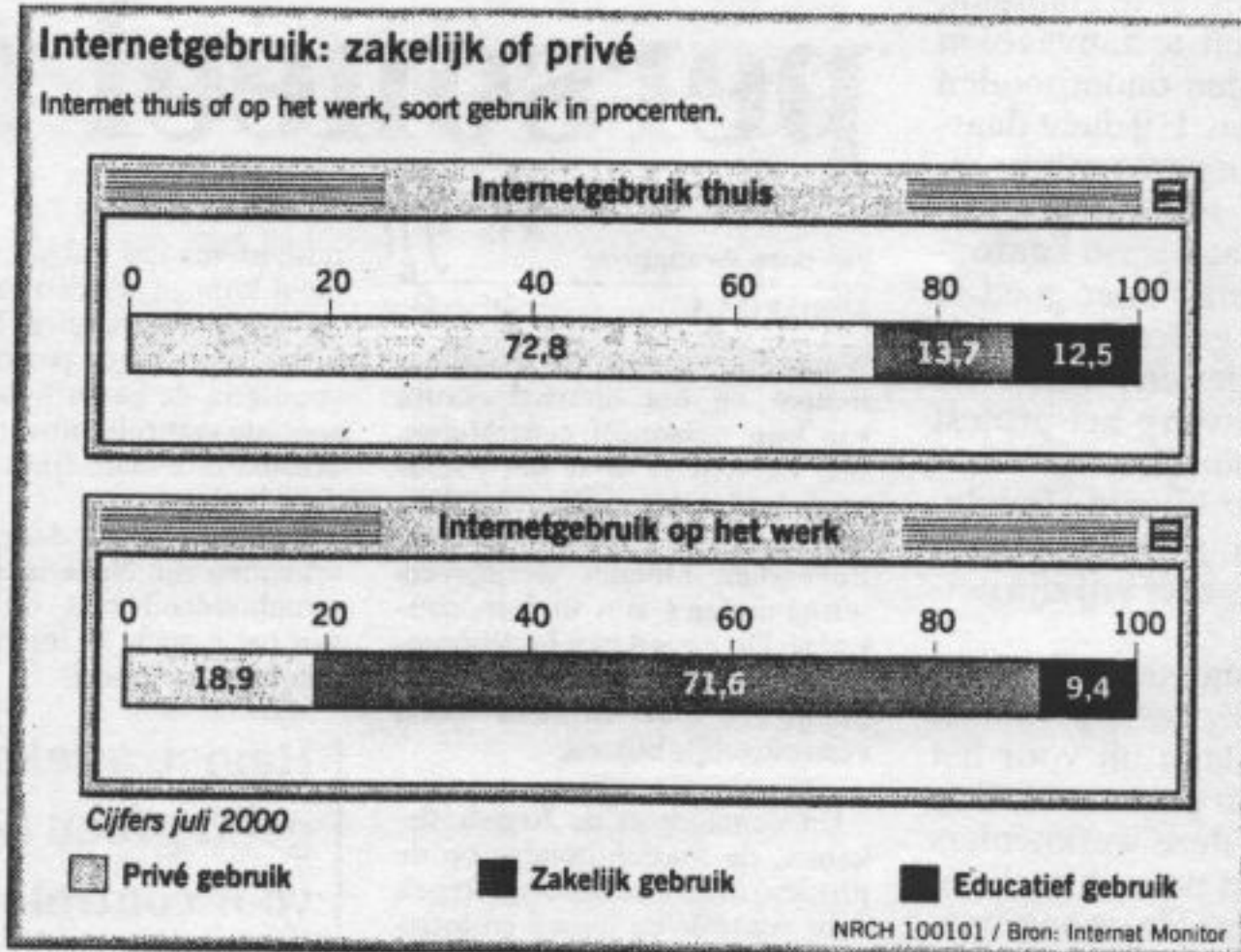
Shell zit daarmee op de lijn die zich langzaam begint af te tekenen in Nederland. Privé e-mailen en surfen mag, een beetje, maar de meeste bedrijven zijn bezig regels op te stellen. Niet om continu politieagent te spelen, wel om duidelijkheid te scheppen en op te kunnen treden tegen excessen.

Tot voor kort ontbraken gedragscodes meestal. 'Eigen verantwoordelijkheid' stond voorop en voor een aantal bedrijven geldt dat nog steeds. Bij reclamebureau FHV/BBDO werken veel creatieven – die moeten juist lekker kunnen surfen, zegt ICT-director Raymond van Pietersom. Controle op inhoud is er niet. „We zijn geen politieagent”, zegt Van Pietersom. Grote files en excessen kan hij wel zien en sommige files worden geweerd, maar dat heeft meer met viruspreventie te maken. Ook automatiseerder Pink Elephant wil „geen big brother” zijn en houdt het ook op de eigen verantwoordelijkheid, zegt Jan van der Laan. Toch wil ook Pink het een en ander gaan vastleggen in een gedragscode.

Natuurlijk ga je niet de hele dag pornosurfen of in een chatbox hangen terwijl je eigenlijk moet werken. Maar er zijn wel steeds meer argumenten voor bedrijven om de nonchalante houding aan te scherpen.

Twee rechters kregen het afgelopen halfjaar een soortgelijke zaak voor hun kiezen: werknemer bezoekt te veel seks-sites, werkgever wil ontslag. In beide gevallen oordeelde de rechters dat het bedrijf in een gedragscode had moeten vastleggen dat het bekijken van pornoplattjes tijdens werktijd niet de bedoeling is.

Dat is één reden voor werkgevers om zich achter de oren te krabben, maar er zijn er meer. Een toenemend aantal werknemers heeft toegang tot internet en het binnenhalen van muziekfiles of het versturen van digitale foto's wordt steeds populairder. Het vergroot allemaal de kans dat vi-

russen het systeem betreden. Werkgevers lopen ook het risico dat de goede naam van het bedrijf bezoedeld raakt als een werknemer dubieuze informatie verspreidt vanaf zijn werkplek. En natuurlijk maken bazen zich zorgen over de kostbare werktijd die verloren zou gaan. Schattingen zijn dat zo'n vijf procent van de werktijd ervoor wordt gebruikt.

„De laatste anderhalf jaar zijn veel bedrijven bezig gedragscodes op te stellen”, zegt S. Lioen van FNV-bondgenoten. Zij

maakte zelf een voorbeeld voor een code, ongeveer zoals de regels bij Shell. Lioen zat ook in een groep van experts die de registratiekamer adviseerde bij een rapport over het gebruik van e-mail en internet op het werk.

In het rapport, dat gisteren werd gepubliceerd, staat dat bedrijven de e-mail van werknemers mogen controleren bij verdenking en dat om allerlei begrijpelijke redenen de behoefte aan controle op het gebruik van internet is toegenomen. Volgens

de registratiekamer mag een bedrijf paal en perk stellen aan het gebruik van internet en mag er gecontroleerd worden, als dat nodig wordt geacht.

De toon van de registratiekamer, de hoeder van de privacy, is daarmee enigszins verschoven. Van 'controleren mag absoluut niet, tenzij' naar 'controleren mag, onder voorwaarden'. Bedrijven worden aangemoedigd om toegang tot verschillende sites en gebruik van sommige diensten automatisch te blokkeren.

Werkgeversorganisatie VNO-NCW vindt het een mooi begin, maar gaat liefst nog verder. Privégebruik kan verboden worden, controle op gebruik en inhoud moet echt mogelijk zijn anders hebben afspraken geen zin, bij overtreding volgen sancties, stellen de werkgevers. Als het zo gaat, is de tijd van vrijheid, blijheid wel voorbij.

Niet elk bedrijf zal zo ver gaan. Bij ABN Amro is het formeel niet toegestaan om privé te e-mailen of internetten. Maar: „Er gaan geen alarmbellen af, er wordt vaak overgewerkt, dan moet je ook soepel zijn”, zegt een woordvoerder. Op grote bestanden wordt wel gecontroleerd en eventueel tegen opgetreden. Nutricia bekeek het gebruik van e-mail en dacht: geen regels nodig. Voor het gebruik van internet wil het bedrijf wel regels gaan opstellen. Accountantskantoor KPMG hanteert ook geen nul-grens, privégebruik mag. Maar een aantal internetsites (seks, racisme) is niet toegankelijk voor de werknemers, zegt Muel Kaptein van de afdeling *ethics and integrity*. „Onze angst is onze reputatie.” Het accountantskantoor kan „in principe alles controleren”, maar doet dat niet. „Alleen als we vermoeden dat er iets niet pluis is”, zegt Kaptein.

In de gedragscode van Shell staat dat onderzoek naar het digitaal verkeer van werknemers „in beginsel is toegestaan bij redelijke verdenking”. Ook op dit punt volgt Shell hetgeen bij de meeste bedrijven gebruikelijk is. Maar bij Merrill Lynch is die redelijke verdenking niet nodig. De zakenbank is gebonden aan Amerikaanse regels voor het effectenverkeer en controleert alle e-mails die door medewerkers zijn verstuurd. Na een affaire in London, waar vijftien medewerkers van Merrill Lynch werden ontslagen omdat ze seksplattjes heen en weer stuurden, is een bulletin rondgestuurd. Racisme, porno, seksuele intimidatie: het mag niet bij Merrill Lynch en op overtreding volgt onherroepelijk ontslag.

Werknemers van KPMG moeten „zorgvuldig met computers omgaan”. Op de afdeling *forensic integrity* moet daarvoor getekend worden. Kaptein: „Je mag niet zomaar alle screensavers gebruiken. Stel je voor dat je met je laptop bij een klant bent en er komt opeens een gekke screensaver langs. De gedragscode is geen keurslijf, er is altijd mogelijkheid tot discussie.”

Hoe check je e-mail?

Hoe kan een werkgever checken of werknemers voor privédoeleinden e-mailen of surfen op internet?

Een e-mail die wordt verstuurd vanuit een bedrijf of naar een werknemer, komt binnen op een algemene server. Op de server kan software worden geïnstalleerd waarmee de mails en bijgevoegde bestanden op bijvoorbeeld trefwoorden en virussen worden doorzocht. Treft het programma bijvoorbeeld het woord porno aan, dan stuurt het een kopie van de e-mail door naar een systeembeheerder. Deze kan de mail vervolgens openen.

Bij foto's is het mogelijk het pornografisch gehalte te bepalen door een analyse te maken van de hoeveelheid huid op het plaatje. Het laatste kan door de verzender worden omzeild door de kleuren in de foto om te draaien of de huidskleur een andere kleur te geven. De meeste van deze nudity-filters zijn echter

niet zorgvuldig en kunnen ook geen onderscheid maken tussen een vakantiefoto, een naaktschilderij en pornografisch materiaal.

Naast filterprogramma's die op trefwoorden zoeken, bestaat er ook software die filtert op webadressen (URL's). Hierdoor is het binnen sommige bedrijven niet mogelijk om aan sex gerelateerde websites te bekijken. Ook deze manier van filteren is niet altijd effectief. De pornosite Whitehouse.com is gewoon te bekijken, omdat het adres niets met sex te maken heeft.

Bij alle servers kan een werkgever nagaan welke sites werknemers bezoeken. De systeembeheerder kan een zogenaamd logfile opragen van alle websites, nieuwsgroepen, mailinglijsten en chatrooms die iemand bezocht heeft, hoeveel tijd hij daar heeft besteed en hoeveel pagina's in een site bekeken zijn.

• DOSSIER FILTEREN: pagina www.nrc.nl

Internetverlokking VK 13/11

Mens & Recht

Als sokkel en beeld zijn tegenwoordig veel werknemers vergoed met hun pc. Dat levert niet alleen een RSI-risico op, maar ook de kans dat werknemers regelmatig een blokje omgaan op www. E-mail en internet bieden nogal wat mogelijkheden voor niet-zakelijk gebruik. Op discrete wijze, dat wil zeggen zonder dat het erg opvalt, kunnen in werktijd correspondenties worden gevoerd, vakanties voorbereid, voorstellingen geboekt, kranten gespeld, sites bezocht en wat al niet meer. Het lijkt erop dat werknemers dit gemak eerder in de gaten kregen dan hun bazen. Maar een werknemer die op zijn werkplek in het geheim een internet-aansluiting had aangelegd kon van de kantonrechter wel zonder vergoeding vertrekken.

Werkgevers hebben belang bij een doelmatig gebruik van internet door werknemers. Misbruik van internet kost geld en werktijd, levert besmettingsgevaar op, kan geheime bedrijfsinformatie doen uitlekken en schade toebrengen aan de goede naam van de werkgever. Deze week adviseerde de Registratiekamer werkgevers voor het internet-gebruik een gedragscode op te stellen.

Een dergelijke code zal in het algemeen voorzien in beperkende voorschriften voor werknemers en in controlebevoegdheden voor werkgevers. Op overtreding van deze code kunnen sancties worden gesteld. De rechtspraak laat zien dat een sanctiebeleid meer kans van slagen heeft wanneer een gedragscode duidelijk is bekend gemaakt. In toenemende mate zien we ontoelaatbaar internet-gebruik in ontslagzaken aan de orde komen.

Een werknemer had zich tegen de voorschriften herhaaldelijk schuldig gemaakt aan downloaden met besmettingsgevaar. Hij werd op staande voet ontslagen, maar dat vond de rechter een paar jaar geleden nog te gortig.

Tegenwoordig lijkt de rechter strenger. In een recent geval kreeg een werkgever van KPN het bericht dat vanuit het bedrijf wel heel veel websites werden bezocht. Het bleek te gaan om een werknemer die veelvuldig op porno-pad was gegaan. De laakbaarheid van deze erotische uitstapjes liet de kantonrechter in het midden.

Wel vond hij dat de werknemer de kosten van zijn lustigheid niet voor rekening van de werkgever had mogen laten komen: ontbinding zonder vergoeding. In enkele andere uitspraken stond het kostenaspect juist niet centraal, maar vond de rechter dat de aard van het internet-gebruik (het aandoen van seks-sites) de goede naam van de werkgever dermate had beschadigd dat ontbinding van de arbeidsovereenkomst zonder vergoeding gerechtvaardigd was.

Ook wegens pornografisch e-mailverkeer kwamen werknemers in recente uitspraken zonder vergoeding op straat te staan. Beroep van werknemers op hun privacy-recht pleegt op de rechter geen beslissende indruk te maken. Zeker niet wanneer de werkgever voor verdenking een redelijke grond heeft. Ook de Registratiekamer vond deze week dat de werkgever controlebevoegdheid toekomt, al werd tevens geadviseerd daarvan terughoudend gebruik te maken en toelaatbare privé-mail zoveel mogelijk te ontzien.

Volgens de dichter liet Odysseus zich aan de mast van zijn schip binden om de lokroep van de Sirenen te kunnen weerstaan. En de oren van zijn bemanning wreef hij vol met was. Het paardenmiddel werkte. Tegen de verlokking van internet lijkt vooralsnog geen beter recept voorhanden dan een duidelijke gedragscode van de werkgever en een gehoorzame deugdzaamheid van de werknemer.

Dienand Christe

De auteur is advocaat in Amsterdam en verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Meer informatie op www.volkskrant.nl/werk

Met de Nederlandse Vereniging van Internetproviders NLIP heeft de Consumentenbond al een overeenkomst over de nieuwe regels gesloten. Alleen de ledenvergadering van de NLIP moet nog akkoord gaan. Hiermee zal waarschijnlijk een einde komen aan het geschil tussen de Consumentenbond en de gratis providers die persoonsgegevens zonder expliciete toestemming voor marketing-doeleinden gebruikten.

Consumers International adviseert internetgebruikers om hun privacy zo veel mogelijk te beschermen met technische hulpmiddelen. Zo is er software verkrijgbaar waarmee anoniem gesurft kan worden. Ook kan de internetbrowser zo ingesteld worden dat hij zogeheten cookies niet accepteert. Met deze cookies kan een website het surfgedrag van de gebruiker volgen.

Volgens de Consumentenbond is de gemiddelde gebruiker zich echter nauwelijks bewust van deze technische mogelijkheden. De meest gebruikte methode ter bescherming van de privacy is het opgeven van een valse naam en e-mailadres.

Het e-mailgeheim

NRC 10-1
DE ARBEIDSVREHOUDINGEN zijn verrijkt met een nieuw woord: „privétisering op de werkplek”. Zo wordt het genoemd in een uitspraak van de kantonrechter te Haarlem, een half jaar geleden. Een werkgever heeft te aanvaarden dat onder werktijd privé-contacten worden onderhouden waarvan hij de privacy heeft te waarborgen. Hij dient daarom af te blijven van e-mailverkeer met een persoonlijke inhoud van en naar de werkplek.

Toch was dit geen beletsel voor de Haarlemse kantonrechter om het ontslag van een KLM-werknemer goed te keuren die de elektronica op kantoor had gebruikt voor het frequenteren van 06-nummers en het zenden en printen van vieze en gemene plaatjes. De rechter verwierp het protest van de werknemer dat hij nooit een behoorlijke waarschuwing had ontvangen en dat de werkgever bij zijn afwezigheid zijn computer had gekraakt en een 'privé' gelabelde diskette had gelezen. „Het staat een werkgever vrij zijn netwerk te doorzoeken op dit soort gebruik.”

Deze uitspraak staat niet op zichzelf, signaleert de jongste aflevering van het tijdschrift *Privacy en informatie*. Werknemers vliegen onverbiddelijk de laan uit voor het meesturen van porno of het bezoeken van pornosites. Zou hetzelfde gebeuren, vraagt het blad, als deze werknemers achter hun bureau waren betrapt met een pornoblaadje of op het doorgeven daarvan aan een collega? Het is begrijpelijk dat werkgevers daar weinig van moeten hebben, maar de privacy omvat ook de minder aantrekkelijke voorkeuren van de mens. Hetzelfde geldt trouwens voor zijn vrijheid van meningsuiting, die mede een „ontvangstvrijheid” omvat.

ER IS EEN juridische complicatie: de rechten van de mens gelden in beginsel alleen voor de verhouding tussen burger en overheid. Ze zijn niet zonder meer van toepassing op de relaties tussen burgers onderling, zoals werkgever en werknemer. De Registratiekamer, een onafhankelijk advies- en toezichtsorgaan van de regering, heeft nu langverwachte vuistregels gepubliceerd om de kloof tussen particuliere grondrechten en controle te beperken. Het orgaan verzet zich tegen de gemakkelijke stelling dat activiteiten van beroeps- of bedrijfsmatige aard zonder meer van het recht op bescherming van het privé-leven zijn uitgesloten. Daar is ook met zoveel woorden tegen gewaarschuwd door het Europese Hof voor de rechten van de mens: juist de werktijd geeft de moderne burger een aanzienlijke, zo niet de grootste kans om relaties met de buitenwereld te ontplooien.

Ook de Registratiekamer kan er overigens weinig meer van maken dan een moeizame belangenafweging. Behalve die eeuwige porno zijn ook belangen in het geding als het tegengaan van seksuele intimidatie of andere uitlatingen die het bedrijf in de juridische problemen kunnen brengen. Daar dient het dan wel zoveel mogelijk toe beperkt te blijven. Belangrijk is in elk geval dat bedrijven een duidelijk beleid formuleren voor e-mail- en internetcontroles. En vooral dat ze dit duidelijk bekendmaken. Het is niet voldoende, al is het zeker waar, dat iedereen op zijn vingers kan natellen dat het e-mailgeheim nooit waterdicht is. Al was het alleen wegens voorzieningen om toegang te krijgen tot persoonlijke mappen bij ontstentenis (ziekte) van een employé.

Des te opmerkelijker is het dat mensen op het werk er via de elektronica herhaaldelijk dingen uitflappen waarmee ze „face to face” wel zouden uitkijken.

Baas mag e-mail personeel checken

Van onze verslaggever
AMSTERDAM

Werkgevers mogen de e-mailberichten en het internetgebruik van hun personeel controleren. Wel moeten ze voor het personeel duidelijke regels opstellen over internet- en e-mailgebruik. Bovendien moeten werkgevers terughoudend zijn in hun controles. De e-mail van bedrijfsartsen en leden van de ondernemingsraad moet te allen tijden vertrouwelijk blijven.

Dit concludeert de Registratiekamer, de toezichthouder op de privacy, in het onderzoek Regels voor controle op e-mail en internetgebruik van werknemers, dat vandaag wordt gepubliceerd.

Volgens adviesbureau KPMG heeft de helft van de Nederlanders op de werkplek toegang tot e-mail en internet. Naar schatting gaat 5 procent van de werktijd op aan privégebruik van de nieuwe communicatiekanalen.

Het gebeurt allemaal in de baas zijn tijd. Werknemers zien het privé-gebruik van internet en e-mail vaak als een secundaire arbeidsvoorwaarde, net als de leasewagens of de mobiele telefoon. Het mailen van vrienden en het zoeken van bijvoorbeeld een leuke

reisbestemming tijdens werkuren moet kunnen, vinden ze.

Werkgevers kunnen het internetgedrag van hun personeel eenvoudig in de gaten houden door speciale controlesoftware te laten draaien of e-mailberichten te onderscheppen.

Maar uit angst de privacy te schenden zijn Nederlandse bazen terughoudend met de controle van het e-mail- en internetgedrag van hun personeel.

Registratiekamer geeft groen licht voor controle

Die angst is onterecht, meent de Registratiekamer. In haar rapport stelt de Registratiekamer dat mensen in werktijd niet dezelfde vrijheden genieten als daarbuiten. Daardoor zijn werknemers ook beperkt in hun recht op privacy, aldus de kamer.

Werkgevers kunnen goede redenen hebben het gebruik van e-mail en internet te controleren en in te perken. De uitwisseling van digitale informatie kost niet alleen tijd, maar is bovendien niet zonder risico.

Virussen kunnen het bedrijfs-

stelsel platleggen en bedrijfsgeheimen kunnen uitlekken. Ook kan de goede naam van het bedrijf in diskrediet raken als een werknemer zich via de internetverbinding van het bedrijf online gokt, pornosites bezoekt of in chatsessies discriminerende uitlatingen doet.

Ondernemers realiseren zich zelden dat ook de buitenwacht het surfgedrag van werknemers in kaart kan brengen.

Voordat werkgevers tot controle overgaan, dienen ze heldere regels op te stellen over wat wel en niet mag met e-mail en internet. In een aantal zaken hebben rechters porno-minnende werknemers een hand boven het hoofd gehouden, omdat de werkgever niet van te voren regels had opgesteld.

Ook moet de baas zijn personeel vertellen dat er wordt gecontroleerd. De Registratiekamer wil bovendien dat werkgevers de controle van e-mail melden bij het College Bescherming Persoonsgegevens. Met oog op de privacy verkiest de Registratiekamer automatische controle van e-mail boven handmatige steekproeven.

NEW YORK, 3 JAN. Internetbedrijf Yahoo stopt met de online veiling van nazi-objecten en andere artikelen die haat kunnen opwekken, na een reeks klachten van klanten. Vanaf volgende week woensdag worden bij veilingen alle aanbiedingen van deze materialen geweerd.

De nieuwe restricties, die gisteren door het bedrijf zijn afgekondigd, kunnen Yahoo ook juridische problemen besparen. In november droeg een Franse rechter het bedrijf al op om de aanbidding van nazi-objecten voor Franse gebruikers van de Yahoo-site te blokkeren. Hoewel Yahoo heeft verzekerd dat het de toegang niet naar regio kan beperken, zoals de Franse rechter wil, geeft het bedrijf nu in feite met een

NRC Yahoo weigert artikelen nazitijd

algemeen verbod voor de aanbidding van nazi-artikelen gevolg aan het vonnis.

Het verbod zal ook gelden voor geklassificeerde aanbiedingen op de site van Yahoo en de partners waarmee het bedrijf via de elektronische snelweg handel drijft. De zoekma-

chine, de chatbox en andere gebieden op de site worden niet beïnvloed door het verbod.

Volgens veilingmeester Brian Fitzgerald van Yahoo heeft de uitspraak van de Franse rechter geen rol gespeeld in de beslissing, maar is daardoor wel de interne bewustwording van het probleem bevorderd en de beslissing bespoedigd. „We hebben besloten dat we niet willen verdienen aan objecten die haat aanwakkeren of haat en geweld bejubelen”, aldus Fitzgerald. Sommige klanten hadden zich tegen een verbod verzet, zich beroepend op de vrijheid van meningsuiting, maar verreweg de meeste reacties op de aanbidding van nazi-artikelen waren kritisch. (AP)

Yahoo weert toch nazi-voorwerpen

Door een onzer redacteuren
ROTTERDAM, 3 JAN. Het Amerikaanse internetbedrijf Yahoo verbiedt vanaf volgende week de veiling van nazi-voorwerpen op zijn webpagina's. Advocaat Michael Traynor kondigde dat gisteren namens Yahoo aan.

Als motivatie gaf Traynor op dat het bedrijf geen profijt wil trekken van „voorwerpen die haat bevorderen en verteerlijken”. Hij vordert dat het verbod samenhangt met het vonnis dat de Franse rechter Jean-Jacques Gomez eind november in Parijs veldde. Gomez gaf Yahoo drie maanden de tijd om voor Franse internetgebruikers de toegang te blokkeren tot webpagina's waarop nazi-voorwerpen worden geveild.

Yahoo vecht het Franse vonnis aan voor de Amerikaanse federale rechter. Volgens het internetbedrijf heeft Frankrijk geen jurisdictie over zijn aanbod op internet, omdat het bedrijf is gevestigd in Santa Clara, Californië. In Frankrijk is de verkoop van nazi-voorwerpen verboden, maar in de VS niet.

Volgens Traynor zet Yahoo de rechtszaak door „omdat de inzet belangrijk is”. Er is een wezenlijk verschil tussen iets vrijwillig doen en gesommeerd worden iets te doen. Jaarlijks gaan er in de internationale handel in oorlogsattributen vele miljoenen gulden rond. Internetsites die de handtekening van Herman Goering of het bestek van Hitler aanbieden, zijn met een simpele muisklik zo gevonden.

Internetaanbieder: Vrijheid van meningsuiting bedreigd

Het grootste veilinghuis op internet, eBay, schermt belangstellenden uit Duitsland en Oostenrijk af van veilingen met nazi-objecten. In beide landen is de handel in deze spullen verboden.

Internetjuriste Babiche Westbrink van advocatenkantoor Clifford Chance noemt de stap van Yahoo een „pragmatische keuze”. „Yahoo wil hiermee zijn eventuele

Handtekening van

Goering of bestek van Hitler zijn zo gevonden

le aansprakelijkheid veiligstellen. Het internetbedrijf komt nu met een eigen beleid om de grenzen af te bakenen.”

De juriste betwijfelt overigens of het tot een wereldwijd verbod op discutabele oorlogswaars zal komen. „Internet kent geen nationale gezicht. Ongerwijfeld zullen er vrijplaatsen blijven bestaan waar dit soort spullen vrijelijk te koop is.”

De belangstelling naar spullen uit de Tweede Wereldoorlog is

groot. Jaarlijks gaan er in de internationale handel in oorlogsattributen vele miljoenen gulden rond. Internetsites die de handtekening van Herman Goering of het bestek van Hitler aanbieden, zijn met een simpele muisklik zo gevonden.

Internetaanbieder xs4all voelt zich op generlei wijze verantwoordelijk voor wat de klant allemaal op het wereldwijde web doet.

Woordvoerder Sjoera Nas: „xs4all is niets meer of minder dan een doorgeefluik. Voor de inhoud van websites dragen wij niet de morele verantwoordelijkheid. Die ligt bij de maker en de kijker.”

Een verbod op het aanbieden van nazi-relikwieën vindt zij een zorgwekkende ontwikkeling. „Feitelijk komt dit neer op een bedreiging van de vrijheid van meningsuiting. Een internetgebruiker kan zichzelf goed beschermen zonder tussenkomst van wet, filter of wat dan ook. Dit wil echter niet zeggen dat wij de beslissing van Yahoo afkeuren.”

Yahoo vocht pal voor kerstmis de uitspraak aan bij een rechtbank in de Verenigde Staten. Volgens het bedrijf zou de uitspraak in strijd zijn met het eerste amendement, de vrijheid van meningsuiting. Een zogenaamd filter moet vanaf 10 januari alle websites van Yahoo vrijwaren van ongewenste memorabilia.

Yahoo is volgens eigen zeggen niet bij machte in de landen waar het bedrijf een eigen website heeft, de handel in nazi-relikwieën en stop te zetten.

Op de internetsite van CNN noemde een woordvoerder van Yahoo een filter per land 'technisch niet haalbaar'.

Internet verdraagt geen regels

Zelfregulering voor internet, werkt dat? Het Commissariaat voor de Media denkt van wel. Onhaalbaar, meent Francisco van Jole. *VK 19/11*

INTERNET moet zichzelf maar regelen, verkondigde L. van der Meulen, voorzitter a.i. van het Commissariaat voor de Media, deze week. Voor een waakhond is dat een opmerkelijk standpunt. Het is alsof een commissaris van de verkeerspolitie zegt dat fietsers maar hun eigen normen moeten vaststellen. Tegelijkertijd is het een open deur. Want wie zaken op internet wil gaan onderwerpen aan speciale regels, loopt tegen meer problemen aan dan dat er oplossingen voorhanden zijn.

De opvatting van het commissariaat is een direct gevolg van technische veranderingen die de strikte scheiding tussen media doen vervagen tot een grijs gebied. Decennia lang kon de aard van een medium worden vastgesteld aan de hand van de drager, papier of ether, maar het verschijnsel multimedia maakt aan die prettige eenvoud een einde. De Volkskrant is geen omroep, maar de Volkskrant op internet doet dingen die daar wel naar ruiken.

Het uitzenden van filmpjes via internet, is dat een activiteit die als 'omroep' gedefinieerd kan worden, of is het meer te vergelijken met een telefoonsprek? Voor het eerste gelden strikte regels wat reclame en inhoud betreft, bij het laatste is er sprake van praktisch ultieme vrijheid.

Hoe diffuus het gebied is, wordt ook zichtbaar bij de centrale antenne-inrichting, de oude benaming voor de tv-kabel. Vroeger kwamen daar alleen maar radio- en televisiesignalen door, tegenwoordig komt er een brij van internet, omroep en zelfs telefoon uit. In de ether is het niet anders. Was het gebruik daarvan voorheen nog voorbehouden aan een select gezelschap dat beschikte over zendmachtigingen, de opkomst van de gsm heeft dat ooit zo gesloten territorium opengegooid voor iedere burger. Is het gelijktijdig versturen van duizenden sms'jes aan islamitische jongeren om hen via hun mobiele telefoon op het begin van de ramadan te wijzen, telecommunicatie of toch meer een soort omroepen? Wie het weet mag

het zeggen.

In Groot-Brittannië leidt de diffusie tot scheve ogen. En niet geheel ten onrechte. Zo maakt de publieke omroep BBC in haar tv-uitzendingen uitgebreid reclame voor haar internetsite. En op die site zijn ook de commerciële poten van de BBC ondergebracht. Dus komt de kruisbestuiving die de BBC toepast, eigenlijk ordinaar neer op reclame, zo niet concurrentievervalsing.

Een van de taken van het commissariaat, dat louter de omroepen bewaakt, is toezicht houden op de scheiding tussen redactionele informatie en commercie, zoals die is vastgelegd in de wet. Voor internet, vindt Van der Meulen, hoeft dat niet wettelijk geregeld te worden. Partijen die actief zijn op internet, zouden onderling afspraken moeten maken, bijvoorbeeld over redactiestatus. Het is de vraag of dat zal werken.

De populairste internetpagina van Nederland, Startpagina, haalt zijn inkomsten uit het compleet wegwerken van de scheiding tussen informatie en reclame. Een deel van de links die er te vinden zijn, wordt louter aangeprezen omdat ervoor betaald wordt. Aan de bezoeker wordt dat op geen enkele manier duidelijk gemaakt. Saillant is dat de pagina zelfs aanvankelijk onder gebruikers populair is geworden omdat hij 'reclamevrij' zou zijn. Startpagina zal niet staan te trappelen om de inkomstenbron van sluikreclame door middel van zelfregulering te doen verdwijnen.

Bovendien, valt Startpagina eigenlijk wel onder media, of is het meer een gewoon bedrijf? Wat de vraag oproept wie er eigenlijk worden bedoeld als er gesproken wordt over partijen die onderling afspraken moeten maken. De omroepen? De kranten? De providers? Of bierbrouwer Heineken?

In de Verenigde Staten wordt geëxperimenteerd met zelfregulering. Zo is er Truste, een organisatie die onder meer toezicht op de privacy. De belangrijkste kritiek op de organisatie is dat ze nooit haar tanden laat zien. In Nederland loopt een poging tot zelfregulering in een andere branche ook enigszins spaak. De Consumentenbond introduceerde voor online-winkels het Webtrader-logo om bij consumenten vertrouwen te kweken. Het afgelopen jaar kwamen opvallend veel van de aangesloten winkels in het nieuws wegens beveiligingsproblemen en privacy-lekken.

Op internet valt kennelijk niet zoveel te regelen. Het regelt zichzelf, zoals iedere jungle. De enige regel die er geldt, is die van de regeloosheid.

Francisco van Jole

Geen ruggengraat

Zoekmachine Yahoo! stopt met het veilen van nazi-artikelen. Laf bedrijf geeft te snel toe aan Franse kritiek

Niet iedereen heeft een nazi-vlag boven zijn bed hangen. De markt voor dergelijke historische parafernalia is klein. Toch werd en wordt er op internet driftig in gehandeld. Rechts-extremisten, maar ook geschiedenisliefhebbers, betalen graag voor de tandenborstel waarmee generaal Rommel het zand tussen zijn kiezen wegschuurde.

Wie zo gek is hier zijn geld aan uit te geven, moet dat zelf weten. Het is tenslotte ook niet verboden om een communistische vlag in huis te halen, al zijn onder het regime van Stalin meer doden gevallen dan onder dat van Hitler. En ook het kopen van videobanden van *Star Wars - The Phantom Menace* is volstrekt legaal, hoewel aan het schadelijke effect daarvan op de geestelijke volksgezondheid toch moeilijk getwijfeld kan worden. Wanneer was de laatste keer dat u met een zwart masker op voor een bioscoop ging kamperen, wachtend op de première van een bijzonder beroerde film? Nou dan.

In Frankrijk zijn ze minder genuanceerd. Samen met de joodse studentenbond UEJF spande de anti-racisme-organisatie Licra (*Ligue Internationale Contre le Racisme et l'Antisémitisme*) een rechtszaak aan tegen Yahoo!, een Amerikaans bedrijf dat een van 's werelds bekendste internetgidsen beheert. Wereldwijd wordt Yahoo! maandelijks door 120 miljoen mensen bezocht, van wie er acht miljoen in Europa zitten. Op de veilingssite van Yahoo! werden nazi-artikelen aangeboden, en dat schoot de Fransen in het verkeerde keelgat. Dit ondanks het feit dat Yahoo! niet zelf deze goederen verkoopt, maar de bezoekers van de site dat doen.

Raar is dit niet. Frankrijk heeft een lange traditie in het vechten tegen het onvermijdelijke. Speciale wetgeving moet de Fransen beschermen tegen de verderfelijke invloed van het Amerikaanse 'cultuurimperialisme'. Een vast deel van de muziek die op Franse radiozenders wordt gedraaid, is verplicht Franstalig, als tegenwicht tegen hamburgers en Coca-Cola. Frankrijks meest recente strijd tegen 'kwade invloeden van buiten' (lees: de Verenigde Staten) is in dat perspectief weinig verrassend.

Boeiend was daarentegen wel het vonnis. Rechter Jean-Jacques Gomez deed op 20 november 2000 uitspraak, en oordeelde dat Yahoo! de nazi-handel niet langer mocht toelaten. Als er na drie maanden -

20 februari 2001 - nog nazi-artikelen via zijn veilingssite gevonden konden worden, zou Yahoo! per dag een dwangsom van 100.000 Franse francs (zo'n f35.000) moeten betalen. Yahoo! heeft in zijn oneindige lafheid besloten dit moment niet af te wachten, en nam vorige week het besluit om definitief wereldwijd op zijn sites een einde te maken aan de handel in nazi- en Ku Klux Klan-artikelen.

Nu valt een tweedehands puntmuts altijd wel te verkrijgen bij de erven Rien Poortvliet (al is het dan geen witte). Ernstiger is het dat de uitspraak van een nationale regering wereldwijde invloed heeft. Yahoo! had ervoor kunnen kiezen om alleen Franse internetgebruikers te 'beschermen' tegen hun eigen schijnbaar rechts-extremistische koopzinn. Iedere internetgebruiker heeft een IP-nummer, waarmee iemand redelijk accuraat is te lokaliseren.

De vrees van internetidealisten dat 'de commercie' op enig moment zou gaan bepalen wat er op internet gebeurt, blijkt niet terecht. Geld zou de maatstaf aller dingen worden. Helaas is dat niet zo, anders had Yahoo! niet zo'n gebrek aan ruggengraat getoond en de veiling in stand gelaten. Het bedrijf toont zijn slappe houding eens te meer door te ontkennen dat het Franse vonnis ook maar iets met de huidige beslissing te maken heeft, en steekt in plaats daarvan het weinig geloofwaardige verhaal af dat de

liefde voor de mensheid bij Yahoo! boven alles staat. Uiteraard. En Knabbel en Babel zijn verantwoordelijk voor de ontbossing in het regenwoud.

Het Franse rechterlijk oordeel - en daarmee de consequenties die Yahoo! er nu aan verbindt - is bovendien principieel onjuist. Yahoo! verkoopt geen nazi-spullen, Yahoo!-gebruikers doen dat. Dit verbieden is ongeveer hetzelfde als KPN Telecom vervolgen omdat Sam Klepper in het telefoonboek van Amsterdam stond of de gemeente Amsterdam een proces aandoen omdat er op het marktplein wordt gehandeld in illegale videobanden. In een normaal democratisch land wordt in zo'n geval de overtreder aangepakt, of het nu een drugsbaron of een marktkoopman is. Het is cynisch om te vast te stellen dat het Franse vonnis juist voortkomt uit het verlangen die democratie te beschermen.

E-mail: a.dasselaar@ebi.nl

door ARIAN DASSELAAR

Yahoo! Frankrijk
<http://fr.yahoo.com/>
 Licra
<http://www.licra.org/new/3.html>
 Herkennen internetgebruikers
<http://www.infospit.com/>
 Filteren
<http://www.dedigitalevolutie.nl/internet/filters.htm>

Mediacommissariaat pleit voor zelfregulering van internet

Van onze verslaggeefster Wilma de Rek AMSTERDAM *VK 16-1*

Nieuwe media moeten zelf regels bedenken over wat wel en niet kan op internet. Zelfregulering verdient de voorkeur boven regelgeving door de overheid. Dat vindt L. van der Meulen van het Commissariaat voor de Media.

Volgens Van der Meulen zal de roep om regelgeving verstilten naarmate de branche zelf meer verantwoordelijkheid toont. Hij denkt daarbij aan redactiestatuten die journalistieke onafhankelijkheid garanderen, en aan rectificatieprocedures die burgers recht een op weerwoord geven.

In september vorig jaar pleitte het Commissariaat er nog voor nieuwe zendmachtigingen van commerciële omroepen aan strengere regelgeving te koppelen, ook wat betreft hun activiteiten op internet. Inmiddels is

dat volgens Van der Meulen een gepasseerd station. 'Commerciële omroepen zijn wat betreft hun internetactiviteiten aan geen enkele regel gebonden; zelfregulering is een manier om die activiteiten toch nog enigszins onder controle te houden.'

Voor de publieke omroepen geldt internet sinds enige tijd als 'naveentak', wat inhoudt dat ze op internet dezelfde opdracht hebben als op televisie.

De regels, zoals vastgelegd in de Mediawet, moeten volgens Van der Meulen blijven bestaan. 'Voor de publieke omroep zijn strenge regels onvermijdelijk; het is een publieke voorziening, met publiek geld.' Anders ligt het volgens hem voor de commerciële stations. 'Als die, binnen de regels van de Mediawet, op basis van zelfregulering een eigen sponsor- en reclamecode zouden willen opstellen en naleven, moet serieus worden gekeken of dat wellicht een alternatief kan vormen voor de vrij ge-

detailleerde regelgeving op dit punt. Een dergelijke code geldt dan voor zowel televisie als internet.'

In dat geval stelt niet langer het Commissariaat voor de Media, maar de branche zelf de beleidsregels vast aan de hand waarvan commerciële stations de Mediawet naleven. 'De tijd is rijp dat commerciële zenders hun eigen verantwoordelijkheid nemen.'

'De overheid moet geen decennia willen doorgaan met het gedetailleerd bepalen op welke manier de scheiding tussen redactie en commercie gestalte krijgt; dat doet ze bij kranten, toch ook commerciële bedrijven, ook niet.'

Dat het Commissariaat voor de Media juist nu voor zelfregulering pleit, heeft volgens Van der Meulen te maken met het onlangs genomen principebesluit van het kabinet om het stellen van regels te beperken tot het omroepdomein.

Een beetje anoniem

NIEUWE SOFTWARE BESCHERMT PRIVACY VIA EEN GLIJDENDE SCHAAL

Marie-José Klaver

NAC 6-1

BIG BROTHER werd verslagen in 2000, kopte de Amerikaanse nieuwssite News.com eind december 2000.

Privacydeskundigen maakten op uitnodiging van de online nieuwssite de balans op. Tot de belangrijkste privacykwesies van het afgelopen jaar rekenden ze onder meer digitale surveillance op de werkplek, het FBI-afluisterstelsel Carnivore en het opduiken van e-mails en websurfgedrag in rechtszaken.

Op internet worden persoonlijke gegevens niet beschermd. Websitehouders, werknemers, systeembeheerders, criminele computerkrakers en spionerende overheden kunnen zien wie welke website bezoekt, wie met wie e-mailt, wat ze elkaar vertellen, wat internetgebruikers kopen en nog veel meer. De Canadese informaticus Ian Goldberg promoveerde eind december 2000 aan de universiteit van Berkeley op een onderzoek naar een technisch systeem om internet anoniem te maken.

Persoonlijke privacy is momenteel aan het verdwijnen door internet, zegt Goldberg in de inleiding van zijn proefschrift 'A Pseudonymous Communications Infrastructure for the Internet'. "We zien nu al dat verschillende soorten databases verzamelingen persoonsgegevens verkopen of weggeven, en deze praktijk zal alleen maar gebruikelijker worden als de vraag naar dit soort informatie toeneemt. Maar we zijn niet redeloos verloren. Terwijl het internet hierin voor met zich meebrengt dat privacy afneemt, kan het ook een leidende rol spelen in een grotere bescherming van privacy in gebieden waar voorheen helemaal geen privacy mogelijk was."

NYMITY SLIDER

Volledige anonimiteit biedt Goldbergs systeem, dat hij Pseudonymous Communication Infrastructure noemt, niet. In plaats daarvan berust het op pseudonimiteit. In dat geval staat de gebruiker onder een of meer namen (pseudoniemen of nym's) bekend. Internetgebruikers en webwinkeliers die met een bepaald pseudoniem communiceren kunnen erop vertrouwen dat het telkens om dezelfde persoon gaat. Bij anonimiteit is er geen enkel verband tussen de gebruiker en een bepaalde pseudonieme identiteit.

Om te bepalen welke mate van anonimiteit het meest praktisch is voor internetgebruikers heeft Goldberg, oprichter van Berkeley's Internet Security, Applications, Authentication and Cryptography-groep en een bekend beveiligingsdeskundige, een 'nymity slider' ontwikkeld. Helemaal bovenaan deze schaal staat het 'verinym', oftewel iemands naam in een paspoort, een creditcard-nummer of het adres waarop iemand bij de gemeente staat ingeschreven. Helemaal onderaan bevindt zich 'unlinkable', anonimiteit. Daarmee bedoelt Goldberg bijvoorbeeld contant betalen bij de groenteboer. Na de transactie kan het geld waarmee de klant betaalt nooit aan zijn naam worden gekoppeld. Een internetvoorbeeld van 'unlinkable' anonimiteit is e-mailen via een anonieme remailer, software die alle identificerende informatie verwijdert. 'Unlinkable' anonimiteit is niet handig in het maatschappelijk verkeer. Je weet nooit of twee boodschappen die Willem je stuurt via een anonieme remailer ook echt allebei van Willem zijn. Ook Truus kan zich Willem noemen.

Tussen verinymity en 'unlinkable' anonimiteit bevinden zich 'linkable' anonimiteit en 'persistente' pseudonimiteit. 'Linkable' anonimiteit is bijvoorbeeld een prepaid telefoonkaart of een bonuskaart van Albert Heijn. KPN weet niet wie de eigenaar is van een bepaalde kaart, maar kan wel nagaan hoeveel telefoontjes ermee gepleegd zijn en welke nummers ermee gebeld zijn.

'Persistente' pseudonimiteit is de beste vorm om de privacy van internetgebruikers te waarborgen, volgens Goldberg. Er is binnen dit systeem maar één persoon die het pseudoniem Willem kan gebruiken. Alle boodschappen van Willem zijn afkomstig van dezelfde persoon, wiens echte identiteit geheim blijft.

Willem kan een zekere reputatie opbouwen omdat hij altijd verstandige dingen zegt in discussiegroepen of een bijzondere homepage heeft met nuttige informatie. Alles wat Willem doet op internet is met elkaar te verbinden. Dat is niet erg, want niemand weet immers wie Willem is en het staat de eigenaar van de nym 'Willem' bovendien vrij andere online identiteiten aan te nemen die volledig los staan van Willem. Jaap kan als 'Willem' deelnemen aan discussies over wiskunde en kernfysica, als 'Kees' een website voor aidspatiënten beheren en als 'Galactus' science fiction boeken recenseren. In de pseudonieme infrastructuur van Goldberg weet niemand dat Jaap 'Willem', 'Kees' en 'Galactus' is, waardoor het aanleggen van profielen over personen en het koppelen van databases een stuk moeilijker wordt. Als Jaap over vijf jaar een nieuwe baan zoekt, kan zijn toekomstige werkgever niet in digitale archieven zoeken naar berichten van Jaap over dodelijke ziekten of zien welke hobby's of opvattingen Jaap heeft.

MISBRUIK

Een ander voordeel van pseudonimiteit boven volledige anonimiteit is dat misbruik te stoppen is. Als Willem kinderpornografische verspreid in nieuwsgroepen kan dit pseudoniem een internetverbod krijgen van de beheerder van de infrastructuur. Er zijn meer methodes om misbruik te voorkomen. Beheerders van servers in de pseudonieme infrastructuur kunnen zelf bepalen welke vormen van internetverkeer toegestaan zijn. Zo kan anoniem chatverkeer (Internet Relay Chat) bijvoorbeeld worden toegestaan, maar het ontvangen van bestanden via de optie DCC SEND niet, om te voorkomen dat gebruikers illegaal gekopieerde software of kinderpornofoto's uitwisselen.

Wetsovertreders die gebruik maken van Goldbergs Pseudonymous Communication Infrastructure kunnen niet bestraft worden. Het systeem is zo opgezet dat ook de beheerder van het netwerk niet weet met wie hij te maken heeft. Gebruikers hoeven niet hun echte naam op te geven om een pseudoniem te verkrijgen.

De grootste uitdaging was volgens Goldberg de ontwikkeling van een technologie die real time interactieve communicatie en transacties onzichtbaar maakt voor derden. Als Jaap en Anneke elkaar e-mails sturen, moet niet alleen de inhoud van hun berichten onleesbaar zijn voor onbevoegden. Ook het feit dat ze contact hebben met elkaar, waar ze zich bevinden en dat het om Jaap en Anneke gaat, moet onzichtbaar zijn. De huidige internettechnologie, Internet Protocol geheten, verbergt deze gegevens niet. Goldbergs infrastructuur anonimiseert alle soorten internetverkeer (e-mail, surfen, online publiceren, nieuwsgroepen, financiële transacties, chatten, video, audio etc.) zonder dat er vertraging optreedt.

Technisch gezien is Goldbergs systeem een extra laag bovenop het Internet Protocol. Al het internetverkeer bestaat uit pakketjes met gegevens die door een IP-adres worden geïdentificeerd. Deze identificatie wordt in Goldbergs infrastructuur ongedaan gemaakt door versleuteling. De software van Goldberg bestaat uit een client en een server. De client, die wordt gebruikt door de individuele internetgebruiker, ontdekt alle e-mails, surfsessies, chats etc. van identificerende informatie. De server, die wordt geïnstalleerd door netwerkbeheerders zoals internetaanbieders en universiteiten, stu-

ren de pakketjes met internetverkeer van de gebruikers via verschillende anonieme internet proxy servers.

Goldbergs theorie is gedeeltelijk in de praktijk gebracht door het Canadese bedrijf Zero-Knowledge Systems, waar de wetenschapper als chief technology officer werkt. Zero-Knowledge Systems bracht eind 1999 het computerprogramma Freedom op de markt waarmee internetgebruikers pseudoniemen kunnen creëren en hun digitale sporen kunnen uitwissen. Voor 50 dollar per jaar kunnen internetgebruikers vijf pseudoniemen aanmaken.

KRITIEK

Bekende privacydeskundigen en cryptografen als de Amerikaanse Lucky Green en de Duitse Oliver Berthold van de universiteit van Dresden hebben veel kritiek op Freedom omdat de software slechts een deel van de privacy van internetgebruikers beschermt. Geheime diensten en andere organisaties die beschikken over de mogelijkheid grote delen van het internetverkeer af te tappen en te analyseren met krachtige computers en intelligente software

kunnen redelijk veel van Freedom-gebruikers te weten komen. Te zien is bijvoorbeeld welke client op een bepaald tijdstip welke server heeft benaderd. In het model van Goldberg is dit onmogelijk omdat alle datapakketten op een kunstmatige manier even groot worden gemaakt waardoor geen identificatie van clients kan plaatsvinden. Ook wordt het echte dataverkeer, dat door gebruikers wordt veroorzaakt, vermengd met 'dummy traffic' om af luisteraars in de war te brengen. Volgens oprichter Austin Hill van Zero-Knowledge Systems, waar investeerders 37 miljoen dollar in hebben gestoken, leidde een volledige implementatie van Goldbergs ideeën aanvankelijk tot een te traag en te duur netwerk. In de toekomst zullen Goldbergs ideeën wel volledig in Freedom verwerkt worden, aldus Hill.

Ian Goldberg: 'A Pseudonymous Communications Infrastructure for the Internet', Computer Science Division, University of California at Berkeley
www.isaac.cs.berkeley.edu/iang/thesis.html

Morrelen aan de poort

Iedereen mag kijken of uw computer goed is beveiligd. Alsof een inbreker straffeloos aan alle deurknoppen in de straat kan zitten

Een ongeschoren kerel in donkere kleding morrelt in het schemerduister aan de deur van uw huis. Die zit goed op slot en de man gaat verder. Even later probeert de man hetzelfde bij de burens, en werkt gaandeweg de hele straat af. De kans is groot dat iemand die zo iets probeert, niet ver komt. De politie zou hem onmiddellijk arresteren, als de buurt al niet eerder voor eigen rechter gaat spelen.

Op internet bestaat een soortgelijke praktijk, die echter volledig legaal is: poortscannen. Computers die met elkaar verbonden zijn, communiceren met elkaar over zogeheten poorten, te vergelijken met kanalen op de televisie. Zo wordt e-mail over een andere poort verstuurd dan een internetpagina. Elke computer heeft tienduizenden poorten. Wie in anderszins computer wil inbreken, moet weten via welke ingang of poort dat kan. Daartoe zijn er computerprogramma's gemaakt die zogeheten poortscans kunnen uitvoeren, waarbij razendsnel wordt gekeken welke poorten 'openstaan'.

In Nederland is poortscannen niet strafbaar, zelfs niet onder het nieuwe cybercrimewetdrag waaraan onder meer door het ministerie van Justitie wordt gewerkt. In het persbericht dat Justitie onlangs uitbracht, staat dat het met het nieuwe verdrag weliswaar strafbaar wordt om manieren te verzinnen waarmee in andere computers kan worden ingebroken. Maar dit verbod gaat niet gelden voor 'voorzieningen die even goed kunnen worden gebruikt om de veiligheid van systemen te testen als om die te doorbreken'. En laat die omschrijving nu net exact van toepassing zijn op poortscans: ze zijn ook uiterst nuttig voor website-eigenaren die willen kijken of hun virtuele koninkrijk wel goed tegen indringers beschermd is.

Zelfs de doorgaans niet malse Amerikanen - van alle westerse landen is Amerika het strengst als het om computercriminaliteit gaat - hebben poortscans onlangs officieel goedgekeurd. Rechter Thomas Thrash besloot op 18 december dat poortscans mogen. De uitspraak maakt het niet waarschijnlijk dat mildere landen dan Amerika - dat wil zeggen: zo'n beetje elk land - een ander beleid zullen voeren.

Toch zit er een nadeel aan het onbeperkt toestaan van poortscans. Poortscans zijn namelijk niet zonder gevaar. Hoewel het in de media de gewoonte is om computerkrakers af te schilderen als

moderne Robin Hoods, is de realiteit iets grimmiger.

Computerkrakers - oftewel hackers - hebben de neiging zichzelf veel heldhaftiger voor te stellen dan reëel is. Het is waar dat er veel hackers zijn met een bewonderenswaardige kennis van en inzicht in computers. Deze categorie - meest jonge - computertreks is vaak behept met een technische fascinatie die nog het meest doet denken aan het grenzeloze enthousiasme waarmee motorliefhebbers hele weekenden doorsleutelen. Deze groep hackers zal zeker blij zijn met de mogelijkheid om straffeloos door te kunnen gaan met poortscans, aangezien deze slechts voor vredelievende doeleinden werden gebruikt. Zij

zullen, nadat met een poortscan een openstaande 'deur' van een computer is ontdekt, daarvan altijd keurig de eigenaar op de hoogte stellen: het computer-equivalent van de goede buur of soms zelfs de verre vriend.

Helaas maakt deze categorie niet meer het leeuwendeel uit van wat als hacker door het leven gaat. Berucht zijn de script kiddies: pubers met weinig kennis van zaken die uit vernielzucht maar wat rotzooien met andermans computers en websites. Daarbij maken ze vaak gebruik van de kennis die 'echte' hackers hebben verzameld.

Uit ideologische overwegingen geloven veel hackers van de oude stempel in absolute openheid van informatie. Dit komt ze in zekere zin duur te staan: script kiddies gaan immers met deze kennis aan de haal en besmeuren zo de term 'hacker', die ooit een geuzennaam was voor slimme, experimenterende nerds (voor meer hacker geschiedenis: Hackers van Steven Levy, ISBN 0140232699). Gevolg is wel dat het vernielen van andermans computer ongeveer net zo gemakkelijk is geworden als het ingooien van een ruit.

Hoewel de Nederlandse overheid geprezen dient te worden omdat ze tolerant is ten opzichte van de welwillenden, dient ze eens goed na te denken over het aanpakken van de digitale stenengooiers. Daarvoor is geen extra wetgeving nodig; het vernielen van andermans computer is al strafbaar. Maar het inzetten van wat extra cybercops om dergelijke digitale dreumesen aan te pakken en ze net als 'echte' vandaalisten een nachtje op te sluiten, zou niet meer dan logisch zijn.

E-mail: a.dasselaar@ebi.nl

Vijftien arrestaties Waalwijk na ontucht

Door een onzer redacteurs
 ROTTERDAM, 23 JAN. De politie in Waalwijk heeft vijftien jongens aangehouden tussen 13 en 15 jaar die ervan worden verdacht enkele jaren lang met zeker vijf minderjarige meisjes ontucht te hebben gepleegd. De arrestaties dateren van vorige week, zo maakte de politie gisteren bekend.

Zes jongens moesten een nacht op het politiebureau doorbrengen. Alleen de oudste verdachte, een 15-jarige jongen, zit nog vast. Hij wordt verdacht van verkrachting, zo maakte de politie bekend.

De zaak kwam aan het licht toen een 13-jarig meisje uit Waalwijk vorig jaar november bij de politie vertelde dat een groep jongens, van wie de meeste afkomstig uit de Waalwijkse wijk De Hoef, haar al enkele jaren seksueel lastigviel. Dat varieerde van onzedelijk betasten tot het meerdere keren binnendringen van haar vagina met een vinger, wat juridisch verkrachting betekent. De politie startte meteen een onderzoek.

Na de melding van het 13-jarige meisje hebben nog vier meisjes van 13 en 14 jaar uit Waalwijk en Kaatsheuvel aangifte gedaan. Zij zijn inmiddels overgedragen aan Bureau Slachtofferhulp Midden- en West-Brabant. De politie sluit niet uit dat zich de komende dagen nog meer slachtoffers melden.

De jongens hebben in wisselende samenstelling geopeerd, maar volgens politiewoordvoerder E. de Wit is er sprake van een klein groepje dat meestal betrokken was bij de delicten en „een club meelopers”. Deze jongens hebben waarschijnlijk incidenteel meegedaan. De Wit: „Zij lieten zich naar eigen zeggen uitdagen door de andere jongens om mee te doen.”

De door de groep meelopers gepleegde delicten zijn volgens de politie minder ernstig. „Het gaat bij hen vooral om het betasten van kleding”, aldus De Wit.

De jongens en meisjes kennen elkaar van school en uit de wijk. Van de vijftien jongens kunnen er twee niet vervolgd worden, omdat zij ten tijde van de ontucht nog geen twaalf jaar waren.

Uitstel van geseling

ABUJA, 16 JAN. Bariya Magazu, een zeventienjarige moeder in Nigeria, krijgt voorlopig geen zweepslagen als straf voor het hebben van seks voor het huwelijk. De islamitische rechtbank in de Noord-Nigeriaanse staat Zamfara die haar daar eerder toe veroordeelde, heeft de voltrekking van de straf voor onbepaalde tijd uitgesteld, onder druk van internationale protesten van onder meer Canada. Ook bracht de rechter het vonnis terug van 180 naar 100 zweepslagen. Magazu was tot extra straf veroordeeld omdat zij had gezegd door drie mannen te zijn gedwongen tot gemeenschap, waaruit haar kind geboren werd. Zamfara hanteert met zeven andere Noord-Nigeriaanse staten sinds vorig jaar het islamitische strafrecht, shari'a. (AFP)

Toch zweepslagen Nigeriaans meisje

LAGOS - Het Nigeriaanse meisje Bariya Magazu, dat wegens seks voor het huwelijk door een islamitische rechtbank was veroordeeld, heeft toch 100 zweepslagen gekregen. Eerder hadden autoriteiten verklaard dat de straf zou worden uitgesteld, na zware internationale protesten. Volgens de vice-gouverneur van de staat Zamfara heeft Magazu de zweepsla-

Jongens plegen seksterreur

Van een onzer verslaggevers

WAALWIJK - Vijftien jongens uit Waalwijk zijn aangehouden omdat zij jarenlang een groep van vijf meisjes stelselmatig hebben misbruikt. Vorig jaar leidde de seksuele terreur tot verkrachting, waarop een van de meisjes aangifte deed. A.P.C. 23/1

De jongens, tussen 12 en 15 jaar oud, hebben bekend. Al op de basisschool waren zij met hun praktijken begonnen. Hun slachtoffers, nu 13 en 14 jaar oud, zijn afkomstig uit Waalwijk en Kaatsheuvel.

De zaak kwam aan het rollen toen in november vorig jaar een 13-jarig meisje uit Waalwijk aangifte deed van het feit dat een groepje jongens haar al jaren lastig viel. Na uitvoerig onderzoek bleek dat meer meisjes slachtoffer waren. Besloten werd de jon-

gens tegelijkertijd op te pakken. Negen jongens zijn dezelfde dag weer naar huis gestuurd.

Vijf hebben de nacht op het politiebureau doorgebracht en mochten de volgende dag pas naar huis. Een 15-jarige zit nog steeds vast. Hij wordt verdacht van het met geweld met de vinger binnendringen van het lichaam van het meisje, wat wettelijk geldt als verkrachting. De politie beschouwt deze zes als de harde kern van de groep, die in wisselende samenstelling de ontucht pleegde.

Alle jongens die twaalf jaar of ouder waren toen zij de feiten pleegden, worden vervolgd. Twee jongens waren 11 jaar oud. „In het begin hadden de meisjes nog niet door dat wat er gebeurde niet door de beugel kon. Pas later, toen zij ouder waren en het gedrag van de vijftien belagers steeds erger werd, drong dat besef tot de slachtof-

fers door”, aldus de politiewoordvoerder.

Incidenteel vonden de ontucht-handelingen onder schooltijd plaats. Volgens ouders van meisjes die werden gedwongen toe te kijken, gebeurde dat op de wc en op een verdeckte plaats op het schoolplein. Uit het politieonderzoek is daarvan echter niets gebleken, aldus de woordvoerder. „De ontucht gebeurde in de woonomgeving van de kinderen. De school speelt hierin geen enkele rol.”

Enkele verdachten van de seksuele vergripen zijn inmiddels alweer op hun huidige school, scholengemeenschap De Overlaat, gesignaleerd. De politie zegt geen maatregelen te hebben genomen om te voorkomen dat zij het gedrag van weleer zullen voortzetten. „Wij gaan ervan uit dat hun arrestatie zoveel impact heeft gehad, dat ze het wel uit hun hoofd laten.”

Jonge ontuchtplegers hangt leerstraf boven het hoofd

Van een onzer verslaggevers

WAALWIJK - De Raad voor de Kinderbescherming stuurt nog deze week een rapport aan het Openbaar Ministerie over de vijftien jongens die vorige week zijn aangehouden wegens jarenlang seksueel misbruik van vijf meisjes in Waalwijk. Op basis van het verslag bekijkt justitie of de jongens, in leeftijd variërend van twaalf tot vijftien jaar, bij strafvervolgning in aanmerking komen voor een leerstraf of hulpverlening. A.P.C. 24-1

De Raad voor de Kinderbescherming wordt ingeschakeld bij alle misdrijven door jongeren tot achttien jaar, zegt F. Peperkamp van de afdeling strafzaken van de kinderbescherming in Tilburg. Hij heeft de leiding over het onderzoek in Waalwijk. „We voeren gesprekken met de betrokken jongens, met hun ouders en met vertegenwoordigers op hun school. Aan de hand van die bevindingen kunnen we dan een remedie voorstellen, zoals een leerstraf of hulpverlening, desnoods gedwongen.”

Bij zedenmisdrijven ligt een 'leerstraf seksualiteit' voor de hand. Peperkamp: „Bij zware delicten kun je denken aan een zeer intensieve therapeutische behandeling, die erop is gericht iemands houding te verbeteren. Bij de gewone variant gaat het om tien zittingen van anderhalf uur, waarin jongens leren met meisjes om te gaan en zich in hun leefwereld te verplaatsen.”

Bij jeugdige daders uit probleemgezinnen kan in ernstige situaties ook worden besloten tot ondertoezichtstelling of uit-

huisplaatsing. Het maatschappelijk werk in Waalwijk is enkele weken geleden al begonnen met de begeleiding van gezinnen van de slachtoffers van seksueel misbruik.

Ook de ouders van de daders in Waalwijk is begeleiding aangeboden.

Straf tiener Nigeria schokt Canada

OTTAWA, 10 JAN. De toepassing van het islamitische strafrecht, de shari'a, in het noorden van Nigeria is in het land zelf heftig omstreden, maar wekt ook internationaal beroering. Canada heeft bij de Nigeriaanse regering geprotesteerd tegen de veroordeling van een zeventienjarige moeder tot 180 zweepslagen vanwege het illegaal bedrijven van seks voor het huwelijk. Volgens mensenrechtengroepen komt dat neer op de doodstraf.

Het meisje, Bariya Magazu, werd in september veroordeeld door een rechtbank in Tsafe, in de noordelijke staat Zamfara. Het tribunaal bepaalde dat de straf veertig dagen na de geboorte van het kind moest worden uitgevoerd. De baby - een meisje - is inmiddels geboren, op 27 januari volgt de straf. Honderd zweepslagen voor de seks, en tachtig omdat Bariya drie mannen 'met ongefundeerde beschuldigingen' heeft

aangewezen als mogelijke vader. Het meisje zegt door hen verkracht te zijn.

Een „ontstellende zaak” noemde de Canadese minister van Buitenlandse Zaken John Manley de veroordeling gisteren. „Ik denk dat de Canadezen hierdoor zeer verstoord zijn. We hebben Nigeria al een aantal maal gevraagd de universele verklaring van de rechten van de mens na te komen.” In Canadese kranten staan woedende commentaren en een familie heeft zich aangeboden om Magazu en dochter te adopteren.

Nigeria zelf is hevig verdeeld over de shari'a. Sinds 1999 hebben acht noordelijke staten de shari'a ingevoerd. Zamfara was daarvan de eerste en is ook het actiefst in de toepassing. President Obasanjo, zelf christelijk, noemt de shari'a ongrondwettig, maar weigert maatregelen te nemen. (Reuters)

Zweepslagen

ABUJA, 23 JAN. Tiernemoeder Bariya Magazu (17) heeft in de Noord-Nigeriaanse staat Zamfara honderd zweepslagen gekregen wegens seks voor het huwelijk. Volgens ooggetuigen was zij daarna in staat naar huis te lopen. De straf, opgelegd door een islamitische rechtbank, leidde tot diplomatieke spanningen met het verontwaardigde Canada. De recht-

gen overleefd en „dankte ze na afloop Allah voor de straf”. Een correspondent van de BBC vertelde dat ze na afloop nog kon lopen. Magazu, 13 of 14 jaar oud, had tijdens de rechtszaak verteld dat ze verkracht was door vrienden van haar vader. Ze kreeg een zoon. Maar de rechters geloofden haar niet.

Lijfstraf voor 13-jarige moeder

haar geboortedorp Magazu, geleegen in de noordelijke deelstaat Zamfara. Het dorpshoofd leverde de haar uit aan een islamitische rechtbank in Tsafe, de hoofdstad van Zamfara, meldt de organisatie ChildRight.

Op de vraag wie de vader van het kind is, noemde Bariya drie namen van schuldeisers van haar vader met wie zij gedwongen seks had gehad. Maar de drie mannen ontkenden, waarop de lijfstraf met tachtig stokslagen tot 180 werd verhoogd.

Uiteindelijk kreeg het meisje strafvermindering en mocht zij vrijdag, nadat zij honderd keer geslagen was, terugkeren naar huis. „Zij was in staat te lopen en

Bariya en haar baby

Van onze buitenlandredactie
 AMSTERDAM
 Een jonge Nigeriaanse moeder heeft vrijdag honderd stokslagen gekregen, omdat zij geslachtsgemeenschap heeft gehad voor het huwelijk. Als bewijs diende haar naamloze baby, die de 13-jarige Bariya vorige maand kreeg.

De democratisch gekozen regering staat echter machteloos tegenover het noorden, waar voornamelijk moslimgeestelijken de macht uitmaken. In het afgelopen voorjaar kwamen honderden mensen om bij gevechten tussen moslims en christenen.

Het meisje is slachtoffer van de sharia, de islamitische wetgeving, die vorig jaar in het noorden van Nigeria is ingevoerd. Het overgrote deel van de bevolking is er moslim, in tegenstelling tot het katholieke zuiden.

Bariya Ibrahim Magazu werd vorig jaar zomer door haar ooms aangegeven bij het dorpshoofd in

Morning-after pil gratis op Britse scholen

van onze correspondent
RUUD PEIJS

LONDEN - Eerst kwam de morning-afterpil in de vrije verkoop bij de Britse apotheker. Die moet even ernstig praten met iedereen die om de pil komt vragen, maar dat is de enige drempel. Los van de prijs dan, want de benodigde twee pillen om een ongewenste zwangerschap te voorkomen, kosten omgerekend 75 gulden. Maar nu blijkt dat de pil op veel scholen gratis wordt verstrekt.

Verpleegkundigen op Britse scholen houden zich zelfs niet aan de leeftijds grens van zestien jaar, maar geven de pil indien nodig aan meisjes van dertien. De ouders hoeven geen toestemming te geven. Sterker nog, ze worden niet eens geïnformeerd. De Britse regering maakt de morning-afterpil steeds gemakkelijker verkrijgbaar in de strijd tegen de vele tienerzwangerschappen. Groot-Brittannië heeft het hoogste percentage tienerzwangerschappen van West-Europa. In 1997, het laatste jaar waarvan cijfers beschikbaar zijn, raakten 7700 meisjes onder de vijftien jaar zwanger, ofwel 8,9 op de duizend. De jongste zwangere moeder vorig jaar was twaalf.

Voor de leeftijdsgroep van zestien tot negentien is het aantal zwangerschappen 62,3 per duizend. Slechts de helft van de zwangere meisjes onder de vijftien kiest voor een abortus, veel minder dan in andere landen.

Tot eind vorig jaar was de morning-afterpil alleen op recept van de huisarts verkrijgbaar. Dat had als voordeel dat op één plek de medische gegevens werden bijgehouden, waardoor kan worden voorkomen dat de pil te vaak wordt gebruikt. Het middel is immers zo krachtig - acht keer zo sterk als de gewone pil - dat een tweede gebruik gevaarlijk kan zijn. Bovendien zijn bijwerkingen bepaald niet uitgesloten.

Maar omdat het aantal ongewenste zwangerschappen bij jongeren hoog blijft, besloot minister van Volksgezondheid Alan Milburn begin november het verplichte recept bij de apotheker af te schaffen. De apothekers kregen een lijvig informatiepakket, onder meer over het gesprek dat ze met de klant moeten voeren. Om die gesprekken privé te kunnen houden, heeft Boots - de grootste apothekersketen van het land - in veel zaken een speciale spreekkamer ingericht.

Britse scholen mogen met ingang van deze week minderjarige leerlingen de morning-afterpil verstrekken zonder medeweten van de ouders. Tot nu toe hebben zes scholen besloten van deze mogelijkheid gebruik te maken.

Van onze correspondent
Peter de Waard
LONDEN

De nieuwe regeling ging op 1 januari in, maar veel apothekers moesten uitgerekend na nieuwjaarsnacht nee verkopen, omdat de leverancier er niet in was geslaagd alle zaken tijdig te bevoorraden. Het wordt half februari voordat de morning-afterpil echt vrij verkrijgbaar is.

Nu echter hebben verpleegkundigen in de schoolgezondheidsdienst - een onderdeel van de National Health Service - laten weten dat ook zij de morning-afterpil verstrekken, in voorkomende gevallen zelfs aan meisjes van amper dertien. Op sommige scholen gebeurt dat al een behoorlijke tijd.

Hoewel de ouders wel te horen hebben gekregen dat de school van hun kinderen dit beleid voert, wordt ze niet verteld of hun eigen dochter de pil heeft gevraagd en/of gekregen, omdat de privacy-regels indruist. Schoolzuster Val Oborn in Derbysshire onlangs voor de BBC: "Ik denk dat wij bij uitstek geschikt zijn om de pil te verstrekken, omdat we de kinderen zo goed kennen."

Uiteraard zijn er bezwaren, niet alleen in kringen van anti-abortusorganisaties die ook het slikken van de morning-afterpil als moord zien, maar ook in de medische hoek. Prof. Stuart Horner van de Universiteit van Lancashire: "We hebben het niet over Smarties, maar om een zware dosis vrouwelijke hormonen, die allerlei problemen in het lichaam kan veroorzaken."

De Bond van Schoolhoofden is eveneens sceptisch en wil het onderwerp eerst uitgebreid bestuderen en met ouderraden bespreken voordat het verstrekken van de pil door de schoolzusters algemeen gebruik wordt.

Er ligt al een flinke stapel studiemateriaal klaar. Zo blijkt uit een studie van de toonaangevende Joseph Rowntree Foundation dat veel zwangere tieners helemaal niet over de pil of over abortus nadenken. Jonge moeders zijn zo gewoon in hun familie of buurt, dat ze een zwangerschap helemaal niet als een probleem zien. Vaak waren ze wel degelijk voorgelicht door hun ouders.

In de meeste gevallen wordt de nieuwe baby liefderijk opgenomen in het gezin waarin de jonge moeder opgroeit. Soms had de - meestal net zo jonge - vader nog iets te vertellen, maar veel zwangere meisjes beslissen zelf of ze de baby willen houden. Het lijkt er dus op dat een mentaliteitsverandering meer zal uithalen dan een gemakkelijk verkrijgbare morning-afterpil.

Zes Britse scholen hopen door de verstrekking van de morning-afterpil een bijdrage te leveren aan het verminderen van het grote aantal ongewenste tienerzwangerschappen. In Groot-Brittannië raken jaarlijks 41 duizend tieners onder de 18 jaar zwanger, gemiddeld 23 per duizend. In landen als Nederland en Duitsland is dat minder dan tien per duizend.

De regering-Blair wil het hoge aantal tienerzwangerschappen onder meer verminderen door seksueel verkeer tussen jongeren

Commentaar

REF. D. 25/1 Heidens

Britse kinderen boven de zestien kunnen sinds kort zonder medeweten van hun ouders de morning-afterpil krijgen. Maar een aantal scholen verstrekt dat ding ook aan jongere meisjes. De bedoeling is het hoge aantal zwangerschappen onder ongehuwde tieners terug te dringen. In feite kunnen de genomen maatregelen fungeren als aanmoediging tot ongebreidelde toegeven aan vrijblijvende seksuele begeerten. „Ga je gang! Maar zorg in elk geval dat je op tijd je door school verstrekte pillen slikt.“

Binnen ongekende leefgemeenschappen in een land als Ethiopië bestaan merkwaardige gewoonten. Een meisje heeft recht op seks voor het huwelijk. Om te bewijzen dat ze vruchtbaar is. Daarna is het mogelijk met een ander te trouwen. Dan blijkt in de naam van het eerder verkregen kind dat het van die ander is. Lijkt West-Europa in sommige opzichten niet terug te keren tot heidense gewoonten? Waar het christendom op z'n retour blijkt, gaat het normbesef van weleer teloor. Daar lijken althans mensen het ontstane vacuüm in het waardepatroon te vullen met gedrag dat kennelijk verwantschap toont met voorchristelijke God-loosheid.

Een de ernst van de zonde verzwarend aspect in de Britse actie is dat gebruik van de morning-afterpil een stap verder gaat dan dat van anticonceptiva die zwangerschap voorkomen. De werking van de morning-afterpil berust op een verandering van het slijmvlies van de baarmoeder, die innesteling van een bevruchte eicel voorkomt. De ethicus Douma schrijft daaromtrent in zijn "Medische ethiek" „spiraaltjes, de morning-afterpil en welke andere pillen ook een aborterend neveneffect kunnen hebben“ af te wijzen. De Engelse regering zou zich hieromtrent opzettelijk slechts vaag hebben uitgelaten.

Engeland is overzee. De Britse scholen schijnen ver van ons bed. Is de situatie in Nederland niet beter? Omdat het aantal ongewenste zwangerschappen van tieners relatief veel lager ligt? Ogen-schijnlijk zou iemand kunnen constateren dat de moraal in ons land inderdaad - vanuit christelijk standpunt bezien - op een hoger niveau ligt. Maar

hiermee is begonnen. Schoolzuster Val Oborn denkt dat veel meisjes op een andere wijze aan de morning-afterpil zouden komen als de school ze niet verstrekt. Het voordeel is dat ik een gesprek met de meisjes kan hebben. Ik kan hen ook advies geven. Directeur Michael Crane: "De overgrote meerderheid van de ouders is het met het programma eens, maar er zijn ook ouders die er graag meer bij zouden worden betrokken."

Op andere scholen vinden de ouders het onacceptabel dat hun dochters de pil zouden krijgen zonder dat zij worden geconsulteerd. Ook religieuze verenigingen en organisaties die de familie-waarden propageren, zijn tegen. Dr. Peter Saunders van de Christian Medical Association: "Als de pil zo makkelijk verkrijgbaar is, dan wordt seks een triviale handeling. Jongeren worden onder druk gezet om seksuele omgang te hebben en lopen het risico van allerlei ziektes." Het ministerie voor Volksgezondheid vindt dat de beslissing bij de scholen en hun medische toezichthouders ligt.

De Britse regering wil het aantal zwangerschappen bij meisjes onder de 18 jaar binnen tien jaar halveren. Hiervoor is ruim 200 miljoen gulden beschikbaar. Het leeuwendeel zal worden gebruikt voor informatiecampagnes. Maar de regering wil ook dat voorbehoedsmiddelen beter verkrijgbaar worden. Sinds 1 januari kunnen tieners vanaf 16 jaar bij de drogist de morning-afterpil zonder recept kopen. Ze moeten hiervoor 75 gulden betalen. Veel meisjes hebben dit geld niet en durven het bedrag niet aan hun ouders te vragen. Daarom stelt een aantal scholen de pil ook gratis ter beschikking. Hierdoor kunnen ook meisjes onder de 16 de morning-afterpil krijgen. De organisatie van Britse schoolverpleegsters pleit ervoor dat alle scholen het programma invoeren.

De John Port School in Derbyshire is een van de scholen die de ouders worden niet op de hoogte gesteld. Day heeft voor dit programma toestemming van de schoolleiding en de ouderraden. Maar niet alle ouders zijn voor: sommigen vrezen dat jongeren hierdoor juist worden gestimuleerd om op jonge leeftijd seks te hebben zonder enige bescherming. Ze zijn ook bang dat tieners hierdoor sneller seksueel overdraagbare ziektes kunnen oplopen. Maar schoolrecteur Ed Wydenbach denkt dat het programma ertoe leidt dat jongeren juist eerder zelf hun verantwoordelijkheid nemen. Dat wordt bevestigd door een recent onderzoek van The British Medical Journal onder 53 duizend tieners tussen de 14 en 18 jaar. De meerderheid van de meisjes die ooit de morning-afterpil hebben geslikt, zegt die daarna

Geestdodend Volgens Engeland-deskundige Arnold Bakker van het instituut Clingendael helpt de maatregel slechts als een druppel op de gloeiende plaat. „Vooral Engelse tienermeisjes uit de arbeidersklasse willen juist zwanger worden. Het stichten van een eigen familie is voor hen de enige mogelijkheid te ontsnappen uit een geestdodend leven bij hun ouders.“ In West-Europa is er geen land dat nog zo in klassen denkt als Engeland. Arme ouders kunnen zich de vreselijk dure privé-scholen niet permitteren, dus gaan hun kinderen naar de openbare scholen waar het onderwijs van matige kwaliteit is. Vervolgens hebben ze slechts een kleine kans op een goede vervolgoeding. Uitzicht op een fatsoenlijke baan is er daardoor niet. „Veel Engelse meisjes uit de arbeidersklasse proberen daarom een

Geestdodend Volgens Engeland-deskundige Arnold Bakker van het instituut Clingendael helpt de maatregel slechts als een druppel op de gloeiende plaat. „Vooral Engelse tienermeisjes uit de arbeidersklasse willen juist zwanger worden. Het stichten van een eigen familie is voor hen de enige mogelijkheid te ontsnappen uit een geestdodend leven bij hun ouders.“ In West-Europa is er geen land dat nog zo in klassen denkt als Engeland. Arme ouders kunnen zich de vreselijk dure privé-scholen niet permitteren, dus gaan hun kinderen naar de openbare scholen waar het onderwijs van matige kwaliteit is. Vervolgens hebben ze slechts een kleine kans op een goede vervolgoeding. Uitzicht op een fatsoenlijke baan is er daardoor niet. „Veel Engelse meisjes uit de arbeidersklasse proberen daarom een

Geestdodend Volgens Engeland-deskundige Arnold Bakker van het instituut Clingendael helpt de maatregel slechts als een druppel op de gloeiende plaat. „Vooral Engelse tienermeisjes uit de arbeidersklasse willen juist zwanger worden. Het stichten van een eigen familie is voor hen de enige mogelijkheid te ontsnappen uit een geestdodend leven bij hun ouders.“ In West-Europa is er geen land dat nog zo in klassen denkt als Engeland. Arme ouders kunnen zich de vreselijk dure privé-scholen niet permitteren, dus gaan hun kinderen naar de openbare scholen waar het onderwijs van matige kwaliteit is. Vervolgens hebben ze slechts een kleine kans op een goede vervolgoeding. Uitzicht op een fatsoenlijke baan is er daardoor niet. „Veel Engelse meisjes uit de arbeidersklasse proberen daarom een

Geestdodend Volgens Engeland-deskundige Arnold Bakker van het instituut Clingendael helpt de maatregel slechts als een druppel op de gloeiende plaat. „Vooral Engelse tienermeisjes uit de arbeidersklasse willen juist zwanger worden. Het stichten van een eigen familie is voor hen de enige mogelijkheid te ontsnappen uit een geestdodend leven bij hun ouders.“ In West-Europa is er geen land dat nog zo in klassen denkt als Engeland. Arme ouders kunnen zich de vreselijk dure privé-scholen niet permitteren, dus gaan hun kinderen naar de openbare scholen waar het onderwijs van matige kwaliteit is. Vervolgens hebben ze slechts een kleine kans op een goede vervolgoeding. Uitzicht op een fatsoenlijke baan is er daardoor niet. „Veel Engelse meisjes uit de arbeidersklasse proberen daarom een

zo'n conclusie is voorbarig. Zij zou terecht zijn, indien alleen het direct en oppervlakkig waarneembare en niet het verborgene of iemands motivatie meetelt. In Nederland droeg waarschijnlijk het onderwijs om vooral 'veilig' te vrijen meer vrucht. Jongeren en ouderen voorkomen eenvoudig in een vroeger stadium ongewenste 'neveneffecten' van hun lust.

Laat dus niemand uit de gereformeerde gezindte ach en wee roepen met het oog op en de vinger naar de ander; de moderne heiden. Want allerlei soort van anticonceptiva wonnen ook in eigen kring terrein. Gezinnen met een groot aantal kinderen, zoals die vroeger in rooms-katholieke kring veel voorkwamen, zijn nu zeldzaam geworden. Maar een soortgelijk verschijnsel valt ook binnen kerken van gereformeerde belijdenis waar te nemen. Statistische gegevens over toe- of afname van het aantal zwangerschappen voor het huwelijk zullen niet bekend zijn. Maar het aantal voor de kerkenraad afgelegde schuldbelijdenissen van stelletjes die niet konden wachten, lijkt duidelijk terug te lopen. Komt dat doordat de mensheid braver wordt? Minder zondigt? Of doordat wij gewiekster door gebruik van middelen wandaden weten te verbergen?

Mensen kunnen allerlei redenen aanvoeren ten gunste van het beperken van de gezinsgrootte. Er kan sprake zijn van puur eigenbelang bij de ouders: de baan, de hypotheek die tweeverdieners aan het werk zet. Er kunnen ook medische of sociale argumenten zijn. Mondiaal gezien is er het probleem van de zogeheten overbevolking. Dus waar goederen voorraad en productiemiddelen niet toereikend zijn voor het levensonderhoud. Dat alles valt niet over één kam te scheren. In elk geval riep Luthers woord: „God maakt de kinderen, Hij zal ze ook wel voeden“, al vroeg verzet op. Maar lopen wij met een al te genuanceerd afwegen ten gunste van familyplanning ook niet de kans menselijke lust zonder last te promoten? Zien wij kinderen nog als zegen van God? Of loopt dat besef terug? Niet als het Godsbesef in het algemeen in West-Europa?

De moraal die in Engeland de mens ontlustertrend en aan heidenen herinnerend van het licht treedt, is aan de overkant - op het vasteland - lang niet altijd beter. Slechts wie met zijn of haar hart - met minder kan het niet langer in onze cultuur; verstand schiet tekort - vasthoudt aan Gods heilzame geboden, hoedt zich voor heidendom.

MORNING-AFTERPIL 'Tieners

door Marion van der Dennen

LONDEN - De Britse regering gaat de strijd aan tegen het hoge aantal zwangerschappen bij tieners. Door een nieuwe wet hebben Britse tieners geen recept van de dokter meer nodig voor de morning-afterpil. Vanaf begin februari kunnen meisjes vanaf zestien jaar bij de drogist terecht voor deze pil, die zwangerschap tegengaat.

De Britse regering hoopt dat tieners eerder om de pil durven vragen nu deze vrij verkrijgbaar is. Het aantal tienerzwangerschappen bedroeg in 1999 ongeveer 95.000. Dit is het hoogste cijfer in West-Europa. De Britse regering streeft ernaar dit aantal de komende tien jaar met de helft omlaag te krijgen.

Geestdodend

Volgens Engeland-deskundige Arnold Bakker van het instituut Clingendael helpt de maatregel slechts als een druppel op de gloeiende plaat. „Vooral Engelse tienermeisjes uit de arbeidersklasse willen juist zwanger worden. Het stichten van een eigen familie is voor hen de enige mogelijkheid te ontsnappen uit een geestdodend leven bij hun ouders.“

In West-Europa is er geen land dat nog zo in klassen denkt als Engeland. Arme ouders kunnen zich de vreselijk dure privé-scholen niet permitteren, dus gaan hun kinderen naar de openbare scholen waar het onderwijs van matige kwaliteit is. Vervolgens hebben ze slechts een kleine kans op een goede vervolgoeding. Uitzicht op een fatsoenlijke baan is er daardoor niet. „Veel Engelse meisjes uit de arbeidersklasse proberen daarom een

Belgen noemen de dingen bij hun naam

De Vlaamse minister van Volksgezondheid Mieke Vogels dacht ook eerst even 'ho, ho', toen ze de teksten van de jongste campagne voor veilig vrijen in België onder ogen kreeg. Maar de inkeer kwam snel. Wie is zij, als 46-jarige bewindsvrouw, om op de rem te gaan staan, als de jongeren zelf zo enthousiast reageren? En trouwens: als de gevierde schrijver Herman Brusselmanns de begrippen hanteert, is het ineens kunst.

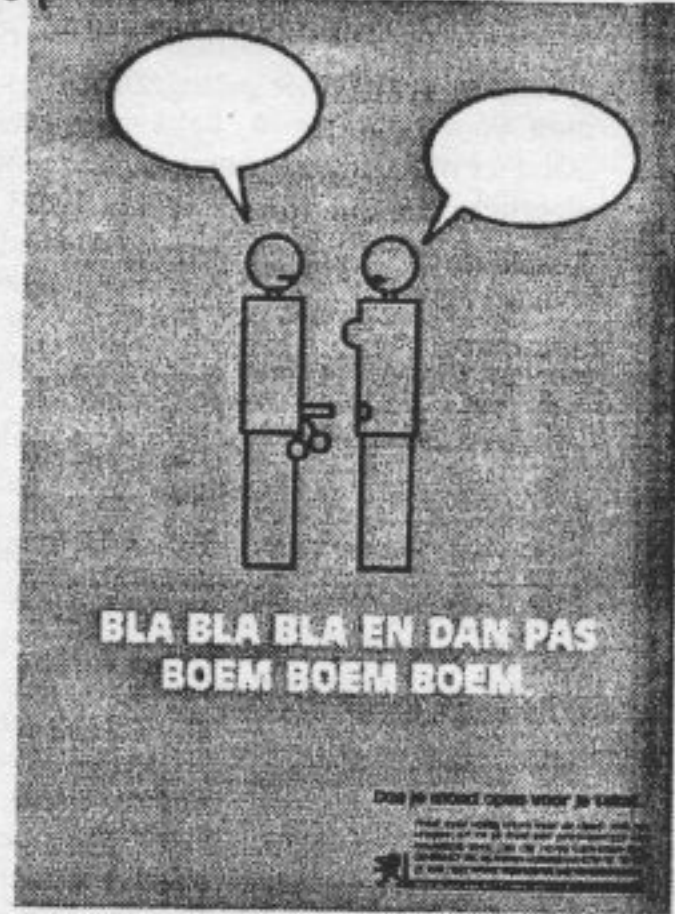
Dus: 'Vrijen zonder praten is kut' (op affiches voor bij de damestoiletten in café en discotheek). En: 'Zeg dan iets, lul' (voor bij de heren). Of: 'Bla bla bla en dan pas boem boem boem' (kan overal).

Dat is taal die de doelgroep begrijpt, volgens de campagnestrategie van reclamebureau McCann-Erickson. Vogels weer: 'Jongeren noemen nu eenmaal de dingen bij hun naam.'

Spraakmakend? Dat zeker. 'Wij zijn niet ver verwijderd van de communicatiemethoden van de bonobo-chimpansees', concludeerde dinsdag de commentator van *De Standaard*. Kunnen we het niet bijvoorbeeld hebben over 'bloem' voor wat meisjes hebben en 'stengel' voor wat jongens bezitten, verzuchtte pater Luc Versteyle, grondlegger van de groene beweging in Vlaanderen in *Het Laatste Nieuws*. De radionieuwsdienst van de VRT durfde pas na zessen 's avonds de dingen expliciet te noemen.

De posters, advertenties en spot-

VK 31/01/01

Affiches uit de voorlichtingscampagne 'Doe je mond open voor je seks'.

jes zijn vooral gericht op jongeren tussen 15 en 19 jaar uit het technisch- en beroepsonderwijs. Die zijn, leren de deskundigen, er doorgaans nogal vroeg bij (met neuken, bedoelen ze), en veronachtzamen anticonceptie (met andere woorden: ze rollen er geen condoom omheen).

Volgens Vogels was het hoog tijd het thema weer eens publiekelijk bespreekbaar te maken. De laatste grootscheepse campagne over seksualiteit en voorbehoedsmiddelen

dateert van 1973. Het aantal tienerzwangerschappen stijgt weer, de verspreiding van geslachtsziekten neemt toe, en de angst om aids op te lopen neemt af.

'Doe je mond open voor je seks', is de centrale slogan in de campagne. Vogels: 'Door de klemtoon op communicatie te leggen, willen we de jongeren mondiger maken. Dat ze ook kunnen zeggen: de boom in!'

Onderzoek heeft geleerd dat de jongeren zelf de campagne abso-

luut niet schokkend vinden. Ze zijn inmiddels wel wat gewend. Tot afgrijzen van de talrijke vertolkers van het Vlaamse chanson, worden de hoogste regio's in de Vlaamse hitparade op dit moment gedomineerd door Nederlandstalige meedingers waarin evenmin sprake is van de sierlijke metafoor. De grootste krakers: *Tieten van ons madam* en *Effe beffen*. Kijk, daar kunnen zelfs de copywriters van McCann-Erickson nog wat van opsteken.

Rob Gollin

dinsdag 16 januari 2001

Studenten geven seksueel advies

NIJMEGEN — Scholieren nemen gemakkelijker iets aan van leeftijdsgenoten dan van ouderen. Studenten medicijnen uit Nijmegen gaan daarom seksuele voorlichting geven in het voortgezet onderwijs.

„Ik heb zelf op school wel alle technische feitjes gekregen, maar het is niet voor me gaan leven”, zegt tweedejaars geneeskunde Wout van der Meij (19). Van der Meij, lid van de werkgroep seksuele voorlichting van de internationale vereniging voor geneeskundestudenten IFMSA, wil daarom met twintig studiegenoten op Nijmeegse scholen seksuele voorlichting gaan geven. Bij gebreken succes wordt de campagne daarna uitgebreid naar het hele land. (HOP)

Vriendje versieren is iets anders

Vriendje wil en dat vriendje wil het ook, dan is er niets aan de hand. Hoe komt het toch dat veel mensen gewenste en ongewenste seksuele aandacht zo slecht uit elkaar houden? Zou Heyzen zich als man misschien niet kunnen voorstellen dat seksueel getinte aandacht ongewenst kan zijn? Misschien moet een onderdeel van het preventieplan zijn dat man- en vrouwen dat onderscheid leren maken.

Mathilde Bos

UTRECHT

Rotterdam pakt seksuele intimidatie in zwembad aan

IN ENGELAND VANAF FEBRUARI VRIJ TE KRIJGEN

willen juist baby'

kerel aan zich te binden die een inkomen biedt. Zwanger worden is een manier om dit te bereiken”, aldus Bakker.

Een recent onderzoek van het Brits bureau voor statistiek onderstrept deze tendens. Meisjes uit achterstandswijken blijken meer kans te hebben op een jeugdige zwangerschap. Bovendien wijzen de cijfers uit dat tieners uit achterstandswijken minder vaak abortus plegen dan leef-

tijdsgenoten in betere wijken.

Een andere oorzaak voor het hoge aantal tienerzwangerschappen is de slechte seksuele voorlichting op scholen. Deze is lang niet zo gestructureerd als in Nederland. „Voor veel Engelsen is seks nog altijd taboe als gespreksonderwerp”, zegt Bakker. Volgens een onderzoek van de Universiteit van Southampton blijkt een op de vier Britse meisjes al ontmaagd te zijn voor haar zestiende.

Tienermeisjes over hun liefdesleven

RTL4, 21.55 uur

Vier meisjes van veertien en vijftien jaar oud vertellen in *Jambers Magazine* over hun eerste liefdeservaringen, hun ontluikende seksualiteit en hun eerste teleurstellingen op dit gebied. De meisjes blijken allemaal te vallen op wat oudere jongens, omdat de jongens van hun eigen leeftijd nog te kinderachtig zijn. Sommige meisjes noemen zichzelf ware 'verleiders'.

Morning-afterpil in het nieuws

In België pleit het Centrum voor Geboorteregeling en Seksuele Opvoeding ter navolging van Engeland voor de vrije verstrekking van de morning-afterpil. In Frankrijk besloot de regering eind vorig jaar dat middelbare scholen deze pil aan leerlingen mogen verstrekken. Leerlingen hebben geen toestemming van hun ouders meer nodig. In het katholieke Italië is de morning-afterpil juist taboe. Pas sinds eind oktober is de pil verkrijgbaar bij de apotheek.

Een deel hiervan al wanneer ze dertien zijn.

Woedend

Kerken en anti-abortusgroeperingen zijn woedend over de nieuwe morning-afterpilwet. Volgens hen worden drogistmedewerkers zo medeplichtig aan abortus. De pil zou in eerste instantie vanaf begin deze maand vrij te krijgen zijn. Het uitstel naar februari, vanwege organisatorische redenen, gebruiken de protestgroepen om te gaan demonstreren voor de deur van drogisterijen.

In Nederland is de pil te verkrijgen bij de apotheek met recept van de dokter of via de Rutgers Stichting. Volgens gegevens van het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek (NISSO) worden er in Nederland ieder jaar tweeduizend tieners moeder.

Hoe werkt de morning-afterpil?

Met een grootscheepse campagne gaan de gemeente Rotterdam, de politie en de dienst Sport en Recreatie seksuele intimidatie in zwembaden aanpakken.

Badmeesters in de gemeentelijke zwembaden, sportfondsenbaden en in Tropicana zullen scherper letten op ongewenste intimiteiten in en rond het zwembad. Als het project succes heeft, zullen ook zwembaden in de rest van Nederland dit voorbeeld volgen.

Aanleiding voor de actie 'Samen zwemmen, kun je het aan?' is een golf van seksueel wangedrag in 1998 rondom de Rotterdamse zwembaden. Vooral jongeren van allochtone afkomst gingen over de schreef. Tientallen jongens werd destijds de toegang tot Tropicana ontzegd.

Bijna drie jaar later hebben de instanties een protocol opgesteld waarmee is geprobeerd om de grenzen van het toelaatbare te definiëren. Het zwembadpersoneel heeft in een cursus geleerd eerder in te grijpen. "We hebben gemerkt dat het een vaag probleem is", zegt Lisette Eijgelsheim, die betrokken is bij de campagne die vandaag van start gaat. "Vaak

wordt het als onschuldig beschouwd. Maar bij billenknipperij moet er echt ingegrepen worden. Daar kun je niet om lachen."

Ook de bezoekers worden erop attent gemaakt dat er strikter geteld wordt op seksueel wangedrag. Met posters worden bezoekers aangespoord om zich te melden wanneer ze worden lastiggevallen. Vaak schamen slachtoffers zich te zeer om over het incident te praten. Of ze menen ten onrechte dat ze het probleem uitgelokt hebben. Eijgelsheim: "Maar als je borsten worden betast, moet je daarover praten." TIM SENDEN

Van GPD-correspondent Harm Harkema

LONDEN - De vijftienjarige puber Jenna Franklin uit het Engelse Warsop Vale weet nu al welk cadeau ze krijgt als ze op 23 augustus zestien jaar wordt. Haar ouders bieden haar dan een borstvergrotingsoperatie aan. Politici, medici en gedragswetenschappers in Groot-Brittannië spre-

ken er schande van, Jenna zelt is opgetogen.

"Toen ik twaalf was dacht ik er al aan", aldus het meisje dat het op het ogenblik nog moet doet met cupmaat 34A en de aanstaande uitbreiding wil beperken tot een fatsoenlijke C-of-D-maat. „Ik wil geen buitenproportioneel grote borsten, ik wil gewone borsten. Ik wil alleen maar lekker in m'n lijf zitten en ik denk dat deze borstvergroting goed is voor mijn zelfvertrouwen". Bovendien staat haar vriendje, waar ze al vier maanden verkering mee heeft, er helemaal achter.

Helemaal vreemd is het niet dat Jenna juist dit cadeau aan haar ouders heeft gevraagd én krijgt. Moeder Kay Franklin (40) heeft zelf twee keer haar borsten laten vergroten, de neus laten verkleinen, vetrollen op buik en heupen laten afzuigen en de wangen aan laserbehandelingen onderworpen.

Voor volgend jaar staan de oogrimpels op het programma en ze denkt over een jaar of vijf aan een facelift toe te zijn. Moeder drijft bovendien sinds 2,5 jaar samen met vader Martin (45) een bureau dat bemiddelt in en adviseert over cosmetische chirurgie. Ook daarvoor zaten ze al in het wereldje.

Ma als werkneemster in een cosmetische kliniek, pa als chauffeur van de kliniek, die de klanten af en aan reed. Jenna zegt nu: „Ik ben opgegroeid met plastische chirurgie en ik zie er geen enkel probleem in". Kay Franklin begrijpt alle op-

man, ik ben toch geen fles! "Ah man, rot op!"

CHAOSEN LIEFDE

SANNE WALLIS DE VRIES

Bij de post zit een uitnodiging voor het verrassingsfeest voor Rosa. Dertig jaar wordt ze. Er zit een heel lief fotootje bij van haar als kind met een heel grote verjaardagsstaart. Toen kende ik haar nog niet, zo jong als ze daarop is. Toen we 9 waren, zagen we elkaar voor het eerst, op Terschelling, op kinderleed. De Grote Beer, waar ik dankzij mijn vriendinnetje Willemijn terecht was gekomen. Al gauw vormden Rosa, Willemijn en ik een (prachtige) drie-eenheid, al was het maar door ons haar. Rosa rood, Willemijn blond en ik donker.

Tot en met ons twaalfde jaar, tot en met de 'grote-meidentent' gingen we elke zomer naar 'het kamp' en schoven we elke zomer een tent op. Daarna mochten we niet meer, we waren te oud. Het was toen ook hoog tijd. Alle meiden van onze tent hadden tuitjes en zeker de helft was al ongesteld. Een heleboel kinderen kwamen uit Amsterdam en ik hoor nog het opbieven dat de hormonen teweegbrachten: 'Jezus, gebruik jij luiers?' 'Nee man, dat is maandverband hoor hé.' 'Nee man, luiers, je bent toch geen baby, ik gebruik al een jaar tampons!' Tampons zijn kurken

VENVOEGE S/I
het niet zo goed. „Ik wil dat mijn dochter gelukkig is met hoe ze eruitziet. Als dat betekent dat ze borstimplantaten moet hebben, dan moet dat”. Niet iedereen denkt er zo over. Verscheidene politici, medici en gedragswetenschappers hebben hun afschuw over het verjaarscadeau uitgesproken. Dr. Eileen Bradbury die als psycholoog verbonden is aan verschillende privéklinieken voor plastische chirurgie noemt het 'bijzonder verontwaardig'.

„Ik geloof er niks van dat een meisje op deze leeftijd een verantwoord besluit kan nemen”, zegt Bradbury. „Als ze bij mij zou komen, zou ik zeggen: kom over vijf jaar maar eens terug. Alle tieners zijn zich immers vreselijk bewust van hun eigen lichaam. Vrijwel alle meisjes van vijftien voelen zich er ongelukkig mee”. De psychologe heeft begrepen dat Jenna grotere borsten wil om succesvol te kunnen zijn. „Dat is een onzinnige gedachte”, aldus Bradbury. „Gelukkig of succesvol zijn, hangt absoluut niet samen met borstimplantaten. Ik weet van veel vrouwen die terug blijven komen voor steeds meer cosmetische chirurgie als oplossing voor hun problemen. Heel gevaarlijk”. In huize Franklin dient zich inmiddels, nog voor de verjaardag van Jenna, alweer een nieuwe klant aan voor een paar implantaten. Een enthousiaste Kay Franklin: „Ons jongste dochter van elf jaar, Jordan Maria, wil haar borsten later ook laten doen”.

KWESTIES / De onschuld blijft, tot het dertiende jaar Henriëtte Lakmaker 2001-01-17, Trouw

Pedagogen en andere opvoedkundigen maken zich zorgen dat er steeds vroeger een einde aan de onschuld komt. Jonge kinderen zouden al ver voor de geëigende leeftijd pubergedrag vertonen: eindelijk rondhangen met leeftijdgenoten en muziek luisteren. Die zorg heeft geen bestaansrecht, stelt pedagoge Elke Zeijl, vorige week in Leiden gepromoveerd op de besteding van vrije tijd door kinderen tussen de tien en de vijftien jaar. Uit gesprekken met 927 kinderen en hun ouders bleek dat de meeste jonge kinderen tot hun twaalfde, dertiende kind blijven.

SEBASTIEN KRAAIJEVELD

AMSTERDAM - „Hoi Sugar Baby, ik heet Puff Daddy,” mompelt de veertienjarige Rachid Ait Inogmar. Hij tikt de zin op zijn toetsenbord en wacht, terwijl hij verlegen om zich heen kijkt, op antwoord. „Dat meisje krijg je echt niet,” schreeuwt een jongen vanachter een andere computer. „Jij kan gewoon niet chatten.”

In het voormalige fietsenhok van het Junior College in Overtoomse Veld hebben fietsen en oude rommel plaats moeten maken voor computers. Op initiatief van het stadsdeel, Slotervaart/Overtoomse Veld, heeft Saskia Bruines, wethouder ICT, hier zaterdag het eerste Computer Clubhuis van Nederland geopend.

Zo'n ruimte is bedoeld om jongeren tot achttien jaar meer computerkennis te geven. Het

Niemand wil dat kleine kinderen via de televisie geconfronteerd worden met geweld en seks. En gelukkig is het verboden. Toch kan het gebeuren als kinderen 's ochtends vroeg naar een kinderprogramma van SBS6 kijken.

SBS6 zendt 's ochtends rond zeven uur aankondigingen (promo's) uit, bedoeld voor papa's en mama's, van programma's die 's avonds worden uitgezonden, waaronder ook de heftige sciencefictionseries of anderszins opwindende producties.

Dominica is boos op SBS6: „Mijn dochter keek 's morgens naar 'Kinderen zijn de baas' tussen zeven en halfacht. SBS6 promoot oorlog en seks tussendoor! Ik erger me daar wezenloos aan. Ze kijkt nu Z@ppelin op Nederland 3.”

De moeder belt SBS6 op. Ze krijgt iemand van de communicatie-afdeling die niet begrijpt waar ze zich druk over maakt. Maar als het zo belangrijk is voor haar, wil ze het wel even doorgeven.

Dominica stuurt een e-mail naar SBS6. Nu krijgt ze antwoord: het is niet de bedoeling geweest en excuses voor het ongemak. „Een menselijke fout”, zegt een voorlichter desgevraagd. „We zenden 's morgens inderdaad aankondigingen uit voor avond-

Meisjes lezen de Donald Duck, ze schrijven in hun dagboek of poëzie-album en pakken nog regelmatig de playmobil uit de kast. Jongens voetballen of doen computerspeltjes.

Ook met de zogeheten 'achterbankgeneratie' valt het erg mee, zegt Zeijl. Het beeld van het overbezette kind, door de moeder van de ene leuke hobby naar de andere gereden, is sterk overdreven. „Wel zijn er grote verschillen tussen de hogere en lagere inkomens. Kinderen van wie de ouders meer verdienen zijn vaker lid van een club.” Ouders stimuleren het voetballen, tekenen of paardrijden, omdat het gezond en leerzaam is; zo blijft de voorsprong van de hogere 'klasse' in stand. Daarom is de verlengde schooldag zo'n goed idee, zegt Zeijl. Vooral meisjes uit lagere sociale milieus, die nu noch lid zijn

programma's. In principe alleen voor programma's geschikt voor alle leeftijden, maar het gaat wel eens mis.” Waarom krijgen kinderen die promo's eigenlijk voorgeschoteld? „Tja waarom niet?” kaast hij terug. „Tijdens die ochtenduitzendingen hebben we ook de ouders als doelgroep. En als ouder heb je toch een eigen verantwoordelijkheid?”

OUDEERS ONLINE

Maar als ouders hun kinderen 's ochtends voor de televisie alleen laten, staan ze zelf onder de douche of schieten ze in hun werk-outfit. Ook in de avond: dan zit meer dan driekwart zonder begeleiding voor een kinderprogramma. Ondertussen giet papa of mamma de aardappels af, of snellen ze de koppen van de krant. Dat moet toch kunnen?

„Natuurlijk”, beaamt Wim Bekkers, directeur van de stichting Nicam (Nederlands instituut classificatie audiovisuele media, www.nicam.cc). Binnenkort zullen televisiezenders bij elk programma een leeftijdsaanwijzing

van een club noch op straat spelen, hebben daar baat bij.

Zeijl vergeleek de Nederlandse kinderen met Duitse leeftijdgenoten. In Duitsland gaan ze vanaf hun tiende al naar de middelbare school. Worden zij vanaf dat moment ook al vroegwijze adolescenten, zoals veel Nederlandse kinderen aan het einde van groep acht? Nee, ondervond Zeijl. Wel is de overgang van kind naar puber minder scherp te bepalen dan in Nederland. Hier ligt het breukvlak rond dertien. Dan gaan ze hun vrienden opzoeken en 'rondhangen'; de rest van hun 'vrije tijd' gaat op aan het huiswerk.

Zeijl legde kinderen uit beide landen de vraag voor, wat ze van hun ouders vonden. „Nederlandse kinderen waren tevreden over het begrip van hun ouders. Als ze iets niet mogen kunnen ze vaak onderhandelen.

moeten geven, zoals 'alle leeftijden, meekijken gewenst, 12+ en 16+'. Daar heeft het Nicam een speciaal systeem met pictogrammen voor ontwikkeld. Bekkers: „Ouders nemen heus hun verantwoordelijkheid: NOS Kijk- en Luisteronderzoek ontdekte in 1999 dat meer dan 80 procent van de ouders behoefte heeft aan een classificatie en dat ze er gebruik van zullen maken.”

Tot nu toe is het onduidelijk waar ouders moeten klagen. Op het Forum van Ouders Online krijgt Dominica het advies om haar klacht over SBS6 te melden via KRO's 'ergemissen-telefoon'. Iemand anders suggereert het te proberen bij de Reclamecodecommissie (www.reclamecode.nl). „Ik zou eigenlijk niet weten of wij daar iets mee kunnen”, zegt een medewerker van de Reclamecodecommissie desgevraagd. „We zouden eerst moeten onderzoeken of het wel om reclame gaat.” En trailers (voorfilmpjes) in de bioscoop? „We kunnen een beperking opleggen aan het tijdstip van uitzending van een bepaalde reclame, maar hierover hebben we nog geen klacht gehad. Geen idee of we iets kunnen doen.” Verder zijn er het Commissariaat voor de media (dat toeziet op de naleving van de Mediawet,

Duitse kinderen zetten zich meer af tegen hun ouders. Ik vermoed dat ze in Duitsland meer waardering hebben voor assertiviteit.”

Antihomowetten afgeschaft SPITZ/1

SAN JUAN — Groot-Brittannië heeft deze week de antihomowetten in zijn gebiedsdelen in de Caribische Zee afgeschaft, nadat de parlementen van de betreffende eilanden hadden geweigerd dit te doen. Op Anguila, de Caymaneilanden, de Britse Maagdeneilanden, Montserrat en de Turks- en Caicoseilanden waren nog oude Britse wetten van kracht, die seks tussen personen van hetzelfde geslacht verboden. Groot-Brittannië heeft jaren geprobeerd de parlementen van de eilanden ertoe te bewegen de wetten, die strijdig zijn met mensenrechtenverdragen, zelf af te schaffen. (AP)

Girls want lower age of consent

The Herald, Glasgow, 3 Jan. 2001

LORNA MARTIN TEENAGE girls in the UK

www.cvdn.nl), de Ster en de omroep zelf.

Ouders krijgen het gemakkelijkst: ze kunnen straks altijd terecht bij het Nicam, dat daarvoor eind februari een speciale website zal openen (www.kijkwijzer.nl). Het Nicam zal een deel van de klachten zelf behandelen, maar veel ook doorsturen naar de instanties waar ze thuishoren.

Volgens Bekkers zullen straks ook de promo's van SBS6 een leeftijdsaanwijzing moeten krijgen. Het wordt gemakkelijker om te constateren of iets op het verkeerde tijdstip is uitgezonden. De regels daarvoor zijn al vastgelegd in de Mediawet, maar zenders die vanuit het buitenland opereren, hoefden zich daar niet aan te houden. Bekkers: „Maar ook commerciële zenders als SBS6 zullen aan de nieuwe zelfregulering meedoen, anders mogen ze alleen nog programma's uitzenden die geschikt zijn voor alle leeftijden.”

De zelfregulering die 22 februari wettelijk van kracht wordt, gaat ook gelden voor bioscoopfilms, video's en computerspeltjes. Hopelijk zal dan een kind 's middags voor de kinderfilm in de bioscoop niet meer - zoals nu nog regelmatig gebeurt - geconfronteerd worden met keihard geweld of nog onbegrijpelijke seks.

dubbele punt:

„Toen kon je kinderen nog rustig alleen laten bij het scherm. Al die lieve sprookjes die ze te zien kregen. Tvenaars, kabouters, elfjes. Nu zitten ze in de gids de porno aan te strepen voor het komende weekend.”

El Asser in Vara TV Magazine over de begintijd van de televisie

want the age of consent to be lowered to 12 and regard the government's "treasure your virginity" campaign as outdated and a waste of money.

They also think sex education lessons are uninformative and delivered too late, and they blame celebrities and the media for the promotion of the desirability of the "ultra-thin" body.

According to Generation W, described as the UK's first teenage advisory body, teenagers should be given hard-hitting information on gay and bi-sexual relationships.

Condoms, they claim, should be provided free in the girls' toilets in schools because boys are too immature to make proper use of them. The 12 teenage board members, including a 15-

van het internet wil bevorderen. „Het gaat erom dat jongeren de computer gebruiken als gereedschap om iets anders te maken. Dat betekent dat er geen spelletjes gespeeld moeten worden op de computer. Zij moeten die spelletjes zelf maken. Dat soort eigen projecten proberen wij bij de kinderen te stimuleren.”

In de zaal staan twintig computers, allemaal uitgerust met een webcam en uitgebreide programma's. Animatiefilms maken of foto's bewerken - een simpele druk op de knop is genoeg om in het programma te komen. Hoe het werkt, is voor veel kinderen nu nog een raadsel. Een gebruiksaanwijzing is er ook niet.

„Voor vragen moeten zij naar ons toe. Goed, ik geef toe dat we het zelf ook niet allemaal snappen, maar de leerlingen hebben het snel genoeg door. Ik maak mij daar niet ongerust over.” zegt een begeleidster lachend.

Rappen, chatten - en porno - in clubhuis

project is overgewaaid uit Amerika en volgens coördinator Marian Kooper nu al een groot succes. „Kinderen leren snel en doeltreffend wat je met een computer kunt doen.”

Zij wijst naar een kleine ruimte waarin enkele jongeren proberen een rapnummer op cd te krijgen. Een veertienjarige heeft de microfoon. Terwijl hij zijn tekst zingt, doorspekt met vele fucks en bitches, probeert hij door heftige bewegingen met armen en benen de woorden meer nadruk te geven. Een ander slaat geconcentreerd op de toetsen van een key-

bord, geprogrammeerd op elektronische drumgeluiden. Een derde zit achter een computer en probeert de kakofonie vast te leggen. Helaas, de pc loopt vast en dan is het even stil in het computermuziekhoek.

„Goed, ze moeten de apparatuur nog leren gebruiken, maar je ziet dat het al de goede kant op gaat. Dit is toch beter dan dat ze zich op straat lopen te vervelen,” zegt Kooper.

Tijd om verder naar de rap te luisteren, krijgt zij niet. Op een beeldscherm van een jongen flitsen snel achter elkaar beelden

voorbij van porno en extreem geweld. De glimlach op het gezicht verdwijnt en zuchtend maakt Kooper aanstalten de jongen op zijn zoekopdrachten op het internet te wijzen. Maar een internetfilter zal het Computer Clubhuis niet krijgen. De jongeren moeten zelf met de verantwoordelijkheid leren omgaan.

Eigenlijk is het Computer Clubhuis helemaal niet bedoeld om te chatten of plaatjes te zoeken. Het is een van de zogenaamde digitale trapveldjes, voorzieningen waarmee de gemeente het gebruik van de computer en

PAR 22/1

PAR 23 1

year-old girl from Glasgow, were selected from the 50,000-strong membership of Wickedcolours.com, one of the most popular internet sites for 13 to 17-year-old girls.

At a four-hour debate in London yesterday, they discussed a range of issues including sex, education, the millennium dome, drugs and smoking.

They also debated the "inability of parents to understand teenage pressures", the "ignorance" of the government to deliver youth-friendly policies and the current obsession with, and the media's attitude to, weight.

Teenage girls are curious, excited and interested in sex, they said. They criticised the government's £60m "treasure your virginity" campaign, claiming that intelligent girls were prepared to wait anyway, although they recommended 12 as a more realistic and representative age of consent.

They called for a radical overhaul of school sex education lessons, suggesting that more information should be provided about gay and bisexual relationships and about pregnancy, rape and sexually transmitted diseases. They also called for easier accessibility to contraception.

Father Danny McLoughlin, the spokesman for the Roman Catholic Church in Scotland, dismissed most of their opinions as immature. "People are perfectly entitled to voice their opinions, irrespective of age," he said. "But the majority of their suggestions very clearly illustrate the age group to which they belong."

Boys, exam success, the approval of peers, and the fear of failure are the four major worries concerning today's teenagers, according to the study. They said parents, especially mothers, had a big influence on how girls viewed themselves.

Mothers who were constantly discussing weight or always on diets had a serious impact on their daughters' self-image and self-esteem, they claimed.

The group acknowledged that eating disorders were rife among teenage girls and they blamed celebrities and the media for defining and promoting the "thin is in" body.

They said that teenage girls were fed up of the "relentless" pressure on them regarding their weight, and they accused boys and parents of constantly "accusing" them of being either overweight or anorexic. They said a "disgusting" amount of money had been wasted on the millennium dome and accused politicians of failing to consult the public before going ahead with it. The vast majority of the board had tried smoking. They said celebrities glamourised the

ROBBIE DINWOODIE SECTION 28, the controversial clause repealed last year which prohibited the promotion in schools of homosexuality as a valid lifestyle, has come back to haunt the Scottish Executive. Both the Church of Scotland and the Roman Catholic Church have lodged objections to the proposed wording of a 21-page document, Sex Education in Scottish Schools, which was intended to replace the clause - which was repealed by the Scottish parliament in the teeth of a strong Keep the Clause campaign financed by transport magnate Brian Souter and hostility in some sections of the press. However, the kirk's criticism, submitted as part of a promised consultation process, is far more muted than that of the catholic church.

The Church of Scotland submission stated: "In terms of aims and content, much of what is here is good and helpful, but we believe that this document as it stands is inadequate if it is to achieve the desired ends."

But the Roman Catholic Church in Scotland has gone much further in its criticism, describing the document as "entirely inadequate" for its denominational schools and claiming: "We are of the opinion that this would be unacceptable to most people of a religious faith, and especially to those who subscribe to the catholic faith."

As part of the compromise which averted a potential Labour split on repeal of the clause, the executive agreed to draw up new guidelines for sex education in schools and promised that these would include the creation of "an awareness of the importance of stable family life and relationships, including the

addiction and said parents who smoked encouraged their children to try it. Emma Fairgrieve, the board member from Glasgow, said she felt honoured to have the opportunity to represent teenage girls throughout the UK. The member of the Scottish youth theatre and the junior RSNO chorus added: "We discussed some really interesting subjects and issues which we are prepared to fight for because we passionately believe in them." Tessa Jowell, the minister for women, welcomed the project as a platform for the views of teenage girls to be heard. "Their views will make a useful contribution to our Listen Up project," she said. A spokeswoman for the Scottish executive said the need to improve the sex and health education of young people in Scotland had already been recognised in November when a multi-agency pilot programme was launched in the Lothians

responsibilities of parenthood and marriage."

The idea that stable family life and relationships could be given an equivalence to formal marriage lies behind the objections of the churches, but a spokesman for the executive said the whole consultation process had been approved by church representatives following the repeal.

"We set up a working group which consulted with a number of groups, including the churches, and they came to the unanimous conclusion that the consultation process was wide-ranging and robust," said the spokesman. "The whole point of the consultation process is that you get the views of people on all sides and that is what we have been doing," he added.

But Brian Monteith, the Conservative education spokesman, said it had been predictable that some would feel let down by the process. He said: "Expectations were built up that marriage would be given prominence and that moral teaching on the value of the family would be given a central role.

"It is therefore not at all surprising that some feel let down.

"This is a subject that will not go away, much as New Labour may want it to go away in a general election year, and especially when it is reported that this repeal will not feature in the party's British manifesto."

But Michael Russell, of the SNP, the shadow education minister, said: "Repeal is now done and finished. There does, however, need to be a constant review of the appropriateness of materials used in the classroom and the various churches should have their views taken into account.

"But work must go on in the classroom and the main aim

at present must be to ensure a period of peace and stability so that teachers can get on with their job."

Mr Russell was speaking as he announced that he was setting up a short-term policy group within the SNP to consider the future of education in Scotland, following last year's SQA debacle.

He said: "Over the years, governments have used teachers as scapegoats, have failed to invest in infrastructure, and have loaded pressure onto the educational system.

"The time is right to consider whether we need to reduce pressure on pupils, teachers and parents, and help them to enjoy the educational experience.

"A great deal of research shows that by engaging young people in a positive way in learning, much better results can be achieved." Among the group's members will be Councillor Brian Milne, education convener of Angus Council, Professor Neil Kay of Strathclyde University, and a number of teachers, lecturers and parents.

Jan 3rd THE HERALD

kleindochter van Mozart. Cattelan vermoedt daarom dat Mozart zijn vermeende kind wettig heeft gemaakt door het zijn achternaam te geven. Hij legt echter niet uit wie dat dan moet zijn geweest. De naam Mozart overleefde enkele generaties in Venetië, maar is inmiddels uitgestorven.

Het leven van Mozart
165-1852

Wolfgang Amadeus Mozart, geschreven op 13 februari 1771, en op het bevolkingsregister van de Noord-Italiaanse stad. De puber Wolfgang was van december 1769 tot maart 1771 met zijn vader Leopold op tournee door Italië. Zij brachten in februari 1771 een bezoek aan Venetië. Het befaamde carnaval van die stad was op dat moment in volle gang. Cattelan beweert dat Wolfgang ontsnapte aan het strenge toezicht van zijn bekrompen vader en een hartstochtelijke nacht

van onze buitenlandredactie
VENETIË - Mozart was al op jeugdige leeftijd vader. Het muzikale genie maakte op vijftienjarige leeftijd tijdens een hartstochtelijke nacht een Venetiaans meisje zwanger. Dit beweert althans de Italiaanse muziekhistoricus Paolo Cattelan van de Universiteit van Venetië. Hij verklaart dit in zijn boek 'Mozart: Een maand in Venetië'. Cattelan baseert zich bij zijn bevinding op een brief van de jonge

tig! Ik weet nu echt niet meer wat ik van hem vind, ik kan ook geen hoogte krijgen van hem. Wel hoor ik dat hij bijna elke week een ander meisje heeft. Ik weet nu niet meer zo goed wat ik nu voel of moet denken. Ik wil graag jullie mening horen, ook over dat slet/preuts.
1990 6-1901
Een meisje van 15, Hilversum

► Niet leuk (1/10) 20-1
Hoi Fleur ('Niks aan', #52). Ik vind de brieven over seks ook altijd zo ontzettend lang. Kan je niet over iets anders schrijven? Je moet niet over seks vertellen, je moet het gewoon doen, punt uit. Dus kunnen jullie niet over iets anders schrijven, bijvoorbeeld: lastige meesters of juffen, vreemde mensen in het zwembad of dat je verdrietig bent dat iemand van je familie of je dier overleden is.
Stéphanie (10)
Huizen

► Wel leuk
Hoi Fleur uit Heiloo ('Niks aan', #52). Ik snap dat je de brieven over seks niet leuk vindt. Maar ik vind de brieven over seks juist wel leuk om te lezen! Je kunt toch alleen de brieven lezen die niet over seks gaan. Iedereen mag schrijven wat hij/zij wil. En ik vind het leuker om brieven te lezen die zijn geschreven door kinderen van mijn leeftijd, maar toch lees ik de andere brieven ook, gewoon omdat iedereen zelf mag weten wat hij/zij schrijft naar de VPRO. Ik vind het leuk om dingen over seks te lezen, niet omdat ik een of andere seksmaniak ben, nee helemaal niet, maar gewoon omdat ik het leuk vind om te lezen. En begrijp me alsjeblieft niet verkeerd.
Clavie (15)
Rotterdam

► Te veel seks
Beste Fleur ('Niks aan', #52). Ik ben het helemaal met je eens; overal waar je bent kom je in aanraking met het fenomeen seks. Omdat jij zeven jaar jonger bent dan ik is het verschil dat seks mij wel interesseert, maar ik vind dat seks iets speciaals is voor jezelf

(en die ander) en dat je dat niet met de hele wereld hoeft te doen. Wat me heel erg opvalt is dat 95% van de reclame (vooral op televisie) in verband wordt gebracht met seks. Zelfs dingen die helemaal geen verband hebben met seks, zoals wc-papier. Ik ga echt niet dat merk wc-papier kopen omdat in de reclame iemand er helemaal 'opgewonden' van wordt omdat het zo lekker zacht is en dan zo lekker aan haar borsten aanvoelt!! (die hoeft je toch niet af te vegen?) Of die reclame voor Fristi. Die reclame past helemaal niet bij de doelgroep volgens mij, want ik denk dat de 'Fristi-kinderen' ongeveer tot en met 13 jaar zijn. Die kinderen weten helemaal niet wat er bedoeld wordt als die jongen in de reclame in zijn broekzak zoekt naar geld om een blikje te kopen. Voor de mensen die de reclame niet kennen: er wordt de verwachting gewekt dat hij naar een condoom op zoek is. Dat kunnen en hoeven kinderen van die leeftijd toch niet te snappen?! Nee, ik vind dat je voor zo'n doelgroep een 'normale' reclame moet maken. Bijvoorbeeld de reclame van Haribo van een tijdje geleden. Daar kunnen kinderen zich in vinden en dus beter onthouden. Ik vind dat de maatschappij van tegenwoordig veel te veel om seks draait!

Lies (17)
PS-Sorry Fleur, was dit toch weer een brief over seks...

NEWS NL 'Mozart kreeg als puber een kind'

Seksleven VI

Ik wil even reageren op degenen die het hadden over een seksrelatie en vreemdgaan. Ik denk dat als je een seksrelatie hebt, je niet moet denken dat het lang stand houdt. Aangezien het alleen maar om de seks gaat, en de ander dat ook wel bij iemand anders kan krijgen, zal één van beiden eerder vreemdgaan dan bij een 'gewone' relatie. Toen ik pas verkering kreeg dacht ik heel anders over vreemdgaan dan nu. Ik vond het normaal en het mocht wel. Mijn vriend dacht daar heel anders over en hij zou het uitmaken als ik vreemd zou gaan. Ik probeerde hem nog over te halen door te zeggen dat hij het dan ook mocht. Maar hij had daar geen behoefte aan.

NU denk ik er ook heel anders over. Ik vind het zelfs egoïstisch. En het schaadt ook het zelfvertrouwen van de ander. Want hij/zij gaat denk ik vanzelfsprekend denken dat het aan hem/haar ligt. Ik zal nu ook niet meer vreemd gaan, daarvoor hou ik teveel van mijn vriend en het is denk ik wel het minste wat ik voor

Ik snap het niet

Ik ben een jongen en ik rijd paard. De andere jongens uit de klas vinden dat gek. Maar ik snap helemaal niet wat daar zo gek aan is. Ik weet het niet zeker, maar misschien is het omdat sommige jongens bang voor paarden zijn?

Ook vinden de meeste jongens het een meisjesport. Maar ik snap ook niet wat er dan zo meisjesachtig aan is. Ik wil graag antwoord van een jongen die ook paard rijdt en die weet waarom jongens het gek vinden als er een jongen paardrijdt. Of van een jongen die paardrijden meisjesachtig vindt en waarom.

Michiel (10)

Slet

Hallo meisje van 15 ('Hand', #1). Wie is hier nu kortzichtig? Waarom zou je een slet zijn als een jongen zijn hand op jouw bil legt? Als een leuke jongen zijn hand op mijn bil legt, dan heb ik daar geen problemen mee, maar ben ik dan meteen een slet? Ik dacht het niet! Er komt vast wel een tijd dat je het fijn zult vinden als het gebeurt, maar zal jij dan een slet zijn? En als je het liever niet hebt (daar kan ik ook best inkomen) kun je het gewoon zeggen tegen die jongen. Als hij jou dan preuts vindt, dan vind je dat maar, daar heb jij toch geen boodschap aan?

Iedereen moet doen waar hij/zij zin in heeft en waarom zouden wij dat als preuts of slet beoordelen. Nogal belangrijk of je preuts bent of niet, zolang je maar gelukkig bent met jezelf.

Femke (16)

Preuts

Hoi meisje van 15 ('Hand', #1)! Je wilt niet weten, wat er soms bij ons op school gebeurt. Er is een klas waar de jongens 'experimenteren' op de meisjes. Aan het begin van het schooljaar leggen ze 2 vingers op het hoofd van een meisje en strelen met hun vingers in een rechte lijn naar beneden over het lichaam van het meisje. Twee meisjes uit die klas lieten het toe! Ze beweerden zelfs dat het 'lekker' was...

Als je het niet toelaat, schelden ze je het hele jaar uit voor preuts slet, of iets dergelijks. Wat jij in je brief vertelt (dat dat joch je preuts noemde) slaat nergens op! En het is gewoon

Alma, Leeuwarden
tijdsverspilling als je nu nog over die jongen nadenkt.

hem terug kan doen, aangezien hij veel voor mij heeft gedaan toen ik het moeilijk had. Ik vind het best dat twee personen een seksrelatie hebben met elkaar, maar dan moeten ze niet zeuren als er één met een ander vandoor gaat, want dat is te verwachten. De tip die ik dan ook geef is: hecht je niet teveel aan de persoon met wie je een seksrelatie hebt en zorg dat dat ook niet andersom gebeurt.

Een meisje van 16

Vertrouwen

Afgelopen zomer leek het wel of er een droom uitkwam. Een meisje dat ik via internet kende wou een keer langs komen. Dus dat gebeurde. Zo op het eerste gezicht was ze best leuk (ik was toen 15 en zij 18). We hebben toen wat gezellig gekletst, later vertelde ze via internet wat ze van me vond (dat was positief). Voordat ik een relatie met haar kreeg, had ik net een andere relatie achter de rug. Waarin ik gebruikt was, kwam ik later achter. Mijn vertrouwen in meiden was dus al een heel eind gezakt.

Julie zullen wel denken nou 1 x gedumpt worden is toch niet zo erg? (en toen kwam de tweede keer). Want toen ik die meid van 18 beter leerde kennen klikte het echt goed tussen ons, we hielden van dezelfde dingen, enzo. Later begon ze lieve dingen tegen me te zeggen: ik hou van je enzo. (dit was allemaal onzin ben ik later achter gekomen). Maar we kenden elkaar nog helemaal niet zo lang dus volgens mij kan je dan nog niet van iemand houden. Maar wat nou het probleem was, ik durfde niet meer verliefd te worden, omdat ik al 1 keer gedumpt was. Dus ik werd niet echt verliefd op haar en dat vertelde ik haar ook. Toen we elkaar goed leerden kennen, begon ik

De hand van Mark

Dag meisje van 15 ('Hand', #1). Heel jong en wild Nederland herkent jouw brief, denk ik. Beetje dansen, beetje praten vind je leuk? (wel, niet, wel, niet). Blijkbaar wel, en daar verschijnt de hand op het toneel. Ik vind niet dat je preuts reageerde op de hand van Mark. Aan de andere kant moeten wij jongens ook ergens onze handen kwijt tijdens het zoemen. Jouw bibs is misschien niet de meest discrete plek. Maar zoals je in elk vrouwenblad kunt lezen zijn alle mannen beesten (van alle slechte dingen die er over mannen worden gezegd is de helft op mij van toepassing... ai).

Maar maak je geen zorgen: het schijnt zo te zijn dat ondanks al deze ergernissen (ook meisjes zijn niet perfect) mannetjes en vrouwtjes het soms enige tijd met elkaar uit houden.

Conclusie: Jij bent niet preuts. Mark gaat braaf op zoek naar een discrete plek om z'n handen te parkeren. Mocht dit niet lukken dan kan Mark de pot op want jij vond/vindt hem maar een beetje leuk. En wie weet heeft hij volgende week wel een ander.

Maar wanneer deze hindernis is genomen komt er wellicht een tijd dat Mark's handen wel op de bewuste plek mogen zijn.

eindelijk meer voor haar te voelen. We waren ook met elkaar naar bed geweest (waar ik spijt van heb), dus ik dacht deze relatie blijft voorlopig wel heel. Maar nee hoor; na zes weken zei ze via internet: HET IS UIT. En dat was het. Waar ik toen achterkwam was dat ik me leeg voelde van binnen, dus ik was toch van haar gaan houden. Ik zag geen reden meer om rond te lopen op deze klote aardbol, niks boeide me meer op school en thuis was er geen normaal woord meer met me te voeren.

Zo raak je dus je vertrouwen kwijt in mensen. Ik heb nu weer een vriendin, alleen geen vaste relatie omdat ik bang ben dat er dan weer hetzelfde gebeurt. Ik heb haar dat verteld.

Een jongen van 16

Seksleven VII

Door het lezen van die brieven over seksrelaties voelde ik een drang om even hier iets over te zeggen. Ik heb er zelf namelijk ook één gehad. Dit was met een jongen die een hele goede vriend van mij was, is. We waren heel close, maar allebei niet verliefd. Op een gegeven moment waren wij een keer samen nogal dronken, en onze grenzen vervaagden, we gingen verder. De volgende dag hebben we het erover gehad en afgesproken dat het niets betekende, dat we gewoon vrienden waren. Maar dat werkt helaas niet zo! We gingen de weken erna steeds met elkaar, en dus ook steeds met elkaar naar bed. Het was fantastische seks, we hadden er super veel lol in. Maar het vrienden blijven begon zeer ingewikkeld te worden, omdat we het niet meer los van elkaar konden zien en hij bang was dat ik verliefd was. De vriendschap is er bijna door verknald, tot we besloten dat we dit niet meer moesten doen, omdat een seksrelatie nou eenmaal niet werkt, wel voor een tijdje, maar op de lange termijn gewoon niet. Al je gevoelens gaan door elkaar lopen en je weet niet meer wat je nou precies voelt voor hem, en hij voor jou.

En wat ook een belangrijk gegeven is: jongens bereiken intimiteit door seksualiteit, en meisjes bereiken seksualiteit door intimiteit. Dit is voor beide partijen zeer verwarrend om dan nog te weten hoe je je voelt. Ik heb nu een vriendje, waarmee ik naar bed ga omdat ik van hem houd en hij van mij. En met die vriend heb ik nog steeds heel goed contact, we zien elkaar vaak, maar alleen als vrienden, met een rustig en tevreden gevoel. Seksrelaties werken gewoon niet. Voor jongens is het wel wat makkelijker, maar voor meisjes vaak heel ingewikkeld.

Julie (19)

voor seks. 'Veel voor elkaar voelen' was genoeg.

In 1990 was dat nog bijna het dubbele. Eerst flink experimenteren, dan pas je binden, lijkt het devies. Zelfs in het door Livestro ten voorbeeld gestelde Amerika is het leven sterker dan de leer. In een onderzoek van Leitenberg en Saltzman, vorig jaar gepubliceerd in *The Sexual Archives*, bleek dat 31 procent van de meisjes van 15 jaar al eens seksuele gemeenschap heeft gehad. Van de meisjes van 16 jaar is dat al 45 procent.

De opvattingen over vreemdgaan zijn daarentegen wel veranderd. Livestro heeft gelijk dat de afkeuring daarvan onder de jeugd toeneemt. Maar dat is meer een teken van contractdenken dan van een herwonnen geloof in de romantische liefde. Juist de seksuele vrijheid maakt monogamie tot een afspraak, zoals Jan Latten van het CBS bij de verschijning van het rapport *Jeugd en Seks '95* opmerkte in *de Volkskrant*: 'Partners maken afspraken. Ze moeten de ander kunnen vertrouwen. Als die afspraak geschonden wordt, hoeft de relatie niet meer.' Met deze afkeer van hypocrieten die het ene beloven en het andere doen, betonen de jongeren zich echter veel meer erflaters van de jaren zestig dan Livestro beseft.

De crux van het gedachtegoed van de jaren zestig is namelijk niet zozeer het prediken van losbandigheid, als wel het afwijzen van elke dubbele moraal. Seks voor en buiten het huwelijk is niet uitgevonden in de jaren zestig. De zogenaamde 'moetjes', gedwongen huwelijken omdat de bruid zwanger is, waren in de jaren vijftig een bekend fenomeen. In *De Spermaoorlog* merken Robin Baker en Mark Bellis op: dat genetici bij onderzoek naar erfelijke ziekten hebben geconstateerd dat 5 procent van de kinderen onmogelijk

duizend exemplaren. Door haar extremisme laat Doyle haarscherp zien dat het vermijden van conflicten om een relatie te redden een breuk is met het idee dat trouw aan jezelf een voorwaarde is voor trouw aan anderen. Goede manieren vereisen altijd een zekere mate van zelfverloochening. Je laat je immers niet leiden door wat je wilt, maar door wat van je wordt verwacht.

Voor de hemelbestormers van de jaren zestig is dat een onverdragelijke en leugenachtige gedachte. Als schijn belangrijker is dan waarheid! De filosofe Judith Shklar heeft zelfs de achterkant geschetst van deze praktijk, waarbij hypocritie het grootste kwaad is. Streven naar oprechtheid en authenticiteit is vaak een excuus voor een gebrek aan inleving in anderen. Het leidt niet zelden tot wredeheid. Peter van Straaten heeft dat in een tekening ooit scherp neergezet. Op een bank zitten een te dikke man en een vrouw met doorgelopen make-up. Hij: 'Ik zal eerlijk te- gen je zijn.' Zij: 'Als je dat maar laat.' Een beetje leugenachtige wellevendheid kan geen kwaad.

De daling van het aantal echtscheidingen de laatste jaren (van 33 naar 25 procent) legt Livestro uit als een teken van toenemende kuisheid en een hersteld geloof in de romantische liefde. Het kan echter net zo goed duiden op een brede pragmatische inslag en de daarbij horende hypocritie. Dit betekent na- tuurlijk niet dat echtscheiden beter af zijn door zich deels aan te passen en de rest stiekem te doen.

Laatst hoorde ik iemand gekschertend zeg- gen: 'Groot-Brittannië in een oplage van honderd- grote compromitteren. Voor een conservatief als Livestro is de eerste optie natuurlijk onwenselijk. Het huwelijk is immers heilig en eeuwig. Maar de tweede is evenmin fraai, want daar hoort volgens Wytzes bij dat geaccepteerd wordt dat normen, afspraken en idealen soms niet tellen. In een langdurige relatie moeten partners af en toe iets door de vingers zien. Opmerkelijk genoeg krijgt Wytzes voor dit standpunt bijval van de antifeministe Laura Doyle. In haar boek *The Surrendered Wife* roept de Amerikaanse haar seksegenoten op niet te zeuren als een man een keer ontrouw is geweest. Ruzie levert namelijk niets op. Ze hanteert een simpele magische formule. Romantische liefde is alleen mogelijk als er geen conflicten zijn en dus komt de liefde vanzelf terug als u elke confrontatie uit de weg gaat. Dat tegengestelde meningen en een beetje strijd een relatie levend houden, wil er bij haar niet in. Vrouwen moeten daarom de strijd bij begraven. Een goede echtgenote tracht niet langer van haar man een beter mens te maken. Ze sluit haar ogen als hij als een wilde autorijt en heeft nooit hoofdpijn als hij zich oplet. Wie een man wil, moet bereid zijn zich op te offeren en dus komt assertiviteit en trouw zijn aan jezelf in haar woordenboek niet voor.

Doyle steekt de draak met het idee dat alle conflicten en tegenstellingen uitgepraat en opgelost kunnen worden. Ze doet dat natuurlijk op karikatuurale wijze. Al moet worden onderschat hoe serieus ze wordt genomen. Haar boek verschijnt binnenkort in Groot-Brittannië in een oplage van honderd-

fend weergegeven met een citaat van Shakespeare uit *Hamlet*: 'Dit boven alles: wees trouw aan jezelf, dan kun je nooit meer leugenachtig zijn tegen anderen.' In de romantische voorstelling is oprechtheid een voorwaarde voor ware liefde. Maar deze eis van eerlijkheid kan alleen volgehouden worden als de wensen en de verlangens van de partners parallel lopen. In de praktijk zijn tegenstellingen aan de orde van de dag. En die conflicten gaan meestal niet over seks. De conservatieve idee dat als we onze bronstigheid maar onder controle krijgen alles verder in orde komt, is dus enigszins naïef. Liesbeth Wytzes was op de Forumpagina van 19 juni 1999 eerlijker. Mensen worden tegenwoordig wel tachtig of meer. Wie kan geloven dat een stel dat elkaar als twintigers ontmoet zestig jaar lang geniet van de romantische liefde? Echtparen vormen geen onvoorwaardelijke twee-eenheid meer. De verbintenissen zijn niet langer onvoorwaardelijk. Ze moeten steeds bevestigd of verbroken worden.

Wytzes stelt onomwonden dat moderne mensen daarom moeten kiezen tussen twee kwaden: wie vooral trouw is aan zichzelf kan geen relatie volhouden en belandt in een patroon van seriële monogamie. Wie vooral magische belofte van oprechtheid ooit tref-

Jacqueline Kuijpers

ALS JE NÓU niet ophoudt, smeet ik een snottebel op je hand.' Met dit dreigement, en vooral de uitvoering ervan, kan een kind een pestkop op het schoolplein de stuipen op het lijf jagen. Het Marietje Kesselsproject leert basisschoolleerlingen weerbaar worden, zodat zij minder snel het slachtoffer worden van machtsmisbruik, of dat nu van medeleerlingen komt, vervelende ooms of volslagen vreemden. 'Nee zeggen, dreigen en doen' is de boodschap die de kinderen meekrijgen.

Het is donderdagmiddag kwart over één. Tijd voor een uur 'zelf-

verdediging' voor de kinderen van groep acht van de Lambertusbasisschool in Asten. Het is de derde van twaalf lessen. Docente Hedwig Kirsch neemt de meisjes mee naar een leeg lokaal en Patrick Vermeeren loopt naar de gymzaal, waar de jongens zich al hebben verzameld. 'Tussen de jongens- en meisjeslessen zit een hemelsbreed verschil', vertelt Kirsch. 'De jongens hebben last van hanengedrag, dat je als docent moet temperen. Zet je ze samen met de meisjes, dan kunnen die geïntimideerd raken. Bovendien is er ook een verschil in kracht en kunnen de jongens de meisjes ongewild pijn doen bij de oefeningen. Meisjes praten weer makkelijker over wat ze voelen en ervaren en daarbij voelen de jon-

gen dat hij een strikte scheiding aanbrengt tussen zijn huwelijk en zijn privé-leven. Dat gaat misschien te ver. Maar een beetje hypocritie is een goed smeermiddel. Het betekent soms jezelf en soms de ander tekortdoen. Het is ook geen onderrimping van de moraal. Met elk klein bedrog wordt de norm immers weer bevestigd.

Voor Livestro die zo droomt van fatsoen zonder hypocritie is het misschien een harde klap, maar er bestaat nu eenmaal geen moraal zonder dubbele moraal.

Wat de hemelbestormers van de jaren zestig is dat een onverdragelijke en leugenachtige gedachte. Als schijn belangrijker is dan waarheid! De filosofe Judith Shklar heeft zelfs de achterkant geschetst van deze praktijk, waarbij hypocritie het grootste kwaad is. Streven naar oprechtheid en authenticiteit is vaak een excuus voor een gebrek aan inleving in anderen. Het leidt niet zelden tot wredeheid. Peter van Straaten heeft dat in een tekening ooit scherp neergezet. Op een bank zitten een te dikke man en een vrouw met doorgelopen make-up. Hij: 'Ik zal eerlijk te- gen je zijn.' Zij: 'Als je dat maar laat.' Een beetje leugenachtige wellevendheid kan geen kwaad.

De daling van het aantal echtscheidingen de laatste jaren (van 33 naar 25 procent) legt Livestro uit als een teken van toenemende kuisheid en een hersteld geloof in de romantische liefde. Het kan echter net zo goed duiden op een brede pragmatische inslag en de daarbij horende hypocritie. Dit betekent na- tuurlijk niet dat echtscheiden beter af zijn door zich deels aan te passen en de rest stiekem te doen.

Laatst hoorde ik iemand gekschertend zeg- gen: 'Groot-Brittannië in een oplage van honderd-

Van der Elsen geweerd

gens zich dan weer ongemakkelijk. Kortom: om een zo veilig mogelijke sfeer te creëren geven we ze apart les." De leerlingen zelf vinden het prettig. Tim (11): "Ik heb liever les zonder meisjes, anders is het toch moeilijker praten over gevoelens. Waarom? Dat weet ik niet. Dat denk ik zomaar."

De Marietje Kesselsprojecten danken hun naam aan een lugubere misdaad van een eeuw geleden. Marietje Kessels was een Tilburgse meisje van elf jaar dat verkracht en vermoord werd aangehouden in een kerk. De dader moet een bekende van het meisje zijn geweest, maar is nooit gevonden, ook niet toen onlangs de zaak door een aantal Tilburgse advocaten werd heropend. Het eerste project werd tien jaar geleden opgezet in Tilburg en vorig jaar volgden naar schatting 5.000 kinderen in het hele land deze zelfbeschermingscursus. Er zijn verschillende instanties betrokken bij de uitvoering: de GGD's, organisaties voor jeugdzorg en welzijn, Riaggs en Onderwijsbegeleidingsdiensten. Twee jaar geleden is het Landelijk Platform Marietje Kesselsprojecten opgericht, dat onder de vlag van het Nederlands Instituut voor Sport en Beweging ervoor zorgt dat er één lijn komt in alle projecten, door het organiseren van uitwisselingsbijeenkomsten en het opleiden van trainers.

Eén van de eerste dingen die aan de orde komen in de lessen is het leren herkennen van je eigen gevoelens. "Als je aangeraakt wordt en je twijfelt erover of je het fijn vindt, krijg je een twijfel-gevoel." Met het benoemen van een ja-gevoel, nee-gevoel of een twijfel-gevoel moeten de kinderen hun eigen grenzen leren afbakenen. De meisjes praten er in hun les over. "Natuurlijk mag je niet altijd 'nee' zeggen, ook al krijg je een nee-gevoel", zegt Willemijn (11). "Als je moet afwassen of zo kun je geen nee zeggen." Als huiswerk gaan er invuloefeningen mee: "Als mijn tante blijft vragen of ik bij haar op schoot kom zitten, dan krijg ik een ... gevoel." Willem (12) vond al die gevoelens in het begin maar 'raar', vertelt hij: "Ik moest er wel om lachen enzo. Je denkt er nooit bij na, maar nu heb ik wel geleerd om twijfel enzo te voelen. Maar het voelt toch een beetje alsof je toneel speelt als je daar zo op let."

In de lessen komen ook zaken als kindermishandeling, pesten en seksueel misbruik aan de orde. "We maken het geregeld mee dat leerlingen naar ons toe komen met hun verhaal", vertelt Vermeeren. "Zoals een jongen die zei: 'Mijn moeder is boos op het Marietje Kesselsproject'. 'Wat bedoel je daarmee?' vroeg ik hem. 'Als mama mij slaat, dan dook ik eerst weg, maar nu ga ik stevig staan.'" Vermeeren doet het voor: recht op en met gebalde vuisten voor zijn gezicht. "Als wij zulke signalen krijgen, dan melden wij dit, met medeweten van het kind, bij de groepsleerkracht. Soms weet hij of zij ervan, maar soms ook niet. Soms willen ze er ook liever niets van weten, omdat ze bang zijn dat zij alles op hun nek krijgen, of uit angst voor de reactie van de ouders - is er wel genoeg bewijs? Eigenlijk is dat een gebrek aan weerbaarheid bij de docenten, zij zoeken uitvluchten om geen actie te hoeven ondernemen."

In de gymzaal zitten de jongens in een grote kring. "Vandaag gaan we een rollenspel doen", zegt Vermeeren. "Ik speel een jongen die op het schoolplein met zijn vriend bespreekt wat ze dit weekend gaan doen. Dan komt er plotseling een klasgenoot op mij af die mij meentrekt om te gaan voetballen, maar eigenlijk wil ik dat niet. Oké, wie doet er mee?" Uit het woud van vingers dat omhoog gaat kiest Vermeeren Anton

Museum dubt over foto's Ed van der Elsen

Het Huizer Museum Het Schoutenhuis wil een aantal foto's van Ed van der Elsen niet exposeren. De foto's van de kinderen van Van der Elsen zouden niet door iedereen worden begrepen.

Dat heeft het Spaarnestad fotoarchief bevestigd. Spaarnestad maakte de tentoonstelling samen met het Gorkums Museum en het Huizer Museum.

De expositie, *Eeuwige jeugd, 100 jaar kinderportretten in de Nederlandse fotografie*, toont kinderen op dia die net het kleuterstadium voorbij zijn en staan te dollen zonder onderbroekje. Volgens bestuurssecretaris Rebel-Gooijer kan dit verkeerd vallen bij de Huizenaren, van wie er veel een streng-kerkelijke achtergrond hebben.

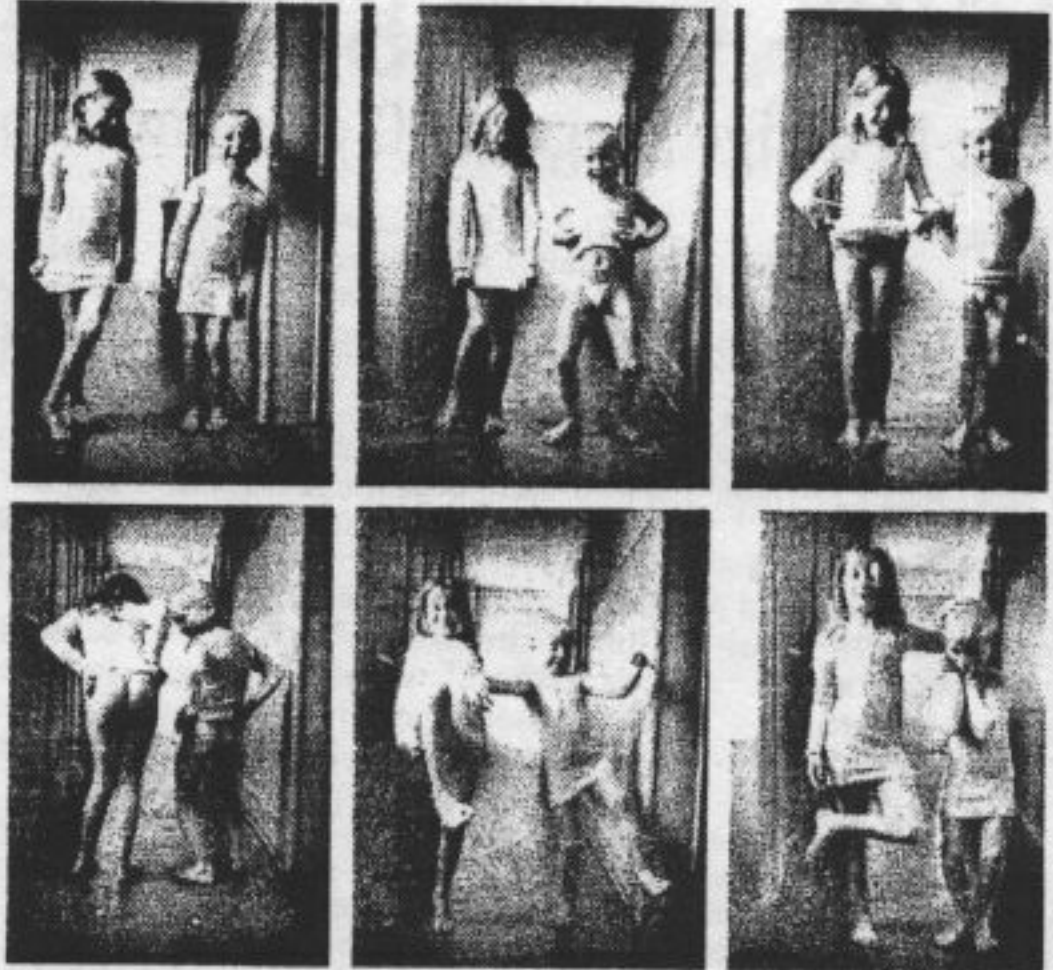
en Ruud uit. Vermeeren laat het rollenspel twee keer spelen, de eerste keer loopt hij onder nauwelijks hoorbaar protest mee met Ruud die fanatiek aan zijn arm trekt, de tweede keer schudt hij hem resoluut af: "Hé joh, laat me los. Je ziet toch dat ik sta te praten? Doe effe normaal, man!" Nadat hij de twee jongens bedankt heeft gaat Vermeeren weer zitten. "Wat hebben jullie gezien?" "De eerste keer was je heel lief, de tweede keer heel boos", reageert de groep, die vervolgens zelf aan de slag mag met dit probleem. Verdeeld in drietallen rennen de jongens door de zaal. Ze schreeuwen, lachen en stompen om het hardst. "Hé joh, doe effe normaal!"

Het Marietje Kesselsproject leert kinderen die zich in het nauw gedreven voelen te reageren in vier stappen. Stap één: 'Zeg duidelijk dat je het niet wilt.' Stap twee: 'Zeg boos dat je het niet wilt.' Stap drie: 'Waarschuw de ander.' Stap vier: 'Doe waarvoor je gewaarschuwd hebt.' "Als een vriendinnetje je tegen je zin vastpakt op het schoolplein, wat kun je dan doen?" vraagt Kirsch. "Een kusje geven", wordt er geopperd. 'Kietelen.' "Oké", zegt Kirsch, "en wat als het nu eens een echte vijand is?" "Keihard schoppen en stompen", zegt Hilde (11). "Ja, heel goed", zegt Kirsch. "En wat moet je doen als je wil dat veel mensen op jullie afkomen? Brand roepen, hè. Laten we maar eens gaan oefenen." In tweetallen staan de meisjes tegenover elkaar. Giechelend pakken ze elkaar vast, weren af en proberen te schoppen. "Brand", fluistert één van de meisjes in een stuiplach. Dat moet opnieuw van Kirsch, die het voordoet en met haar uitroep bijna de school alarmeert. "Laat je stem horen. Als je lacht nemen ze je niet serieus."

Het probleem bij rollenspellen is altijd dat de werkelijkheid ver weg lijkt. Wytze (11): "Je zet een gek stemmetje op enzo, want als je dat niet doet hoor je er misschien straks niet meer bij." Niemand van de leerlingen heeft wat hij heeft geleerd al in het echt gebruikt, vertellen ze, behalve misschien tegen zusjes en broertjes. Of ze het in het echt zouden durven gebruiken weten ze niet. "Dan zou ik toch wel bang zijn", zegt Hanneke (11). "Dan krijg je een twijfel-gevoel of je die ander wel pijn mag doen", denkt Hilde. Toch zijn de leerlingen het allemaal eens: ze voelen zich veiliger. Ruud: "Ik voel me meer op mijn gemak in een donkere straat, want ik weet dat als er iets gebeurt dat ik dan heel hard moet gaan kwèkken."

DOOR MARK DUURSMA **NRC**
ROTTERDAM, 18 JAN. Een serie foto's van Ed van der Elsen is verwijderd uit de expositie *Eeuwige jeugd*, die vanaf aanstaande zaterdag te zien is in het Huizer Museum Het Schoutenhuis. De serie uit 1966 telt negen foto's van Van der Elsen's kinderen, die deels naakt zijn afgebeeld. De serie zou op een diascherm worden geprojecteerd. Het bestuur van het Schoutenhuis meent dat „de presentatie niet op prijs zal worden gesteld met name door de autochtone bevolking van Huizen gezien hun kerkelijke achtergrond en behoudende geaardheid." Hans Rooseboom, assistent-conservator fotografie van het Rijksmuseum, zou de expositie openen maar heeft zich uit protest teruggetrokken. Rooseboom: „Het is een volmaakt onschuldige en aandoenlijke serie. Het is vooral storend dat het bestuur pas zo laat een veto heeft uitgesproken."

„Technisch gezien zijn de foto's hoogstaand", meent mevr. J. Rebel-Gooijer, secretaris van het bestuur. „Van kinderporno is beslist geen sprake, maar als bestuur hebben we onze verantwoordelijkheid genomen tegenover de Huizer bevolking. De collectie van het museum is voor 98% geschonken door de autochtone bewoners en hun gevoelens willen we respecteren. Blote kinderen stellen zij niet op prijs." Is het niet vreemd om voor anderen te beslissen wat ze wel en niet mogen zien? „Nee, want we hebben de foto's voo. gelegd aan vier mensen uit Huizen, jong en oud, kerkelijk en niet-kerkelijk, en

Ed van der Elsen: Tineloë en Daan, kinderen van de fotograaf (Zwitserland, ca. 1966, zes van de negen foto's)

die vonden ook dat deze foto's niet kunnen."

Museumbeheerder Margot Langelaan „conformeert zich aan de beslissing van het bestuur", maar „staat nog steeds achter de originele tentoonstelling". Zij betreurt dat het bestuur pas vlak voor de expositie bezwaar aantekende, terwijl de foto's al vanaf eind juni 2000 in twee andere plaatsen en in de catalogus te zien waren. *Eeuwige jeugd*, samen-

gesteld door kunsthistorica Debbie Wilken, is een expositie met ruim tachtig kinderportretten van dertig professionele Nederlandse fotografen en was eerder te zien in het Spaarnestad Fotoarchief in Haarlem en het Gorkums Museum. De tentoonstelling in Het Schoutenhuis is te zien tot 5 mei, zonder foto's van Van der Elsen. De catalogus, mét de gewraakte foto's, wordt wel verkocht.

Museum schrikt terug voor kinderfoto's Van der Elsen

ANP
HAARLEM/HUIZEN

Het Huizer Museum Het Schoutenhuis wil een aantal foto's van Ed van der Elsen niet exposeren. De foto's van de kinderen van Van der Elsen zouden niet door iedereen worden begrepen. Dat heeft een woordvoester van Spaarnestad fotoarchief bevestigd. Spaarnestad maakte de tentoonstelling samen met het Gorkums Museum en het Huizer Museum.

De expositie heet 'Eeuwige jeugd, 100 jaar kinderportretten in de Nederlandse fotografie'. De kinderen op de omstreden foto's, een jongetje en een meisje, zijn amper het kleuterstadium voorbij en staan te dollen met niet meer dan een hemdje aan.

De woordvoester van het Schoutenhuis was donderdag niet beschikbaar, maar volgens Spaarnestad is het museum bang dat de prenten verkeerd vallen bij mensen met een bepaalde kerkelijke achtergrond.

Van der Elsen **NRC** 31/1

Het gedoe met de Van der Elsen-foto's in Huizen (NRC Handelsblad, 19 januari) verschild natuurlijk in niets van de Aissa-affaire: een museumbestuur dat bij voorbaat en te elfder ure wijkt voor de bezwaren van behoudende en kerkelijke groeperingen.

Het zou wellicht zinvol zijn als het bestuur van het Huizer Museum en de vier fotokeurders verplicht deelnemen aan een inburgeringscursus om geïnformeerd te worden over de democratie en het functioneren van de vrijheid van meningsuiting in dit land.

LOUIS KOOLS,
Alkmaar

'Kinderbloot' mag toch

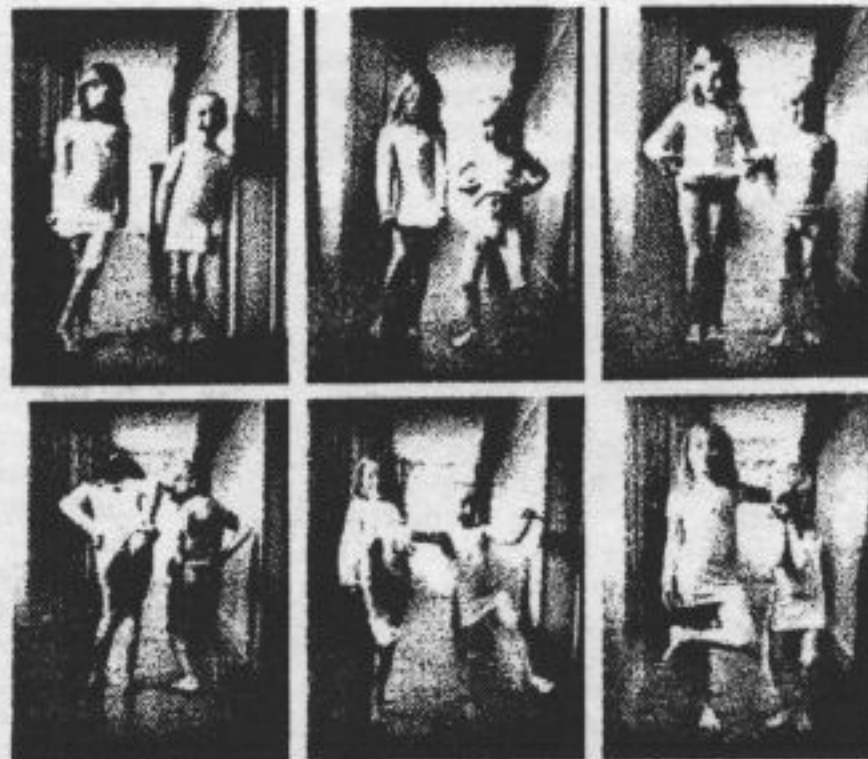
Bestuur Huizer museum zwicht voor druk

Van onze verslaggever
Wim van Dijk

HUIZEN - Een serie van negen foto's, gemaakt door Ed van der Elsen, is toch te zien in het Huizer museum het Schoutenhuis.

Het bestuur wilde de foto's gisteren verwijderen omdat er deels naakte kinderen op te zien zijn. De behoudende, autochtone christelijke bevolking zou daar aanstoot aan kunnen nemen.

Het bestuur kwam op zijn besluit terug onder meer omdat andere deelnemende fotografen hadden gedreigd hun inzendingen terug te nemen. Dat zou betekenen dat de tentoonstelling, die morgen van start gaat, niet zou doorgaan. Volgens voorzitter Moulijn van het bestuur zou verwijdering ook gevolgen kunnen hebben voor de samenwerking met andere musea. Het Nederlands Foto-archief had al geweigerd

* Zes van de negen foto's van Ed van der Elsen.

foto's ter beschikking te stellen die in de plaats zouden moeten komen voor die van Van der Elsen. Het gaat om een serie van in 1966 gemaakte foto's die op een diascherm zouden worden geprojecteerd. Te zien zijn Tineloë en Daan, kinderen van de fotograaf. De tentoonstelling, getiteld 'Eeuwige jeugd', is al in Haarlem en Gorkum te zien ge-

Het bestuur had de foto's voorgesteld aan een groepje mensen. Een aantal Huizer ingezetenen vond dat de gewraakte foto's niet door de beugel konden. Het overgrote deel van de collectie in het museum is geschonken door autochtonen. De expositie omvat in totaal tachtig kinderportretten, gemaakt door dertig professionele fotografen.

G+E
19-1

Publiek heeft geen moeite met omstreden foto's

Expositie Eeuwige Jeugd, 100 jaar kinderportretten in Huizer Museum Het Schoutenhuis geopend

Van onze verslaggever
Anton Boender

646
20/11

HUIZEN - Museumbestuur-voorzitter B. Moulijn heeft zaterdagmiddag de met zoveel commotie en publiciteit omringde tentoonstelling 'Eeuwige Jeugd, 100 jaar kinderportretten in de Nederlandse fotografie' geopend. De officiële opening vond plaats in het Dienstencentrum. De expositie (tachtig fotowerken van 33 fotografen) is iets verderop, in het Huizer Museum Het Schoutenhuis.

Het staat wel vast dat de commotie is veroorzaakt door het bestuur. Dat besloot aanvankelijk negen kinderportretten van wijlen fotograaf Ed van der Elsen van de expositie te verwijderen. Dat vanwege een ontbottend achterwerk van het dochtertje van Van der Elsen en diens zontje dat op speelse wijze zijn mannelijkheid laat zien. Een dag voor de start van de tentoonstelling kwam het bestuur na een stevige 'interne discussie' echter op zijn besluit terug.

Ed van der Elsen's dia's van zijn halfbloote kinderen mochten alsnog op de expositie als portretkunst ten toon worden gesteld. Iedereen moet zelf maar de afweging maken of hij of zij het wil zien, reedeneert het bestuur achteraf. Het relletje was intussen geboren. Dat de dia's op de expositie in Huizen moeten kunnen worden getoond, vonden vrijwel alle bezoekers die er zaterdag kennis van namen. De reacties logen er niet om. „Nou ja, waar hebben ze het over”, gniffelde Thérèse, de echtgenote van voorzitter Moulijn. De kunstenaar schildert zelf vaak naakten en is wat gewend. Ze zei het hypocriet te vinden dat er in Huizen zo'n zaak van is gemaakt. Moulijn persoonlijk vindt het ook prima dat Van der Elsen's werk wordt tentoongesteld, hoewel hij als bestuursvoorzitter graag tussen de voor- en tegenstanders probeert te laveren. Maar het publiek was gedeceerd. „We leven anno 2001.

Huizen is geen Spakenburg”, merkte een bezoeker op. Een 68-jarige inwoner van Laren begreep niets van alle heisa rond de expositie. „Het zijn toch prachtige dia's! Dit sop is de kool niet waard. Ed is een schitterende fotograaf.” Een 55-jarige vrouw uit Huizen was al evenmin gechoqueerd. „Dit is toch schattig, zó onschuldig, zó spontaan. Zulke foto's zou je ook van je eigen kinderen kunnen maken. Die heisa maakt zo'n expositie beladen.” Een 70-jarige man wilde nog wel begrip opbrengen voor de Huizers die vinden dat er in hun dorp geen 'naakt' op een fototentoonstelling mag worden getoond. „Ik vind het zelf onschuldig. Maar goed, ik kan me voorstellen dat er mensen bezwaar tegen maken en er aanstoot aan nemen.”

Enquêteren

Tijdens de opening van de expositie kondigde voorzitter Moulijn aan dat het bestuur van het Huizer Museum 'op korte termijn met alle betrok-

kenen' de zaak gaat evalueren. Bekeken zal worden 'hoe we verder moeten gaan'. Misschien gaat het bestuur ook nog bezoekers enquêteren over het gebodene. Moulijn preeft de humor, het verdriet, de emoties en allerlei andere impressies die tot uitdrukking worden gebracht in de foto's van de 33 fotografen van wie velen al overleden zijn. Margot Langelaan, de beheerder van het museum, was eveneens trots dat 'Eeuwige Jeugd, 100 jaar kinderportretten in de Nederlandse fotografie' toch integraal en zonder censuur in Huizen wordt getoond. De expositie trok in Haarlem en Gorkum al vele duizenden bezoekers en er is daar geen woord aan vuil gemaakt. Langelaan gaf een uitvoerige uiteenzetting van de historie van de kinderportretfotografie in ons land. Daarin is heel veel veranderd. Volgens haar is één ding wel duidelijk: „Niet alleen de jeugd, maar door alle publiciteit is deze tentoonstelling ook vereeuwigd...”

3/1 WOENSDAG
Alice VK 30/12

Regisseur en toneelmaker Emanuel Muris (1973) is al jaren gefascineerd door *Alice in Wonderland*. 'Ik vind het een aangrijpend boek, een boek vol geheimen, een donker boek. Een sprookje dat ik op het toneel wilde brengen. Lewis Carroll is zich nooit bewust geweest wat hij schreef. Hij was te veel een Victoriaans gentleman, een volmaakte, verknijpte Brit om zijn onderdrukte gevoelens te kunnen bevroeden. Ik ben er van overtuigd dat hij Alice, het meisje voor wie hij het boek in een roes schreef, nooit onheus heeft bejegend. Zij was geen Lolita. Alice beleefde absurde, hilarische avonturen, je moet er enorm om lachen, maar die surrealistische, haast Kafkaeske avonturen hebben veel lagen. Ze zijn ook grimmig en griezelig. Ik wilde eerst zelf teksten schrijven, maar Carrolls eigen woorden zijn zo mooi en zo knap, dat ik snel door had dat ik er vanaf moest blijven. Maar ik wilde wel iets van dat onbewuste tonen. Je komt nooit achter het geheim van Alice, maar ik denk dat wat Alice beleeft, de beleving van haar puberteit is. Ze ontdekt zichzelf, haar lichaam, de seksualiteit, de chaos, een bizar initiatie-ritueel samengebond in een tijdsbestek van twee uur. Daar krijg je nachtmerries van, daar ga je van trillen op je benen. Alice ontmoet de rups in een rolstoel, aantrekkelijk, maar ook afstotend. Freud had kunnen vertellen wat die rups voorstelde. Carroll wist niet wat hij wist, hij voelde het hoogstens, maar hij zou het oprecht ontkennd hebben. Ik denk dat Carroll zijn eigen trauma's opschreef. Lewis Carroll is zelf Alice. Door het te schrijven verwerkte hij die trauma's, maar nam hij ook afscheid van zijn kleine vriendin. Het was onherroepelijk, hij bleef alleen achter. Een heftig, noodlottig verhaal, maar ook zo geestig, zo onzinnig humoristisch. En vol zelfspot. Die schildpad, die nep soepschildpad, dat was hijzelf, die keurige nepfiguur, de docent in Oxford.'

Onder druk publiciteit Museum toont Van der Elsken toch

Door onze redacteur MARK DUURSMAN

NRC

ROTTERDAM, 19 JAN. Foto's van Ed van der Elsen zullen toch worden getoond op een expositie in Huizen. Dat heeft het museumbestuur vanmorgen besloten, na commotie over het verwijderen van de foto's.

In tegenstelling tot een eerdere beslissing heeft het bestuur van museum Het Schoutenhuis in Huizen vanochtend besloten om een serie foto's van Ed van der Elsen op te nemen in de expositie *Eeuwige jeugd*, die morgen wordt geopend. De beslissing om de foto's van de expositie te weren, waarover gisteren in deze krant werd bericht, maakte in korte tijd zoveel commotie los dat het bestuur het besluit heeft heroverwogen. In een persverklaring zegt het bestuur dat zij vreesde voor „mogelijke gevolgen voor expositie en museum”. Zeven fotografen, onder wie Eva Besnyö en Rineke Dijkstra, dreigden hun werk van de expositie terug te trekken, uit protest tegen de 'censuur'. Ook het Nederlandse Fotoarchief, vertegenwoordiger van vier fotografen, wilde niet langer deelnemen aan de expositie.

Inzet van het conflict is een serie van negen foto's van Van der Elsen's kinderen, die deels naakt zijn afgebeeld. Het bestuur van Het Schoutenhuis vreesde dat de foto's verkeerd zouden vallen bij de over-

wegend gereformeerde bevolking van Huizen. In de verklaring van vandaag stelt het bestuur dat het weren van de foto's „onbedoelde effecten bleek te hebben”: het werd ervaren als censuur, de integriteit van de fotograaf leek in twijfel te worden getrokken, de samenwerking met andere musea kwam onder druk te staan. Het bestuur „betreurt de ontstane commotie” en geeft als argument voor de herziene beslissing: „Inmiddels zal bij de 'achterban' voldoende duidelijk zijn dat zij als bezoekers zelf een afweging kunnen maken om de dia's te bekijken.”

De expositie *Eeuwige jeugd* bestaat uit circa tachtig kinderportretten van dertig Nederlandse professionele fotografen. Het initiatief van het Gorcums Museum en het Spaarnestad Fotoarchief in Haarlem was vorig najaar in die twee plaatsen te zien, en tot 5 mei in Het Schoutenhuis. Het Huizer museum is een klein cultuurhistorisch museum, dat de geschiedenis van Huizen laat zien en daarnaast exposities organiseert.

Voorstelling: Alice in Wonderland Niet voor kinderen door Studio Y. Tekst: Lewis Carroll. Bewerking en regie: Emanuel Muris mmv Bart Dankkaart. Muziek: Suzies Haarlok. Gezien: 1/1 Toneelschuur Haarlem. Aldaar t/m 13/1. Inl. 023-532 24 39 of www.toneelschuur.nl

Door WILFRED TAKKEN

Seks, drugs, initiatierites, groeipijnen van een puber, virtuoos woordspel, de omkering van Victoriaanse waarden; voor de goede verstaander valt er heel wat te beleven aan Alice's *Adventures in Wonderland* (1865) van Lewis Carroll. Regisseur Emanuel Muris van Studio Y probeert in zijn toneelversie *Alice in Wonderland Niet voor Kinderen*, die op nieuwjaarsdag in de Toneelschuur in Haarlem in première ging, veel interpretaties te behandelen, wat een rijk maar niet altijd duidelijk stuk oplevert.

Studio Y is een nieuwe groep, werkend onder de vleugels van de Toneelschuur, rond de jonge regisseurs Bart Dankkaart en Emanuel Muris. Een paar maanden geleden debuteerde de groep met een wat stuurloze versie van Ibsens *Spaken*. Net als in dat stuk wordt Alice muzikaal begeleid door Suzies Haarlok, een gymnasiastband die Amerikaanse rockmuziek in ingewikkelde maatsorten, vermengt met Europese theatermuziek met hoorspelachtige geluiden. De echoënde geluiden van Suzies Haarlok weten Alice net even griezeliger en spannender te maken.

Regisseur Muris heeft vooral de Freudiaanse lezing over de ontlukende en aan zichzelf twijfelende puber Alice gevolgd. Zijn Alice, zeer naturel gespeeld door toneelschoolleerling Annette Maas, heeft de perfecte mix van kinderlijk, vrouwelijk, truttig en wulps. In het *Wonderland* waarin ze verzeild raakt, staat alle logica op zijn kop. Alice wordt doorlopend geschouderd en mishandeld door de fabeldieren die haar omringen. De onderhuidse seksuele spanning heeft Muris explicieter gemaakt. Alice wordt aangerand door de koning, en na het eten van een paddestoel laat ze aan iedereen haar ontlukende borsten zien.

De spelers van Studio Y acteren uitstekend, al slaat na een tijd de vermoeidheid toe. Met eenvoudige hulpmiddelen, een gek petje, een aangespelde staart, zijn de fabeldieren vooral een groep onberekenbare gestoorden. Van de spelers weten Sandra Mattie en Wal-

demar Torenstra in verschillende dubbelrollen het beste vorm te geven aan het stel groteske doch ook menselijke wezens. Mattie speelt krachtig en komisch een wellustige koningin, een slaperige woelmuis, en een plat-Amsterdamse duif die Alice in de buik trapt en uitscheldt voor stomme kut. Torenstra is een vileine, geile koning en de stoned rups die vervelend giechelend zijn joint rookt, begeleid door slome reggae.

Het enige nadeel aan deze sprankelende Alice is dat Muris teveel wil. Hij laat Alice plompverloren beginnen en eindigen in een leeg decor. Waar Alice zich precies bevindt, waar ze naartoe wil, wat haar drijfveren zijn, is niet duidelijk. Muris levert vooral impressies van losse scènes uit het boek. Voor wie het boek niet kent, is het lastig te volgen. De vele interpretaties die Muris erin legt, gaan vaak verloren. Hij laat bijvoorbeeld de schrijver Carroll zelf opdraven, verkleed als dodo en als nepsoepschildpad, om het verhaal ook nog autobiografisch te duiden. Carroll was in het echt tragisch verliefd op het buurmeisje Alice, en vond het vreselijk dat ze opgroeide. Muris hint echter slechts naar deze verhaallijn, maar werkt hem niet uit. Dat is jammer.

Alice in Wonderland

Wilfred Takken laat in zijn bespreking van Lewis Carrolls 'Alice in Wonderland niet voor kinderen' door toneelgroep Studio Y (NRC Handelsblad, 2 januari) zien dat er nog altijd veel misverstanden bestaan over dit boek en zijn schrijver. Dat regisseur Emanuel Muris kennelijk de „Freudiaanse lezing over de ontlukende en aan zichzelf twijfelende puber Alice” heeft gevolgd, bewijst slechts dat hij de boot gemist heeft, want die lezing wordt al dertig jaar beschouwd als hopeloos achterhaald en achterlijk. Wat echter voor iedere Carroll-liefhebber een verademing moet zijn, namelijk dat Muris nu eens niet gekozen heeft voor het bekende cliché dat Carroll in werkelijkheid 'tragisch verliefd' zou zijn geweest op zijn buurmeisje Alice, vindt Takken 'jammer'.

Jammer is het vooral dat Takken niet beseft dat 'de goede verstaander' zo langzamerhand een beetje moe begint te worden van het zoveelste toneelstuk met 'seks, drugs en initiatierites' dat zo nodig die arme Alice als inspiratiebron moet hebben, - alsof er helemaal niets anders over het boek te zeggen valt.
ARNE MOLL, NRC 6-1
Amsterdam

Hans Teeuwen bedrijft wat in het Hilversumse jargon 'confronterende humor' heet. Of die humor ook leuk is, is een kwestie van smaak - en van weerstand tegen zijn ietwat manische schouffering van het publiek. Zijn komisch talent vind ik in elk geval aanstekelijk, ook al is dat misschien wel het laatste wat hij zou willen. Maar dat slotnummer met een zeer expliciete be-

schrijving van de fantasieën van een pedofiel - ik had liever gezien dat de netmanagers het tijdstip van uitzending zodanig hadden gekozen dat mijn 12-jarige zoon, die zoals veel (ook jongere) kinderen zaterdagavond langer mag opblijven en toevallig even meekeek, deze confrontatie bespaard was gebleven.
VK 6-1 Paul Brill

De Franse Jacques Doillon is met films als *Le petit criminel* (1990) en *Panette* (1996) verworden tot de cinematografische spreekbuis van de jeugd in de Franse banlieux. In zijn 'films d'enfance' figureren postmoderne Oliver Twistjes die zich bij gebrek aan toezicht overgeven aan criminaliteit en algehele onverschilligheid.

In *Petits Frères* staan wederom vroegvolwassen boefjes centraal. Talia (Touly), een meisje van dertien, vlucht met haar pitbull Kim weg van haar pedofiele stiefvader en belandt in Pantin, een groezelige buitenwijk ten oosten van Parijs. Haar mannelijke leeftijdgenootjes aldaar zijn bijzonder gearmeerd van de vreemdelinge en nemen haar, na de obligate pesterijen, in hun midden op. Onder bescherming van 'les grand frères' (18+ hangjongeren) gaan zij over tot de orde

Alice verbaast zich over die bizarre borsten

THEATER

VK 5/1
Alice in Wonderland niet voor kinderen naar Lewis Carroll door Studio Y en Susies Haarlok. Regie: Emanuel Muris. 3 januari, Toneelschuur Haarlem. Herhaling: t/m 13 januari.

Wij hadden ze heus wel in de gaten, onder dat zwarte hemdje van Alice. Maar we hadden ze weggedacht, zoals je dat doet bij alle volwassen acteurs die geloofwaardige kinderen spelen. Voor de rest was Annette Maas namelijk precies zo'n ouderwetse Alice uit het geïllustreerde boek van Lewis Carroll. De haardracht, de kuise kleding, zelfs het gezicht van de bijna afgestudeerde Toneelschool-actrice heeft de ovaalvorm van de klassieke plaatjes-Alice. Geen punt om de borsten van de actrice uit dat plaatje weg te denken. Want Alice uit Wonderland heeft geen borsten.

Daarvan lijkt ook de hoofdrolspeelster van de voorstelling van Studio Y overtuigd. Tot ze halverwege *Alice in Wonderland niet voor kinderen* een uitgelaten dansje doet, en verrast wordt door het gehobbel onder haar hemdje. Verbaasd trekt Annette Maas het hemdje omhoog. Dat daar borsten zijn gegroeid lijkt net zo'n bizarre gebeurtenis als de plotselinge vergrotingen en verkleiningen die Alice in het boek ondergaat.

De stuiptrekkingen van de pubertijd, zo beziet regisseur Emanuel Muris de avonturen van Alice in Wonderland. Zijn voorstelling onttrekt zich aan de sombere kindermisbruik-theorie die decennialang de relatie tussen Lewis Carroll en zijn muze beoedelde. Muris is van een nieuwe generatie

Studio Y speelt *Alice in Wonderland niet voor kinderen*.

die in staat is het verhaal weer fris te bekijken. Hij laat Carroll – de lange acteur Freerk Bos in een 19de eeuwse herenkostuum – opduiken in verschillende figuren die Alice ontmoet, en die allemaal verlangend naar Alice reiken. Maar het meisje doorloopt onbegrijpbaar en volstrekt autonoom de rite de passage van haar pubertijd. En het enzame gezammer van Carroll als soepschildpad is een universeel verdriet over het voorbijgaan van de jeugd.

Deze Alice in Wonderland is een bonte, bronstige parade van ontmoetingen. Op een kaal speelveld, tegen de spectaculaire achtergrond van de zevenkoppige Haarlemse band Susies Haarlok, treden de witte konijnen, gekke hoedenmakers en glimlachende katten Alice tegemoet. Die reageert vrij vlak op alles wat haar overkomt, ze is eigenlijk de saaiste figuur uit de voorstelling. Sfeer,

emoties en dynamiek komen hier van de swingende band, en van de figuren om Alice heen. Stuk voor stuk acteurs met een uitgesproken fysieke aanwezigheid, al is het alleen maar door hun schaarse kleding met wulpsse uitsteeksels. De zinnelijke blote benen van Sandra Mattie als explosieve hartenkoningin, de zeer witte onderbroeken van de vele jongens-in-mailots, de brutale boomtak op kruishoogte van de broedende duif en de lange dierenstaart aan het herenjasje van Lewis Carroll – de vormgeving van Arjen de Leeuw vertelt in deze voorstelling de helft van het verhaal. Met als hoogtepunt het strakke rupsenkostuum waar Waldemar Torenstra zich woedend kronkelend in probeert op te richten. Een kinderlijke verkleedpartij die de gichelende toeschouwers er vrolijk aan herinnert dat ook zij seksuele wezens zijn.

Marijn van der Jagt

LENTE VORIG jaar baarde de debuutroman *The Abomination* van de Engelse auteur Paul Golding nogal opzien in Groot-Brittannië. Golding beschrijft hoe zijn hoofdpersoon James Moore homoseksuele relaties onderhoudt met leraren van zijn deftige, katholieke boarding school. Nu wilde het geval dat de politie van Lancashire juist bezig was met een onderzoek naar aanleiding van berichten over seksuele relaties tussen leerkrachten en leerlingen op de exclusieve jezuïetenkostschool Stonyhurst College. En Paul Golding is oud-leerling van deze school, evenals de schrijvers Tolkien en Conan Doyle. Diverse ex-studiegenoten die de roman hadden gelezen, signaleerden glasheldere overeenkomsten tussen de naamloze school en zijn praktijken, zoals beschreven in *The Abomination*, en Stonyhurst College.

Uiteraard was de politie geïnteresseerd in een goed gesprek met de auteur over de achtergronden van zijn roman, maar in strijd met de ook in Groot-Brittannië heersende mode die bekenlitteratuur voorschrijft, weigerde Golding categorisch over eventuele autobiografische aspecten te spreken. Daarvoor gaf hij zowel morele als literair-esthetische redenen op: hij wilde

zijn boek in bescherming nemen en zag er geen heil in mensen decennia na dato de gevangenis in te helpen vanwege hun pedofiele handelingen. Wel maakte zijn stilzwijgen de nieuwsgierigheid van het lezerspubliek almaar groter.

Ook in andere opzichten is Golding terughoudend. Tijdens een 'publiciteitsbezoek' aan Nederland hield hij zijn verblijfplaats geheim, wilde hij zelfs zijn uitgever niet ontmoeten en mocht hij niet gefotografeerd worden. Naast een hele vage foto die pakweg twintig jaar geleden is genomen, werd slechts één nieuwe opname in omloop gebracht, waarop zo nadrukkelijk een narcistische, modieuze *gay wet dream* staat afgebeeld dat geen mens wilde geloven dat het hier een schrijver betrof en geen fotomodel of pornoacteur.

Hoewel iedere overeenkomst tussen de auteur en zijn hoofdpersoon uiteraard op toeval berust, geeft Goldings staaltje van narcisme een aardig beeld van wat de lezer van *The Abomination* (vertaald als *Een afgrijpselijke daad*) te wachten staat. Want James Moore, geboren als Santiago Moore Azmora, is een narcist zoals je ze weinig tegenkomt. Daarnaast is hij kil, afstandelijk en op een indirecte manier exhibitionistisch (ook al zo'n toevallige overeenkomst met zijn schepper, ben je geneigd te denken). De roman opent met een beschrijving van Moores wederwaardigheden in de Londense homoscene. De wereld die Golding beschrijft is hard en cynisch, net als Moore zelf. Maar zijn bewoordingen zijn zo bloemrijk als een keukengordijn uit Coronation Street, en net zo geurig.

Een fragment uit zijn beschrijving van een nachtclub: '(...) een bedreigende en verderfelijke poel, een moeras van seksuele incontinentie, stinkend naar walmen bedorven amylnitriet, bezwangerd van schimmelig zweet, ranzig en viriel en getruffeld en klierig en troebel en meurend van uitwasemingen van vergane kaas en rottende eieren en kool en loopgraven en plagen.' (Diepe buiging voor de vertalers Gillet en Van Brederode.)

Kortom: hier is een taalnarcist aan het woord. Zoals het een oud-leerling van een jezuïetenschool betaamt, is Golding niet kinderachtig met zijn christelijke taalsymboliek. Hij gaat de inmiddels klassieke vergelijking van

sperma en hostie op de tong niet uit de weg (Nootebooms *Rituals* gelezen, natuurlijk), noemt een anus – ook al klassiek – een 'kathedraal van mysteries', 'zegt' lakens met zijn zaad, neemt de houding aan van Jezus aan het kruis wanneer hij in een SM-spelletje wordt vastgebonden, en verder figuren er de nodige misdienaars en tabernakels plus het heilige der heiligen in zijn seksuele metaforenrepertoire. Wanneer we de nodige staties van Moores erotomane kruisweg hebben meebeleefd, voert zijn helse passiespel (daar heb je het al: Goldings proza is besmettelijk) ons terug naar zijn vroegste jeugd.

Na als Santiago te zijn opgegroeid in Spanje, waar zijn ouders hem emotioneel en anderszins verwaarloosden, gaat hij op zijn achtste naar kostschool in Noord-Engeland. Daar geldt hij – nu James Moore geheten – al snel als een mietje. Eerst leraar, meneer Wolfe, neemt hem onder zijn hoede. Hij zorgt ervoor dat de 10-jarige James de sportlessen kan overslaan en geeft hem jam en andere attenties. Daar staan seksuele diensten tegenover. Later, op de mid-

Een driedubbele outsider in een macho familie

Bacon werd in 1909 geboren op 63 Lower Baggot Street in Dublin, een groot huis om de hoek bij het Ierse parlement en het geboortehuis van Oscar Wilde. Het is ook de enige plek waar wél een plaquette aan hem herinnert, sinds een jaar. Daarna woonde hij in verschillende grote huizen op het platteland. Zijn vader, een welgestelde oud-militair met aristocratische roots, fokte er paarden voor de Engelse cavalerie, de hoeksteen van het toenmalige Brits-koloniale bestuur over Ierland. Bacon kan wel tegen Edwards hebben gezegd dat hij thuishoorde in Ierland en hij mag ook genoten hebben van de tentoonstelling die hij in de jaren zestig in Dublin maakte – het maakt hem nog geen Ierse schilder, zegt Dawson. Maar de *edginess*, de scherpte van zijn werk is wel in Ierland ontstaan. 'De eerste vijftien jaar van elk leven zijn doorslaggevend', zegt ze. 'Bacon bracht die toevallig in Ierland door en de schokkende ervaringen die hij had hebben zijn karakter gevormd.'

Hij maakte de Paasopstand van 1916 mee en de IRA voerde rond hun huis aanvallen uit. Hij was homoseksueel, zwaar astmatisch en vast van plan kunstenaar te worden: een driedubbele outsider in een macho familie van buitenmensen, die op hun beurt weer outsiders waren in Ierland. Met zijn moeder had hij nauwelijks contact. Zijn vader probeerde hem op te voeden door hem door zijn staljongens te laten afranselen. Ze verkrachten hem ook. En toen zijn vader hem op zestienjarige leeftijd betrapte bij het passen van zijn n.oeders ondergoed, joeg hij hem het huis uit.

NZL 1-1-01

de Engelse schilder Francis Bacon

Porno-fragment schokt Eindhoven

VK 10.1
Het snoepje van het festival. Zo noemt Mark Timmer, theaterprogrammeur van Plaza Futura in Eindhoven, de voorstelling *Wayn Storm* van de Vlaamse kunstenaar Wayn Traub, uitgebracht door Victoria. Een film-, dans- en theaterproductie over de 'misschien wel pedofiele' liefde van een man die droomt over een schare jonge ballerina's. De nimfen komen echt op het toneel. Traub maakt knullige rondedansjes met ze. Maar op het doek is hij de held. Daar gaat het contact verder, veel verder.

Timmer: 'In een flits zie je een pijpscène. Als toeschouwer denk je: o god, waar gaat dat heen. Pas bij de aftiteling lees je dat hij voor dat fragment porno-acteurs heeft ingehuurd. Het lijkt of hij zich laat bevredigen door die meisjes. Geniaal gemonteerd. Je wordt ontzettend aan het denken gezet. Traub komt uit het land van Dutroux.'

Blij was hij dus voor de Stadschouwburg Eindhoven dat hij deze voorstelling kon aanbieden als coprogrammeur van het Brabantse Cement, een festival voor onalldaags theater van 7 tot en met 11 februari. *Wayn Storm* paste qua afmetingen niet in Plaza, wel in de Globezaal van de schouwburg.

Maar de Stadsschouwburg bedankte. Volgens Mons de Goede, hoofd Afdeling Bijzondere Projecten, omdat de schouwburg zich niet tijdig heeft kunnen informeren over de kwaliteit en de inhoud van de voorstelling: 'De productie werd ons te laat aangeboden.' Timmer: 'Onzin, de schouwburg heeft een heel dossier gehad. Pas toen ik vertelde dat in de publiciteit wel zorgvuldig met de expliciete scènes moest worden omgegaan, schrokken ze terug.' Zou de schouwburgdirectie de pornografische connotatie te schokkend vinden? 'Ik denk dat dat het sleutelwoord is.'

De Goede ontkent stellig. 'Wij houden vast aan de eigen verantwoordelijkheid voor de programmering. Dit

beeldend theater neeft voor ons een te beperkte doelgroep. Timmer zei zelf dat het meer een Plaza-voorstelling was.' Maar Cement is toch een festival voor onalldaags theater? 'Wij hadden die voorstelling graag zelf beoordeeld.'

Het is een publiek geheim dat directeur Fons Bruin al jaren ijvert voor een middenzaal. De beslissing daarover valt in februari. Boze bezoekers kan hij dan niet gebruiken. Gie Baget, impresario van Wayn Traub, is 'geschokt': 'Deze voorstelling is in België en Frankrijk een festivalhit. Dit verwacht je toch juist niet in Nederland?'

Inmiddels is er een alternatief: oud-leerlingen van de Fontysdansacademie uit Tilburg tonen hun expressivistische danstheater. Gezien door De Goede? 'Nee, maar daar hebben wij nauwe contacten mee.'

Dus toch nog ballerina's in de Globezaal. Alleen geen nimfen. Timmer probeert *Wayn Storm* alsnog op 8 februari in een sterk gecompromiteerde vorm in zijn eigen zaaltje te propen. 'Die voorstelling moet in Cement.'

Annette Embrechts

van de dag, hetgeen neerkomt op het stelen van pizza's, brommers, trouwjurken en zelfs een ezeltje.

Doillon vond zijn kindacteurs ter plekke en draaide volgens de conventies van een documentaire. Het lijkt alsof hij zich hierbij wat al te zeer liet meeslepen door de chaotische dynamiek van zijn kroost, want van dramatische opbouw is geen sprake. Zonder enige ironie meandert het script doelloos van incident naar incident met als summieretraktatie de stemmige hiphop van Oxmo Puccino en het lyrische straatjargon van de kinderen. Op zichzelf interessant als portret van een verloren generatie, maar Doillon kan zoveel meer. (VM)

CAAP 9-1

(vergeet) hoopt dat onder dat pantser iets anders schuilgaat. Zoals ook Paul Golding zelf, dat ziele gedoe met die foto en die geheimzinnigheid ten spijt, fascineert. Een overeenkomst die uiteraard puur toeval is.

Hans Bourman

VK 26/1

bellen met...

➤ SCHILDER PETER KLASHORST (43) ZAT IN MEI DRIE WEKEN GEVANGEN IN SENEGAL. VERBLIJFT NU IN KENIA. OP 31 JANUARI WORDT DE EXPOSITIE *THE NAIROBI DAY AND NIGHTCLUB* VAN KLASHORST EN TWEE AFRIKAANSE KUNSTENAARS GEOPEND IN HET NATIONALE MUSEUM IN NAIROBI. HET WERK IS OOK TE ZIEN VIA WWW.PETERKLASHORST.NL.

Afrika blijft trekken.

'Ik hou van avontuur.'

Dakar was niet blij met jouw 'porno'.

'Deze expositie is ook enigszins controversieel. Wij tonen geen Masai-krijgers op wie de bevolking trots is, maar straatkinderen en vrouwen van wie men zegt dat het hoeren zijn. Al zijn 't portretten, geen naakten.'

Je lesje geleerd?

'Mijn naaktschilderijen zitten achter slot en grendel, en ik heb een beter deurbelied. Ik woon niet in een afgelegen huis zoals in Senegal, maar in een soort concentratiekamp voor blanken.'

Vast knus achter de tralies.

'Een huishouden van Jan Steen maar dan à la Klashorst.'

Veel blote konten.

'Vrouwen voelen zich thuis. Ze kunnen hier dingen die ze thuis niet kunnen doen.'

Word je gedoopt door de locals?

'Mijn koelkast staat altijd vol bier en eten, maar men vindt het hoogst merkwaardig dat ik niet de toeristische attracties doe. Ik ben voortdurend op mijn qui-vive. Als ik in achterbuurten schilder is het *hit and run*.'

Anders word je genaaid?

'Van boven tot onder. En er gaat iets dreigends uit van de, soms honderd, Kenianen om me heen die niet begrijpen wat ik doe. Voor hen heeft kunst alleen een spirituele betekenis. Wanneer ik mensen portretteer denken ze dat ik macht over hen krijg, zo'n doek gebruik voor duivelse rituelen of zo. Dus ik ros zo'n straatjoch of meid er razendsnel op.'

Je doet nooit anders.

'In Amsterdam zijn de omstandigheden gemakkelijker. Hier moet ik in een uur klaar zijn, maar daardoor is mijn werk veel krachtiger. In totale anarchie kan ik me beter concentreren. Ik ben dag en nacht bezig, heb honderd schilderijen en wel duizend tekeningen gemaakt. Het heeft vast geen kunsthistorische waarde, maar

ik vind het geweldig wat ik doe.'

In Neukrobi - zo noem je het toch?

'Ik ben hier niet om te neuken, maar er ontstaat altijd een intiem contact als je een model schildert. Met de een ga je vrijen, met de ander voetballen.'

Wat is je opeens braaf.

'Maak je geen zorgen. Afrikaanse meiden

'Ik word door die vrouwen gedictieerd'

58 Paul Golding debuteert met de roman 'Een afgrijselijke daad' op een overdonderende manier. Niet alleen vanwege de inhoud - pedoseksualiteit op keurige Engelse kostscholen - maar ook door de vorm: de schrijver is wars van soberheid en zakelijkheid, zijn stijl is even verrijnd als voluptueus. *T.R. 13/1*

Naar men zegt is deze soms schokkende roman gebaseerd op eigen ervaringen - waarmee onze biografische dorst meteen is geleest. Leefijd- en klasgenoten van de schrijver herkenden in de beschreven figuren hun vroegere leraren, wat in Engeland voor de nodige opschudding zorgde. Vooral omdat de Engelse justitie juist op dat moment onderzoek deed naar aanklachten van mannen die zeggen in de jaren zestig door hun leraren en mentoren te zijn misbruikt.

De titel van 'Een afgrijselijke daad' verwijst naar Leviticus 18:22, de plek in de Bijbel waar homoseksualiteit tussen mannen veroordeeld wordt als 'een gruwel'. In de roman komt veel stereotiepe homoseks voor: anonieme, betaalde, harde, vluchtige, perverse seks - maar soms ook mooie, zoals wanneer de ikfiguur, een negenjarig jongetje, door een man ontmoet wordt. Die

man, Mr. Wolfe, is de grote held en ware liefde van de kleine James. Elke nacht trippelt James van de grote slaapzaal naar de kamer van zijn minnaar, terwijl overdag natuurlijk niets mag blijken van hun liefde. Totdat die liefde, van het ene op het andere moment - en dat is het werkelijk schokkende in dit boek - bij de jongen voorbij is. Er is geen aanleiding voor, geen reden of langzame vervaging van gevoelens; de abrupte breuk komt voor de lezer als een nog pijnlijker verrassing dan het begin van hun ongeoorloofde relatie.

Alle andere seksuele relaties van James, en dat zijn er nogal wat, zijn absoluut liefdeloos. Waarschijnlijk probeert de ikfiguur, inmiddels een man van middelbare leeftijd, wanhopig ouderdom en eenzaamheid op afstand te houden. Maar zijn radeloze zoektocht naar liefde drijft hem juist naar plaatsen waar het vinden van liefde het minst waarschijnlijk lijkt: in *darkrooms* van nichtenkitten, bij *rent boys*, uit vnzinge advertentietjes. We volgen zijn zoektocht in dubieuze kelders en kroegen waar door drugs gestimuleerde harde seks het enige doel van het leven lijkt. De verteller noemt deze wereld de hel, een 'moeras van seksuele incontinentie'. Het tot mislukken gedoemde streven van de man

culmineert aan het eind van de roman in een verschrikkelijk mislukkend contact met een prostitué, voorafgegaan door een fantastische reinigings- en scheerscène waarbij de lezer tot diep in zijn anus meegevoerd wordt.

De rest van het boek, het grootste deel, speelt zich afwisselend af op de Engelse kostschool en bij zijn ouders op een idyllisch Spaans eiland waar hij geboren is. Het contrast tussen beide werelden is groot. De verteller schildert een teloorgegaan koninkrijk van kinderjaren, doorgebracht in weelde, moederliefde, natuurschoon en verwenerij. Zijn vader, die hij even heftig haat als hij van zijn mooie, afstandelijke moeder houdt, vindt hem verwijfd. Dat verwijt zal hem, en niet zonder reden, zijn leven lang achtervolgen. Met zijn moeder, die zijn flikkerstreken net iets beter verdraagt dan zijn lompe vader, heeft hij een gecompliceerde verhouding.

Aan James' betrekkelijk onbezorgde kindertijd komt een abrupt einde als hij in 'monumentale zondigheid' ontmoet wordt door Mr. Wolfe. De kostschooljongen James Moor wordt daarna een soms zielige, gekwelde figuur die het onderwerp is van spot, treiteren, mishandeling, chantage en walg. Maar hij is óók een arrogante,

houden net als de Nederlandse van seks, drugs en rock 'n' roll. Ik voel me tot hen aangetrokken, en zij kennelijk tot mij.'

Jij hebt geld.

'Als het daarom zou gaan, was het voor mij emotioneel veel gemakkelijker. Ik wil me niet op de borst slaan, maar er zijn ook meisjes voor wie ik een opleiding betaal zonder dat ik met hen naar bed ga.'

Eigenlijk doe je ontwikkelingswerk?

'Het is een druppel op een gloeiende plaat, maar als je een taxichauffeur het Nederlandse tarief betaalt, kunnen zijn kinderen naar school. Mijn modellen kunnen nieuwe kleren kopen.'

Of een pot lijm.

'Er zijn ook straatkinderen die een snoepwinkel beginnen. Ze hebben in ieder geval de dag van hun leven.'

Zijn alle modellen op de opening?

'Dat is de bedoeling. Het wordt een groot feest met veel lekker eten, want ik vind het fantastisch dat ze eens in een museum komen. Kunst betekent voor mij in dialoog zijn met de mensen om me heen. Van elite kunst word ik niet gelukkig.'

Anders maak je geen portretjes voor 150 gulden.

'Daardoor ben ik niet afhankelijk van commissies voor democratische staatskunst die bepalen of de ingestuurde dia wel cultureel correct is. Eind februari kan men zich overigens weer voor zo'n portretje melden.'

Dan ben je terug?

'Tijdelijk. Tenminste als de volgende tentoonstelling in Mombasa goed uitpakt. Ik wil daar wel naakten ophangen.'

Toch hardleers.

'Ik kan niet anders. Die lichamen! Ik zou bijna in God gaan geloven. Ik word door die vrouwen gedictieerd.'

Arme Peter.

'Heb geen medelijden. Als die meiden zich uitkleeden is het alsof elke molecuul in mij het uitjuicht.'

tekst ASTRID THEUNISSEN fotografie MARTIJN VAN DE GRIENDT

PvdA: kindermishandeling beter aanpakken

zelfs verplicht om een forensisch arts te raadplegen. Ze wil ook dat er onderzoek komt naar misbruik van allochtone kinderen en dat er een weerbaarheidstraining voor jeugdigen in Nederland wordt ingevoerd. De PvdA wil in de voorjaarsnota extra geld vragen voor de jeugdhulpverlening, om de gestructureerde aanpak van kindermishandeling ook financieel mogelijk te maken.

zouden huisartsen voortaan altijd wanneer ze geen natuurlijke doodsoorzaak kunnen vaststellen, een forensisch arts moeten raadplegen voor onderzoek naar de daadwerkelijke reden van overlijden. Het gebeurt volgens Arib te vaak dat artsen dit niet doen, terwijl er wel duidelijke vermoedens van mishandeling zijn. Bovendien zijn artsen volgens de wet op de lijkschouwing

snel geholpen worden, omdat er wachtlijsten zijn en er bovendien slechts één echt gespecialiseerd hulpverleningsinstituut hiervoor in Nederland bestaat. In een gisteren gepresenteerd plan van aanpak somt de PvdA er het wensenlijstje voor. Behalve verbetering van de deskundigheid, samenwerking en preventie maatregelen, moet er ook een meldplicht komen. Bovendien

dermishandeling kreeg in 1999 19.426 meldingen. Arib vindt het onaanvaardbaar dat in Nederland de diverse instanties op het gebied van jeugdhulpverlening nauwelijks in actie komen als ze vermoeden dat er sprake is van kindermishandeling. Er wordt ook onderling niet samengewerkt en als er wel duidelijke bewijzen zijn, kunnen kind en ouders vaak niet eens

Van onze redactie politiek DEN HAAG - De PvdA vindt dat de overheid kindermishandeling te laks bestrijdt. Volgens PvdA-kamerlid Arib staan de maatregelen van het kabinet niet in verhouding tot de ernst van de zaak. *7.16.1* Jaarlijks overlijden zo'n 50 kinderen als gevolg van mishandeling. Het landelijke meldpunt voor kin-

Zonder ouders: onkwetsbaar maar ook leeg

YK 3/1

De tien Geboden. *Eert uw vader en uw moeder.* Nederland 1, 22.23 uur.

Als 10-jarig kind was Roland 'een leuk jong'. Charmant, slim, en vol ideeën, ook al heeft hij het wel eens moeilijk, omdat hij zonder zijn echte ouders opgroeit. Op het filmpje uit 1988 ziet hij er schattig uit. Totdat documentairemaker Niek Koppen aan hem vraagt of hij van zijn pleegouders houdt.

'Nee. Maar ze zorgen toch voor je?' 'Ja, maar daarom hoef ik toch niet van ze te houden?'

Het is even schrikken. En helemaal als je Roland twaalf jaar later ziet. Want documentairemaker Koppen (*De slag om de Javazee, The Hunt, De Keuken van Kok*) zocht Roland na al die tijd weer op, en keek hoe zijn leven tot nu toe is verlopen. Hij deed dat in het kader van de documentairereeks *De Tien Geboden* (IKON), waarvan deze aflevering over het vijfde gebod gaat: eert uw vader en uw moeder.

Op het eerste gezicht is alles wel in orde met Roland. Hij zit in de internetbusiness, in de zomer werkt hij op Ibiza in een flitsen-

MARGOT ENGELEN

Bemiddeling moet 'ontvoering' kinderen tegengaan

"Dieren worden in Nederland nog beter beschermd dan kinderen". Met boude teksten protesteerden enige tientallen ouders en grootouders gisteren in Den Haag in de snijdende kou tegen de 'ontvoeringen' van hun kinderen naar het buitenland.

ME/116-1

Enkele honderden kinderen worden elk jaar de dupe van echtscheiding tussen partners met

een verschillende nationaliteit. Zij worden weggerukt uit hun leefomgeving omdat zij de vader of moeder moeten volgen naar zijn of haar land van herkomst.

Op de persconferentie van de organisatie Gestolen Kinderen mocht het Kamerlid Vos (VVD) gistermiddag vertellen wat hij hier tegen denkt te gaan doen. Een 'indringende' bemiddeling zou volgens de liberaal de buitenland-

se ex-partners moeten afbrengen van hun voornemen om de kinderen mee te nemen. Een oma is niet onder de indruk. "Ik heb mijn pens vol van die showfiguren", zegt zij verbitterd. Onlangs verwierp het gerechtshof in Leeuwarden haar eis dat de vader haar kleinkinderen terughaalt uit Egypte. De jongen en het meisje verblijven er bij de man van haar overleden dochter. MAARTEN BAKKER

De overheid dient veel actiever op te treden om kindermishandeling te voorkomen. Dat vindt de Tweede Kamerfractie van de PvdA. Jaarlijks sterven er naar schatting zeker vijftig kinderen aan de gevolgen van misbruik en mishandeling. Speciale aandacht vragen de sociaal-democraten voor het geweld tegen kinderen onder de twee jaar. Ten onrechte zou het overlijden van baby's vaak worden toegeschreven aan wiegendood.

Heeft de PvdA daar een punt?

Khadija Arib, Tweede Kamerlid PvdA: 'Kindermishandeling is nog altijd een verborgen probleem. Sinds de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling bestaan, is het aantal meldingen al met 33 procent toegenomen. Maar ik denk dat hulpverleners, bijvoorbeeld bij de consultatiebureaus en de eerste hulp, nog alerter kunnen worden. Daarin moeten ze getraind worden. Dat geldt ook voor de vaststelling van de doodsoorzaak van kleine kinderen. Ons voorstel is om altijd een forensisch arts in te schakelen, zodat een onnatuurlijke dood niet over het hoofd gezien wordt. Een melding van kindermishandeling moet vervolgens resulteren in een doorverwijzing naar de hulpverlening. Want het gaat ons er om dat het kind en zijn ouders geholpen worden. Wachtlijsten zijn dan funest. Vandaar dat we als PvdA bij het voorjaarsoverleg meer geld voor de jeugdzorg gaan vragen.'

Jacqueline de Vries, landelijk centrum

ouder- en kindzorg: 'Medewerkers van consultatiebureaus worden op zich wel getraind om problemen in de opvoeding te signaleren, op te sporen en te onderkennen. Maar dat geldt voor de hele breedte van de opvoeding. Het punt bij kindermishandeling is inderdaad dat het moeilijk te onderkennen is. Blauwe plekken vallen natuurlijk meteen op. Maar emotionele verwaarlozing is ook kindermishandeling, en dat zie je niet zo. Ik denk daarom dat specifieke scholing zinvol zou zijn, met name om het onderwerp met de ouders te bespreken. Zeker in een beginfase kan er nog heel wat gedaan worden aan de gevoelens van onmacht die ouders soms hebben bij het opvoeden van hun kind. En dan kun je als medewerker samen met hen op zoek gaan naar hulp.'

Myra ter Meulen, directeur Advies- en Meldpunt

Kindermishandeling Amsterdam: 'Ik ben erg blij met het initiatief van de PvdA. Het is hard nodig dat de overheid een duidelijke visie ontwikkelt, met als

uitgangspunt dat het bij de bestrijding van kindermishandeling om een totaalpakket gaat. Met melden alleen kom je er niet. Wel is het evident dat sinds de oprichting van de AMK's het aantal meldingen enorm gestegen is. Niet omdat er meer mishandeld wordt, maar omdat veel mensen de signalen beter oppakken. Maar in het hele traject zitten nog een aantal knelpunten. De preventie - wat vroeger door de VKM's (Voorkoming Kindermishandeling) gebeurde - is bijna overal wegbezuinigd. Dat zijn we hier in Amsterdam weer binnen het AMK aan het opzetten. En in het vervolgetraject lopen we constant tegen wachtlijsten aan. Er is in dit land een groot tekort aan instellingen en behandelaars bij kindermishandeling en seksueel misbruik. Zowel voor de slachtoffers als voor de daders.'

Wim Lanphen, hoofd sector volksgezondheid GGD

Flevoland: 'Vijftien jaar geleden zijn we hier al met de registratie van kindermishandeling begonnen. Het

daan'. Hoewel hij zijn ouders nooit ziet, kan vooral zijn moeder op veel waardering rekenen. 'Zij is er altijd voor me,' zegt hij tot verbazing van de kijker, die in de film een beeld van het tegendeel krijgt. Ja, nu je het hem zo vraagt, hij heeft wel eerbied voor ze. 'In ieder geval geen minachting.'

En dat was het dan. Het is dat er nog meer mensen in de film zitten, waardoor er enig verband ontstaat tussen de brutale, slimme 10-jarige Roland en de vlakke, emotionele jongeman die hij geworden is. Weliswaar zegt de kleine Roland al dat hij niet van zijn pleegouders houdt ('Ze gaan toch weer weg'), maar er zitten dan nog lichtjes in zijn ogen. De mensen uit zijn kindertijd omschrijven het ogenschijnlijk zo makkelijke, sociale, slimme jongetje als 'een bodemloos vat', als iemand die niet in staat was echte relaties aan te gaan, die moederliefde 'gedoest' toegediend moest krijgen en die onhanteerbare driftbuien en nachtmerries had. Als dan *en passant* ook nog een vermeende verkrachtingszaak langskomt - Roland heeft altijd ontkend - moet je concluderen dat ook deze geslaagde jongen slachtoffer is van een liefdeloze opvoeding. Daar krijgt hij nog moeilijkheden mee, kun je niet nalaten te denken. Maar Roland is daar niet mee bezig. Het gaat prima met hem en Koppen gaat er terecht niet dieper op in; hij is tenslotte geen psycho-therapeut. Maar wat heeft het portret van deze jongen met het eren van je vader en moeder te maken? Is het wel zo geslaagd om daarover te praten met iemand die er nog nooit over heeft nagedacht, en dat misschien ook wel nooit zal doen?

Eert uw kinderen VPRO 3/1

DE TIEN GEBODEN, WO, NEDERLAND 1. 22.23-23.16 UUR

Niek Koppen maakte de film over het vijfde gebod 'Eert uw vader en uw moeder'. Er staat nog wat achter: 'opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de Heer uw God u geven zal'. Dan weet je meteen waar je het voor doet.

Koppen maakte in 1988 een filmpje over Roland, een ventje van tien, dat opgroeide in een pleeggezin. Nu Roland 22 is, zocht Koppen hem opnieuw op, met de vraag of hij eerbied voor zijn vader en moeder heeft. Dat lijkt interessant, want pleegkinderen hebben nu eenmaal per definitie een ongewone relatie met hun ouders. In het geval van Roland komt er echter helaas niet zoveel uit. Dat komt in de eerste plaats door Roland zelf. Hij is 'goed terechtgekomen'. Hij verkoopt internet-sites, heeft een auto van de zaak, een mobiele telefoon en een vriendin die 'modellenwerk' doet. Over zijn ouders denkt hij eenvoudigweg nooit na. Evenmin als over de pleegouders, voogden en instellingen waar hij in zijn jeugd mee te maken had. Dat 'boek' heeft hij 'dichtge-

de discotheek, hij heeft een lease-auto en een vriendin (Roland: 'Wie wil er nou niet een model als vriendin hebben?').

Maar zodra Koppen wat verder zoekt, wordt duidelijk welk effect het opgroeien zonder ouders, het verhuizen van pleeggezin naar pleegtehuis, en het vaak vergeefs wachten op bezoeken van zijn drugsverslaafde moeder op hem hebben gehad.

Hij maakt een onkwetsbare indruk. 'Een bodemloos vat', zo typeert een vroegere begeleider hem. 'Je kunt er van alles instoppen, maar je krijgt er niets voor terug.' Langzaam wordt ook duidelijk dat hij verdacht is geweest - en vrijgesproken - van een aantal verkrachtelingen in het pleegtehuis waar hij opgroeide.

Roland zegt nauwelijks over zijn ouders na te denken. Hij ziet ze nooit. Toch blijft hij verba-

zingwekkend genoeg wel eerbied voor zijn moeder houden: 'In ieder geval geen minachting.' Maar als Koppen vraagt of hij denkt dat zijn ouders eerbied voor hem hebben, antwoordt hij dat dat hem geen reet kan schelen.

Koppens documentaire laat zien hoe treurig en leeg het kan zijn om zonder ouders op te groeien. Als hij met Roland praat, komt er niet zoveel uit, maar er is ook niet zoveel. Hij weet het zelf ook. 'Ik ben makkelijk in het maken van contacten, maar ik ben nog makkelijker in het verbreken van contacten', zegt Roland, zittend naast zijn vriendin op de bank in de mooi ingerichte kamer. Vriendin Judith: 'Ik heb wel eens het idee dat als ik bij hem weg zou gaan, dat het hem niks zou doen.'

Maud Efting

USA Today

Bokser doodt zoontje

De Amerikaanse oud-bokser Enrique Flores wordt ervan beschuldigd zijn zoontje te hebben gedood. Hij zou het zevenjarige jongetje dood hebben geslagen, omdat deze in zijn broek had geplast. Flores, tegenwoordig soldaat, wordt mogelijk door het leger voor de rechter gedaagd.

aantal meldingen ligt in deze regio al jarenlang hoog. We hebben daar een enorme alertheid voor ontwikkeld. Er is een fijnmazig netwerk omheen opgebouwd, bijvoorbeeld in het onderwijs. Daardoor signaleren we kindermishandeling al in een vroeg stadium en we doen er vervolgens ook wat aan. Het helpt daarbij erg dat hier zowel het VKM als het AMK bij de GGD is ondergebracht. Een rapport van het bureau Van Montfoort concludeert dan ook dat het systeem van Flevoland het alleszins verdient om elders in praktijk gebracht te worden.'

Bas Vogelvang, adviseur adviesbureau Van

Montfoort: 'De werkwijze van Flevoland zou inderdaad erg goed in het plan van aanpak van mevrouw Arib passen. Wij hebben in ons onderzoek geconstateerd dat het VKM, de preventie dus, erg actief is. Onder meer op scholen, maar ook in het informeren van ouders. En verder dat de inbedding van het AMK in de GGD grote voordelen heeft. De expertise van de GGD kan daardoor makkelijk overgedragen worden. Ook is de GGD laagdrempelig in alle wijken aanwezig.'

Andries van Dantzig, emeritus hoogleraar psycho-

therapie: 'In Nederland is het bij wet geregeld dat ouders geacht worden hun kinderen lichamelijk en emotioneel goed op te voeden. Het punt is echter dat er geen enkele controle op is of mensen dat feitelijk ook doen. Ook worden ze daar niet voor opgeleid. Mijn voorstel is dat iedere ouder daar van overheidswege specifieke ondersteuning voor krijgt. Niet ter controle, maar om hem daarbij te helpen. Want hoewel velen beslist goede bedoelingen hebben, gaat het toch vaak mis. Met als resultaat dat heel wat mensen, als ze volwassen zijn, in therapie moeten. In feite is dit een van opdrachten van de consultatiebureaus. Maar die hebben daar geen tijd voor of missen wellicht ook de deskundigheid.'/Marty PN van Kerkhof

ZIW 31-1

Meisje gooit brandbom naar slapende vader

DEN BOSCH - Bij de rechtbank in Den Bosch bekende gisteren de 23-jarige C. van den H. uit Eindhoven dat zij in mei 1998 een brandbom naar haar slapende vader gooide. De man had haar jarenlang met geweld verkracht. Daar is hij inmiddels voor veroordeeld tot drie jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

Tegen de dochter eiste de officier van justitie gisteren voor de poging tot moord ontslag van rechtsvervolgging. De jonge vrouw zou in een toe-

stand van psychische overmacht hebben gehandeld, zo bleek uit onderzoek naar de geestvermogens van de verdachte.

De officier van justitie eiste wel vierentwintig maanden gevangenisstraf waarvan acht voorwaardelijk tegen de vrouw, voor twee diefstallen met geweld en dertig fietsdiefstallen in oktober 1999.

Tegen de 43-jarige moeder van de vrouw, C.B. uit Eindhoven, is twee jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist voor het medeplegen van

de moordpoging op de vader.

Zij heeft bekend dat zij haar dochter hielp bij het maken van de molotovcocktail. De dochter vulde een bierflesje met wasbenzine, de moeder sneed een theedoek aan repen en stopte die als lont in de fles.

Daarna ging de dochter met de brandbom naar boven, stak de lont aan en gooide hem naar de slapende man, die overigens niet gewond raakte.

De rechtbank doet uitspraak op 6 februari.

Met woede, afschuw en verdriet is in Groot-Brittannië gereageerd op de gisteren bekend geworden details van een van de gruwelijkste gevallen van kindermishandeling en -moord in de geschiedenis van het land.

Van GPD-correspondent

Harm Harkema

LONDEN - Verdriet heerst er onder de Britten over de dood van de 8-jarige Anna Climbie. Afschuw is er over de verschrikkingen, die het meisje heeft moeten doorstaan voordat zij begin 2000 overleed. Woede is er nog meer. Die richt zich op haar godsdienstwaaninnige 44-jarige oudtante Marie Kouao en diens 28-jarige vriend Carl Manning, die haar in hun flatje in Londen hebben doodgemarteld. Maar ook overheidsinstanties moeten het ontgelden. Ondanks talloze signalen verzuimden zij in te grijpen. Kouao en Manning zijn gisteren voor een rechtbank tot levenslang veroordeeld. Tegen acht agenten van de kinderpolitie loopt een intern onderzoek, een maatschappelijk werker van de kinderscherming is geschorst, en de complete sociale dienstverlening van een falende deelgemeente is onder curatele van het rijk geplaatst. Volksgezondheidsminister Alan Milburn heeft een diepgaand onderzoek aangekondigd. Het tragische verhaal van Anna Climbie nam eind 1998 een aanvang in Ivoorkust. Daar werd het meisje door haar arme ouders uitbesteed aan oudtante Kouao uit Parijs, in de verwachting dat het rijke westen het meisje iets beters te bieden had. Na een paar maanden Parijs verhuisde Kouao met Anna naar Londen. Al gauw kreeg de kinderscherming de anonieme tip dat Anna ernstig werd mishandeld, maar er werd niets mee gedaan. In juli 1999 trok de dominante Kouao met Anna in bij de wat labiele taxi-chauffeur Manning. Uit de bekentenis van Manning (Kouao geeft de schuld aan de duivel) blijkt dat het leven voor Anna daar een hel is geweest. Uit zijn huiveringwekkende betogen kwam naar voren, dat het meisje vrijwel dagelijks werd geslagen met alles wat onder handbereik was, zoals keukengerie en een fietsketting. Met een hamer werd ze op de tenen geslagen. Ook werden er sigarettenpeuken op haar uitgedrukt. Anna - die niet naar school ging - kreeg veel te weinig te eten. Wat zij kreeg waren koude klietjes. Die werden in een plastic bakje in bad gelegd, waar Anna ze dan 'als een hond' kon opeten. En in datzelfde kille metalen bad moest Anna slapen. Naakt, soms ge-

VERVOLG BT 13-1
huld in een plastic vuilniszak. Af en toe werd ze ook stevig vastgebonden, gedurende soms meer 24 uur achtereen. Als Anna buiten was, liep ze krom als een oud vrouwtje.

Niet pluis

Alle gruwelijkheden konden plaatsvinden ondanks het feit dat dat bekend was bij verscheidene maatschappelijke instanties. Zelfs heeft Anna, verzwakt en alom verwond, nog twee keer in een ziekenhuis gelegen. Verplegend personeel had vanaf het eerste ogenblik in de gaten dat er iets niet pluis was. Het meisje zelf ontkende dat er iets aan de hand was, en zei dat al haar wonden het gevolg was van ongelukjes. Ook behield ze voor de buitenwereld haar glimlach. Bij ontslag uit het eerste ziekenhuis moest Anna terug naar huis op bevel van een leidinggevende arts, die dacht dat de wonden het gevolg waren

van krabben wegens schurft. Een paar weken later overgoot Kouao haar nichtje met kokend water. Ze bracht het meisje zelf naar een (ander) ziekenhuis. Het verplegend personeel had onmiddellijk in de gaten dat er iets niets klopte. Onder protest van het ziekenhuispersoneel werd Anna twee weken later toch weer toevertrouwd aan haar kwelgeesten, op bevel van kinderpolitie en kinderbescherming. Blunders van de hulpverlening bleven zich opstapelen. Zo ging een gepland huisbezoek van kinderpolitie en kinderbescherming niet door, omdat de betrokken ambtenaren bang waren schurft te krijgen.

Uitdrijving

In februari vorig jaar nam oudtante Kouao haar nichtje mee naar een Braziliaanse kerk in Noord-Londen, die aan duiveluitdrijving doet. Anna was toen amper nog bij bewustzijn. Een dag later

bracht Kouao het meisje naar een ziekenhuis. Voor de rechtbank vertelde een arts dat 'het arme kind aanvoelde als een klomp ijs'. De volgende dag stierf zij. Tijdens de rechtszaak, die maanden heeft geduurd, deed een rechercheur mee dat de ouders van Anna in Ivoo-

http: www.chatboy.nl

Bezoekers: 65 duizend unieke bezoekers per maand.
Gemaakt door: Maarten de Bruin en Dirk van Aerschot.
Kosten-baten: 'We kunnen ervan leven.' VK 26-1

We zijn erg vrij. Bij ons mag alles, zolang het van de Nederlandse wet mag. Onze Amerikaanse collega's kijken daar jaloers naar. Toch zijn er grenzen. Zo zagen we vorig jaar een keer dat iemand jonge kinderen aanbod aan iemand anders. Daarmee zijn we naar de politie gestapt, naar het speciale internetteam in Driebergen. Die hebben rondgekeken en ons gecompliceerd dat we de zaken zo goed op orde hadden.

kust bijna een jaar na de dood van hun dochter, nog steeds 'geestelijk geheel kapot' zijn. Dat de gruwelijkheden pas gisteren werden geopenbaard komt, omdat in Engeland tijdens een rechtszaak geen informatie naar buiten mag komen om beïnvloeding van de jury te voorkomen.

VK 11/1

Vier-en-twintig Braziliaanse voetballertjes. Hoe indrukwekkend. Vanuit São Paulo naar Amsterdam gevlogen. Weer ziet Roy de Miranda ze de aankomsthal van Schiphol inwandelen. Kijk ze eens lopen, zo achter elkaar, met die verwachtingsvolle blik in de ogen. Daar gaan ze... Paulo 'Paulinho' Roberto Machado. 'Sidney' Santos de Brito. 'Tabata' Rodrigo Barbosa. Erasmo Maria Junior. Jose Ricardo 'Ricardinho' Xavier de Camargo.

Dat moeten wel *Godelijke Kanaries* in opleiding zijn. Braziliaanse voetbalsterren in spe - anders breng je immers geen jongens van 17 jaar en ouder van São Paulo naar het herfstige Nederland.

Voor Klazien van Brandwijk,

TV VOORAF

NM

maatschappelijk werkster bij de Marine, is het geen probleem om over gevoel te praten. Dat is haar vak. Ze was met de mariniers in Cambodja. Tijdens een wandeling kwam er een jongetje op haar af met een baby op zijn arm. Ze had al eens meegemaakt dat mensen hun kinderen wilden verkopen, maar nu was de bedoeling „seksueel misbruik.“ Hoe ze dat wist? De baby maakte volgens Van Brandwijk „obscene gebaartjes“ met zijn lippen. Misschien is het waar. Maar door wat Van Brandwijk erover zegt - haar wereldbeeld 'klopte' niet meer, alles was 'smerig en besmeukt' - en haar zuchten tijdens het *Stabat Mater* van Pergolesi maakt haar verhaal weinig indruk.

In de film *Crazy* van Heddy Honigmann vertellen Nederlandse militairen over VN-missies waar ze aan deelnamen.

TR 20/1

Een moeder die niet wil dat haar kind aangeraakt wordt door anderen, heeft het volste recht om dat te voelen en kenbaar te maken. Het is een natuurlijke reactie, aldus de psychologe. Als je het niet op een vriendelijke manier kunt zeggen, dan maar niet vriendelijk. Of zoals Dominica aanraadt: „In een uiterste geval trek je gewoon flink van leer en gooi je alle trossen los. Lucht lekker op.“ Iets minder extraverte moeders kunnen maatregelen nemen. Een baby in de draagzak zal minder last hebben van ongewenste aanrakingen: vreemden kunnen er gewoon minder goed bij. Een kind dat vastzit in de buggy kan niet anders dan zich tegen zijn zin onderwerpen aan gefriemel van anderen. Een kind dat oud genoeg is om zich watervlug uit de voeten te maken lost het probleem zelf op.

Justine Pardoën

door MARIANNE JANSSEN

TEL 2/1

UTRECHT — Een klap kost kracht, energie en woede. En een klap kost tranen, angst en pijn. Wat mishandeling aan centen kost, is lastig vast te stellen. Het NIZW deed een poging daartoe, met opmerkelijk resultaat. Zonder emoties in geld uit te drukken, kost kindermishandeling jaarlijks tussen de 1,2 en ruim 5 miljard. En aangezien preventie ongeveer eentiende kost, lijkt de keus snel gemaakt.

Mishandeling wordt nooit in geld uitgedrukt. Dat is kil, afstandelijk, bot. Het gaat tenslotte om kinderen die lichamelijk, psychisch of seksueel tot volwassenen worden geslagen. Die kinderen moeten geholpen worden, koste wat het kost.

Dat is zo. Maar in onze maatschappij worden diensten in geld uitgedrukt. En een analyse maakt de zaak hard. Drs. Klaas Kooijman, van het NIZW Expertisecentrum Kindermishandeling, heeft uit de Amerikaanse cijfers een vertaalslag gemaakt naar ons land. Cijfers waarachter leed schuilgaat, maar waaruit ook een groots opgezet preventieplan te maken valt. Want preventie, zo blijkt, loont op alle fronten.

Ieder jaar worden er volgens het NIZW tenminste 80.000 kinderen mishandeld.

Justitie komt hoger uit. Uit onderzoek van Justitie (1997) blijkt dat van alle kinderen 19% lichamelijk geweld thuis heeft meegemaakt, 13% geestelijk geweld en 8% seksueel geweld. De onderzoeker Putnam (VS) vergeleek in 1998 het aantal jaarlijkse gevallen van kindermishandeling met dat van een 'erkend volksgezondheidsprobleem als kanker' en concludeerde dat deze aantallen vrijwel gelijk waren.

Maar kindermishandeling is meer dan het geconstateerde geweld. Veel kinderen die mishandeld zijn, hebben daar langdurig tot levenslang last van. Ze kun-

nen leerproblemen krijgen en in het speciaal onderwijs belanden, hebben vaker gedragsproblemen, lichamelijke en psychische problemen. Ook komen ze (tot op veel latere leeftijd nog) bij een psycholoog of psychiater terecht, komen in aanraking met de kinderbescherming, belanden in tehuizen of pleeggezinnen en lopen grotere kans in het criminele circuit te belanden en van daaruit in penitentiaire (jeugd)inrichtingen. Verder lopen ze een grotere kans verslaafd te raken, knopen moeilijker hechte relaties aan en lopen daardoor een grotere kans op echtscheiding waarvoor ze juridische hulp nodig hebben en ze doen veelvuldiger een beroep op de wet ar-

beidsongeschiktheid en werkloosheid.

Een mishandeld kind kortom heeft (uitzondering gelukkig daargelaten) levenslang.

Klaas Kooijman heeft voor zijn Nederlandse cijfers een beroep gedaan op de gegevens van verschillende Amerikaanse experts. Deze waren het niet altijd eens. Kooijman middelde daarom.

Hij gaat uit van de cijfers van de World Health Organisation WHO en de onderzoeker Putnam en rekent die om naar de Nederlandse situatie. Uitgaand van 70 miljoen Amerikaanse kinderen en 3,5 miljoen Nederlandse kinderen en de dollar afgerond op f 2, komt hij dan op een jaarlijks bedrag tussen de 1,2 en 5 miljard gulden dat wordt besteed aan de gevolgen van kindermishandeling.

Hulpverlening na mishandeling is moeizaam, weinig effectief en bijzonder kostbaar. Preventie: zorgen dat mishandeling voorkomen wordt, is dus om meerdere redenen alleszins de moeite waard.

In de VS wordt inmiddels vijftien tot twintig jaar (dat wisselt per staat) aan preventie kindermishandeling gewerkt. Lang genoeg om ook al evaluaties te hebben kunnen maken.

Het meest effectief blijkt preventie die zich richt op zogenoemde risicogezinnen. Kindermishandeling komt in alle rangen en standen van de maatschappij voor. Maar inmiddels is wel gebleken dat artsen van consultatiebureaus al vroeg signalen kunnen opvangen als de opvoeding niet op rolletjes verloopt. Doorvragen, adviseren en een reeks van huisbezoeken waarin ouders praktische en emotionele steun wordt verleend, kunnen dan voorkomen dat de zaken uit de hand lopen. Dergelijke bezoeken, zo

blijkt, kunnen na twee of drie jaar gestaakt worden. Per gezin kost dat in de VS zo'n f 7.000. Een ziekenhuisopname (plus eventuele operatie) van een mishandeld kind kost gemiddeld f 70.000. Ofwel: de kosten voor één mishandeld kind zijn even

Universiteit wil geen schandknaap zijn

TR 12-1

Komt er dan eindelijk een transnationale universiteit, levert de naam een probleem op. De afkorting TUL - transnationale universiteit Limburg - 'kan' niet, vinden de de Vlamingen. De reden: tul betekent in het Vlaams schandknaap. Daarom moet er nu opnieuw worden nagedacht, over een betere naam.

Een universiteit die de grens overschrijdt is al een oud plan; er wordt al zeker tien jaar over gepraat. Volgende week wordt het ernst: dan ondertekenen de twee onderwijsministers (Vanderpoorten van Vlaanderen en Hermans van Nederland) een overeenkomst dat Maastricht en Hasselt gaan samenwerken.

Om gegeneerde gevoelens bij de Vlaamse collegae te bestrijden, is de schrijfwijze van de nieuwe universiteit alvast veranderd: niet TUL, maar tUL. Die notatie staat al in een gedenkboekje dat vrijdag wordt uitgereikt aan, onder meer, koningin Beatrix. Zij komt naar het feest bij het 25-jarig bestaan van de Maastrichtse universiteit.

Nederlands begrip voor Vlaamse gene is niet alleen correct, er is in Nederland ook een precedent. In de tijd dat economische hogescholen zich 'universiteit' mochten noemen, veranderde de Tilburgse hogeschool in een moeite ook de plaatsaanduiding. Ze gingen 'katholieke universiteit Brabant' heten, om een minstens zo genante afkorting te voorkomen. Inmiddels wil de KUB de naam overigens opnieuw wijzigen: het moet 'universiteit van Tilburg' worden. Maar dat heeft niets met schaamtegevoelens te maken.

Esther Hageman

hoog als een preventieprogramma voor tien gezinnen. En met die programma's wordt de kans op mishandeling aanzienlijk verkleind.

Neemt het aantal kindermishandelingen af met 5 tot 6%, zo blijkt alweer uit de VS, dan heeft het preventieprogramma zichzelf al terugverdiend. En dat terugverdiend zit dan vooral in het uitsparen van kosten uit bovengenoemde heel lange rij aan kosten op latere leeftijd.

Wie de ogen droog houdt, dient een preventieplan in bij de minister van Financiën. De ministers van Onderwijs, Volksgezondheid, Sociale Zaken, Justitie houden op termijn geld over. En het kind kan weer kind zijn.

Fietsers in de storm

Uit haar verslag na de zaterdagse tennisles kom ik te weten wat de jongen gedacht heeft, op dat fietspad. Hij had haar gezien (ja, dat had ik al begrepen), hij was gemaand over de tegenstelling tussen de zwoegende moeder met het rode hoofd en de ontspannen fietsende dochter (ja, zij had op tijd haar rug gerecht, altijd erop bedacht de juiste indruk te wekken.) Haar dug is goed.

INEKE HOLIERHOEK 24-1

Wij fietsen naar de stad, tegen de storm in. Nietige stipjes in de weidse polder, ten proot aan de elementen, mijn dochter en ik.

De tegenligger zou mij niet zijn opgevallen, ware het niet dat hij zijn ogen niet van haar kan afhouden. Die overdreven aandacht verknust me. Tenslotte fietst zij hier vaak alleen. Waarom kijkt die jongen zo? Even later klinkt het naast me: „Dat leek mijn nieuwe tennisleraar wcl. Maar ik zag hem te laat om gedag te zeggen.“

NRC 2-1

Anderhalf jaar geleden hebben de hercabedrijven in Volendam een convenant gesloten met de gemeente en politie. Daarin is onder meer afgesproken dat jongeren onder de zestien jaar niet binnen mogen. Een pasjessysteem zou worden ingevoerd. „Maar dat is er niet en de politie controleert ook nooit op leeftijd“, vertelt Kwakman.

Verdere vragen over dat toelatingsbeleid worden door de stamgasten, mannen van een jaar of vijftig, zestig die met zijn twaalf aan een grote tafel zitten en om twee uur 's middags bier met friet nuttigen, niet op prijs gesteld. „Julle komen alleen maar een zootje negatieve dingen opschrijven“, roept een man die weinig enthousiast is over de komst van de wereldpers naar Volendam.

En wat doet die leeftijd er nou toe, zegt een ander. „Sommige meisjes hebben hier al grote borsten als ze vijftien jaar zijn. Hoe weet je nu hoe oud ze echt zijn.“

* 80% van TBS-patiënten is in hun jeugd mishandeld of misbruikt.
* 70% van de jonge zedelinquenten in de justitiële hulpverlening is seksueel misbruikt.
* 34,9% van kinderen in (semi)residentiële instellingen is mishandeld of misbruikt.
* Van cliënten van Adviesbureaus Jongeren en Ouders (AJO's), jeugdRIAGG's en gezinsvoogdij is resp. 27%, 11%, 28% mishandeld en 17%, 6%, 24% misbruikt.
* 4:10 vrouwen en 2:10 mannen op de crisisafdeling van een Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis bleken seksueel misbruikt in hun jeugd (1990).
* 29% van de vrouwen en

12% van de mannen in een Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis bleken seksueel misbruikt in hun jeugd.
* Voor 2/3 harddrugs-verslaafden is emotionele verwaarlozing mede oorzaak van de verslaving.
* Zwerfende en thuisloze jongeren noemen mishandeling en verwaarlozing als voornaamste achtergrondfactor.
* Bij de 15.000 onder toezicht gestelde kinderen (OTS) is bijna bij de helft sprake van affectieve en pedagogische verwaarlozing. Eenderde is mishandeld.
* 3,6% van de kinderen op de afdeling Spoedeisende Hulp van een Academisch Ziekenhuis is vermoedelijk mishandeld.